

**САВЈЕТ МИНИСТРА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ**

560

На основу чл. 28. и 29. Закона о спољнотрговинској политици ("Службени гласник БиХ", бр. 7/98 и 35/04) и члана 17. Закона о Савјету министара Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 и 24/08), на приједлог Министарства спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине, Савјет министара Босне и Херцеговине, на 81. сједници одржаној 12.6.2025. године, донио је

**ОДЛУКУ
О ДОПУНИ ОДЛУКЕ О УСЛОВИМА ЗА ДОБИЈАЊЕ
ДОЗВОЛЕ ЗА ИЗНОШЕЊЕ СРЕДСТАВА ВАН БОСНЕ
И ХЕРЦЕГОВИНЕ У СВРХУ ОСНИВАЊА
ПРЕДСТАВНИШТВА И ПОСЛОВНЕ ЈЕДИНИЦЕ У
ИНОСТРАНСТВУ**

I

У Одлуци о условима за добијање дозволе за изношење средстава ван Босне и Херцеговине у сврху оснивања представништва и пословне јединице у иностранству ("Службени гласник БиХ", број 22/98) иза тачке V додаје се нова тачка V.a, која гласи:

"V.a

Оснивач представништва, односно пословне јединице у иностранству, који није, у складу са одредбама тачке IV Одлуке, доставио захтјев за добијање дозволе за изношење средстава министарству трговине ентитета прије оснивања представништва, односно пословне јединице, дужан је у року од 90 дана од дана ступања на снагу допуне ове одлуке доставити министарству трговине ентитета захтјев за евидентирање средстава која је користио приликом оснивања представништва, односно пословне јединице.

Захтјев за евидентирање средстава из става 1. ове тачке садржи следеће:

- извод из судског регистра за оснивача;
- акт о оснивању представништва, односно пословне јединице или други акт којим се доказује да су представништво, односно пословна јединица, основани;
- извод из регистра представништва, односно пословне јединице, са преводом на један од језика у службеној употреби у Босни и Херцеговини, уколико такав регистар постоји;
- податке о износу средстава која су коришћена за оснивање представништва, односно пословне јединице, са образложењем о извору средстава;
- податке о називу, сједишту и предмету дјелатности представништва, односно пословне јединице;
- податке о лицу одговорном за рад представништва, односно пословне јединице и његова овлашћења;

Посебна евиденција из става 1. ове тачке садржи податке из тачке IX ове одлуке, изузев податка који се односи на број рјешења из тачке б)."

II

Ова одлука ступа на снагу даном доношења и објављује се у "Службеном гласнику БиХ" и службеним гласилима ентитета.

СМ број 98/25
12. јуна 2025. године
Сарајево

Предсједавајућа
Савјета министара БиХ
Борјана Кришто, с. р.

На основу чл. 28. и 29. Закона о ванјскотрговинској политици ("Службени гласник БиХ", бр. 7/98 и 35/04) и члана 17. Закона о Вјећу министара Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 и 24/08), на приједлог Министарства ванјске трговине и економских односа Босне и

I

"Va

II

Predsjedavajuća
Vijeća ministara BiH
Borjana Krišto, s. r.

I.

"V.a

II.

Predsjedateljica
Vijeća ministara BiH
Borjana Krišto, v. r.

На основу члана 17. и члана 22. става (1) Закона о Савјету министара Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 и 24/08), а у вези са закључком Савјета министара Босне и Херцеговине са 75. сједнице, одржане 7. априла 2025. године, Савјет министара Босне и Херцеговине, на 84. сједници одржаној 8.7.2025. године, доноси

**ОДЛУКУ
О ФОРМИРАЊУ ОРГАНИЗАЦИОНОГ ОДБОРА ЗА
ОРГАНИЗОВАЊЕ МИНИСТАРСКЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ
ЕУ - ЗАПАДНИ БАЛКАН ИЗ ОБЛАСТИ
БЕЗБЈЕДНОСТИ И ПРАВОСУЂА**

Члан 1.

(Предмет Одлуке)

- (1) Овом одлуком формира се Организациони одбор за организовање министарске конференције ЕУ - Западни Балкан 2025. године из области безбједности и правосуђа (у даљњем тексту: Организациони одбор), која ће бити одржана у Сарајеву 30. и 31. октобра 2025. године, с циљем обезбјеђивања благовременог, координираног и ефикасног поступања надлежних институција Босне и Херцеговине.
- (2) Организациони одбор се формира као привремено, међуресорно и стручно тијело Савјета министара Босне и Херцеговине.

Члан 2.

(Састав Организационог одбора)

- (1) У Организациони одбор именују се:
- а) Бакир Даутбашић, секретар, Министарство безбједности Босне и Херцеговине - председавајући Организационог одбора;
 - б) Жељко Богут, секретар, Министарство правде Босне и Херцеговине - замјеник председавајућег Организационог одбора;
 - ц) Јелена Савић, помоћник министра за правне, кадровске и материјално-финансијске послове, Министарство безбједности Босне и Херцеговине - члан Организационог одбора;
 - д) Ена Лукић, савјетник замјеника министра, Министарство безбједности Босне и Херцеговине - члан Организационог одбора;
 - е) Санела Латић, помоћник министра за кривичну помоћ и едукацију у кривичним стварима пред Судом Босне и Херцеговине, Министарство правде Босне и Херцеговине - члан Организационог одбора;
 - ф) Игор Беванда, помоћник министра за буџет институција Босне и Херцеговине, Министарство финансија и трезора Босне и Херцеговине - члан Организационог одбора;
 - г) Емина Мердан, шеф Одсека за Европску унију, Министарство иностраних послова Босне и Херцеговине - члан Организационог одбора;
 - х) Мартина Трогрлић, портпарол Дирекције за европске интеграције - члан Организационог одбора;
 - и) Самир Ћоровић, помоћник генералног секретара и руководиоца Службе за протокарне послове, Генерални секретаријат Савјета министара Босне и Херцеговине - члан Организационог одбора;
 - ј) Бранислав Павловић, Дирекција за координацију полицијских тијела - члан Организационог одбора.
- (2) За техничког секретара Организационог одбора именује се Ирина Неуман, стручни савјетник за европске интеграције, Министарство безбједности Босне и Херцеговине.

Члан 3.

(Задачи Организационог одбора)

- (1) Задачи Организационог одбора обухватају припрему и организацију свих техничких, логистичких, протокарних, безбједносних и других активности у

вези са организовањем министарске конференције из члана 1. ове одлуке.

- (2) Чланови Организационог одбора дужни су редовно информисати руководиоце институција из којих долазе о планираним и реализованим активностима, ради отклањања евентуалних препрека у процесу организације догађаја.

Члан 4.

(Извјештавање Савјета министара Босне и Херцеговине)

Организациони одбор ће о реализацији активности, припремама за конференцију и извршењу задатака редовно информисати Савјет министара Босне и Херцеговине.

Члан 5.

(Ступање на снагу)

Ова одлука ступа на снагу даном доношења и објављује се у "Службеном гласнику БиХ".

СМ број 102/2025
8. јула 2025. године
Сарајево

Председавајућа
Савјета министара БиХ
Борјана Кришто, с. р.

Na osnovu člana 17. i člana 22. stav (1) Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08), a u vezi sa zaključkom Vijeća ministara Bosne i Hercegovine sa 75. sjednice, održane 7. aprila 2025. godine, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine na 84. sjednici, održanoj 8.7.2025. godine, donosi

ОДЛУКУ

**О FORMIRANJU ORGANIZACIONOG ODBORA ZA
ORGANIZIRANJE MINISTARSKE KONFERENCIJE EU -
ZAPADNI BALKAN IZ OBLASTI SIGURNOSTI I
PRAVOSUĐA**

Члан 1.

(Predmet Odluke)

- (1) Ovom odlukom formira se Organizacioni odbor za organiziranje ministarske konferencije EU - Zapadni Balkan 2025. godine iz oblasti sigurnosti i pravosuđa (u daljnjem tekstu: Organizacioni odbor), koja će biti održana u Sarajevu 30. i 31. oktobra 2025. godine, a u cilju osiguranja pravovremenog, koordiniranog i efikasnog postupanja nadležnih institucija Bosne i Hercegovine.
- (2) Organizacioni odbor se formira kao privremeno, međuresomo i stručno tijelo Vijeća ministara Bosne i Hercegovine.

Члан 2.

(Sastav Organizacionog odbora)

- (1) U Organizacioni odbor imenuju se:
- a) Bakir Dautbašić, sekretar, Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine - predsjedavajući Organizacionog odbora;
 - b) Željko Bogut, sekretar, Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine, zamjenik predsjedavajućeg Organizacionog odbora;
 - c) Jelena Savić, pomoćnica ministra za pravne, kadrovske i materijalno-finansijske poslove, Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine, članica Organizacionog odbora;
 - d) Ena Lukić, savjetnica zamjenika ministra, Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine, članica Organizacionog odbora;
 - e) Sanela Latić, pomoćnica ministra za krivičnu pomoć i edukaciju u krivičnim stvarima pred Sudom Bosne i Hercegovine, Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine, članica Organizacionog odbora;

- f) Igor Bevanda, pomoćnik ministra za budžet institucija Bosne i Hercegovine, Ministarstvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine, član Organizacionog odbora;
 - g) Emina Merdan, šefica Odsjeka za evropsku uniju, Ministarstvo vanjskih poslova Bosne i Hercegovine, članica Organizacionog odbora;
 - h) Martina Trogrić, glasnogovornica Direkcije za evropske integracije, članica Organizacionog odbora;
 - i) Samir Čorović, pomoćnik generalnog sekretara i rukovodilac Službe za protokolarne poslove, Generalni sekretarijat Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, član Organizacionog odbora;
 - j) Branislav Pavlović, Direkcija za koordinaciju policijskih tijela, član Organizacionog odbora.
- (2) Za tehničkog sekretara Organizacionog odbora imenuje se Irina Neuman, stručna savjetnica za evropske integracije, Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine.

Član 3.**(Zadaci Organizacionog odbora)**

- (1) Zadaci Organizacionog odbora uključuju pripremu i organizaciju svih tehničkih, logističkih, protokolarnih, sigurnosnih i drugih aktivnosti u vezi sa organizacijom ministarske konferencije iz člana 1. ove odluke.
- (2) Članovi Organizacionog odbora dužni su redovno informirati rukovodioce institucija iz kojih dolaze o planiranim i realiziranim aktivnostima, radi otklanjanja eventualnih prepreka u procesu organizacije događaja.

Član 4.**(Izveštavanje Vijeća ministara Bosne i Hercegovine)**

Organizacioni odbor će o realizaciji aktivnosti, pripremama za konferenciju i izvršenju zadataka redovno informirati Vijeće ministara Bosne i Hercegovine.

Član 5.**(Stupanje na snagu)**

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".

VM broj 102/2025
8. jula 2025. godine
Sarajevo

Predsjedavajuća
Vijeća ministara BiH
Borjana Krišto, s. r.

Na temelju članka 17. i članka 22. stavka (1) Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08), a sukladno zaključku Vijeća ministara Bosne i Hercegovine sa 75. sjednice, održane 7. travnja 2025. godine, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na 84. sjednici održanoj 8.7.2025. godine, donosi

ODLUKU**O OSNIVANJU ORGANIZACIJSKOG ODBORA ZA ORGANIZACIJU MINISTARSKE KONFERENCIJE EU - ZAPADNI BALKAN IZ PODRUČJA SIGURNOSTI I PRAVOSUĐA****Članak 1.****(Predmet Odluke)**

- (1) Ovom se odlukom osniva Organizacijski odbor za organizaciju ministarske konferencije EU - Zapadni Balkan 2025. godine iz područja sigurnosti i pravosuđa (u daljnjem tekstu: Organizacijski odbor), koja će se održati u Sarajevu 30. i 31. listopada 2025. godine, s ciljem pravovremenog, koordiniranog i učinkovitog djelovanja nadležnih institucija Bosne i Hercegovine.
- (2) Organizacijski odbor osniva se kao privremeno, međuresorno i stručno tijelo Vijeća ministara Bosne i Hercegovine.

Članak 2.**(Sastav Organizacijskog odbora)**

- (1) U Organizacijski odbor imenuju se:
 - a) Bakir Dautbašić, tajnik, Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine - predsjedatelj Organizacijskog odbora;
 - b) Željko Bogut, tajnik, Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine - zamjenik predsjedatelja Organizacijskog odbora;
 - c) Jelena Savić, pomoćnica ministra za pravne, kadrovske i materijalno-financijske poslove, Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine - članica Organizacijskog odbora;
 - d) Ena Lukić, savjetnica zamjenika ministra, Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine - članica Organizacijskog odbora;
 - e) Sanela Latić, pomoćnica ministra za kaznenu pomoć i edukaciju u kaznenim stvarima pred Sudom Bosne i Hercegovine, Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine - članica Organizacijskog odbora;
 - f) Igor Bevanda, pomoćnik ministra za proračun institucija Bosne i Hercegovine, Ministarstvo financija i trezora Bosne i Hercegovine - član Organizacijskog odbora;
 - g) Emina Merdan, šefica Odsjeka za Evropsku uniju, Ministarstvo vanjskih poslova Bosne i Hercegovine - članica Organizacijskog odbora;
 - h) Martina Trogrić, glasnogovornica Direkcije za evropske integracije - članica Organizacijskog odbora;
 - i) Samir Čorović, pomoćnik generalnog tajnika i rukovoditelj Službe za protokolarne poslove, Generalno tajništvo Vijeća ministara Bosne i Hercegovine - član Organizacijskog odbora;
 - j) Branislav Pavlović, Direkcija za koordinaciju policijskih tijela - član Organizacijskog odbora.
- (2) Za tehničkog tajnika Organizacijskog odbora imenuje se Irina Neuman, stručna savjetnica za evropske integracije, Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine.

Članak 3.**(Zadaci Organizacijskog odbora)**

- (1) Zadaci Organizacijskog odbora uključuju pripremu i organizaciju svih tehničkih, logističkih, protokolarnih, sigurnosnih i drugih aktivnosti u vezi s organizacijom ministarske konferencije iz članka 1. ove odluke.
- (2) Članovi Organizacijskog odbora dužni su redovito informirati rukovoditelje institucija iz kojih dolaze o planiranim i provedenim aktivnostima, radi pravovremenog uklanjanja eventualnih prepreka u procesu organizacije događaja.

Članak 4.**(Izveštavanje Vijeća ministara Bosne i Hercegovine)**

Organizacijski odbor će o provedbi aktivnosti, pripremama za konferenciju i izvršenju zadaća redovito izvještavati Vijeće ministara Bosne i Hercegovine.

Članak 5.**(Stupanje na snagu)**

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".

VM broj 102/2025
8. srpnja 2025. godine
Sarajevo

Predsjedateljica
Vijeća ministara BiH
Borjana Krišto, v. r.

562

На основу члана 7. став (1) Закона о платама и накнадама у институцијама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 50/08, 35/09, 75/09, 32/12, 42/12, 50/12, 32/13, 87/13, 75/15, 88/15, 16/16, 94/16, 72/17, 25/18, 32/20, 65/20, 59/22 и 20/25), члана 17. Закона о Савјету министара Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 и 24/08) и члана 24. став (2) Колективног уговора за запослене у институцијама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 14/25), Савјет министара Босне и Херцеговине на 57. ванредној сједници, одржаној 24.7.2025. године, донио је

ОДЛУКУ
О ВИСИНИ ОСНОВИЦЕ ЗА ОБРАЧУН ПЛАТЕ
ЗАПОСЛЕНИМ У ИНСТИТУЦИЈАМА БОСНЕ И
ХЕРЦЕГОВИНЕ ЗА 2026. ГОДИНУ

Члан 1.

(Предмет Одлуке)

Овом одлуком утврђује се висина основнице за обрачун плате запосленим у институцијама Босне и Херцеговине за 2026. годину.

Члан 2.

(Висина основнице)

Основница за обрачун плате запосленим у институцијама Босне и Херцеговине за 2026. годину утврђује се у износу од 690,86 КМ.

Члан 3.

(Институције одговорне за провођење одлуке)

За реализацију ове одлуке задужују се институције Босне и Херцеговине на које се ова одлука односи и Министарство финансија и трезора Босне и Херцеговине.

Члан 4.

(Ступање на снагу)

- (1) Ова одлука ступа на снагу даном доношења и објављује се у "Службеном гласнику БиХ", а примјењиваће се од 1.1.2026. године до 31.12.2026. године.
- (2) Изузетно од одредби става (1) овог члана, уколико буџет за наредну фискалну годину не буде усвојен до 31. децембра текуће године, основница за обрачун плате утврђена сходно одредбама члана 7. став (1) Закона о платама и накнадама у институцијама Босне и Херцеговине примјењиваће се тек од наредног мјесеца од дана усвајања буџета.

СМ број 103/25
24. јула 2025. године
Сарајево

Предсједавајућа
Савјета министара БиХ
Борјана Кришто, с. р.

На основу члана 7. став (1) Закона о плаћама и накнадама у институцијама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 50/08, 35/09, 75/09, 32/12, 42/12, 50/12, 32/13, 87/13, 75/15, 88/15, 16/16, 94/16, 72/17, 25/18, 32/20, 65/20, 59/22 и 20/25), члана 17. Закона о Вјећу министара Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 и 24/08) и члана 24. став (2) Колективног уговора за запослене у институцијама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 14/25), Вјеће министара Босне и Херцеговине на 57. ванредној сједници, одржаној 24.7.2025. године, донјело је

ОДЛУКУ
О ВИСИНИ ОСНОВИЦЕ ЗА ОБРАЧУН ПЛАЋЕ
ЗАПОСЛЕНИМ У ИНСТИТУЦИЈАМА БОСНЕ И
ХЕРЦЕГОВИНЕ ЗА 2026. ГОДИНУ

Члан 1.

(Предмет Одлуке)

Овом одлуком утврђује се висина основнице за обрачун плаће запосленим у институцијама Босне и Херцеговине за 2026. годину.

Члан 2.

(Висина основнице)

Основница за обрачун плаће запосленим у институцијама Босне и Херцеговине за 2026. годину утврђује се у износу од 690,86 КМ.

Члан 3.

(Институције одговорне за провођење одлуке)

За реализацију ове одлуке задужују се институције Босне и Херцеговине на које се ова одлука односи и Министарство финансија и трезора Босне и Херцеговине.

Члан 4.

(Ступање на снагу)

- (1) Ова одлука ступа на снагу даном доношења и објављује се у "Службеном гласнику БиХ", а примјениват ће се од 1.1.2026. године до 31.12.2026. године.
- (2) Изузетно од одредби става (1) овог члана, уколико буџет за наредну фискалну годину не буде усвојен до 31. децембра текуће године, основница за обрачун плаће утврђена сходно одредбама члана 7. став (1) Закона о платама и накнадама у институцијама Босне и Херцеговине примјениват ће се тек од наредног мјесеца од дана усвајања буџета.

VM број 103/25
24. јула 2025. године
Сарајево

Предсједavajuћа
Вјећа министара БиХ
Борјана Кришто, с. р.

На основу члана 7. ставка (1) Закона о плаћама и накнадама у институцијама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 50/08, 35/09, 75/09, 32/12, 42/12, 50/12, 32/13, 87/13, 75/15, 88/15, 16/16, 94/16, 72/17, 25/18, 32/20, 65/20, 59/22 и 20/25), члана 17. Закона о Вјећу министара Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 и 24/08) и члана 24. ставка (2) Колективног уговора за запослене у институцијама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 14/25), Вјеће министара Босне и Херцеговине на 57. изванредној сједници, одржаној 24.7.2025. године, донјело је

ОДЛУКУ
О ВИСИНИ ОСНОВИЦЕ ЗА ОБРАЧУН ПЛАЋЕ
ЗАПОСЛЕНИМ У ИНСТИТУЦИЈАМА БОСНЕ И
ХЕРЦЕГОВИНЕ ЗА 2026. ГОДИНУ

Чланак 1.

(Предмет Одлуке)

Овом Одлуком утврђује се висина основнице за обрачун плаће запосленим у институцијама Босне и Херцеговине за 2026. годину.

Чланак 2.

(Висина основнице)

Основница за обрачун плаће запосленим у институцијама Босне и Херцеговине за 2026. годину утврђује се у износу од 690,86 КМ.

Чланак 3.

(Institucije odgovorne za provođenje odluke)

Za realizaciju ove Odluke zadužuju se institucije Bosne i Hercegovine na koje se ova Odluka odnosi i Ministarstvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine.

Чланак 4.

(Stupanje na snagu)

- (1) Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja i objavljuje se u "Službenom glasniku BiH", a primjenjivat će se od 1.1.2026. godine do 31.12.2026. godine.
- (2) Izuzetno od odredbi stavka (1) ovog članka, ako proračun za narednu fiskalnu godinu ne bude usvojen do 31. prosinca tekuće godine, osnovica za obračun plaće utvrđena sukladno odredbama članka 7. stavka (1) Zakona o plaćama i naknadama u institucijama Bosne i Hercegovine primjenjivat će se tek od narednog mjeseca od dana usvajanja proračuna.

VM broj 103/25
24. srpnja 2025. godine
Sarajevo

Predsjedateljica
Vijeća ministara BiH
Borjana Krišto, v. r.

563

На основу члана 30. став (1) тачка ц) и став (2) и члана 33. став (2) Закона о платама и накнадама у институцијама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 50/08, 35/09, 75/09, 32/12, 42/12, 50/12, 32/13, 87/13, 75/15, 88/15, 16/16, 94/16, 72/17, 25/18, 32/20, 65/20, 59/22 и 20/25), члана 50. став 4. тачка ц) Закона о раду у институцијама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 26/04, 7/05, 48/05, 60/10, 32/13, 93/17, 59/22 и 88/23), члана 17. Закона о Савјету министара Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 и 24/08) и члана 25. Колективног уговора за запослене у институцијама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 14/25), Савјет министара Босне и Херцеговине на 57. ванредној сједници, одржаној 24.7.2025. године, донио је

ОДЛУКУ

**О ВИСИНИ РЕГРЕСА ЗА ГОДИШЊИ ОДМОР У
ИНСТИТУЦИЈАМА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
ЗА 2026. ГОДИНУ**

Члан 1.

(Предмет Одлуке)

Овом одлуком утврђује се висина регреса за годишњи одмор у институцијама Босне и Херцеговине за 2026. годину.

Члан 2.

(Висина регреса за годишњи одмор)

Запосленим у институцијама Босне и Херцеговине утврђује се право на регрес за годишњи одмор за 2026. годину у висини од 690,86 КМ.

Члан 3.

(Обрачун и исплата регреса за годишњи одмор)

Обрачун и исплата регреса за годишњи одмор за запослене у институцијама Босне и Херцеговине за 2026. годину врши се у складу са одредбама Одлуке о начину и поступку остваривања права на регрес за годишњи одмор у институцијама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 38/09, 70/09 и 87/15).

Члан 4.

(Институције одговорне за провођење Одлуке)

За реализацију ове одлуке задужују се институције Босне и Херцеговине и Министарство финансија и трезора Босне и Херцеговине.

Члан 5.

(Ступање на снагу)

Ова одлука ступа на снагу даном доношења и објављује се у "Службеном гласнику БиХ".

CM број 104/25
24. јула 2025. године
Сарајево

Председавајућа
Савјета министара БиХ
Борјана Кришто, с. р.

На основу члана 30. став (1) тачка ц) и став (2) и члана 33. став (2) Закона о плаћама и накнадама у институцијама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 50/08, 35/09, 75/09, 32/12, 42/12, 50/12, 32/13, 87/13, 75/15, 88/15, 16/16, 94/16, 72/17, 25/18, 32/20, 65/20, 59/22 и 20/25), члана 50. став 4. тачка ц) Закона о раду у институцијама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 26/04, 7/05, 48/05, 60/10, 32/13, 93/17, 59/22 и 88/23), члана 17. Закона о Вјећу министара Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 и 24/08) и члана 25. Колективног уговора за запослене у институцијама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 14/25), Вјеће министара Босне и Херцеговине на 57. ванредној сједници, одржаној 24.7.2025. године, донјело је

ОДЛУКУ

**О ВИСИНИ РЕГРЕСА ЗА ГОДИШЊИ ОДМОР У
ИНСТИТУЦИЈАМА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
ЗА 2026. ГОДИНУ**

Члан 1.

(Предмет Одлуке)

Овом одлуком утврђује се висина регреса за годишњи одмор у институцијама Босне и Херцеговине за 2026. годину.

Члан 2.

(Висина регреса за годишњи одмор)

Запосленим у институцијама Босне и Херцеговине утврђује се право на регрес за годишњи одмор за 2026. годину у висини од 690,86 КМ.

Члан 3.

(Обрачун и исплата регреса за годишњи одмор)

Обрачун и исплата регреса за годишњи одмор за запослене у институцијама Босне и Херцеговине за 2026. годину врши се у складу са одредбама Одлуке о начину и поступку остваривања права на регрес за годишњи одмор у институцијама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 38/09, 70/09 и 87/15).

Члан 4.

(Институције одговорне за провођење Одлуке)

За реализацију ове одлуке задужују се институције Босне и Херцеговине и Министарство финансија и трезора Босне и Херцеговине.

Члан 5.

(Ступање на снагу)

Ова одлука ступа на снагу даном доношења и објављује се у "Службеном гласнику БиХ".

VM број 104/25
24. јула 2025. године
Сарајево

Председавајућа
Вјећа министара БиХ
Борјана Кришто, с. р.

На основу члана 30. ставка (1) тачке ц) и ставка (2) и члана 33. ставка (2) Закона о плаћама и накнадама у институцијама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 50/08, 35/09, 75/09, 32/12, 42/12, 50/12, 32/13, 87/13, 75/15, 88/15, 16/16, 94/16, 72/17, 25/18, 32/20, 65/20, 59/22 и 20/25), члана 50. ставка 4. тачке ц) Закона о раду у институцијама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 26/04, 7/05, 48/05,

60/10, 32/13, 93/17, 59/22 i 88/23), članka 17. Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08) i članka 25. Kolektivnog ugovora za zaposlene u institucijama Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 14/25), Vijeće ministara Bosne i Hercegovine na 57. izvanrednoj sjednici, održanoj 24.7.2025. godine, donijelo je

**ODLUKU
O VISINI REGRESA ZA GODIŠNJI ODMOR U
INSTITUCIJAMA BOSNE I HERCEGOVINE
ZA 2026. GODINU**

Članak 1.

(Predmet Odluke)

Ovom Odlukom utvrđuje se visina regresa za godišnji odmor u institucijama Bosne i Hercegovine za 2026. godinu.

Članak 2.

(Visina regresa za godišnji odmor)

Zaposlenim u institucijama Bosne i Hercegovine utvrđuje se pravo na regres za godišnji odmor za 2026. godinu u visini od 690,86 KM.

Članak 3.

(Обрачун i isplata regresa za godišnji odmor)

Обрачун i isplata regresa za godišnji odmor za zaposlene u institucijama Bosne i Hercegovine za 2026. godinu vrši se sukladno odredbama Odluke o načinu i postupku ostvarivanja prava na regres za godišnji odmor u institucijama Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 38/09, 70/09 i 87/15).

Članak 4.

(Institucije odgovorne za provedbu Odluke)

Za realizaciju ove Odluke zadužuju se institucije Bosne i Hercegovine i Ministarstvo financija i trezora Bosne i Hercegovine.

Članak 5.

(Stupanje na snagu)

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja i objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".

VM broj 104/25

24. srpnja 2025. godine

Sarajevo

Predsjedateljica

Vijeća ministara BiH

Borjana Krišto, v. r.

564

На основу члана 17. Закона о Савјету министара Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 и 24/08), на приједлог Конкуренијског савјета Босне и Херцеговине, Савјет министара Босне и Херцеговине, на 57. ванредној сједници, одржаној 24.7.2025. године, донио је

**РЈЕШЕЊЕ
О ПОНИШТЕЊУ РЈЕШЕЊА О ИМЕНОВАЊУ
ПРЕДСЈЕДНИКА КОНКУРЕНИЈСКОГ САВЈЕТА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ**

1. Поништава се Рјешење о именовању председника Конкуренијског савјета Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 40/25), због Пресуде Окружног суда у Бањалуци, број 11 0 У 038067 24 У од 30.5.2025. године, којом се Рјешење Владе Републике Српске број 04/1-012-2-3621/24 од 28.11.2024. године, о именовању Вање Малићана за члана Конкуренијског савјета Босне и Херцеговине из Републике Српске, поништава.

2. Ово рјешење ступа на снагу даном доношења и објављује се у "Службеном гласнику БиХ".

СМ број 100/25

24. јула 2025. године

Сарајево

Председавајућа

Савјета министара БиХ

Борјана Кришто, с. р.

На основу члана 17. Закона о Вјећу министара Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 и 24/08), на приједлог Конкуренијског вјећа Босне и Херцеговине, Вјеће министара Босне и Херцеговине, на 57. ванредној сједници, одржаној 24.7.2025. године, донјело је

**РЈЕШЕЊЕ
О ПОНИШТЕЊУ РЈЕШЕЊА О ИМЕНОВАЊУ
ПРЕДСЈЕДНИКА КОНКУРЕНИЈСКОГ ВЈЕЋА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ**

1. Поништава се Рјешење о именовању председника Конкуренијског вјећа Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 40/25), због Пресуде Окружног суда у Бањалуци, број 11 0 У 038067 24 У од 30.5.2025. године, којом се Рјешење Владе Републике Српске број 04/1-012-2-3621/24 од 28.11.2024. године, о именовању Ванје Малићана за члана Конкуренијског вјећа Босне и Херцеговине из Републике Српске, поништава.
2. Ово рјешење ступа на снагу даном доношења и објављује се у "Службеном гласнику БиХ".

VM број 100/25

24. јула 2025. године

Сарајево

Председавајућа

Вјећа министара БиХ

Борјана Кришто, с. р.

На основу члана 17. Закона о Вјећу министара Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 и 24/08), на приједлог Конкуренијског вјећа Босне и Херцеговине, Вјеће министара Босне и Херцеговине, на 57. изванредној сједници, одржаној 24.7.2025. године, донјело је

**РЈЕШЕЊЕ
О ПОНИШТЕЊУ РЈЕШЕЊА О ИМЕНОВАЊУ
ПРЕДСЈЕДНИКА КОНКУРЕНИЈСКОГ ВЈЕЋА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ**

1. Поништава се Рјешење о именовању председника Конкуренијског вјећа Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 40/25), због Пресуде Окружног суда у Бањалуци, број 11 0 У 038067 24 У од 30.5.2025. године, којом се Рјешење Владе Републике Српске, број 04/1-012-2-3621/24 од 28.11.2024. године, о именовању Ванје Малићана за члана Конкуренијског вјећа Босне и Херцеговине из Републике Српске, поништава.
2. Ово рјешење ступа на снагу даном доношења и објављује се у "Службеном гласнику БиХ".

VM број 100/25

24. српња 2025. године

Сарајево

Председатељца

Вјећа министара БиХ

Борјана Кришто, в. р.

565

На основу члана 22. став (4) Закона о конкуренцији ("Службени гласник БиХ", бр. 48/05, 76/07 и 80/09) и члана 17. Закона о Савјету министара Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 и 24/08), на приједлог Конкуренијског савјета Босне и Херцеговине, Савјет министара Босне и

Херцеговине, на 57. ванредној сједници, одржаној 24.7.2025. године, донио је

РЈЕШЕЊЕ
О ИМЕНОВАЊУ ПРЕДСЈЕДНИКА
КОНКУРЕНЦИЈСКОГ САВЈЕТА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

1. Нинела Салихбашић, члан КонкурENCIЈског савјета Босне и Херцеговине, именује се за председника КонкурENCIЈског савјета Босне и Херцеговине на мандатни период од једне године, почев од 26. јула 2025. године.
2. Ово рјешење ступа на снагу даном доношења и објављује се у "Службеном гласнику БиХ".

СМ број 101/25
24. јула 2025. године
Сарајево

Председавајућа
Савјета министара БиХ
Борјана Кришто, с. р.

Na osnovu člana 22. stav (4) Zakona o konkurenciji ("Službeni glasnik BiH", br. 48/05, 76/07 i 80/09) i člana 17. Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08), na prijedlog Konkurencijskog vijeća Bosne i Hercegovine, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na 57. vanrednoj sjednici, održanoj 24.7.2025. godine, donijelo je

РЈЕШЕЊЕ
О ИМЕНОВАЊУ ПРЕДСЈЕДНИКА
КОНКУРЕНЦИЈСКОГ ВИЈЕЋА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

1. Ninela Salihbašić, član Konkurencijskog vijeća Bosne i Hercegovine, imenuje se za predsjednika Konkurencijskog vijeća Bosne i Hercegovine na mandatni period od jedne godine, počev od 26. jula 2025. godine.
2. Ovo rješenje stupa na snagu danom donošenja i objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".

VM broj 101/25
24. jula 2025. godine
Sarajevo

Predsjedavajuća
Vijeća ministara BiH
Borjana Krišto, s. r.

Na temelju članka 22. stavak (4) Zakona o konkurenciji ("Službeni glasnik BiH", br. 48/05, 76/07 i 80/09) i članka 17. Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08), na prijedlog Konkurencijskog vijeća Bosne i Hercegovine, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na 57. izvanrednoj sjednici, održanoj 24.7.2025. godine, donijelo je

РЈЕШЕЊЕ
О ИМЕНОВАЊУ ПРЕДСЈЕДНИКА
КОНКУРЕНЦИЈСКОГ ВИЈЕЋА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

1. Ninela Salihbašić, član Konkurencijskog vijeća Bosne i Hercegovine, imenuje se za predsjednika Konkurencijskog vijeća Bosne i Hercegovine na mandatno razdoblje od jedne godine, počevši od 26. srpnja 2025. godine.
2. Ovo rješenje stupa na snagu danom donošenja i objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".

VM broj 101/25
24. srpnja 2025. godine
Sarajevo

Predsjedateljica
Vijeća ministara BiH
Borjana Krišto, v. r.

566

На основу члана 23. став (2) Закона Босне и Херцеговине о извршењу кривичних санкција, притвора и других мјера - Пречишћени текст ("Службени гласник БиХ", број 22/16), министар правде Босне и Херцеговине доноси

ПРАВИЛНИК
О МЈЕРИЛИМА И НАЧИНУ УТВРЂИВАЊА
ЗДРАВСТВЕНЕ СПОСОБНОСТИ ОВЛАШТЕНИХ
ЗАВОДСКИХ СЛУЖБЕНИКА

Члан 1.
(Предмет)

- (1) Овим Правилником прописују се мјерила и начин утврђивања посебне душевне и физичке способности (у даљњем тексту: здравствена способност) коју морају испуњавати:
 - а) кандидати за пријем на послове у Заводу за извршење кривичних санкција, притвора и других мјера Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Завод);
 - б) овлаштени заводски службеници (у даљњем тексту: заводски службеници).
- (2) Лица из става (1) тачка а) овог члана пролазе преглед ради утврђивања и оцјењивања да ли имају потребну здравствену способност за рад на радном мјесту с повећаним ризиком у Служби обезбјеђења Завода, односно способност кандидата за рад на радном мјесту с повећаним ризиком или за употребу, односно руковање одређеном опремом за рад у односу на факторе ризика утврђене актом о процјени ризика код Завода, а прије почетка рада на радном мјесту заводског службеника.
- (3) Систематски љекарски преглед заводских службеника из става (1) тачка б) овог члана, врши се једном годишње ради праћења и оцјењивања здравственог стања и утврђивања да ли је дошло до оштећења здравља изазваних повећаним професионалним ризицима и да ли је дошло до обољења која су контраиндикована за рад у условима повећаног професионалног ризика, односно способности радника за обављање послова на радном мјесту с повећаним ризиком на коме радник ради или за употребу, односно руковање одређеном опремом за рад у односу на факторе ризика тог радног мјеста.
- (4) Ванредан контролни преглед одређује се према указаној потреби и сазнањима која доводе у питање здравствену способност заводског службеника, а нарочито:
 - а) приликом сваког утврђивања нових ризика на радном мјесту на којем заводски службеник ради,
 - б) када је имао прекид у обављању послова на том радном мјесту дужи од 12 мјесеци,
 - ц) након привремене спријечености за рад по основу тешке повреде на раду,
 - д) после болести или повреде које нису у вези с радом, ако постоји сумња на смањену радну способност,
 - е) након тежих хаварија у процесу рада након којих је оправдано очекивати да је дошло до промјене у здравственој способности заводског службеника,
 - ф) у случајевима из члана 6. став (2) овог Правилника.

Члан 2.

(Општа обавеза заводских службеника о чувању здравља у Заводу)

Заводски службеници су у вршењу службе дужни да чувају своје здравље и здравље других лица у Заводу, те да похађају редовне обуке и тестирања физичке спреме, као и да похађају редовне обуке из области пружања прве медицинске или друге помоћи, у циљу одржавања захтјевне личне и колективне здравствене хигијене.

Члан 3.

(Установа за оцјену здравствене способности)

- (1) Здравствене прегледе који претходе оцјени и мишљењу о здравственој способности, у правилу, обавља служба медицине рада овлаштене здравствене установе (у даљњем тексту: здравствена установа) с којом Завод након проведене процедуре јавне набавке и прибављеног мишљења министра правде Босне и Херцеговине закључује уговор о пружању услуга.
- (2) У поступку обављања редовног и ванредног љекарског прегледа заводских службеника радника, служба медицине рада користи податке из акта Завода о процјени ризика и о факторима ризика на радном мјесту с повећаним ризиком и посебном здравственом стању које мора имати заводски службеник.

Члан 4.

(Мјерила за утврђивање здравствене способности)

- (1) Мјерила здравствене способности за лица из члана 1. овог Правилника која чине услов за обављање послова заводског службеника, здравствена установа утврђује на основу љекарског - здравственог прегледа:
 - a) преглед специјалисте медицине рада с анамнезом;
 - b) основна антропометријска мјерења (с одређивањем ТГ, ТВ и ИТМ);
 - c) основни лабораторијски налази: СЕ, ККС, ШУК, урин, уреа, креатинин, холестерол, триглицериди, трансаминазе, билирубин у крви присуство бјеланчевина, шећера, билирубина, уробилиноген, седимент урина);
 - d) спирометрија с кривом проток-волумен;
 - e) електрокардиограм (с дванаест одвода);
 - f) РТГ плућа (по одлуци љекара);
 - g) психолошки преглед (испитивање психофизиолошких способности, когнитивних функција и карактеристика личности);
 - h) преглед психијатра;
 - i) преглед офталмолога;
 - j) испитивање функције вида: бинокуларни вид, дубински вид, периметрија, адаптација на таму (орторетер);
 - k) тонска лиминарна аудиометрија;
 - l) тестирање чула равнотеже (Ромбергов тест, сензибилисани Ромбергов тест, испитивање нистагмуса, тест мимо показивања и компасни ход);
 - m) оцјена радне способности са закључним мишљењем специјалисте медицине рада.
- (2) Здравствена способност кандидата за пријем на послове у Заводу утврђује се на претходном здравственом прегледу по мјерилима из става (1) овог члана.
- (3) Здравствена способност заводских службеника на систематском контролном прегледу, те ванредном контролном прегледу утврђује се по мјерилима из става (1) овог члана прилагођена природном опадању појединих функција у складу са животном доби и радним стажом заводског службеника.

(4) Ако служба медицине рада у поступку оцјењивања посебног здравственог стања заводског службеника утврди да је за оцјењивање неопходна претходна медицинска документација, може је захтијевати од заводског службеника да је донесе од љекара породичне медицине.

(5) Љекар који лијечи овлашћеног заводског службеника дужан је да, у року од три дана од дана добивања захтјева, медицинску документацију из става (1) овог члана достави одабраној здравственој установи, а која је дужна да примљену документацију врати љекару наредног дана од дана њеног пријема.

Члан 5.

(Додатне претраге и прегледи)

Осим прегледа из члана 4. став (1), а у зависности о индикацијама, здравствена установа може препоручити обављање додатних претрага и прегледа и то најчешће ради: психијатријског, психолошког, интернистичког, физијатријског, гинеколошког или неуролошког прегледа, односно обављања РТГ претраге, ергометрије, ултразвучне претраге одређених органа, ЕЕГ претраге, изузимања власи и вјештачења истих ради утврђивања присутности дроге, те других недозвољених психоактивних супстанци у организму и остало.

Члан 6.

(Оцјена здравствене способности)

- (1) Здравствену способност лица из члана (1) овог Правилника, на основу обраде коју је обавила, здравствена установа оцјењује оцјеном "способан" или "неспособан".
- (2) Здравствена установа може дати оцјену "потребно даље лијечење" за заводског службеника за којег се утврди да није могуће донијети оцјену из става (1) овог члана, због лијечења које је у току и за заводског службеника за којег се утврди да је потребно започети с лијечењем.
- (3) Оцјена се доставља организационој јединици надлежној за кадровске послове Завода.
- (4) У случајевима из става (2) овог члана, Завод је дужан по окончању лијечења од стране љекара породичне медицине упутити заводског службеника на ванредан контролни преглед прописан чланом 1. став (4) овог Правилника.
- (5) Извјештај о систематском и ванредном контролном љекарском прегледу заводског службеника, поред чињеница наведених у ст. (1) и (2) овог члана, садржи и оцјену да ли постоје оштећења здравља узрокована професионалним ризицима.

Члан 7.

(Рокови)

- (1) Рок за обављање систематског контролног прегледа за заводске службенике је једна година.
- (2) Рок из става (1) овог члана почиње тећи од дана издавања посљедње исправе о здравственој способности коју издаје надлежна здравствена установа.

Члан 8.

(Организација обављања здравствених прегледа)

- (1) Заводски службеници дужни су приступити систематском контролном прегледу у роковима утврђеним чланом 7. овог Правилника, као и ванредном контролном прегледу када то затражи Завод или породични љекар заводског службеника.
- (2) Управа Завода у сарадњи с надлежном медицинском службом или органом, треба да прати здравствено стање заводских службеника, да обољеле благовремено

упућује лекару и предузима потребне мјере за спрјечавање заразних и других обојења, да предузима противепидемијске мјере, као и да спрјечава повреде за вријеме физичке обуке и провјере физичке спреме и непосредног рада који се обавља у складу с датим законским овлашћењима.

- (3) Организацију и контролу провођења обављања здравствених прегледа обавља начелник Службе обезбјеђења, а евиденцију благовременог вршења здравствених прегледа, те оцјену здравствене способности у досјеима заводских службеника води служба за кадровске послове.

Члан 9.

(Посљедице негативне оцјене)

- (1) Здравствена установа ће оцјенити неспособним заводског службеника код којег утврди болест, стање, повреду или њихову посљедицу, односно физичку ману која је препрека за успјешно обављање конкретних послова у Заводу или када постоји комбинација више контраиндикација које укупно чине препреку за рад на повјереним пословима у Заводу.
- (2) У случајевима из става (1) овог члана Завод именује трочлану комисију која ће испитати могућност распоређивања заводског службеника на друге послове у оквиру Завода у складу с његовом стручном спремом те његовим здравственим и другим способностима, те у случају немогућности изналагања истих, поступити у складу с одредбама закона којим је регулисан радно-правни статус заводских службеника.

Члан 10.

(Стављање ван снаге)

Ступањем на снагу овог Правилника престаје да важи Правилник о мјерилима и начину утврђивања здравствене способности овлашћених заводских службеника ("Службени гласник БиХ", број 5/11 и 25/24).

Члан 11.

(Ступање на снагу)

Овај Правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику БиХ".

Број 07-02-4852/25

24. јула 2025. године

Министар

Давор Буноза, с. р.

Na основу члана 23. став (2) Закона Bosne i Hercegovine о извршењу кривичних санкција, притвора и других мјера - Преčiшчени текст ("Службени гласник БиХ", број 22/16), министар правде Bosne i Hercegovine доноси

PRAVILNIK O MJERILIMA I NAČINU UTVRĐIVANJA ZDRAVSTVENE SPOSOBNOSTI OVLAŠTENIH ZAVODSKIH SLUŽBENIKA

Član 1.

(Predmet)

- (1) Ovim Pravilnikom propisuju se mjerila i način utvrđivanja posebne duševne i fizičke sposobnosti (u daljnjem tekstu: zdravstvena sposobnost) koju moraju ispunjavati:
- a) kandidati za prijem na poslove u Zаводу за извршење кривичних санкција, притвора и других мјера Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Завод);
- b) овлашћени заводски службеници (u daljnjem tekstu: заводски службеници).
- (2) Lica iz stava (1) tačka a) овог члана prolaze pregled radi utvrđivanja i ocjenjivanja da li imaju potrebnu zdravstvenu sposobnost za rad na radnom mjestu s povećanim rizikom u

Službi osiguranja Zavoda, odnosno sposobnost kandidata za rad na radnom mjestu s povećanim rizikom ili za upotrebu, odnosno rukovanje određenom opremom za rad u odnosu na faktore rizika utvrđene aktom o procjeni rizika kod Zavoda, a prije početka rada na radnom mjestu заводског службеника.

- (3) Sistematski ljeekarski pregled заводских службеника из става (1) таčka b) овог члана, врши се једном годишње ради праћења и оцjenjivanja здравственог стања и utvrđivanja da li je došlo до оштечења здравља изазваних повећаним професионалним ризиком и да li je došlo до обољења која су контраиндикована за рад у условима повећаног професионалног ризика, односно способности радника за обављање послова на радном мјесту с повећаним ризиком на коме радник ради или за употребу, односно руковање одређеном опремом за рад у односу на факторе ризика тог радног мјеста.
- (4) Vanredan kontrolni pregled određuje se prema ukazanoj potrebi i saznanjima koja dovode u pitanje zdravstvenu sposobnost заводског службеника, а нарочито:
- a) prilikom svakog utvrđivanja novih rizika na radnom mjestu na kojem заводски службеник radi,
- b) kada je imao prekid u obavljanju poslova na tom radnom mjestu duži od 12 mjeseci,
- c) nakon privremene spriječenosti za rad po osnovu teške povrede na radu,
- d) poslije bolesti ili povrede koje nisu u vezi s radom, ako postoji sumnja na smanjenu radnu sposobnost,
- e) nakon težih havarija u procesu rada nakon kojih je opravdano očekivati da je došlo до промјене у здравственој способности заводског службеника,
- f) u slučajevima из члана 6. став (2) овог Правилника.

Član 2.

(Opća obaveza заводских службеника о чувању здравља у Заводу)

Zаводски службеници су у вршењу службе дужни да чувају своје здравље и здравље других лица у Заводу, те да похађају редовне обуке и тестирања физичке спреме, као и да похађају редовне обуке из области пружања прве медицинске или друге помоћи, у циљу одржавања захтјевне личне и колективне здравствене хигијене.

Član 3.

(Ustanova за оцјену здравствене способности)

- (1) Zdravstvene preglede koji prethode oцjeni i mišljenju о здравственој способности, у правилу, обавља служба медицине рада овлашћене здравствене установе (u daljnjem tekstu: здравствена установа) s којом Завод након provedene procedure javne nabavke i pribavljenog mišljenja ministra pravde Bosne i Hercegovine zaključuje ugovor о пружању услуга.
- (2) U поступку обављања редовног и ванредног лјекарског прегледа заводских службеника радника, служба медицине рада користи податке из акта Завода о процени ризика и о факторима ризика на радном мјесту с повећаним ризиком и посебном здравственом стању које мора имати заводски службеник.

Član 4.

(Mjerila за утврђивање здравствене способности)

- (1) Mjerila zdravstvene sposobnosti за лица из члана 1. овог Правилника која чине услов за обављање послова заводског службеника, здравствена установа утврђује на основу лјекарског - здравственог прегледа:
- a) pregled specijaliste medicine rada s anamnezom;
- b) osnovna antropometrijska mjerenja (s određivanjem TT, TV i ITM);

- c) osnovni laboratorijski nalazi: SE, KKS, ŠUK, urin, urea, kreatinin, holesterol, trigliceridi, transaminaze, bilirubin u krvi prisustvo bjelancevina, šećera, bilirubina, urobilinogen, sediment urina);
 - d) spirometrija s krivom protok-volumen;
 - e) elektrokardiogram (s dvanaest odвода);
 - f) RTG pluća (po odluci ljekara);
 - g) psihološki pregled (ispitivanje psihofizioloških sposobnosti, kognitivnih funkcija i karakteristika ličnosti);
 - h) pregled psihijatra;
 - i) pregled oftalmologa;
 - j) ispitivanje funkcije vida: binokularni vid, dubinski vid, perimetrija, adaptacija na tamu (ortoreter);
 - k) tonska liminarna audiometrija;
 - l) testiranje čula ravnoteže (Rombergov test, senzibilisani Rombergov test, ispitivanje nistagmusa, test mimo pokazivanja i kompasni hod);
 - m) ocjena radne sposobnosti sa zaključnim mišljenjem specijaliste medicine rada.
- (2) Zdravstvena sposobnost kandidata za prijem na poslove u Zavodu utvrđuje se na prethodnom zdravstvenom pregledu po mjerilima iz stava (1) ovog člana.
- (3) Zdravstvena sposobnost zavodskih službenika na sistematskom kontrolnom pregledu, te vanrednom kontrolnom pregledu utvrđuje se po mjerilima iz stava (1) ovog člana prilagođena prirodnom opadanju pojedinih funkcija u skladu sa životnom dobi i radnim stažom zavodskog službenika.
- (4) Ako služba medicine rada u postupku ocjenjivanja posebnog zdravstvenog stanja zavodskog službenika utvrdi da je za ocjenjivanje neophodna prethodna medicinska dokumentacija, može je zahtijevati od zavodskog službenika da je donese od ljekara porodične medicine.
- (5) Ljekar koji liječi ovlaštenog zavodskog službenika dužan je da, u roku od tri dana od dana dobivanja zahtjeva, medicinsku dokumentaciju iz stava (1) ovog člana dostavi odabranoj zdravstvenoj ustanovi, a koja je dužna da primljenu dokumentaciju vrati ljekaru narednog dana od dana njenog prijema.

Član 5.

(Dodatne pretrage i pregledi)

Osim pregleda iz člana 4. stav (1), a u zavisnosti o indikacijama, zdravstvena ustanova može preporučiti obavljanje dodatnih pretraga i pregleda i to najčešće radi: psihijatrijskog, psihološkog, internističkog, fizijatrijskog, ginekološkog ili neurološkog pregleda, odnosno obavljanja RTG pretrage, ergometrije, ultrazvučne pretrage određenih organa, EEG pretrage, izuzimanja vlasi i vještačenja istih radi utvrđivanja prisutnosti droge, te drugih nedozvoljenih psihoaktivnih supstanci u organizmu i ostalo.

Član 6.

(Ocjena zdravstvene sposobnosti)

- (1) Zdravstvenu sposobnost lica iz člana (1) ovog Pravilnika, na osnovu obrade koju je obavila, zdravstvena ustanova ocjenjuje ocjenom "sposoban" ili "nesposoban".
- (2) Zdravstvena ustanova može dati ocjenu "potrebno daljnje liječenje" za zavodskog službenika za kojeg se utvrdi da nije moguće donijeti ocjenu iz stava (1) ovog člana, zbog liječenja koje je u toku i za zavodskog službenika za kojeg se utvrdi da je potrebno započeti s liječenjem.
- (3) Ocjena se dostavlja organizacionoj jedinici nadležnoj za kadrovske poslove Zavoda.
- (4) U slučajevima iz stava (2) ovog člana, Zavod je dužan po okončanju liječenja od strane ljekara porodične medicine

uputiti zavodskog službenika na vanredan kontrolni pregled propisan članom 1. stav (4) ovog Pravilnika.

- (5) Izvještaj o sistematskom i vanrednom kontrolnom ljekarskom pregledu zavodskog službenika, pored činjenica navedenih u st. (1) i (2) ovog člana, sadrži i ocjenu da li postoje oštećenja zdravlja uzrokovana profesionalnim rizicima.

Član 7.

(Rokovi)

- (1) Rok za obavljanje sistematskog kontrolnog pregleda za zavodske službenike je jedna godina.
- (2) Rok iz stava (1) ovog člana počinje teći od dana izdavanja posljednje isprave o zdravstvenoj sposobnosti koju izdaje nadležna zdravstvena ustanova.

Član 8.

(Organizacija obavljanja zdravstvenih pregleda)

- (1) Zavodski službenici dužni su pristupiti sistematskom kontrolnom pregledu u rokovima utvrđenim članom 7. ovog Pravilnika, kao i vanrednom kontrolnom pregledu kada to zatraži Zavod ili porodični ljekar zavodskog službenika.
- (2) Uprava Zavoda u saradnji s nadležnom medicinskom službom ili organom, treba da prati zdravstveno stanje zavodskih službenika, da oboljele blagovremeno upućuje ljekaru i preduzima potrebne mjere za sprječavanje zaraznih i drugih obojenja, da preduzima protivepidemijske mjere, kao i da sprječava povrede za vrijeme fizičke obuke i provjere fizičke sprema i neposrednog rada koji se obavlja u skladu s datim zakonskim ovlaštenjima.
- (3) Organizaciju i kontrolu provođenja obavljanja zdravstvenih pregleda obavlja načelnik Službe osiguranja, a evidenciju blagovremenog vršenja zdravstvenih pregleda, te ocjenu zdravstvene sposobnosti u dosjeima zavodskih službenika vodi služba za kadrovske poslove.

Član 9.

(Posljedice negativne ocjene)

- (1) Zdravstvena ustanova će ocijeniti nesposobnim zavodskog službenika kod kojeg utvrdi bolest, stanje, povredu ili njihovu posljedicu, odnosno fizičku manu koja je prepreka za uspješno obavljanje konkretnih poslova u Zavodu ili kada postoji kombinacija više kontraindikacija koje ukupno čine prepreku za rad na povjerenim poslovima u Zavodu.
- (2) U slučajevima iz stava (1) ovog člana Zavod imenuje tročlanu komisiju koja će ispitati mogućnost raspoređivanja zavodskog službenika na druge poslove u okviru Zavoda u skladu s njegovom stručnom spremom te njegovim zdravstvenim i drugim sposobnostima, te u slučaju nemogućnosti iznalaženja istih, postupiti u skladu s odredbama zakona kojim je regulisan radno-pravni status zavodskih službenika.

Član 10.

(Stavljanje van snage)

Stupanjem na snagu ovog Pravilnika prestaje da važi Pravilnik o mjerilima i načinu utvrđivanja zdravstvene sposobnosti ovlaštenih zavodskih službenika ("Službeni glasnik BiH", broj 5/11 i 25/24).

Član 11.

(Stupanje na snagu)

Ovaj Pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH".

Broj 07-02-4852/25
24. jula 2025. godine

Ministar
Davor Bunoza, s. r.

Na temelju članka 23. stavak (2) Zakona Bosne i Hercegovine o izvršenju kaznenih sankcija, pritvora i drugih mjera - Pročišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH", broj 22/16), ministar pravde Bosne i Hercegovine donosi

**PRAVILNIK
O MJERILIMA I NAČINU UTVRĐIVANJA
ZDRAVSTVENE SPOSOBNOSTI OVLAŠTENIH
ZAVODSKIH SLUŽBENIKA**

Članak 1.

(Predmet)

- (1) Ovim Pravilnikom propisuju se mjerila i način utvrđivanja posebne duševne i fizičke sposobnosti (u daljnjem tekstu: zdravstvena sposobnost) koju moraju ispunjavati:
 - a) kandidati za prijem na poslove u Zavodu za izvršenje kaznenih sankcija, pritvora i drugih mjera Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Zavod);
 - b) ovlašteni zavodski službenici (u daljnjem tekstu: zavodski službenici).
- (2) Osobe iz stavka (1) točka a) ovog članka prolaze pregled radi utvrđivanja i ocjenjivanja imaju li potrebnu zdravstvenu sposobnost za rad na radnom mjestu s povećanim rizikom u Službi osiguranja Zavoda, odnosno sposobnost kandidata za rad na radnom mjestu s povećanim rizikom ili za upotrebu, odnosno rukovanje određenom opremom za rad u odnosu na faktore rizika utvrđene aktom o procjeni rizika kod Zavoda, a prije početka rada na radnom mjestu zavodskog službenika.
- (3) Sistematski liječnički pregled zavodskih službenika iz stavka (1) točka b) ovog članka, obavlja se jednom godišnje radi praćenja i ocjenjivanja zdravstvenog stanja i utvrđivanja je li došlo do oštećenja zdravlja izazvanih povećanim profesionalnim rizicima i je li došlo do oboljenja koja su kontraindicirana za rad u uvjetima povećanog profesionalnog rizika, odnosno sposobnosti radnika za obavljanje poslova na radnom mjestu s povećanim rizikom na kojem radnik radi ili za upotrebu, odnosno rukovanje određenom opremom za rad u odnosu na faktore rizika tog radnog mjesta.
- (4) Izvanredan kontrolni pregled određuje se prema ukazanoj potrebi i saznanjima koja dovode u pitanje zdravstvenu sposobnost zavodskog službenika, a naročito:
 - a) prilikom svakog utvrđivanja novih rizika na radnom mjestu na kojem zavodski službenik radi,
 - b) kada je imao prekid u obavljanju poslova na tom radnom mjestu duži od 12 mjeseci,
 - c) nakon privremene spriječenosti za rad po osnovi teške povrede na radu,
 - d) poslije bolesti ili povrede koje nisu u vezi s radom, ako postoji sumnja na smanjenu radnu sposobnost,
 - e) nakon težih havarija u procesu rada nakon kojih je opravdano očekivati da je došlo do promjene u zdravstvenoj sposobnosti zavodskog službenika,
 - f) u slučajevima iz članka 6. stavak (2) ovog Pravilnika.

Članak 2.

(Opća obveza zavodskih službenika o čuvanju zdravlja u Zavodu)

Zavodski službenici su u vršenju službe dužni čuvati svoje zdravlje i zdravlje drugih osoba u Zavodu, te pohađati redovite obuke i testiranja fizičke sprema, kao i pohađati redovite obuke iz područja pružanja prve medicinske ili druge pomoći, u cilju održavanja zahtjevne osobne i kolektivne zdravstvene higijene.

Članak 3.

(Ustanova za ocjenu zdravstvene sposobnosti)

- (1) Zdravstvene preglede koji prethode ocjeni i mišljenju o zdravstvenoj sposobnosti, u pravilu, obavlja služba medicine rada ovlaštene zdravstvene ustanove (u daljnjem tekstu: zdravstvena ustanova) s kojom Zavod nakon provedene procedure javne nabave, i pribavljenog mišljenja ministra pravde Bosne i Hercegovine sklapa ugovor o pružanju usluga.
- (2) U postupku obavljanja redovitog i izvanrednog liječničkog pregleda zavodskih službenika radnika, služba medicine rada koristi podatke iz akta Zavoda o procjeni rizika i o faktorima rizika na radnom mjestu s povećanim rizikom i posebnom zdravstvenom stanju koje mora imati zavodski službenik.

Članak 4.

(Mjerila za utvrđivanje zdravstvene sposobnosti)

- (1) Mjerila zdravstvene sposobnosti za osobe iz članka 1. ovog Pravilnika koja čine uvjet za obavljanje poslova zavodskog službenika, zdravstvena ustanova utvrđuje na temelju liječničkog - zdravstvenog pregleda:
 - a) pregled specijaliste medicine rada s anamnezom;
 - b) osnovna antropometrijska mjerenja (s određivanjem TT, TV i ITM);
 - c) osnovni laboratorijski nalazi: SE, KKS, ŠUK, urin, urea, kreatinin, kolesterol, trigliceridi, transaminaze, bilirubin u krvi prisustvo bjelanchevina, šećera, bilirubina, urobilinogen, sediment urina);
 - d) spirometrija s krivom protok-volumen;
 - e) elektrokardiogram (s dvanaest odvoda);
 - f) RTG pluća (po odluci liječnika);
 - g) psihološki pregled (ispitivanje psihofizioloških sposobnosti, kognitivnih funkcija i karakteristika ličnosti);
 - h) pregled psihijatra;
 - i) pregled oftalmologa;
 - j) ispitivanje funkcije vida: binokularni vid, dubinski vid, perimetrija, adaptacija na tamu (ortoreter);
 - k) tonska liminarna audiometrija;
 - l) testiranje čula ravnoteže (Rombergov test, senzibilirani Rombergov test, ispitivanje nistagmusa, test mimo pokazivanja i kompasni hod);
 - m) ocjena radne sposobnosti sa zaključnim mišljenjem specijaliste medicine rada.
- (2) Zdravstvena sposobnost kandidata za prijem na poslove u Zavodu utvrđuje se na prethodnom zdravstvenom pregledu po mjerilima iz stavka (1) ovog članka.
- (3) Zdravstvena sposobnost zavodskih službenika na sistematskom kontrolnom pregledu, te izvanrednom kontrolnom pregledu utvrđuje se po mjerilima iz stavka (1) ovog članka prilagođena prirodnom opadanju pojedinih funkcija u skladu sa životnom dobi i radnim stažom zavodskog službenika.
- (4) Ako služba medicine rada u postupku ocjenjivanja posebnog zdravstvenog stanja zavodskog službenika utvrdi da je za ocjenjivanje neophodna prethodna medicinska dokumentacija, može je zahtijevati od zavodskog službenika da je donese od liječnika obiteljske medicine.
- (5) Liječnik koji liječi ovlaštenog zavodskog službenika dužan je, u roku od tri dana od dana dobivanja zahtjeva, medicinsku dokumentaciju iz stavka (1) ovog člana dostaviti odabranoj zdravstvenoj ustanovi, a koja je dužna primljenu dokumentaciju vratiti liječniku sljedećeg dana od dana njenog prijema.

Чланак 5.

(Dodatne pretrage i pregledi)

Osim pregleda iz članka 4. stavak (1) i ovisno o indikacijama, zdravstvena ustanova može preporučiti obavljanje dodatnih pretraga i pregleda i to najčešće radi: psihijatrijskog, psihološkog, internističkog, fizijatrijskog, ginekološkog ili neurološkog pregleda, odnosno obavljanja RTG pretrage, ergometrije, ultrazvučne pretrage određenih organa, EEG pretrage, izuzimanja vlasi i vještačenja istih radi utvrđivanja prisutnosti droge, te drugih nedozvoljenih psihoaktivnih supstanci u organizmu i ostalo.

Чланак 6.

(Ocjena zdravstvene sposobnosti)

- (1) Zdravstvenu sposobnost osoba iz članka (1) ovog Pravilnika, na temelju obrade koju je obavila, zdravstvena ustanova ocjenjuje ocjenom "sposoban" ili "nesposoban".
- (2) Zdravstvena ustanova može dati ocjenu "potrebno daljnje liječenje" za заводског службеника за којег се утврди да није могуће donijeti ocjenu из ставка (1) овог чланка, због лијечења које је у тјеку и за заводског службеника за којег се утврди да је потребно започети с лијечењем.
- (3) Ocjena се доставља организацијској јединици надлежној за кадровске послове Завода.
- (4) У случајевима из ставка (2) овог чланка, Завод је дужан по окончању лијечења од стране лијечника обитељске медицине упутити заводског службеника на изванредан контролни преглед прописан чланком 1. ставак (4) овог Правилника.
- (5) Извјешће о систематском и изванредном контролном лијечничком прегледу заводског службеника, поред чињеница наведених у ст. (1) и (2) овог чланка, садржи и ocjenu постоје ли оштећења здравља узрокована професионалним ризикима.

Чланак 7.

(Rokovi)

- (1) Rok за обављање систематског контролног прегледа за заводске службенике је једна година.
- (2) Rok из ставка (1) овог чланка почиње тећи од дана издавања последње исправе о здравственој способности коју издаје надлежна здравствена установа.

Чланак 8.

(Organizacija obavljanja zdravstvenih pregleda)

- (1) Заводски службеници дужни су приступити систематском контролном прегледу у rokovima утврђеним чланком 7. овог Правилника, као и изванредном контролном прегледу када то затражи Завод или обитељски лијечник заводског службеника.
- (2) Управа Завода у сарадњи с надлежном медицинском службом или тијелом, треба пратити здравствено стање заводских службеника, оболјеле благовремено упућивати лијечнику и подузимати потребне мјере за спрјечавање заразних и других обојенја, подузимати protuepidемијске мјере, као и спрјечавати повреде за вријеме физичке обуке и провјере физичке спреме и непосредног рада који се обавља у складу с датим законским овластима.
- (3) Организацију и контролу provoђења обављања здравствених прегледа обавља начелник Службе осигурања, а евиденцију правовременог обављања здравствених прегледа, те ocjenu здравствене способности у dosjeima заводских службеника води служба за кадровске послове.

Чланак 9.

(Posljedice negativne ocjene)

- (1) Здравствена установа ће ocjenити неспособним заводског службеника код којег утврди болест, стање, повреду или њихову послједичу, односно физичку ману која је препрека за успјешно обављање конкретних послова у Заводу или када

постоји комбинација више контраиндикација које укупно чине препреку за рад на повјереним пословима у Заводу.

- (2) У случајевима из ставка (1) овог чланка Завод именује трочлано повјеренство које ће испитати могућност распоређивања заводског службеника на друге послове у оквиру Завода у складу с његовом стручном спремом те његовим здравственим и другим способностима, те у случају немогућности изналажења истих, поступити у складу с одредбама закона којим је регулиран радно-правни статус заводских службеника.

Чланак 10.

(Stavljanje izvan snage)

Stupanjem на снагу овог Правилника престаје важити Правилник о мјерилима и начину утврђивања здравствене способности овлашћених заводских службеника ("Службени гласник БиХ", број 5/11 и 25/24).

Чланак 11.

(Stupanje na snagu)

Ovaj Pravilnik stupa на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику БиХ".

Број 07-02-4852/25
24. српња 2025. године

Министар
Давор Бунoза, в. р.

**МИНИСТАРСТВО ЗА ЉУДСКА ПРАВА
И ИЗБЈЕГЛИЦЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ**

567

**СТРАТЕГИЈА
ЗА ПРИХВАТ И ИНТЕГРАЦИЈУ ДРЖАВЉАНА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ КОЈИ СЕ ВРАЋАЈУ У
БОСНУ И ХЕРЦЕГОВИНУ НА ОСНОВУ СПОРАЗУМА
О РЕАДМИСИЈИ**

и
Акциони план за период 2024-2026. година
Сарајево, 2024. година

Издавач:

Министарство за људска права и избјеглице БиХ

Радна група за израду Стратегије:

Дијана Делалић, Министарство за људска права и избјеглице БиХ, Аднан Механија, Министарство за људска права и избјеглице БиХ, Шевка Пало, Федерално министарство расељених лица и избјеглица, Илма Дурак, Федерално министарство расељених лица и избјеглица, Дејан Мутић, Републички секретаријат за расељена лица и миграције, Винка Полић, Републички секретаријат за расељена лица и миграције, Биљана Обреновић, Одјељење за расељена лица, избјеглице и стамбена питања Брчко Дистрикта БиХ, Амир Софтић, Одјељење за расељена лица, избјеглице и стамбена питања Брчко Дистрикта БиХ, Гордана Антић, Град Бијељина, Аднан Хацић, Град Зворник, Наташа Врећа, Град Требиње, Рајка Здјелар, Град Приједор, Един Трговћевић, Министарство за рад, социјалну политику и повратак ТК, Зоран Јоветић, Министарство за рад, социјалну политику, расељена лица и избјеглице КС, Вилдана Кондић, Министарство за рад, социјалну политику и избјеглице ЗДК, Енвер Бркан, Управа за прогнанике и избјеглице, ХНК, Иво Ковачевић, Кабинет за обнову, стамбено збрињавање и расељене особе ПК, Сакиб Алибеговић, Министарство здравства, рада и социјалне политике УСК, Јасна Алиспахић, Град Тузла, Саид Черкезовић, Град Живинице, Емина Идризовић, Општина Илица, Алмедина Мирвић, Град Горажде, Елдина Мехинагић, Општина Маглај и Жељко Папак, Општина Дрвар.

У изради Стратегије допринос су дали представници институција и организација:

Министарство за људска права и избјеглице БиХ, Министарство финансија и трезора БиХ, Кабинет за законодавство Савјета министара БиХ, Федерално министарство расељених лица и избјеглица, Републички секретаријат за расељена лица и миграције Републике Српске, Министарство здравља и социјалне заштите Републике Српске, Министарство унутрашњих послова Републике Српске, Влада Брчко Дистрикта БиХ, Владе кантона у ФБиХ, локалне заједнице у БиХ.

Израду Стратегије помогли:

Савезни кабинет за миграције и избјеглице СР Немачке

Лекторица:

Тираж:

250 примјерака на босанском језику
100 примјерака на хрватском језику
150 примјерака на српском језику
60 примјерака на енглеском језику

САДРЖАЈ:

СКРАЋЕНИЦЕ

РЕЗИМЕ

I УВОД

II ПРАВНИ ОКВИР ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕГИЈЕ

- Међународни правни оквир
- Домаћи правни оквир

III АНАЛИЗА СТАЊА У ОБЛАСТИ ПРИХВАТА И ИНТЕГРАЦИЈЕ ДРЖАВЉАНА БиХ КОЈИ СЕ ВРАЋАЈУ У БиХ НА ОСНОВУ СПОРАЗУМА О РЕАДМИСИЈИ

- Анализа стања у области прихвата држављана БиХ
- Анализа стања у области интеграције држављана БиХ
 - Тржиште рада и запошљавање
 - Социјална заштита
 - Здравствена заштита
 - Образовање
 - Привремени смјештај по моделу непрофитног социјалног становања

IV ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР ЗА ПРОВОЂЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ

V ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ

VI ЦИЉЕВИ

VII ВИЗИЈА

АКЦИОНИ ПЛАН 2024-2026.

VIII ПРИЛОЗИ

Листа коришћених скраћеница

Скраћеница	Пуни назив
АП	Акциони план
АП 2020-2023.	Акциони план за период 2020-2023.
БиХ	Босна и Херцеговина
БД БиХ	Брчко Дистрикт Босне и Херцеговине
БХИЖ	Фондација "Босанскохерцеговачка иницијатива жена"
ДЕП	Дирекција за економско планирање
ЕУ	Европска унија
ЕСП	Европска социјална повеља
ЕЗ	Европска заједница
ФБиХ	Федерација Босне и Херцеговине
ФМРЛИ	Федерално министарство расељених лица и избјеглица
ГП БиХ	Гранична полиција Босне и Херцеговине
IDDEEA	Агенција за идентификационе документе, евиденције и размјену података
ЛАП	Локални акциони план
МЦП	Министарство цивилних послова
МИРЛ	Министарство за избјеглице и расељена лица Републике

	Српске
МЉПИ	Министарство за људска права и избјеглице
МБ	Министарство безбједности
МСП	Министарство спољних послова
НВО	Невладине организације
РСРЛМ	Републички секретаријат за расељена лица и миграције
СЕК	Социоекономски картон
Радмисирани лица	Држављани БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о радмисии
SMART	Метода за дефинисање и тестирање стратешких циљева - специфичан (S), мјерљив (M), остварив (A), реалан (R), временски ограничен (T)
SOTAC	Social Sector Technical Assistance Project - Пројекат подршке социјалном сектору у Босни и Херцеговини
Стратегија 2020-2023.	Стратегија за прихват и интеграцију бх. држављана који се враћају на основу Споразума о радмисии и Акциони план за период 2020-2023.
Стратегија	Стратегија за прихват и интеграцију бх. држављана који се враћају на основу Споразума о радмисии
SWOT	Врста оквира за анализу снага (S), слабости (W), прилика (O) и пријетњи (T)
Устав БиХ	Устав Босне и Херцеговине
СМ БиХ	Савјет министара Босне и Херцеговине

РЕЗИМЕ

Први стратешки документ у подручју прихвата и интеграције држављана Босне и Херцеговине који се враћају у Босну и Херцеговину на основу Споразума о радмисии донесен је 24. септембра 2009. године, када је Савјет министара Босне и Херцеговине (СМ БиХ) усвојио документ "Стратегија реинтеграције повратника на основу Споразума о радмисии".

Важност овога документа се огледа у томе што је Босна и Херцеговина (у даљњем тексту: БиХ) формално испунила обавезу коју има из Мапе пута за либерализацију визног режима и што је радмисија обухваћена као дио цијелокупне миграционе политике БиХ. Стратегија за прихват и интеграцију бх. држављана који се враћају на основу Споразума о радмисии и Акциони план за период 2020-2023. (у даљњем тексту: Стратегија 2020-2023), коју је Савјет министара БиХ усвојио у децембру 2020. године, јесте трећи стратешки документ чији је фокус био изградња новог и јачање постојећег институционалног оквира за прихват и интеграцију држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о радмисии (у даљњем тексту: радмисирани лица), укључивање јединица локалне самоуправе као кључних актера у процесу интеграције радмисираних лица и успостављање одговарајуће базе података о радмисираним лицима.

Стратегија за прихват и интеграцију држављана Босне и Херцеговине који се враћају у Босну и Херцеговину на основу Споразума о радмисии и Акциони план за период 2024-2026. (у даљњем тексту: Стратегија) представљају наставак испуњавања обавеза БиХ из Мапе пута за либерализацију визног режима, с циљем очувања безвизног режима који јој је одобрен Одлуком Савјета Европе од 14. децембра 2010. године као и обавеза из Споразума о стабилизацији и придруживању. То подразумијева усвајање дјелотворних политика којима ће се успоставити функционалан систем прихвата и интеграције држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о радмисии у друштво на дјелотворан, одржив и дугорочан начин, уз пуно уважавање њихових права, и на тај начин придонијети смањењу броја секундарних миграција држављана Босне и Херцеговине.

Поред стратешкога циља и циљева који из њега произлазе, овом Стратегијом се иде и корак даље и као визија промовише институционална организација која ће се по потреби у будућности бавити и другим аспектима

миграционе политике, која се односи на држављане БиХ и друге категорије у потреби, у складу са надлежностима.

Стратешки циљеви, тј. визија подразумијева да је у БиХ успостављен функционалан, транспарентан и одржив систем прихвата и интеграције држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији и да су све укључене институције и установе оспособљене да буду функционалан дио система. С циљем реализације ових стратешких циљева, и након свеобухватних консултација са кључним институцијама о стању у области социоекономске интеграције реадмисираних лица и приоритетних потреба, дефинисано је пет специфичних циљева чија реализација треба, кроз средњорочне периоде провођења дефинисане акционим плановима, придонијети остварењу стратешких циљева:

1. Побољшање статуса држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији кроз унапређење постојећег законодавног оквира и обезбјеђење одговарајуће подршке и заштите реадмисираним лицима;
2. Унапређење система координације и ојачање капацитета у области прихвата и интеграције држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији;
3. Обезбјеђење пуне социоекономске укључености држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији;
4. Унапређење система за управљање подацима о реадмисији;
5. Промоције, праћења и извјештавања о провођењу Стратегије.

Приликом дефинисања стратешких циљева, као и конкретних активности за њихову реализацију, у обзир је узета Европска социјална повеља (ревидирана) коју је БиХ ратификовала, а посебно одредбе које се односе на право на рад, право на социјалну и здравствену заштиту, право на медицинску помоћ, право на коришћење служби социјалне заштите, право породице на социјалну, правну и економску заштиту, право старих лица на социјалну заштиту итд. Приликом израде ове Стратегије, узета је у обзир чињеница да је Европска комисија, која прати провођење Споразума о стабилизацији и придруживању, позвала БиХ да у својим плановима и програмима прати Стратегију Европа 2020.

Ово се посебно односи на документ "Европска платформа против сиромаштва и социјалне искључености: европски оквир за социјалну и територијалну кохезију", који је дио Стратегије Европа 2020, а чије су кључне активности: а) побољшан приступ маргинализованим и социјално искљученим групама запослењу, социјалној безбједности, здравству, становању и образовању и б) дефинисање и реализација мјера које су усмјерене на посебне групе међу којима се издвајају Роми, породице са једним родитељем, старија лица, лица са инвалидитетом и бескућници.

Дио Стратегије је и Акциони план (у даљњем тексту: АП) као проведени документ, којим су дефинисане активности које ће се реализовати у периоду од 2024. до 2026. године, уз навођење одговорних актера као и рокова за њихову реализацију. Акциони план ће се по потреби ревидирати на годишњем нивоу, а након периода за који је донесен и на основу екстерне евалуације израдиће се нови за идући средњорочни период.

Стратегија је резултат рада Министарства за људска права и избјеглице БиХ (у даљњем тексту: МЈПБ) и Радне групе за израду Стратегије, коју је именовао министар за људска права и избјеглице БиХ, а у чијем саставу су учествовали представници Федералног министарства за

расељена лица и избјеглице (у даљњем тексту: ФМРЛИ), Републичког секретаријата за расељена лица и миграције Републике Српске (у даљњем тексту: РСРЛМ), Одјељења за расељена лица, избјеглице и стамбена питања Владе Брчко Дистрикта БиХ, Министарства за рад, социјалну политику и повратак Тузланског кантона, Управе за прогнанике и избјеглице Херцеговачко-неретванског кантона, Министарства за рад, социјалну политику, расељена лице и избјеглице Кантона Сарајево, Министарства за рад, социјалну политику и избјеглице Зеничко-добојског кантона, Управе за прогнанике и избјеглице Херцеговачко-неретванског кантона, Кабинета за обнову, стамбено збрињавање и расељена лица Посавског кантона, Министарства здравства, рада и социјалне политике Унско-санског кантона, Града Бијељине, Града Зворника, Града Требиња, Града Приједора, Града Тузле, Града Живиница, Града Горажда, Општине Маглај, Општине Илица и Општине Дрвар.

I. УВОД

У оквиру својих надлежности Министарство за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине израдило је Стратегију за прихват и интеграцију бх. држављана који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији са Акционим планом за период 2015-2018. година као и Стратегију за прихват и интеграцију бх. држављана који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији са Акционим планом за период 2020-2023. година.

Ови стратешки документи су имали за циљ, поред испуњења обавеза из Споразума о стабилизацији и придруживању са Европском унијом, односно, из Мапе пута за либерализацију визног режима и употпуњавања миграционе политике Босне и Херцеговине, успостављање функционалног, дјелотворног и одрживог система прихвата држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији и обезбјеђење њихове економске и друштвене интеграције у мјестима настанка. Циљеви постављени овим документима који су реализовани и продукт успостављеног система прихвата и интеграције држављана БиХ који се враћају по основу Споразума о реадмисији је одличан примјер сарадње свих укључених институција у реализацији зацртаних циљева у интересу свих грађана БиХ. С обзиром на то да је период провођења Стратегије завршен крајем 2023. године, Министарство за људска права и избјеглице је крајем 2023. године, у складу са надлежностима, донијело одлуку о изради Акционог плана за период 2024-2026. као и допуну постојећег стратешког документа, те је именovalo радну групу састављену од представника укључених институција с циљем израде новог Акционог плана као и допуну стратешког документа.

Методологија израде ове Стратегије заснована је на начелима стратешког планирања уз поштивање начела законитости и владавине права, поштивања основних људских права и слобода, међуинституционалне и међусекторске сарадње, уважавања међународних стандарда, транспарентности и јавности рада, а посебно на начелима недискриминације и одрживости.

Акциони план за период 2024-2026. година рађен је на начин да циљеви и активности буду изводљиви те да се реализација истих може пратити. Улога укључених институција у успостављени систем треба да буде максимално видљива уз јасно дефинисане очекиване резултате. У вези са допуном основног текста Стратегије, исте се односе на усклађивање са усвојеним законским и подзаконским актима којима се дефинишу улоге и надлежности укључених институција као и модалитете приступа припадајућим правима реадмисираних лица.

Стратегија и Акциони план су наставак усаглашене државне политике прихвата и интеграције држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији, као обавеза коју БиХ има по Споразуму о стабилизацији и придруживању, водећи бригу о успостављеном систему координације између надлежних институција на државном, ентитетском и кантоналном нивоу, те нивоу јединица локалне самоуправе у складу са уставним надлежностима.

Структура Стратегије је конципирана тако да се фокусира, прије свега, на анализу стања у области прихвата и социоекономске интеграције држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији, а што подразумијева обезбјеђење социјалне и здравствене заштите, запошљавање, образовање као и привремени смјештај реадмисираних лица. Стање у овим областима, које је приказано на основу реалних и ажурираних података надлежних институција, представља основ за реално дефинисање циљева и активности неопходних за њихову реализацију. Захваљујући успостављеној координацији, обезбјеђена је усклађеност одлука надлежних органа ентитета, кантона и Брчко Дистрикта БиХ, а које се односе на области које су обухваћене Стратегијом као и усклађеност са другим стратешким документима у БиХ који третирају иста или слична питања.

Овај приступ је омогућио дефинисање важних циљева путем којих ће се остварити идентификоване приоритетне потребе, начин остварења тих циљева и ефекти који ће се тиме постићи, обезбјеђење усклађености дефинисаних циљева са циљевима других стратешких докумената у БиХ као и међународних докумената којима се третира област реадмисије, те дефинисање јасних индикатора ефеката и резултата што ће као посљедицу имати могућност анализе нивоа реализације активности као и успостављање дјелотворног система праћења и евалуације ове Стратегије.

На овај начин је постигнуто да се сви циљеви, без обзира на садржајну различитост, дефинишу у складу са SMART методом према којој сваки циљ треба бити посебан, мјерљив, остварљив, мјеродаван и временски дефинисан.

Ова Стратегија и Акциони план представља наставак сарадње са свим нивоима власти које су укључене у прихват, смјештај и интеграцију реадмисираних држављана БиХ и потврђивање њиховог значаја при провођењу дефинисаних циљева и активности.

Такође се очекује обезбјеђење веће видљивости реадмисираних лица која се треба обезбиједити њиховим увођењем у одговарајући правни оквир кроз допуне постојеће правне легислативе.

Ово је важно из разлога што држављани БиХ који се враћају у БиХ по основу Споразума о реадмисији, у смислу остваривања права која воде ка интеграцији у друштво, нису препознати нити у једном закону у БиХ, те се овом Стратегијом унапређују права реадмисираних лица у недостатку правних рјешења која тек треба усаглашавати на нивоу надлежних институција.

С циљем остварења дефинисаних циљева, Стратегија је фокусирана на следеће области:

1. Унапређење постојећег правног оквира којим се уређује прихват и интеграција држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији на државном, ентитетском, кантоналном и локалном нивоу;
2. Даља изградња система координације и ојачавање капацитета у области прихвата и интеграције држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији;

3. Јачање капацитета јединица локалне самоуправе кроз организацију локалних реадмисионих тимова или повјереника и њихове обуке за предузимање активности на интеграцији држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији;
4. Омогућавање социоекономске интеграције држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији;
5. Унапређење функционалног система за управљање подацима о реадмисији;
6. Промоције Стратегије, редовног мониторинга, извјештавања и евалуације.

Носилац активности у изради ове Стратегије је било МЈБП, док је финансијску помоћ у њеној изради осигурао Савезни кабинет за миграције и избјеглице СР Немачке кроз провођење пројекта "Подршка систему прихвата и интеграције држављана БиХ који се враћају по основу Споразума о реадмисији – Фаза II."

II. ПРАВНИ ОКВИР ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕГИЈЕ

1. Међународни правни оквир

Приликом израде Стратегије уважавале су се одредбе, критеријуми и начела садржана у следећим међународним документима који третирају питања у вези са процесом реадмисије:

1.1. Споразум о стабилизацији и придруживању (ССП) између европских заједница и њихових држава чланица и БиХ је потписан 16. јуна 2008. године¹, а ступио је на снагу 1. јуна 2015. године.

ССП представља међународни уговор чија је сврха успостављање трајног односа са ЕУ и формално придруживање БиХ Европској унији. Кроз испуњавање обавеза преузетих овим Споразумом, БиХ је дужна ускладити своје национално законодавство са правном тековином ЕУ.

У Поглављу VII овога Споразума, под називом "Правда, слобода и безбједност", чланом 81. "Спречавање и контрола илегалне миграције; поновни прихват (реадмисија)", утврђено је следеће:

- Стране ће сарађивати с циљем спречавања и контроле илегалне миграције. У ту сврху Босна и Херцеговина и државе чланице ЕУ слажу се да ће поново прихватити све своје држављане који нелегално бораве на њиховим територијама и такође се слажу да ће склопити и у потпуности провести Споразум о реадмисији, укључујући и обавезу поновног прихватања држављана других земаља и лица без држављанства. Државе чланице Европске уније и Босна и Херцеговина ће обезбиједити својим држављанима одговарајуће идентификационе документе и пружити им административне олакшице потребне у ту сврху. Посебни процеси у сврху поновног прихватања држављана, држављана трећих земаља и лица без држављанства утврдиће се Споразумом о поновном прихватању.
- Босна и Херцеговина се слаже да ће закључивати споразуме о реадмисији са другим земљама у процесу стабилизације и придруживања и обавезује се да ће предузимати све неопходне мјере на обезбјеђењу флексибилног и хитног провођења свих споразума о реадмисији из овога члана.
- Савјет за стабилизацију и придруживање утврдиће друге заједничке мјере које се могу предузети с

¹ "Службени гласник БиХ - Међународни уговори", бр. 10/08.

циљем спречавања и надзора илегалне миграције, укључујући и трговину људима и мрежу илегалне миграције.

1.2. Споразум између Европске заједнице и Босне и Херцеговине о реадмисији лица која бораве без дозвола је потписан 2007. године ¹, а ступио је на снагу 1. јануара 2008. године. Овај Споразум представља основни правни инструмент којим се уређују питања реадмисије у контексту односа са Европском унијом. Овим Споразумом се БиХ обавезала да ће поново прихватити своје држављане који не испуњавају услове боравка на територији државе која подноси захтјев за реадмисију. Важно је нагласити да Споразум поштује права, обавезе и одговорности које произлазе из међународног права, а што подразумијева да сваки случај повратка мора бити у складу са међународном заштитом и поштивању људских права реадмисираних лица. Споразум предвиђа закључивање протокола о његовој примјени са сваком земљом чланицом Европске уније којима се дефинишу одређена техничка питања, као што су утврђивање надлежних органа, граничних прелаза за предају и прихват лица, модалитети повратка по хитном поступку и сл. Државе са којима БиХ има потписане provedбене протоколе су: Р. Естонија (2010), Малта (2010), Р. Аустрија (2011), Бугарска (2011), Мађарска (2012), Чешка Република (2012), Румунија (2012), Земље Бенелукса - Краљевина Белгија, Краљевина Холандија и Велико војводство Луксембург (2013), СР Њемачка (2014), Р. Француска (2014), Словачка Република (2015), Р. Грчка (2015), Р. Словенија (2016) и Р. Италија (2017).

Са наведеним државама реадмисија се проводи у складу са потписаним provedбеним протоколима, док се са осталим државама ЕУ реадмисија проводи директном примјеном Споразума о реадмисији између ЕЗ и БиХ.

1.3. Билатерални споразуми о реадмисији су споразуми које је БиХ потписала са државама које нису у саставу ЕУ или су изузете из Споразума ЕЗ и БиХ, и то: Краљевином Данском (2004), Краљевином Норвешком (2005), Швајцарском Конфедерацијом (2008), Републиком Сјеверном Македонијом (2008), Црном Гором (2008), Републиком Албанијом (2009), Републиком Молдавијом (2012), Републиком Турском (2012), Републиком Србијом (2013) и Руском Федерацијом (2015).

1.4. Међународни инструменти за заштиту људских права које је БиХ ратификовала се примјењују и код реадмисије, што је наглашено у преамбули Споразума о реадмисији са ЕЗ, гдје стоји да тај "Споразум неће утицати на права, обавезе и одговорности Заједнице, држава чланица Европске уније и Босне и Херцеговине које произлазе из међународног права, а поготово из Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода од 4. новембра 1950. године и Конвенције о статусу избјеглица од 28. јула 1951. године."

Поред наведених конвенција, међународни документи који су коришћени при изради ове Стратегије су:

- Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима (обавезује државе да предузму одговарајуће мјере до максимума расположивих ресурса како би постигле пуну реализацију права на социјално осигурање, права на одговарајући животни стандард, права на здравље и права на образовање);
- Међународна конвенција о укидању свих облика расне дискриминације (забрањује дискриминацију међу људима и захтијева од држава да предузму

све неопходне мјере за превенцију и укидање свих облика расне дискриминације и обезбјеђује право на напуштање и повратак у своју земљу, право на држављанство, право на рад, стан, социјално осигурање и образовање);

- Међународни пакт о грађанским и политичким правима (одредбе од посебне важности за држављане БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији односе се на право дјетета на регистрацију у матичне књиге те право на приступ јавним службама);
- Конвенција о правима лица са инвалидитетом (гарантује пуно и једнако уживање свих људских права лица са инвалидитетом, промовише поштивање њиховог достојанства и обавезује државу уговорницу да усвоји одговарајуће законодавне, администрацијске и друге мјере неопходне за обезбјеђење равноправности и недискриминације лица са инвалидитетом);
- Конвенција о правима дјетета (обавезује државу да предузме све законске, администрацијске, социјалне и образовне мјере ради заштите дјетета од свих облика физичког или менталног насиља, повреда или злоупотребе, занемаривања или немарног односа, малтретирања или експлоатације као и да обезбједи алтернативну заштиту за дијете, привремено или стално лишено свога породичног окружења, као и да му обезбједи прикладно образовање);
- **Ревидирана европска социјална повеља** (обавезује државе потписнице да обезбједи грађанима основна економска и социјална права која, уз изузетак оних које БиХ није ратификовала, подразумијевају право дјете и младих на заштиту, право на социјалну и здравствену заштиту, право породице на социјалну, правну и економску заштиту, право старијих лица на социјалну заштиту).

Као потенцијални кандидат за чланство у ЕУ, БиХ је дужна уважавати и консултовати и оне акте који се тичу сарадње унутар ЕУ, али који се директно или индиректно односе на бх. држављане који бораве у земљама ЕУ без дозволе боравка. То су:

- **Нови Европски пакт о миграцији и азилу** усвојио је Савјет Европе 14. маја 2024. године, којим се уређује заједничка миграцијска политика и политика азила и који се дијелом односи и на надзор незаконитог усељавања кроз омогућавање незаконитим усељеницима да се врате у земљу поријекла или у транзитну земљу, као и на успостављање партнерских односа са државама из којих мигранти долазе;
- **Резолуција Европског парламента о положају малолетника без пратње у ЕУ** од 12. августа 2013. године којом се Европска комисија позива на успостављање стратешких смјерница које би садржавале услове који се морају испунити прије повратка малолетника, а који би поштивали најбољи интерес дјетета. У Резолуцији се наглашава да никако није могуће донијети одлуку о враћању малолетника ако то није у његову корист или ако представља пријетњу за његов живот, физичко и душевно здравље, његову добробит, безбједност, његова основна права или основна права његове породице, те да се морају у потпуности узети у обзир и оцијенити

¹ "Службени гласник БиХ - Међународни уговори", бр. 13/07.

индивидуалне околности сваког малолетника. Такође, подсећа да је одлуку о враћању могуће донијети само ако је утврђено да ће у земљи повратка за малолетника вриједити безбједне, конкретне и прилагођене одредбе којима ће се поштовати његова права и које ће бити повезане са мјерама реинтеграције у држави повратка. У вези са тим, Резолуција подстиче државе чланице да у сврху обезбјеђења сигурног повратка дјете успоставе договоре о сарадњи и праћењу са земљама поријекла и транзитним земљама, са невладиним, локалним и међународним организацијама, те да обезбједе заштиту и реинтеграцију малолетника након њиховог повратка;

- **Директиве** којима се уређују питања реадмисије као што је **Директива 2008/115/ЕЗ** ("Директива о враћању") Европског парламента и Савјета од 16. децембра 2008. године, којом су регулисани стандарди и поступања за враћање држављана трећих земаља чији је боравак незаконит, **Директива Савјета 2001/40/ЕЗ** од 28. маја 2001. године о узајамном признавању одлука о протјеривању држављана трећих држава и **Директива Савјета 2003/110/ЕЗ** од 25. новембра 2003. године о узајамној помоћи у случајевима транзита у сврхе удаљавања ваздушним путем.

Обавеза министарстава и других институција БиХ као и руководиоца органа управе, која су законом или другим прописом овлашћена за доношење прописа да у процесу израде нацрта или приједлога прописа обезбједе њихову усклађеност са правном тековином Европске уније (Acquis EU), произлази, између осталог, и из Одлуке Савјета министара БиХ о инструментима за усклађивање законодавства БиХ са правном тековином ЕУ¹.

Уз горе побројане изворе приликом израде овог документа уважило се и Мишљење Европске комисије о захтјеву БиХ за чланство у ЕУ и 14 кључних приоритета које БиХ треба испунити са посебним освртом на Област владавине права и Приоритет 8. који подразумијева обезбјеђивање учинковите координације, на свим нивоима, управљање границама и способност управљања миграцијама, као и обезбјеђење функционисања система азила, под које спада и реадмисија држављана БиХ.

2. Домаћи правни оквир

Уставом Босне и Херцеговине су регулисана питања надлежности и односа између институција БиХ и ентитета, па је тако чланом III "Надлежности и односи између институција Босне и Херцеговине и ентитета", у ставу (1) тачки ф), одређена надлежност институција БиХ за политике и регулисање питања миграције, избјеглица и азила, док је ставом (2) овога члана регулисана обавеза ентитета у пружању помоћи државним институцијама по питању испуњавања међународних обавеза БиХ, као и обавеза заштите грађана путем својих институција које требају функционисати у складу са међународно признатим стандардима, уз поштивање међународно признатих људских права и основних слобода.

У складу са Општим одредбама поглавља II А, члана 2. Устава Федерације БиХ², Федерација БиХ има обавезу обезбједити примјену највишег нивоа међународно

признатих права и слобода утврђених у актима наведеним у анексу Устава. Према члану 2. Поглавља III Устава, Федерација БиХ и кантони дијеле мјеродавности за област здравства и социјалне политике, док искључиву надлежност за утврђивање политике образовања и школовања, стамбене политике, провођења социјалне политике и успостављање служби социјалне заштите имају кантони. Поглавље II Устава Републике Српске³ гарантује људска права и слободу које, између осталог, обухватају и право на заштиту породице и дјете, право на образовање, здравствену и социјалну заштиту као и право на рад.

Према одредбама у Поглављу II, члану 13. Статута Брчко Дистрикта БиХ⁴, сва лица на територији Дистрикта уживају права и слободу које су им дате Европском конвенцијом о људским правима и основним слободама, и та права имају већу правну снагу у односу на сваки закон који је у супротности са Конвенцијом.

Акти Савјета министара БиХ, надлежних министарстава и других институција, који се директно односе на питања реадмисије и којима се уређују процедуре које се предузимају током цијелог процеса реадмисије, од њене најаве до пружања одговарајуће асистенције држављанима БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији су сљедећи:

- Упутство о начину привременог збрињавања држављана БиХ на основу Споразума о реадмисији⁵, које је донијело Министарство за људска права и избјеглице, а којим се прописују процедуре за прихват држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији и који су затражили асистенцију, начин привременог збрињавања и начин поступања надлежних органа укључених у процес прихвата и збрињавања;
- Правилник о евиденцији држављана БиХ који се враћају на основу Споразума о реадмисији⁶, који је донијело Министарство безбједности и који утврђује орган надлежан за вођење службене евиденције, садржај, начин прикупљања и начин обраде података, сврху и начин коришћења евиденције, те друга питања важна за вођење евиденције бх. држављана који се враћају на основу Споразума о реадмисији;
- Одлука о обавези достављања статистичких података о миграцијама и међународној заштити Министарству безбједности⁷, коју је донио Савјет министара БиХ а која, између осталог, утврђује врсту и структуру статистичких података који се односе на прихват лица у БиХ на основу Споразума о реадмисији;
- Протокол о сарадњи у дјелотворнијој реализацији Споразума о реадмисији лица која бораве без дозвола у другим земљама, потписан 17. маја 2010. године између Министарства безбједности, Министарства унутрашњих послова Републике Српске, Федералне управе полиције, кантоналних министарстава унутрашњих послова, Полиције Брчко Дистрикта БиХ, Службе за послове са странцима и Граничне полиције БиХ, који је успоставио заштићен канал за комуникацију

¹ "Службени гласник БиХ", бр. 75/16.

² "Службене новине Федерације БиХ", бр.1/94, 13/97, 16/02, 22/02, 52/02, 63/03, 9/04, 20/04, 33/04, 71/05, 72/05, 88/08.

³ "Службени гласник РС", бр. 21/92 - Пречишћени текст, 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 21/02, 26/02, 30/02, 31/02, 69/02, 31/03, 98/03, 115/05, 117/05.

⁴ "Службени гласник Брчко Дистрикта БиХ", број 2/10.

⁵ "Службени гласник БиХ", број 39/13.

⁶ "Службени гласник БиХ", број 63/11.

⁷ "Службени гласник БиХ", број 83/09.

- између МБ и свих осталих полицијских органа у БиХ и који је уредио процедуре при провјери држављанства и идентитета лица наведених у захтјевима за реадмисију;
- Протокол о сарадњи и начину размјене информација за реинтеграцију држављана БиХ прихваћених на основу Споразума о реадмисији, закључен између МБ и МЉПИ 30. децембра 2013. године, који регулише основе сарадње и начин размјене информација између надлежних сектора ова два Министарства;
 - Протокол о сарадњи у процесу прихвата, пропраћености и привременог збрињавања дјече без пратње која се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији, који су у мају 2016. године потписали МЉПИ, Министарство за рад, социјалну политику, расељена лица и избјеглице Кантона Сарајево, Јавна установа "Кантонални центар за социјални рад" Сарајево, кантонална Јавна установа "Дом за дјecu без родитељског старања" Сарајево и Фондација босанскохерцеговачка иницијатива жена (БХИЖ). Овим Протоколом уређен је начин сарадње потписника у процесима обавјештавања, именовања посебног старатеља, прихвата, пропраћености и привременог збрињавања дјече бх. држављана без родитељског старања или без пратње одраслих лица, која се враћају на основу Споразума о реадмисији;
 - Протокол о поступању надлежних органа у прихвату, пропраћености и привременом збрињавању рањивих лица које се враћају на основу Споразума о реадмисији, који су у децембру 2018. године потписали МЉПИ, ФМРЛИ, уз претходну сагласност свих кантоналних влада, МИРЛ РС и Одјељења за расељена лица, избјеглице и стамбена питања Владе Брчко Дистрикта БиХ, а који уређује узајамна права, обавезе, координацију и сарадњу између потписника с циљем подршке појединцима и рањивим групама реадмисираних лица.
 - Израђена су и потписана два Протокола којима је уређена област привременог прихвата, смјештаја и поступања старијих и хронично болесних лица као и зависника о психоактивним супстанцама.

Законом о министарствима и другим органима управе ¹, чланом 12. став (1), тачка 13. одређена је надлежност МЉПИ за прихват и збрињавање реадмисираних лица на период до 30 дана. С циљем испуњавања ове надлежности, МЉПИ је донијело низ provedбених аката којима се допуњавају подзаконски акти који уређују питања реадмисије и омогућује лакши прихват реадмисираних лица, као што су Одлука о оснивању Рeadмисионог центра у Мостару ², Информатор за повратнике на основу Споразума о реадмисији, Информативни лист за повратнике на основу реадмисије, Породични и индивидуални упитник за повратнике на основу реадмисије и Правилник о начину рада, функционисању и кућном реду у Рeadмисионом центру у Мостару ³.

Да би се испоштовало начело међусекторског приступа при изради Стратегије, консултоване су и уважене постојеће

стратегије, закони и други акти који третирају питања од важности за реадмисираних лица. То су, између осталог, Стратегија у области миграција и азила и Акциони план 2021-2025, Акциони план БиХ за рјешавање проблема Рома у областима запошљавања, стамбеног збрињавања и здравствене заштите 2017-2020, Оквирни акциони план о образовним потребама Рома у БиХ 2018-2022, Ревидирана стратегија за провођење Анекса 7. Дејтонског мировног споразума, Закон о забрани дискриминације БиХ, Закон о равноправности полова у БиХ као и закони о правима припадника националних мањина.

III. АНАЛИЗА СТАЊА У ОБЛАСТИ ПРИХВАТА И ИНТЕГРАЦИЈЕ ДРЖАВЉАНА БиХ КОЈИ СЕ ВРАЋАЈУ У БиХ НА ОСНОВУ СПОРАЗУМА О РЕАДМИСИЈИ

1. Анализа стања у области прихвата држављана БиХ

Сегмент прихвата држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији дао је најбоље резултате у периоду од доношења прве Стратегије до данас, што је директна последица добре правне уређености ове области, односно, усвојених подзаконских и provedбених аката који су донесени на државном нивоу и који прописују начин и процедуру прихвата реадмисираних лица на граничним прелазима. Такође, код прихвата реадмисираних лица остварена је одговарајућа сарадња са невладиним организацијама са којима МЉПИ има потписане споразуме, па тако невладина организација "Ваша права" пружа правну помоћ реадмисираним лицима која су смјештена у Рeadмисионом центру у Мостару, са сједиштем у Салаковцу, што се посебно односи на обезбјеђење идентификационих докумената, док Фондација босанскохерцеговачка иницијатива жена (БХИЖ) обезбјеђује психосоцијалну подршку реадмисијаним лицима смјештеним у Рeadмисионом центру у Мостару, те превоз и пратњу посебног старатеља дјетету чије је пребивалиште на територији другог кантона, ентитета или Брчко Дистрикта БиХ, ако родитељи, старатељи или представници надлежног центра за социјални рад из објективних разлога нису у могућности преузети дијете.

Процедуре које се проводе код прихвата реадмисираних лица зависе од тога је ли Министарству безбједности упућен захтјев за реадмисију или је извршена најава повратка. Захтјев за реадмисију подноси се за она лица која не испуњавају или више не испуњавају важеће услове уласка, присуности или боравка на територији државе која подноси захтјев, под условом да се докаже или да се може ваљано претпоставити да су они држављани Босне и Херцеговине. Ова лица не посједују ваљану документацију и најчешће се ради о већем броју лица. Углавном се ради о породицама па захтјев за реадмисију поред података о носиоцу, садржи податке и о брачним партнерима и њиховој дјечи. Захтјев за реадмисију, након запримања, анализира Сектор за миграцију Министарства безбједности и просљеђује министарству унутрашњих послова које је надлежно у мјесту које је наведено као мјесто рођења или мјесто пребивалишта лица које је предмет реадмисије.

Надлежна организациона јединица министарства унутрашњих послова провјерава држављанства у локалном матичном уреду и утврђује идентитет држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији. Након што надлежна министарства унутрашњих послова прибаве све важне информације о реадмисираном лицу, оне се достављају Министарству безбједности које, ако је потврђен идентитет и држављанство БиХ, одобрава повратак и свој одговор доставља земљи која је поднијела захтјев за реадмисију. Министарство безбједности обавјештава МЉПИ да су се

¹ "Службени гласник БиХ", бр. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09 и 103/09, 87/12, 6/13, 19/16.

² "Службени гласник БиХ", број 39/13.

³ "Службени гласник БиХ", број 39/13.

стекли услови за прихват држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији.

Најава повратка врши се за оне држављане Босне и Херцеговине који поседују ваљану документацију (пасош, биометријску личну карту) и у том случају Министарство безбједности обавјештава Граничну полицију како би се извршио прихват. По пријему најаве повратка ГП БиХ врши граничну провјеру држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији у складу са законским и подзаконским актима и пружа друге врсте асистенције надлежним министарствима које су неопходне код прихвата.

Након што добије информацију о повратку од Сектора за миграцију, МЉПИ врши додатне провјере у бази IDDEEA, те у случају потребе организовања одговарајућег прихвата обавјештава ентитетске координаторе те кантоналног координатора у ФБиХ или јединицу локалне самоуправе. Рeadмисиони тим или повјереник за реадмисију у јединици локалне самоуправе врши додатне провјере на терену, припрема повратну информацију која садржи социоекономску анамнезу реадмисираних лица и враћа је на исти начин како је запримио налог за поступање. Овај проток информација, осим што омогућава мјеродавним институцијама планирање активности на интеграцији реадмисираних лица, омогућава и евидентирање реадмисираних лица, праћење његове интеграције у локалној заједници, редовну комуникацију између надлежних институција и припрему извјештаја заснованих на реалним подацима и процјенама. Протоколом о сарадњи и начину размјене информација за реинтеграцију држављана БиХ прихваћених на основу Споразума о реадмисији регулисана су питања сарадње и начина размјене информација између Министарства безбједности и Министарства за људска права и избјеглице, с циљем што дјелотворнијег провођења Споразума о реадмисији, са посебним нагласком на обезбјеђење одговарајућег прихвата реадмисираних лица којима је неопходна посебна асистенција приликом прихвата и збрињавања. Овим Протоколом су утврђени и рокови унутар којих МБ и МЉПИ морају предузети све неопходне радње из своје надлежности како би се реадмисираним лицима у потреби пружила правовремена и одговарајућа асистенција.

Ако приликом прихвата на граничном прелазу реадмисирано лице затражи асистенцију за смјештај, омогућује му се смјештај у Рeadмисионом центру на период до 30 дана, како стоји у Закону о министарствима и другим органима управе Босне и Херцеговине. Рeadмисиони центар има основне институционалне, кадровске, техничке и финансијске капацитете за прихват и привремено збрињавања реадмисираних лица, гдје се врши евидентирање, тријажа, припрема и коначно, упућивање у посљедње мјесто пребивалишта у БиХ или у другу локалну заједницу у БиХ, у складу са Планом територијалног размјештаја реадмисираних лица који заједнички доносе координатори на свим нивоима укључености. Током боравка у Рeadмисионом центру реадмисираним лицима се пружају информације о могућностима и начинима даље интеграције у локалну заједницу, уручују им се Информативни лист и Информатор за повратнике на основу Споразума о реадмисији којим су обухваћене све потребне информације и контакти за даље остваривање права. Приликом прихвата, у складу са Правилником о начину рада, функционисању и кућном реду у Рeadмисионом центру, обавља се детаљан систематски преглед који ради надлежна медицинска установа са којом МЉПИ има потписан уговор о пружању услуга. Рeadмисирана лица имају третман у складу са међународним стандардима од ангажованог особља у Центру као и

државних службеника у сједишту Министарства који су прошли специјалистичке обуке у вези са провођењем процедура прихвата и обезбјеђења права која произлазе из тог прихвата. Са посебном пажњом је особље обучено за поступања у ситуацијама када реадмисирана лица испољавају насилничко понашање, психичку неуравнотеженост или било који други вид друштвено неприхватљивог понашања, што се неријетко дешава.

Систем прихвата бх. држављана који се враћају на основу Споразума о реадмисији, иако добро уређен, неријетко се сусреће са озбиљним проблемима када је у питању прихват дјече без пратње и других, посебно рањивих реадмисираних лица којима је потребна посебна асистенција.

Члановима од 11. до 16. Упутства о начину привременог збрињавања држављана БиХ на основу Споразума о реадмисији¹ је уређено поступање надлежних институција у случају најаве повратка малолетног лица и лица са посебним потребама у погледу обезбјеђења смјештаја и одређивања привременог старатеља, као и обавеза МЉПИ да, по питању одговарајуће асистенције овим лицима, сарађује са надлежним институцијама и центрима за социјални рад.

Имајући у виду ове обавезе, МЉПИ је 2016. године потписало Протокол о сарадњи у процесу прихвата, пропрате и привременог збрињавања дјече без пратње која се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији са Министарством за рад, социјалну политику, расељена лица и избјеглице Кантона Сарајево, Јавном установом "Кантонални центар за социјални рад", Кантоналном јавном установом "Дом за дјecu без родитељског старања", Сарајево и Фондацијом босанскохерцеговачка иницијатива жена (БХИЖ). Овим Протоколом су детаљно уређена питања сарадње са надлежним центром за социјални рад, процеса обавјештавања, именовања посебног старатеља, прихвата, пропраћености и привременог збрињавања дјече без пратње, начин финансирања смјештаја и других неопходних трошкова као и обавезе свих потписника Протокола по питању прихвата дјече без пратње. Сличне протоколе о сарадњи у процесу прихвата, пропраћености и привременог збрињавања малолетних лица и лица са посебним потребама које се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији треба потписати и са осталим кантоналним центрима за социјални рад у Федерацији БиХ. Сличне протоколе са центрима за социјални рад у Републици Српској ће изкоординисати РСРЈМ са надлежним министарством и на тај начин у потпуности и једнообразно уредити ова питања на територији Републике Српске.

Поред наведеног Протокола о сарадњи, МЉПИ је у децембру 2018. године, са ФМРЛИ, МИРЛ РС и Одјељењем за расељена лица, избјеглице и стамбена питања Владе Брчко Дистрикта БиХ, потписало Протокол о поступању надлежних органа у прихвату, пропрату и привременом збрињавању рањивих лица које се враћају на основу Споразума о реадмисији.

У погледу потписника у име Владе Републике Српске, иако је престало да постоји Министарство које је потписник Протокола, континуитет у поступању је обезбјеђен измјенама и допунама Закона о републичкој управи којима је дефинисано да послове и обавезе Министарства преузима Републички секретаријат за расељена лица и миграције. Иначе, овим Протоколом су детаљно уређена узајамна права, обавезе, координација и сарадња између потписника Протокола код поступања у прихвату реадмисираних лица. Протоколом се обезбјеђује подршка посебно рањивим категоријама које се дефинишу као лица која су, у складу са

¹ "Службени гласник БиХ", број 39/13.

прописима о здравственој и социјалној заштити Брчко Дистрикта БиХ, Федерације БиХ, Републике Српске, кантона, градова и општина, дефинисана као лица којима је потребна посебна заштита зависно од степена рањивости. Сви потписници Протокола се обавезују да ће реадмисирани лица информисати о начину остваривања права из области здравствене и социјалне заштите, створити услове и обезбиједити подршку за њихово укључивање у ове системе, укључујући и услуге социјалне заштите посредством надлежних центара за социјалну заштиту и стварати услове и обезбиједити им подршку за њихово укључивање у систем тржишта рада.

Поред обавеза потписника Протокола дефинишу се и обавезе кантоналних координатора за питања реадмисије, које обезбеђују пуну укљученост кантоналног нивоа када је у питању прихват и интеграција реадмисираних лица. Протоколом се кантонални координатори обавезују да ће преузети захтјеве за прихват, пропраћеност и привремено збрињавање реадмисираних лица, координисати са другим кантоналним институцијама у вези са питањима која се односе на њих, организовати тријажу када је то потребно, учествовати у изради плана потреба, предлагати финансијске планове и програме и пратити издвајање буџетских средстава за потребе реадмисије, пратити процес интеграције реадмисираних лица и о томе извјештавати надлежне институције на ентитетском и државном нивоу. Прије потписивања овога Протокола, све кантоналне владе су дале сагласност за његово потписивање, чиме се обезбеђује његово пуно провођење. Средства за финансирање активности које произлазе из овога Протокола обезбеђују се из буџета потписника путем различитих пројеката, програма и путем донаторских средстава.

2. Анализа стања у области интеграције држављана БиХ

Споразумима о реадмисији није прописана надлежност државе за интеграцију реадмисираних лица нити је предвиђено да се приликом провођења споразума о реадмисији морају уважавати социоекономски аспекти локалне интеграције са циљем одрживости реадмисираних лица. Међутим, према Споразуму о стабилизацији и придруживању, БиХ је дужна својим држављанима који се враћају на основу Споразума о реадмисији обезбиједити одговарајуће идентификационе документе и пружити административне олакшице потребне за ту сврху, а према Мапи пута за либерализацију визног режима за БиХ, Блок 2: Илегална миграција, укључујући реадмисију, БиХ је дужна усвојити и провести Стратегију за реинтеграцију реадмисираних лица укључујући одрживу финансијску и социјалну подршку. Надаље, Стратегија Европа 2020.¹, која представља визију европске социјалне тржишне економије 21. вијека, има за циљ борбу против сиромаштва којом се жели обезбиједити економска, социјална и територијална кохезија и ојачати свијест о основним правима сиромашних лица ради остварења могућности за живот у достојанству и активно учествовање у друштву.

Овај циљ исказан је кроз документ "Европска платформа против сиромаштва и социјалне искључености: европски оквир за социјалну и територијалну кохезију"², који је дио Стратегије Европа 2020. за паметан, одржив и укључив

раст. Кључне активности ове платформе укључују, између осталог, побољшан приступ маргинализованим и социјално искљученим групама запослењу, социјалној сигурности, здравству, становању и образовању, као и дефинисање и реализацију мјера које су усмјерене на посебне групе међу којима се издвајају Роми, породице са једним родитељем, старија лица, лица са инвалидитетом и бескућници. Иако БиХ нема обавезу провођења Стратегије Европа 2020, Европска комисија, које прати провођење ССП-а, позвала је БиХ да у својим плановима и програмима прати ову Стратегију.

Уопштено, сви нивои власти у БиХ су укључени у рјешавање питања интеграције бх. држављана који се враћају на основу Споразума о реадмисији кроз своју одговорност за израду и провођење политика социјалне инклузије грађана, као и кроз надлежности дефинисане правним оквиром којим су уређене области од важности за интеграцију реадмисираних лица, а тичу се питања приступа социјалним правима. Нажалост, знатан број домаћих институција у чијој су надлежности области социјалне и здравствене заштите, образовања, запошљавања и стамбеног збрињавања као и јединица локалне самоуправе још увијек нису прикладно информисане о процесу реадмисије због чега често изостаје одговарајућа асистенција. Тамо гдје постоји прикладна информисаност често недостаје довољна финансијска, кадровска и материјално-техничка опремљеност надлежних институција и служби, што је препрека у системском бављењу овим проблемима. Надаље, држављани БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији нису у домаћем правном оквиру препознати као посебна категорија, односно, нису уведени у законе и друге одговарајуће правне акте, што их ставља у подређен положај, када се зна да се сва социјална права у БиХ остварују на основу признатог статуса. Разлог за то лежи у чињеници да реадмисирани лица не припадају једној хомогеној групи која би омогућила да се реално процијене њихове потребе, врста и обим неопходних интервенција.

Државном стратегијом социјалне укључености требале су се дефинисати социјално осјетљиве групе становништва, али та Стратегија још увијек није усвојена. Досадашња пракса код прихвата држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији, који су тражили асистенцију, показује да се ради о више различитих група које су посебно погођене социјалном искљученошћу и сиромаштвом као што су лица са инвалидитетом, хронични болесници и лица са сметњама менталног здравља, малолетници и дјеца без родитељске пратње, Роми и породице са дјецом.

Лица са инвалидитетом из категорије реадмисираних лица још увијек не уживају права која би им омогућила изједначавање могућности у односу на осталу популацију на нивоу је однос друштва према овој популацији одговарајућем нивоу, што их чини угроженом групом. Ова лица се третирају искључиво као социјална категорија, иако то не морају бити ако би добили одговарајућу асистенцију. Лица са инвалидитетом су обухваћена одговарајућим ентитетским законима који уређују област социјалне заштите, на основу којих могу остварити право на инвалидину, туђу његу и помоћ као и ортопедски додаток, али уз услов да испуњавају законске критеријуме које држављани БиХ са инвалидитетом који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији често не испуњавају. Стању у којем држављани БиХ са инвалидитетом који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији не остварују права из области здравствене заштите и не могу добити помоћ у оквиру специјализованих установа придонио недостатак координације између система здравствене заштите и система

¹ Европска стратегија за паметан, одржив и укључив раст – Европа 2020, март, 2010. год.

² Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions –The European Platform against Poverty and Social Exclusion: A European framework for social and territorial cohesion, December, 2010.

социјалне помоћи. Надаље, у БиХ се врши отворена дискриминација лица са инвалидитетом према узроку настанка инвалидитета и степену инвалидности, што говори у прилог чињеници да се права остварују на основу статуса, а не на основу потреба за стварањем једнаких могућности за ову групу грађана. Како лица са инвалидитетом које се враћају на основу Споразума о реадмисији често немају статус на основу којег би имали приступ правима, или су га изгубили због свог одсуства, они су дискриминисани не само у односу на осталу популацију него и у односу на друга лица са инвалидитетом.

Хронични болесници, стара лица без породичне бриге, лица са сметњама менталног здравља и зависници о психоактивним супстанцама чије стање захтијева специјализовану медицинску интервенцију која се може добити само у одређеним специјализованим установама. Проблем представља то што се лијечење које је започето у иностранству често не може наставити на прикладан начин по повратку у земљу због недостатка потребних лијекова, проблема у преносу медицинске документације која даје увид у здравствено стање реадмисираних лица, те промјене љекара и услова у којима се лијечи. Код лица са заразним и преносивим болестима проблем је у њиховој хоспитализацији, смјештају у прихватне центре и друге установе због немогућности провођења прикладног медицинског третмана. Поред тога, јављају се и потешкоће у прихватању и интеграцији таквих лица у локалној заједници због истих разлога као и код хроничних болесника.

Малољетници и дјеца без родитељског старања захтијевају посебну пажњу и предузимање одговарајућих интервенција као и ангажман специјализованих служби. У случајевима када се подноси захтјев за реадмисију малољетног лица које је без пратње или лица са посебним потребама, надлежне институције на државном нивоу предузимају неопходне мјере путем Сектора за миграцију, Министарства безбједности, који подноси МЛЈПИ захтјев за обезбјеђење привременог збрињавања, с циљем обезбјеђења специфичних услова неопходних за одговарајући прихват малољетника или лица са посебним потребама. Због посебне осјетљивости ове групе реадмисираних лица, а испуњавајући обавезу координације активности на њиховом прихвату и збрињавању са надлежним центрима за социјални рад, МЛЈПИ је потписало Протокол о сарадњи са ЈУ "Кантонални центар за социјални рад" о прихвату, пропрату и привременом збрињавању дјеце без пратње, којим је уређен процес прихвата и привременог збрињавања малољетних лица без родитељског старања кроз суфинансирање њиховог смјештаја у "Дому за дјецу без родитељског старања", Бјелаве. Ово је почетни корак у збрињавању ове посебно рањиве популације, с тим што би надлежне институције на низијем нивоима власти требале наставити активности на сличном начину збрињавања малољетника и дјеце без родитељског старања.

Роми су због слабе образованости, неукључености у формалне облике рада и специфичног начина живота, у већој или мањој мјери, маргинализовани економски, просторно, културолошки и политички. Они се традиционално сусрећу са социјалном искљученошћу која је углавном узрокована спречавањем њиховог укључивања као и наметнутом изолацијом у оквирима властитих ромских заједница што за посљедицу има дискриминацију. Све ово узрокује лошији квалитет њиховог живота по питању образовања, здравствене и социјалне заштите и запошљавања у односу на остатак популације. Веома мали број Рома има стално запослење, најчешћи извори прихода су прикупљање и продаја секундарних сировина и просјачење, док је занемарив

постотак укључености Рома у образовни систем. И поред тога што држава, усвајањем Стратегије за рјешавање проблема Рома и акционих планова из области образовања, запошљавања, здравствене заштите и стамбеног збрињавања, улаже напоре за побољшање живота ромске популације и омогућавање њихове веће социјалне укључености и смањење сиромаштва, велики број Рома мигрира према западноевропским земљама у потрази за бољим животом. Постојеће базе података, статистике и извјештаји о бх. држављанима који се враћају на основу Споразума о реадмисији не садрже податке о националној структури реадмисираних лица, али је евидентно да се у највећем броју ради о припадницима ромске популације.

За **породице са дјецом** које се враћају на основу Споразума о реадмисији одговорно је Министарство безбједности до границе БиХ, за оне породице које су смјештене у Рeadмисионом центру Салаковац мјеродавно је МЛЈПИ, а за породице које су смјештене ван Рeadмисионог центра мјеродавне су социјалне службе у локалним заједницама у које се враћају. Рокови за прихват држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији често су недовољни за пружање одговарајуће асистенције члановима породице који су у потреби. Путни лист је често једини идентификациони документ који реадмисирана лица посједују и он има снагу јавне исправе, користи се у процесима пред државним органима као и приликом остваривања одређених права из области социјалне и здравствене заштите. Дјеца која су рођена у земљама у које је породица мигрирала често остају ван образовног система због тога што немају родне листове или због сиромаштва. Како не постоје посебни програми економске помоћи породицама са дјецом које се врате на основу Споразума о реадмисији, оне остају потпуно незбринуте ако не остваре право на социјалну помоћ по другим критеријумима. Даљу помоћ породицама које се враћају у своја првобитна мјеста пребивалишта треба да пруже центри за социјални рад, али како дјеца са статусом реадмисираних лица нису препозната у законима о социјалној заштити као таква, права на социјалну заштиту могу остварити само по некој другој основи.

Према последњем попису становништва, у БиХ има 16% породица са једним родитељем, око 10% самачких старачких домаћинстава док је од укупног броја становника више од 8% лица са инвалидитетом. Свака од ових рањивих група становништва суочава се са специфичним проблемима, али оно што је свима заједничка карактеристика је висока стопа сиромаштва, као резултат високе стопе незапослености, неоподобљајуће социјалне заштите и ограниченог приступа појединим услугама као што су здравство и образовање. Успјешна интеграција држављанина БиХ који је враћен у БиХ на основу Споразума о реадмисији, посебно наведених рањивих група, подразумијева обезбјеђење реадмисираним лицима лакши приступ тржишту рада, социјалној заштити, здравственој заштити, образовању и стамбеном збрињавању. Све наведено води ка пуној социјалној инклузији која треба довести до подизања учествовања неактивног становништва, њихово укључивање у друштвени живот и тржиште рада, а тиме и до поступног смањења оптерећења на социјална давања што, дугорочно, треба довести до успостављања одрживог система социјалне заштите у БиХ. Пуна социјална укљученост држављанина БиХ који је враћен у БиХ на основу Споразума о реадмисији обезбјеђује учествовање реадмисираних лица у свим аспектима живота и социјално-економску независност што, дугорочно, треба резултирати смањењем секундарних миграција. Циљеви ове Стратегије, усмјерени на интеграцију држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији, предвиђају да се

дефинисане активности унутар тих циљева проводе унутар општих циљева и политика које се односе и на друге групе које су у потреби за неком врстом интервенције надлежних институција. Укључивање питања од важности за реадмисираних лица у политике и стратегије локалних заједница отклања евентуални отпор одређених група према реадмисираним лицима и смањује њихову сегрегацију.

Циљеви ранијих стратешких докумената из ове области углавном су били усмјерени на успостављање одговарајућих институционалних механизма за прихват и интеграцију држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији, успостављање координације између надлежних институција и обезбјеђење ресурса за рад надлежних институција. Циљ који се односио на успостављање функционалног система интеграције реадмисираних лица, уз обезбјеђење једнакоправног приступа припадајућим правима, је такође био усмјерен на обезбјеђење формалних претпоставки за интеграцију, а не на конкретне мјере у правцу социоекономске укључености. Тако су у склопу реализације овога циља организовани локални реадмисиони тимови и/или повјереници у 116 јединица локалне самоуправе у БиХ, именовани су кантонални координатори за реадмисију у име кантоналних министарстава у чијој су надлежности здравство, социјална заштита, рад, расељени и повратници, санирано и опремљено 63 стамбених јединица на територији 21 јединице локалне самоуправе намијењених за привремени смјештај реадмисираних лица по моделу социјалног становања у заштићеним условима.

Искуства из започетог процеса оспособљавања јединица локалне самоуправе за интеграцију држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији узета су у обзир код дефинисања конкретних активности на социоекономској интеграцији реадмисираних лица. Ова Стратегија наставља са реализацијом оних активности које нису реализоване или чија реализација није била у потпуности проведена у претходном периоду. Те активности се односе на осигурање одговарајуће финансијске подршке за програме интеграције реадмисираних лица, успостављање евиденција са проценом потреба реадмисираних лица од стране центара за социјални рад, прикладно учествовање надлежних институција свих нивоа власти у погледу финансијске, материјално-техничке и стручне подршке јединицама локалне самоуправе и информирање и подизање свијести о важности одрживе интеграције држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији.

2.1. Тржиште рада и запошљавање

Тржиште рада у БиХ карактерише, између осталог, умјерен економски раст, и даље ниска стопа запослености, посебно жена, висока незапосленост младих и неквалификоване радне снаге, велика запосленост у неформалној економији, неприкладан развој људских ресурса, ниска образовна структура уз велике разлике међу половима, велики раскорак између вјештина и захтјева тржишта рада.

На основу анализа тржишта рада и социјалне искључености на тржишту рада, које Дирекција за економско планирање (ДЕП) обавља у склопу својих надлежности, један од највећих проблема тржишта рада је структурна незапосленост коју карактерише висок удио дугорочно незапослених лица који има тренд раста. Многи запослени једном када постану незапослени остају у том статусу у веома дугом периоду. Досадашње искуство показује да се вјероватност налажења посла смањује сразмјерно дужини незапослености што може довести до трајног искључивања са тржишта рада.

Правни оквир у области запошљавања у **Федерацији БиХ** одређен је првенствено Законом о посредовању у запошљавању и социјалној сигурности незапослених лица¹, којим су, између осталог, уређена права и обавезе Федерације БиХ и кантона у утврђивању и провођењу политике и мјера у области запошљавања, оснивање, организација, рад и финансирање јавних служби за запошљавање, основна начела у посредовању у запошљавању као и материјална и социјална сигурност незапослених лица. Овим Законом је успостављен Федерални завод за запошљавање чија надлежност је, између осталог, праћење и предлагање мјера за унапређење запошљавања и социјалне сигурности незапослених лица, пружање помоћи провођењу програма професионалне оријентације, обука и преквалификација за незапослена лица. Након извршења својих, законом одређених, обавеза Федерални завод за запошљавање усмјерава преостала финансијска средства у мјере и програме активне политике запошљавања чије је провођење у надлежности кантоналних служби за запошљавање. Ово подразумевају суфинансирање запошљавања, samozapošljavanje и обуке, при чему се омогућује послодавцима и незапосленим лицима да учествују у реализацији тих мјера и програма. Често су то програми у које су укључени Роми, жене, млади и лица без квалификација, а средства за њихово финансирање се обезбјеђују из доприноса за осигурање у случају незапослености које уплаћују послодавци и запосленици. Иако постојећи програми активних политика запошљавања промовишу активно учествовање и интеграцију незапослених лица, међу којима су и лица са инвалидитетом, надлежне службе за запошљавање не промовишу посебне програме инклузије лица са инвалидитетом на тржишту рада. Према Закону о професионалној рехабилитацији, оспособљавању и запошљавању лица са инвалидитетом², омогућено је стручно обучавање лица са инвалидитетом кроз програме и пројекте њихове професионалне рехабилитације, чиме се омогућава практично радно оспособљавање у привредним друштвима која су основана за запошљавање лица са инвалидитетом. Поред законског оквира, Федерација БиХ је донијела Стратегију запошљавања у Федерацији БиХ 2023-2030. ("Сл. Новине ФБиХ" број 94/23), која обухвата неколико секторских политика, а међу њима су и образовна политика и социјална заштита. Визија ове Стратегије односи се на изградњу функционалног тржишта рада гдје би се повећало формално запошљавање грађана, са нагласком на грађане у неповољном положају, што подразумева промоцију запошљавања социјално најрањивијих група и побољшање учинковитости и квалитета служби за запошљавање.

У погледу институционалног оквира, надлежност за области рада и запошљавања има Федерално министарство рада и социјалне политике. Нови Преднацрт закона о посредовању у запошљавању и социјалној сигурности незапослених лица је достављен скупштинама кантона 26.5.2023. године те се у наредном периоду очекује усаглашавање и усвајање овог Закона. Такође и Преднацрт закона о професионалној рехабилитацији и запошљавању лица са инвалидитетом упућен је у процедуру те се очекује усаглашавање и усвајање и овог Закона.

Ситуација на тржишту рада у **кантонима** дијели судбину опште ситуације у ФБиХ: висока стопа незапослености становништва, структурна незапосленост, неформално запошљавање, висока миграција радно способног становништва, неусклађеност квалификација и стручних знања са потражњом радне снаге, недостатак

¹ "Службене новине Федерације БиХ", бр. 55/00, 41/01, 22/05, 9/08.

² "Службене новине Федерације БиХ", бр. 9/10.

програма дугорочног рјешавања проблема незапослености, велики број тешко запошљивих, односно, рањивих категорија незапослених на тржишту рада, као што су дугорочно незапослена лица, лица са инвалидитетом и старија лица, неусуглашен образовни систем, слаб систем образовања одраслих. Правни оквир у области запошљавања на кантоналном нивоу наслања се на федерални, с тим што су у неким кантонима донесене стратегије запошљавања док су у неким у припреми, што указује на тренд да се питања тржишта рада и запошљавања детаљно регулишу на кантоналном нивоу. Кантоналне службе за запошљавање надлежне су за прикупљање и достављање података о незапосленим лицима Федералном заводу за запошљавање, информисање о могућности запошљавања, сарадњу са образовним установама ради усклађивања образовних програма са кадровским потребама послодаваца, провођење програма професионалне оријентације, обуке и преквалификације незапослених лица и њихово поновно запошљавање на одговарајућим пословима, утврђивање права лицима за случај незапослености, доношење и провођење програма мјера за брже запошљавање одређених категорија незапослених лица чије је запошљавање отежано. На основу Правилника о евиденцијама у области запошљавања¹, кантоналне службе за запошљавање воде евиденције о незапосленим лицима, лицима која траже промјену запослења и послодавцима који користе услуге јавних служби за запошљавање. Нажалост, те евиденције не обухватају податке о стопи економске активности, стопи дугорочне незапослености, оспособљавања по нивоу образовања, полу, старосној доби, националној припадности, регионалним разликама, водећим секторима, односно, дјелатностима гдје се отвара највише радних мјеста. Разлог зашто кантоналне службе не исказују податке о стопи незапослености јесте чињеница да су за то израчунавање потребни подаци о радној снази и неки други подаци којима кантоналне службе не располажу. Програми запошљавања које кантоналне службе проводе у оквиру својих надлежности не дају очекиване ефекте јер су краткотрајни и недјелотворни. То се посебно испољава код давања подстицаја послодавцима за запошљавање гдје се постижу краткотрајна побољшања, али чим дође до испуњавања услова уговора о подстицају, људи се враћају на евиденцију незапослених што службама узрокује дугорочне проблеме због обавезе исплате новчаних накнада за вријеме незапослености.

Програми обука и преквалификација за унапријед познатог послодавца били би боље рјешење и давали би веће ефекте у односу на средства која се улажу у те програме. Кантоналне владе су у потпуности свјесне ових проблема, па су међу стратешким циљевима који се односе на економски развој и побољшање социјалне ситуације постављени - очување постојећих радних мјеста и стварање амбијента за нова запошљавања, посебно запошљавања младих лица. У погледу институционалног оквира сектора рада и запошљавања, он је у свим кантонима врло сличан оном који постоји на федералном нивоу, јер сви кантони имају министарства која су надлежна за рад и запошљавање и успостављене службе за запошљавање које имају статус јавних установа.

Република Српска је, такође, усвојила Стратегију запошљавања Републике Српске 2021-2027. године која има 4 стратешка циља: повећање запослености продуктивније радне снаге кроз усклађивање понуде и потражње на тржишту рада; повећање унутрашње мобилности и

расположивости радне снаге; унапређење функционисања тржишта рада и социјалног дијалога и унапређење социјалне укључености и обезбјеђење једнаких могућности.

Правни оквир за креирање и провођење програма и мјера за подстицање запошљавања у Републици Српској садржан је у Закону о посредовању у запошљавању и правима за вријеме незапослености. Ради провођења овога Закона и ближег уређења појединих питања, донесени су подзаконски акти који се односе на начин провођења мјера активне политике запошљавања, укључивање незапослених у мјере активне политике запошљавања, евиденције у области запошљавања. Овим законом је утврђено да активна политика запошљавања представља систем планова, програма и мјера усмјерених на повећање запослености, а да је основни инструмент ове политике Стратегија запошљавања која се проводи кроз реализацију акционих планова које Влада Републике Српске доноси на годишњем нивоу. Министарство рада и борачко-инвалидске заштите је институција која надзире примјену овога Закона, мјере активне политике запошљавања проводи Завод за запошљавање РС, док се финансирање врши из буџета и других извора.

Када су у питању лица са инвалидитетом, кроз четврти стратешки циљ Стратегије запошљавања Републике Српске 2021-2027. године, унапређење социјалне укључености и обезбјеђење једнаких могућности, планиране су мјере кроз **Програм запошљавања и samozapoшљавања циљних категорија у привреди**. Програмом ће се стимулирати искључиво запошљавање у привреди Републике Српске и поспјешити интеграција на тржиште рада лица из циљне групе програма, с циљем спречавања дугорочне незапослености и социјалне искључености. За реализацију мјера неопходно је повезивање организационих јединица Завода за запошљавање са центрима за социјални рад и укључивање корисника из ових циљних група у тржиште рада.

У Брчко Дистрикту БиХ Закон о запошљавању и правима за вријеме незапослености² представља основни правни оквир за област запошљавања. Завод за запошљавање БД БиХ утврђује програм рада Завода за сваку годину, уз уважавање Стратегије развоја БиХ са Акционим планом за БД БиХ и Стратегије развоја Брчко Дистрикта БиХ 2021-2027. Циљеви политике запошљавања у БД БиХ подразумевају доградњу правног оквира, унапређивање политике тржишта рада кроз размјену информација о стању на тржишту рада и запошљавања, унапређење посредовања у запошљавању кроз јачање савјетодавне функције, јачање функције помоћи у професионалној оријентацији и каријерном усмјеравању младих, унапређење активних мјера запошљавања кроз преквалификацију за познатог послодавца и субвенционисање послодаваца који обезбјеђују ново запошљавање. Јачање социјалне укључености незапослених лица путем тржишно усмјерених обука један је од основних циљева у провођењу правног оквира који уређује област тржишта рада у БД БиХ.

Завод за запошљавање Брчко Дистрикта БиХ, извршавајући Меморандум о провођењу Акционог плана Босне и Херцеговине за рјешавање проблема Рома у области запошљавања, у сарадњи са МЈБПИ реализује Јавни позив за запошљавање Рома, те Планом рада Завода, кроз суфинансирање запошљавања теже запошљивих категорија незапослених лица, даје подршку препознатим теже запошљивим категоријама попут: лицима којима је неопходно да стекну прво радно искуство, дугорочно незапосленим лицима (сва лица које се преко дванаест

¹ "Службене новине Федерације БиХ", број 24/06.

² "Службени гласник Брчко дистрикта БиХ", бр. 1/23,19/23.

мјесеци налазе у евиденцији Завода), младим или лицима до 30 година старости, лицима старости преко 50 година, лицима са инвалидитетом (преко 50% инвалидитета), као и цивилним жртвама рата и дјечи цивилних жртава рата, те ужим члановима породице погинулог борца.

Осјетљиве групе попут Рома, лица са инвалидитетом и лица без квалификација суочавају се са посебним изазовима у смислу социоекономске интеграције због слабих могућности проналазка адекватног посла на тржишту рада, што има важан утицај у смислу да одређени број ове популације напусти земљу и потражи боље прилике и запослење у другим државама. У ентитетима су лица са инвалидитетом обухваћена програмима активних политика запошљавања, које проводе Фондови за професионалну рехабилитацију и запошљавање лица са инвалидитетом, док се у Брчко Дистрикту БиХ ради на изради Закона о професионалној рехабилитацији и запошљавању лица са инвалидитетом, те би та надлежност требала бити једна од будућих активности и засебан дио програма рада Завода за запошљавање Брчко Дистрикта БиХ. Појам самозапосленог радника не постоји у ентитетском и кантоналном радно-правном законодавству, али се самозапошљавање наводи као један од циљева програма запошљавања које проводе кантоналне службе за запошљавање. Сарадња између кантоналних министарстава, у чијој су надлежности рад и запошљавање, и служби за запошљавање често није на одговарајућем нивоу. Лоша ситуација на тржишту рада која узрокује повећање броја социјално угрожених домаћинстава, велика незапосленост и недовољно развијен систем осигурања у случају незапослености има за посљедицу велики број грађана који врше притисак на социјалну заштиту и потражују социјалне накнаде, али им строги критеријуми не омогућују да их остваре.

Међутим, и поред наведених проблема, позитивно је то што на свим нивоима власти у БиХ, који су надлежни за област рада и запошљавања, постоје и правне претпоставке и широк консензус надлежних институција када су у питању програми запошљавања осјетљивих група у које спадају и реадмисирани лица. О тој чињеници се водило рачуна када су се дефинисали циљеви и конкретне активности усмјерене на олакшање приступа тржишту рада као једног од најважнијих сегмената интеграције реадмисираних лица у локалну заједницу.

2.2. Социјална заштита

Социјална заштита у БиХ је уређена на нивоу ентитета, кантона и Брчко Дистрикта БиХ. У **Федерацији БиХ** дјелатност социјалне заштите је уређена Законом о измјенама Закона о основима социјалне заштите, заштите цивилних жртава рата и заштите породица са дјецом¹, а обављају је установе социјалне заштите у које спадају центри за социјални рад, установе за дјецу без родитељског старања, установе за васпитно занемарену и запуштену дјецу, установе за дјецу ометену у физичком или менталном развоју, установе за одрасла и стара лица, установе за социјално-здравствено збрињавање инвалидних и других лица, установе за дневни боравак корисника социјалне заштите. Поред овог Закона у ФБиХ је донесен и Закон о материјалној подршци породицама са дјецом у Федерацији Босне и Херцеговине², којим се уређују основи материјалне подршке породицама са дјецом, утврђују се основна материјална права за подршку породицама са дјецом, процес, услови и начин остваривања

права, финансирање материјалне подршке породицама са дјецом, надзор и друга питања од значаја за остваривање материјалне подршке породицама са дјецом у Федерацији Босне и Херцеговине.

Дјелатност социјалне заштите могу обављати и хуманитарне организације, удружења грађана, вјерске заједнице и организације које они оснивају, грађанин појединац и страна физичка или правна лица. Иако не постоје дефиниције угрожених група, Федерално министарство рада и социјалне политике, које утврђује политике и доноси законе из области социјалне заштите, наводи да су корисници социјалне заштите лица која се налазе у стању социјалне потребе, и то дјеца без родитељског старања, васпитно занемарена дјеца, васпитно запуштена дјеца, дјеца чији је развој ометен породичним приликама, лица са инвалидитетом и лица ометена у физичком или менталном развоју, материјално необезбијеђена и за рад неспособна лица, стара лица без породичне бриге, лица са друштвено негативним понашањем и лица и породице у стању социјалне потребе којима је услјед посебних околности потребан одговарајући облик социјалне заштите.

Са аспекта социјалне заштите, набројани корисници припадају категорији угрожених група.

На основу федералних прописа, надлежна кантонална министарства проводе утврђену политику, доносе проведбене законе и подзаконске акте из области социјалне заштите и финансирају дјелатност социјалне заштите из кантоналног буџета. Провођење утврђених политика из области социјалне заштите се врши путем центара за социјални рад, служби надлежних за област социјалне заштите и установа за збрињавање корисника социјалне заштите. Поред тога, кантонална министарства суфинансирају програме и пројекте који доносе социјалној инклузији угрожених група и обезбјеђују средства за подршку у раду организација цивилног друштва које дјелују у систему социјалне заштите. Прописима кантона који су донесени на основу Закона о основима социјалне заштите, заштите цивилних жртава рата и заштите породица са дјецом, углавном је обезбјеђено остваривање социјалне заштите и заштите породице са дјецом, али у различитом обиму права и износа новчаних примања социјално угрожених категорија лица, што зависи од материјалних могућности кантона, чиме се не обезбјеђује равноправност грађана на територији цијеле ФБиХ. Оваквој ситуацији придонио је и чињеница да Закон о основима социјалне заштите, заштите цивилних жртава рата и заштите породица са дјецом обухвата више одвојених области, тј. социјалну заштиту, заштиту цивилних жртава рата, заштиту лица са инвалидитетом и заштиту породица са дјецом, и као такав је нејасно конципиран и компликован за примјену у пракси. Из наведеног се може закључити да, иако је систем социјалне заштите у ФБиХ децентрализован, а надлежности подијељене између свих нивоа власти, кантони носе цијели систем, док јединице локалне самоуправе немају надлежности у смислу праћења потреба, доношења посебних програма, надзирања, контроле, финансирања и слично. Како је финансијска ситуација по кантонима различита, остваривање права из социјалне заштите, као и обим тих права, зависи од тога гдје је социјалној потреби живи, а не од тога које су му потребе.

Надаље, административне процедуре које треба проћи лице које тражи неко право из социјалне заштите су компликоване, у смислу адресе на коју се обраћа, броја долазака у надлежну службу, прибављања потребних докумената и путних трошкова. Оваква ситуација, осим што отежава угроженим групама грађана остварење њихових права, онемогућава одговарајуће вођење евиденција и израду

¹ "Службене новине Федерације БиХ", бр. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09, 45/16, 40/18, 60/23.

² "Службене новине Федерације БиХ", број 52/22.

статистика на основу којих би се могло пратити стање у систему социјалне заштите по кантонима и јединицама локалне самоуправе. Ови проблеми су дјелимично превазиђени успостављањем базе података SOTAC (Social Sector Technical Assistance Project - Пројекат подршке социјалном сектору у Босни и Херцеговини) која представља јединствену базу података за кориснике социјалне помоћи.

Унос података врше центри за социјални рад за своје области, док приступ бази података имају Министарство рада и социјалне политике, кантонална министарства надлежна за област социјалне и дјечје заштите, центри за социјални рад са територије Федерације и службе надлежне за област социјалне и дјечје заштите. Оно што код оваквог начина евидентирања представља проблем јесте чињеница да се подаци из области социјалне заштите негдје прикупљају путем SOTAC базе података, а негдје кроз евиденције које нису у електронском програму. Поред Закона о основима социјалне заштите, заштите цивилних жртава рата и заштите породица са дјецом, правни оквир за област социјалне заштите у ФБиХ је допуњен Законом о заштити лица са душевним сметњама¹, Законом о професионалној рехабилитацији, оспособљавању и запошљавању лица са инвалидитетом² као и Стратегијом за унапређење права и положаја лица са инвалидитетом 2016-2021.

Систем социјалне заштите у Републици Српској је организован на нивоу ентитета и на нивоу јединица локалне самоуправе. Носиоци социјалне заштите у складу са Законом о социјалној заштити³ имају обавезу стимулирати развој система социјалне заштите, обезбиједити остваривање права утврђених у Закону укључујући и финансирање тих права, обезбиједити средства и основати установе ради реализације права. Послове непосредног управљања системом социјалне заштите на ентитетском нивоу врши Министарство здравља и социјалне заштите у чијем оквиру постоји Ресор за социјалну, породичну и дјечју заштиту који има надлежност над радом установа социјалне заштите. На нивоу локалних заједница послове социјалне заштите обављају центри за социјални рад, као основне установе социјалне заштите, на чијем раду почива дјеловање цијелога система социјалне заштите у Републици Српској. И у систему социјалне заштите у Републици Српској је успостављена SOTAC база података у коју су сви центри за социјални рад и службе социјалне заштите дужни уносити и ажурирати податке. Приступ цијелокупној бази података имају службеници Министарства здравља и социјалне заштите. Поред центара за социјални рад, а у складу са Законом о социјалној заштити, у систему социјалне заштите је предвиђено оснивање завода за социјалну заштиту, установа за смјештај, установа за дневно збрињавање и услуге, центра за помоћ и његу у кући, геронтолошког центра, центра за социјалну рехабилитацију лица са инвалидитетом, центра за васпитање дјете и младих, центра за дјецу и младе са сметњама у развоју. Законом о социјалној заштити предвиђен је мјешовити систем пружања услуга социјалне заштите, што значи да се послови збрињавања корисника система социјалне заштите могу обављати у јавном, приватном и невладином сектору, што је омогућило оснивање приватних установа социјалне заштите и дјеловање невладиних организација у области социјалне заштите. Законом о локалној самоуправи⁴ утврђене су надлежности јединица локалне самоуправе у области социјалне заштите на начин да оне прате социјалне потребе

грађана и угрожених група и на основу тога дефинишу политику проширене социјалне заштите на локалном нивоу.

У систему социјалне заштите у Републици Српској се такође наводе лица са инвалидитетом, незапослени, дјеца из социјално угрожених породица, дјеца без родитељског старања, старија лица, самохрани родитељи и ромска популација, као угрожене групе на основу њихове материјалне и финансијске необезбијеђености која узрокује сиромаштво. Ове се групе идентификују на основу непосредног увида у стање на терену, прикупљања података и увида у документацију на основу чега се израђују социјалне анамнезе. Правни оквир за социјалну заштиту, поред Закона о социјалној заштити, чине и Закон о заштити лица са менталним поремећајима⁵, Закон о професионалној рехабилитацији, оспособљавању и запошљавању лица са инвалидитетом⁶. Поред наведеног правног оквира, у Републици Српској је донесена Стратегија унапређења социјалне заштите дјете без родитељског старања (2015-2020), Стратегија унапређења положаја лица са инвалидитетом у Републици Српској (2017-2026)⁷ и Стратегија за унапређење положаја старих лица у Републици Српској за период од 2019. до 2028. године, која је у процедури усвајања.

У Брчко Дистрикту БиХ политичку одговорност за развијање и провођење политике социјалне заштите има Влада БД БиХ, а за провођење мјера социјалног укључивања надлежно је Одјељење за здравство и остале услуге - Пододјељење за социјалну заштиту. Провођење мјера социјалне заштите одвија се примјеном Закона о социјалној заштити Брчко Дистрикта БиХ⁸ којим је утврђено да се социјална заштита обезбијеђује грађанима који су неспособни за рад, који немају средстава за живот и сродника који су законом обавезни обезбиједити им издржавање, као и грађанима и породицама који својим радом и на основу рада не могу обезбиједити довољна средства за задовољавање животних потреба.

Систем социјалне заштите у БиХ не обезбијеђује свим грађанима социјалну сигурност и социјални минимум, једнаке могућности за све, посебну заштиту лицима са инвалидитетом, дјечи и старијим лицима. Велики недостатак система социјалне заштите је лоше циљање што доводи до тога да велики дио сиромашних грађана није покривен системом социјалне заштите, док буџетска средства која се издвајају за социјалну заштиту имају занемарив утицај на смањење сиромаштва. Лица која су посебно изложене ризику сиромаштва су дјеца, посебно до пет година старости, породице са троје и више дјеце, расељена лица и повратници, незапослени и лица без квалификација и вјештина.

Босна и Херцеговина није преузела обавезу из ЕСП-а, која се односи на право на заштиту од сиромаштва и социјалне искључености, која подразумева обавезу државе да лицима која живе или су изложене ризику живота у социјалној искључености или сиромаштву омогуће приступ запослењу, становању, образовању, култури и социјалној и медицинској помоћи. Лица са инвалидитетом представљају посебно рањиву групу становништва и држава је донијела документ "Политика у области инвалидности у Босни и Херцеговини"⁹ који је конципиран на начелима социјалне инклузије и холистичком приступу потребама лица са инвалидитетом, те је као такав послужио као основ за израду

¹ "Службене новине Федерације БиХ", бр. 37/01, 40/02, 52/11, 14/13.

² "Службене новине Федерације БиХ", број 9/10.

³ "Службени гласник РС", бр. 37/12, 90/16.

⁴ "Службени гласник РС", број 97/16.

⁵ "Службени гласник РС", број 46/04.

⁶ "Службени гласник РС", бр. 37/12, 82/15.

⁷ "Службени гласник РС", број 44/17.

⁸ "Службени гласник Брчко Дистрикта БиХ", број 20/20 - пречишћени текст.

⁹ "Службени гласник БиХ", број 76/08.

стратешких докумената и акционих планова од стране ентитета и кантона.

Са друге стране, БиХ није преузела обавезу из ЕСП-а да обезбиди право лица са онеспособљењима на независност, социјалну интеграцију и учествовање у животу заједнице што не придонosi побољшању ситуације ових лица. Правни оквир којим је регулисана социјална заштита у БиХ дефинише велики број права, али нису сва предвиђена права заснована на потребама, што негативно утиче на сврху законских и других аката. Центри за социјални рад, као прва адреса у остваривању права из социјалне заштите, имају проблема са условима рада који су у вези са простором и опремљеношћу, финансирањем, недовољним бројем стручних запосленика и запосленика са стручном оспособљеношћу.

С циљем превазилажења ових и других проблема којима је систем социјалне заштите у БиХ оптерећен, потребно је да надлежне институције предузму низ мјера с циљем превазилажења наведених проблема. Прије свега је потребно успоставити механизме за праћење стања у ситему социјалне заштите и вођење јединствене евиденције како би се обезбидили важни подаци и омогућила анализа функционисања система, а тиме и планирање одговарајућих мјера. С циљем борбе против сиромаштва и социјалне искључености, потребно је унаприједити механизме за планирање, праћење и евалуацију примјене усвојених политика, повећати помоћ надлежних институција угроженим групама и прилагодити програме активних мјера запошљавања угроженим групама.

Центри за социјални рад требају бити технички, информацијски и кадровски оснажени како би одговорили захтјевима који доносе измјене легислативе у области социјалне заштите, а посебно у контексту нових метода циљања корисника које имају намјеру увести. Недовољан број запослених у центрима за социјални рад и неодговарајућа кадрoвска структура представља један од важнијих проблема у области социјалне заштите. Социјалним анамнезама које раде социјални радници у центрима за социјални рад не даје се већа важност у односу на документацију као формалног услова за остваривање права из социјалне заштите, иако се оне заснивају на стварном стању утврђеном на терену. Ратификацијом Европске социјалне повеље, БиХ се обавезала на обезбјеђење права на коришћење служби социјалне заштите, које подразумијева промоцију, пружање услуга и допринос добробити и развоју појединаца унутар заједнице и њихово прилагођавање социјалном окружењу.

На овај начин, као и предузимањем других неопходних мјера с циљем унапређења система социјалне заштите у БиХ, обезбјеђује се једнакост у приступу социјалној заштити, што се директно одражава на побољшање социјалног положаја држављана који су враћени у БиХ на основу Споразума о реадмисији. Постојање низа стратешких докумената у БиХ којима су утврђене политике социјалне заштите, које су у складу са међународним документима и правним оквиром ЕУ који третира ову област, говори у прилог чињеница да у БиХ постоји широк консензус о начинима рјешавања питања из области социјалне заштите. Ова чињеница је узета у обзир када су се дефинисали циљеви и конкретне активности усмјерене на олакшању социјалну интеграцију реадмисираних лица.

2.3. Здравствена заштита

Фрагментисани систем здравствене заштите у БиХ, који је различито уређен на нивоу ентитета, Брчко Дистрикта БиХ и кантона и који дјелује кроз 13 подсистема, отежава

учинковито пружање здравствених услуга становништву, па тако и реадмисираним лицима.

Надлежност за утврђивање политика у области здравствене заштите у **Федерацији БиХ** је подијељена тако да федерална власт доноси законе, а кантонална их проводи, док јединице локалне самоуправе обезбјеђују услове за остваривање здравствене заштите на својој територији. Два системска закона којима је регулисана област здравствене заштите у ФБиХ су Закон о здравственој заштити¹ и Закон о здравственом осигурању². Закон о здравственој заштити почива на начелима приступачности, правичности, солидарности и свеобухватности здравствене заштите и одређује да су пацијенти сва лица без обзира на то јесу ли осигурана или не. Здравствено осигурање је дио социјалног осигурања у оквиру којег грађани остварују право на здравствену заштиту. Међутим, да би се остварило право на здравствено осигурање, а тиме и на здравствену заштиту, потребно је испунити законом прописане услове што, као и у случају социјалне заштите, доводи до закључка да само лица са признатим статусом могу остварити ова права. Право на обавезно здравствено осигурање остварују лица која су запослена или обављају одређене радње, док незапослена лица то право могу остварити ако су пријављена у Заводу за запошљавање, под условом да су ту пријаву поднијеле у законом прописаном року. Држављани БиХ који су враћени у БиХ на основу Споразума о реадмисији и овдје се сусрећу са дискриминацијом, ако се узме у обзир чињеница да су након дуже одсутности они вјероватно изгубили статус потребан за остварење овога права, а након повратка нису у прилици да га остваре.

Систем здравствене заштите у ФБиХ највећим дијелом се финансира из доприноса које уплаћују послодавци и запослени, а како између кантона постоје знатне разлике у стопи запослености и висини плата на које се ти доприноси обрачунавају, тако је и потрошња за здравство у кантонима различита. Надаље, систем финансирања здравствене заштите који се ослања искључиво на доприносе за обавезно здравствено осигурање није одржив, јер свака промјена која се односи на послодавце и запослене, као што је број запослених, висина плата, висина стопе доприноса и слично, директно се одражава и на укупна средства у здравству од којих зависи обим здравствених права и квалитета здравствене заштите. На овај начин долази до неуједначене праксе у обиму права на здравствену заштиту на цијелој територији ФБиХ, а примјена наведених начела на којима почива Закон о здравственој заштити ограничава се на ниво кантона. Ово даље води ка неједнакости у остваривању права између лица која су остварила право на здравствено осигурање, а које зависи од економске ситуације сваког кантона као и од мјеста гдје та лица живе.

Ове проблеме су уочиле надлежне институције у ФБиХ и, с циљем да се амортизују, донесена је Одлука о утврђивању основног пакета здравствених права³, а која предвиђа увођење здравствених права за неосигурана лица која обухватају осигурање хитне медицинске помоћи у случају угрожавања живота, лијечење тешких заразних болести, здравствену заштиту жена током трудноће и порођа, здравствену заштиту душевних болесника који због природе и стања болести могу угрозити свој или туђи живот, здравствену заштиту у случају хроничних болести, здравствену заштиту обољелих од прогресивних неуромишићних обољења, паралиције, епилепсије,

¹ "Службене новине Федерације БиХ", бр. 46/10, 75/13.

² "Службене новине Федерације БиХ", бр. 30/97, 7/02, 70/08, 48/11.

³ "Службене новине Федерације БиХ", број 21/09.

здравствене услуге у вези са даровањем крви и донирање органа у сврху пресађивања ради лијечења другог лица. Нажалост, како Федерално министарство здравства није донијело проведбене акте неопходне за провођење ове Одлуке, она није проведена на одговарајући начин и није заживјела у пракси.

Са истим циљем је основан и Фонд солидарности ФБиХ ради остваривања једнаких услова за провођење обавезног здравственог осигурања у свим кантонима, реализације одређених приоритетних програма здравствене заштите од интереса за ФБиХ и пружања приоритетних најсложенијих облика здравствене заштите из одређених специјалистичких дјелатности. Поред овога, постоје географска ограничења у остваривању здравствене заштите, јер је веома тешко остварити здравствену заштиту у другој јединици локалне самоуправе унутар истог кантона или у другом кантону. Постојећи споразуми потписани између кантона су превазиђени и неприводиви, а пацијенти из других територија морају платити здравствену услугу без гаранције да ће трошкове моћи рефундирати.

Република Српска има централизован систем здравства у којем кључну улогу има Министарство здравља и социјалне заштите, као централна институција система која креира политике и стратегије у овој области. Устав Републике Српске истиче да су људско достојанство, физички и духовни интегритет неповредиви и прокламује да свако има право на заштиту здравља. Правни оквир за област здравства чине Закон о здравственој заштити¹, према којем здравствена дјелатност представља дјелатност од општег интереса и остварује се без дискриминације у складу са Законом о здравственом осигурању² и прописаним начинима остваривања права на овај вид осигурања. Здравствено осигурање финансира здравствену заштиту само осигураним лицима док одређене категорије, као што су дјеца, лица са менталним обољењима, лица са инвалидитетом и старија лица, уживају здравствену заштиту иако нису осигурани. Како је оцијењено да систем финансирања здравствене заштите треба унаприједити и направити га учинковитијим, Министарство здравља и социјалне заштите планира унапређење здравственог система кроз: а) смањење разлика у здравственом стању и доступности здравствене заштите становништва у односу на географску област и социјално-економске групе, б) унапређење здравственог стања и повећање доступности здравствене заштите за рањиве групе становништва, ц) реоријентација целокупне здравствене заштите на унапређивање здравља и превенцију болести и д) подизање дјелотворности и квалитета здравствене заштите.

Као и у ФБиХ и РС, организација здравствене заштите у **Брчко Дистрикту БиХ** одвија се кроз систем примарне здравствене заштите, секундарне и терцијарне здравствене заштите путем специјалистичке амбуланте, специјалистичког центра, односно, поликлинике, болнице и завода и активности јавног здравства, а правни оквир којим је ова област регулисана садржан је у Закону о здравственој заштити у Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине³ и Закону о здравственом осигурању Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине⁴. У Брчко Дистрикту БиХ не постоје одређене здравствене установе путем којих се остварују здравствене услуге, као што су клинички центри или заводи, али се у таквим здравственим установама здравствене услуге за осигуранике из Брчко Дистрикта остварују кроз слање

пацијената путем надлежних органа. Особе које имају пребивалиште у БД БиХ и које су укључене у систем здравственог осигурања су запослена лица, незапослена лица, корисници сталне основне социјалне помоћи, лица смјештена у установу путем Пододјелења за социјалну заштиту БД БиХ, пензионери, лица старија од 65 година, малолетна лица, лица под старатељством као и неосигурана лица покривена Одлуком градоначелника о здравственом осигурању неосигураних лица.

Циљеви које БиХ жели остварити када је у питању здравствена заштита становништва наслњају се на циљеве и начела која су заједнички дефинисале земље ЕУ, а односе се на универзалност, могућност приступа здравственој заштити доброг квалитета, солидарност и једнакост вриједности у области здравствене заштите. Универзалност значи да никоме није забрањен приступ здравственој заштити, солидарност је повезана са финансијским рјешењем система и потребом да се обезбиједи приступ свима, а једнакост се односи на једнак приступ у складу са потребама без обзира на пол, старост, социјални статус или могућност плаћања. Ратификацијом Европске социјалне повеље БиХ је преузела обавезу да успостави дјелотворан систем социјалне заштите, обезбиједи права из здравственог осигурања и успостави доступан и дјелотворан систем примарне здравствене заштите становништва, са посебном пажњом према угроженим групама становништва, као што су бескућници, зависници, незапослени и слично. Одговарајућа социјална и медицинска помоћ се према обавезама БиХ из ЕСП-а обезбјеђује сваком лицу које нема одговарајућа средства. Стратешки документи у области здравствене заштите које су донијели ентитети и планиране реформе говоре у прилог чињеници да постоји озбиљна намјера да се циљеви и начела преузета из докумената ЕУ остваре у пракси и на тај начин становништву обезбиједи доступност здравствених услуга и елиминишу неједнакости у остваривању права на здравствену заштиту. Према годишњем извјештају Дирекције за економско планирање БиХ више од 15% становништва у БиХ је ван система здравствене заштите и није обухваћено здравственим осигурањем, што говори да приступ здравственој заштити и здравственом осигурању није свима једнако доступан. Ово се посебно односи на поједине маргинализоване групе које нису интегрисане у друштвену заједницу, као што су Роми, расељена лица и повратници, старија и непокретна лица, хронични болесници, а може се претпоставити да одређени број реадмисираних лица спада у неку од наведених група.

Елиминисање дискриминације рањивих група по питању остваривања права на здравствену заштиту могуће је кроз доношење нових или измјене и допуне постојећих системских закона, као што су Закон о здравственој заштити и Закон о здравственом осигурању, као и подзаконских аката донесених на основу ових закона, иако и по постојећим законским рјешењима не треба постојати неосигурано становништво. За остваривање циља пуне покривености становништва здравственим осигурањем као и начела преузетих из Европске социјалне повеље постоји пуна политичка подршка свих важних актера у БиХ и та се чињеница, као што је то случај и са социјалном заштитом, узела у обзир код дефинисања специфичних циљева ове Стратегије усмјерених на обезбјеђење олакшаног приступа здравственим услугама реадмисираних лица.

2.4. Образовање

Систем образовања у БиХ је децентрализован, а пуну и неподјелећу надлежност у образовању имају Република Српска, десет кантона у Федерацији БиХ и Брчко Дистрикт БиХ који ту надлежност проводе кроз 12 институција

¹ "Службени гласник РС", бр. 106/09, 44/15.

² "Службени гласник РС", бр. 18/99, 51/01, 70/01, 51/03, 17/08, 1/09, 106/09.

³ "Службени гласник Брчко Дистрикта БиХ", број 52/18.

⁴ "Службени гласник Брчко Дистрикта БиХ", бр. 27/08.

одговорних за образовање. На нивоу БиХ, Министарство цивилних послова има координишућу улогу када је у питању дефинисање стратегија на међународном плану, између осталог и за област образовања. У Републици Српској Министарство просвјете и културе и Министарство за научнотехнолошки развој и високо образовање имају изворну надлежност за образовање и обављају управне и стручне послове који се односе на област образовања и културе. Одјељење за образовање Владе Брчко Дистрикта БиХ обавља стручне, администрационе и друге послове који се односе на област образовања.

У ФБиХ образовна политика, доношење закона и финансирање образовања је у надлежности десет кантоналних министарстава надлежних за образовање, док су јединице локалне самоуправе надлежне за организовање васпитно-образовног процеса, одржавање школских објеката, креирање дијела наставних планова и програма од важности за локалну заједницу и за суфинансирање образовања. Оквирним законима на нивоу БиХ и законима нижих нивоа власти надлежних за образовање прописано је право приступа и једнаке могућности учествовања у одговарајућем образовању без дискриминације по било којој основи. У БиХ свако има право на школовање под једнаким условима, а основно образовање је обавезно и бесплатно и једини критеријум за упис је старост дјетета.

Међутим, образовни систем у БиХ није прилагођен захтјевима тржишта и није у могућности да се брзо прилагођава промјенама у друштву због чега је започето са реформама усмјереним на модернизацију образовања у складу са ЕУ стандардима. Оно што је битно за реадмисирани лица када су у питању реформе у области образовања јесте чињеница да је један од циљева реформи успостављање инклузивног образовног система који, између осталог, подразумева:

- укључивање дјете из маргинализованих група (дјеца са потешкоћама у развоју, дјеца из руралних средина, дјеца из сиромашних породица и породица у ризику, дјеца незапослених родитеља, дјеца без родитељског старања) у образовни систем;
- омогућавање дјети са посебним образовним потребама да се могу школовати у редовним школама према програмима који су прилагођени њиховим потребама;
- забрану дискриминације дјете, наставника и школског особља на основу расе, пола, језика, религије, политичког или другог мишљења, националног или социјалног поријекла, на основу индивидуалности или на било којој другој основи.

У БиХ се појам инклузивног образовања још увијек веже за образовање дјете са потешкоћама у развоју и дјете са посебним потребама, тако да је веома важно подићи свијест о важности образовне и социјалне укључености свих маргинализованих група и промовисати концепт инклузивног образовања. У том правцу су у стратешке документе и законску регулативу у образовању у БиХ уграђене одредбе из међународних докумената из области људских права. Ово је довело до тога да дјеца и млади са посебним потребама све чешће стичу образовање у редовним школама и према програмима прилагођеним њиховим индивидуалним могућностима и способностима. Групе које су најчешће искључене из образовања су дјеца са посебним потребама, ромска дјеца, дјеца реадмисираних лица, социјално угрожена дјеца, дјеца из руралних области, дјеца и млади зависници о дрогама, дјеца са проблемима у учењу и понашању, дјеца и млади у сукобу са законом. Када су у питању дјеца са

вишеструким сметњама, она су углавном смјештена у посебним и специјалним социјалним установама док их у редовним школама нема. Искљученост из образовања условљена је ограниченим финансијским могућностима и фрагментисаном дјелатношћу образовања у којој је сваки ниво надлежне образовне власти одговоран за цјелину тог сектора у својој области. Започете реформе система образовања у БиХ трају дуго јер су оптерећене проблемима који укључују недостатак људских капацитета, непостојање заједничких стандарда за све образовне процесе, неспремност образовних структура на промјене, недостатак финансијских средстава и недовољно учествовање јединица локалне самоуправе у раду школа.

Рeadмисирани лица дијеле проблеме са којима се суочавају све маргинализоване групе када је у питању образовање. Рeadмисирани дјеца се често сусрећу са проблемом наставка образовања након повратка. Један број њих лоше или уопште не говори матерњи језик јер су рођени у иностранству, па су им потребни додатни курсеви како би могли пратити наставу. Школски програм у мјестима повратка је другачији од онога који су похађали у земљама из којих се враћају, па су принуђени да се упишу у ниже разреде. Додатни проблем је неприхватање средине у коју се враћају, тако да су реадмисирани дјеца веома често дискриминисана, што је посебно видљиво када су у питању ромска дјеца. Недостатак прецизних података о структури реадмисираних лица, укључујући старосну и образовну, онемогућава израду поуздане процјене образовних потреба дјете као и одраслих којима је потребно додатно образовање. Слично као и у случају остваривања других права, недостатак личних докумената и трошкови нострификације диплома стечених у иностранству представљају додатни проблем када је у питању наставак образовања у мјестима повратка. Постојеће реформе образовног система у БиХ, стратешки документи са уграђеним начелима преузетим из докумената ЕУ и законодавни оквир за област образовања развијају концепт инклузивног образовања и пуну укљученост маргинализованих група у систем редовног школовања, што је узето у обзир код дефинисања конкретних активности усмјерених на приступ образовању држављана БиХ који су враћени у БиХ на основу Споразума о реадмисији.

2.5. Привремени смјештај по моделу непрофитног социјалног становања

Задовољавање стамбених потреба је један од основних предуслова за одрживу интеграцију држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији. Одређени број реадмисираних лица нема ријешено питање становања, што се најчешће односи на ромску популацију и на она реадмисирани лица која су прије одласка из земље била подстанари као и она која су изгубила станарска права због пропуштања законских рокова за поврат стамбених јединица. Због чињенице да нису имале пријављено пребивалиште у БиХ због дужег одсуства из земље, реадмисирани лица не могу задовољити критеријуме јавних позива за стамбено збрињавање које најављују надлежна министарства. У БиХ није довољно развијен систем социјалног становања као дијела укупне стамбене политике путем којег би држава преузела обавезу стамбеног збрињавања лица у потреби, укључујући и држављане БиХ који су враћени у БиХ на основу Споразума о реадмисији. Ова ситуација је дјелимично амортизована кроз провођење Акционог плана за стамбено збрињавање Рома као и путем унапређења правног оквира на локалном нивоу којим се уређује непрофитно социјално становање.

Нажалост, пракса правног уређења у области социјалног становања је у свом зачетку с обзиром на то да је забиљежена само у неким кантонима Федерације БиХ. Поред овога, у БиХ се већ неколико година проводе програми непрофитног социјалног становања кроз провођење пројеката подржаних од невладиних и међународних организација и уз учествовање јединица локалне самоуправе, који су усмјерени на стамбено збрињавање социјално угрожених лица. Овакви пројекти су дали позитивне резултате, па је МЛБПИ у складу са својим надлежностима осигурало привремени смјештај реадмисираним лицима по моделу непрофитног социјалног становања, у склопу чега је санирано и опремљено 63 стамбене јединице. Ове стамбене јединице су у власништву јединица локалне самоуправе које су донијеле одговарајуће одлуке у вези са њиховим коришћењем и на тај начин их увеле у постојећи систем социјалног становања. Стамбене јединице су намијењене реадмисираним лицима, али их јединице локалне самоуправе могу користити и за смјештај социјално угрожених лица, под условом да нема потребе за смјештајем реадмисираних лица, на што претходну сагласност даје МЛБПИ. Све више јединица локалне самоуправе тежи успостављању социјалног стамбеног фонда кроз санацију и адаптацију неусловних стамбених објеката јер то има вишеструку важност за заједницу. Поред спречавања даљег пропадања станова, повећавања броја функционалних стамбених јединица и бољег укупног изгледа, подржава се и развој локалних заједница јер се у радове на санацији стамбених објеката укључују локалне компаније. Надаље, привремени смјештај по моделу непрофитног социјалног становања омогућује реадмисираним лицима да добију одговарајућу асистенцију у погледу остваривања других права. Одлуке о привременом смјештају реадмисираних лица по моделу непрофитног социјалног становања, које доносе јединице локалне самоуправе, усуглашене су са постојећим одлукама којима се уређују питања социјалног непрофитног становања, чиме се спречава евентуални отпор који становништво може пружити у случају фаворизирања једне групе грађана у односу на остале. У том правцу, средства за финансирање станарине и других трошкова становања за кориснике који их самостално не обезбјеђују, привремено се обезбјеђују из средстава која је обезбиједило МЛБПИ, док се други нивои укључености не почну и на овај начин идентификовати као институције које су одговорне за интеграцију реадмисираних лица.

Иако БиХ није преузела обавезу из Европске социјалне повеље да промовише приступ становању одговарајућег стандарда, спријечи и смањи стање бескућности с циљем његове поступне елиминације и учини цијену становања доступном за оне који не располажу одговарајућим ресурсима, охрабрује чињеница да се на локалном нивоу развија систем привременог социјалног стамбеног збрињавања у који су укључена и реадмисирана лица.

У Републици Српској је донесен Закон о социјалном становању Републике Српске¹. Влада Републике Српске је 30.7.2020. године донијела Одлуку о усвајању Стратегије развоја социјалног становања у Републици Српској 2020-2030. година, која је поставила основне елементе у области социјалног становања који се даље развијају на републичком и локалном нивоу.

Циљ Стратегије је идентификација приоритета потребних за развој социјалног становања у Републици Српској, а сврха Стратегије је: повећање повољнијих стамбених рјешења; проширење круга породичних домаћинстава као потенцијалних корисника који учествују у

стамбеној потрошњи да би могли остварити право на овај вид становања; стамбено збрињавање рањивих категорија, као и других категорија обухваћених овом Стратегијом.

Социјално становање, у смислу овог Закона, је становање одређеног стандарда, које се, уз подршку јавног сектора, обезбјеђује физичким лицима која из различитих, а првенствено економских, социјалних и здравствених разлога, нису у могућности да самостално ријеше стамбено питање на тржишту. Овај облик становања обезбјеђује основне функције које се огледају у:

- задовољењу стамбених потреба осјетљивих-рањивих друштвених група и сиромашних категорија становништва,
- подстицању развоја неразвијених и недовољно развијених области стамбеном понудом и побољшању услова становања одређених група носилаца развоја,
- смањењу лоших услова становања у градским насељима и повећању понуде станова са нижом станарином у односу на тржишну понуду.

Предложеним законским рјешењима стамбено збрињавање је усмјерено, између осталог, и према рањивим категоријама, као што су расељена лица и избјеглице, повратници по Споразуму о реадмисији, жртве ратне тортуре, самохрани родитељи, породице са троје или више дјеце, млади без родитељског старања, корисницима права која им припадају на основу Закона којим се прописује социјална заштита, као што су материјално необезбјеђена и за рад неспособна лица, лица са инвалидитетом, старија лица без породичног старања, жртве насиља у породици и друга лица у складу са Законом. Израђена је Стратегија развоја социјалног становања у Републици Српској (2020. – 2030. година)², којом се планира изградња нових стамбених јединица за социјално становање.

У Брчко Дистрикту БиХ је донесен Закон о социјалном становању у Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине³. Доношењем овог Закона правно је уређена област социјалног становања, прописани су услови и начин остваривања права на социјално становање и друга питања значајна за социјално становање у Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине. Овај Закон је као рањиву групу препознао и повратнике по основу Споразума о реадмисији у дијелу који се односи на посебене критерије који помажу у одабиру корисника стана социјалног становања и служе за процјену потреба корисника стана социјалног становања по приоритетима, гдје је прописано да ова категорија има право на додатне бодове по основу припадности тој категорији.

IV. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР ЗА ПРОВОЂЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ

Функционални механизам координације између државних и ентитетских институција укључених у систем реадмисије је успостављен путем Координационог савјета за праћење реализације Стратегије, Координационог одбора за међуинституционалну сарадњу, који дјелује као стручни и оперативни орган Координационог савјета, као и кроз успостављање кантоналних координатора за реадмисију и локалних реадмисионих тимова на локалном нивоу, чиме су постављени основи за хармонизован приступ у прихвату и интеграцији држављана који су враћени у БиХ на основу Споразума о реадмисији.

Директну надлежност за провођење Споразума о реадмисији држављана БиХ, који се налазе у илегалном

¹ "Службени гласник РС", број 54/19.

² "Службени гласник РС", број 80/20

³ "Службени гласник Брчко Дистрикта БиХ", број 9/23.

боравку у земљама ЕУ и другим земљама са којима БиХ има потписане билатералне споразуме, има **Министарство безбједности БиХ**. Сектор за миграцију Министарства безбједности провјерава држављанства и идентитет лица наведених у захтјевима за реадмисију путем министарстава унутрашњих послова у БиХ, у складу са одредбама Протокола о сарадњи у учинковитијој реализацији Споразума о реадмисији лица које бораве без дозвола у другим земљама. Протоколом је детаљно регулисана процедура поступања између потписница, а његово провођење знатно је утицала на поштивање стриктних рокова предвиђених споразумима о реадмисији.

У случајевима када не постоји захтјев за реадмисију него само најаву повратка, а што се односи на лица која посједују ваљану документацију (пасош или биометријску личну карту), Министарство обавјештава Граничну полицију и МЈБПИ како би се извршио прихват.

Гранична полиција БиХ је управна организација са оперативном самосталношћу у саставу Министарства безбједности која, у складу са Законом о граничној полицији ¹, Законом о граничној контроли ² и другим законима по којима је дужна поступати, врши граничне провјере над свим лицима која прелазе државну границу БиХ ради одобравања уласка или изласка са територије БиХ, односно, преласка државне границе БиХ. По пријему најаве прихвата бх. држављана на основу Споразума о реадмисији од стране Министарства безбједности, ГП БиХ обавља граничну провјеру над лицем и у складу са чланом 2. Протокола о сарадњи у учинковитијој реализацији Споразума о реадмисији лица које бораве без дозволе у другим земљама, обавјештава МБ о реализованом прихвату лица. Такође, ГП БиХ даје подршку Министарству за људска права и избјеглице на граничном прелазу приликом обављања интервјуа, обезбјеђује просторију за обављање интервјуа и присутност службеника Граничне полиције током интервјуа и прихвата лица, а по захтјеву Министарства за људска права и избјеглице пружа и другу подршку потребну за успјешну реализацију прихвата реадмираних лица, у складу са Упутством о начину привременог збрињавања бх. држављана на основу Споразума о реадмисији, у оквиру својих надлежности.

Министарство спољних послова БиХ, посредством својих дипломатско-конзуларних представништава, издаје путни документ потребан за повратак лица које треба да буде прихваћено. У случајевима када не постоје докази услова за реадмисију, надлежна дипломатска и конзуларна представништва БиХ, по захтјеву, омогућују разговор са лицем које треба бити враћена с циљем утврђивања његовог држављанства. Такође, Министарство путем Сектора за међународноправне и конзуларне послове дјелује и као посредник између институција надлежних за примјену Споразума по питању договора око детаља које се односе на датум повратка, мјесто уласка у БиХ, могућу пратњу и друге појединости.

Министарство цивилних послова је до ступања на снагу Закона о измјенама и допунама Закона о министарствима и другим органима управе БиХ ³, путем Сектора за рад, запошљавање, социјалну заштиту и пензије, примало од Министарства безбједности захтјеве за прихват и смјештај лица која се враћају на основу Споразума о реадмисији. У случајевима када су се ти захтјеви односили на малолетнике, лица са душевним сметњама или лица са

инвалидитетом, Министарство је координисало активности на прихвату и смјештају са органима ентитета и Брчко Дистрикта БиХ надлежним за социјалну заштиту и центрима за социјални рад. Прихват и збрињавање држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији стављено је у надлежност МЈБПИ, а Министарство цивилних послова има надлежност у области држављанства, уписа и евиденције грађана, пријављивања пребивалишта и боравишта, личних и путних исправа. Такође, ово Министарство је надлежно за утврђивање основних начела координације активности, усклађивање планова ентитетских власти и дефинисање стратегија на међународном плану у областима здравства и социјалне заштите, науке и образовања као и рада и запошљавања. Такође, МЦП координише пројекте чији су циљеви усмјерени на унапређење социјалне заштите осјетљивих и социјално угрожених група и побољшање, праћење, извјештавање и промоцију људских права.

Министарство за људска права и избјеглице БиХ - Након што је допуном члана 12. Закона о министарствима и другим органима управе ⁴ МЈБПИ добило надлежност за прихват и збрињавање држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији, створени су услови за јачање капацитета Сектора за избјеглице, расељена лица, реадмисију и стамбену политику. Унутар Сектора дјелују четири одјељења, и то Одјељење за повратак, прихват и координацију рада центара за збрињавање избјеглица и повратника по реадмисији, Одјељење за праћење остваривања права избјеглица, расељених лица и повратника, Одјељење за стамбену политику и пројекте и Одјељење за подршку рада Комисије за избјеглице и расељена лица БиХ.

У погледу надлежности за рјешавање питања реадмисије на ентитетском нивоу и у Брчко Дистрикту БиХ, она је одређена кроз одговарајуће допуне закона и Правилника о унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста.

У Федерацији БиХ Федерално министарство расељених лица и избјеглица је координишући орган за област реадмисије. Федерално министарство расељених лица и избјеглица, као координишућа институција по питању реадмисије, остварује вертикалну координацију са МЈБПИ кроз сарадњу у оквиру Координационог савјета, као и координацију са кантоналним координаторима за питање реадмисије који имају директну сарадњу са јединицама локалне самоуправе кроз именоване локалне реадмисионе тимове и повјеренике за прихват и интеграцију реадмираних лица. Када је у питању хоризонтална координација, Федерално министарство расељених лица и избјеглица, остварује сарадњу у два правца, и то кроз сарадњу са надлежним федералним министарствима као што су Федерално министарство здравља, Федерално министарство рада и социјалне политике, Федерално министарство образовања и науке као и кроз сарадњу са надлежним кантоналним институцијама путем именованих кантоналних координатора за послове реадмисије.

У погледу законске регулативе још увијек није дошло до допуне Закона о федералним министарствима и другим органима федералне управе како се то предвиђало у вријеме израде Акционог плана 2015-2018, али је извршена допуна Правилника о унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста Федералног министарства расељених лица и избјеглица.

Овом допуном попуњено је недостајуће радно мјесто-стручни сарадник за непрофитно-социјално становање и

¹ "Службени гласник БиХ", бр. 50/04, 27/07, 59/09 и 47/14.

² "Службени гласник БиХ", бр. 53/09 и 54/10.

³ "Службени гласник БиХ", број 87/12.

⁴ "Службени гласник БиХ", бр. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09 и 103/09, 87/12, 6/13, 19/16.

реадмисију у Сектору за изградњу и обнову стамбених објеката расељених лица, повратника и избјеглица, у Одјељењу за стварање услова за повратак расељених лица, повратника, избјеглица и реадмисију. У опису послова је, између осталог, и учествовање у изради Стратегије за прихват и интеграцију бх. држављана који се враћају на основу Споразума о реадмисији, израда подзаконских аката из области реадмисије, вођење евиденције о реадмисираним лицима, учествовање у изради програма и планирању средстава, извјештаја, анализа и сл.

У Републици Српској је донесен нови Закон о републичкој управи¹ којим је установљен Републички секретаријат за расељена лица и миграције (РСРЛМ) као самостална управна организација која обавља управне и друге стручне послове који се, између осталог, односе и на праћење спровођење мјера миграционе политике, предлагање мјера ради постизања позитивних ефеката законитих миграција и сузбијање незаконитих миграција, интеграцију држављана БиХ који се враћају у Републику Српску на основу Споразума о реадмисији, координацију рада са надлежним органима и институцијама које се баве пословима расељених лица и избјеглица и пословима миграција, контролу остваривања, поштивања и унапређења људских права избјеглица, расељених и реадмисираних лица. Ступањем на снагу Закона о републичкој управи, РСРЛМ је преузео све послове из надлежности Министарства за избјеглице и расељена лица које је тиме престало радити.

Правилником о унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста у Републичком секретаријату за расељена лица и миграције² установљен је Сектор за миграције и послове реадмисије који је надлежан за координацију и праћење процеса миграција на простору Републике Српске, заштиту људских права и реинтеграцију (**интеграција**) држављана БиХ који се враћају на основу Споразума о реадмисији, организовање њиховог примарног прихвата, сарадњу са јединицама локалне самоуправе које прихватају држављане БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији као и за **провођење** планираних активности на терену ради успјешне реинтеграције реадмисираних лица.

Када је у питању област миграција, овај Сектор успоставља сарадњу и координацију са организацијама из регије као и међународним организацијама које се баве пословима миграција. Систематизацијом радних мјеста у овом Сектору предвиђена су радна мјеста помоћника директора за миграције и послове реадмисије, начелника Одјељења за миграције и начелника Одјељења за послове реадмисије, стручног савјетника за миграције и послове реадмисије, вишег стручног сарадника за праћење миграционих процеса и вишег стручног сарадника за послове реадмисије. Када је у питању вертикална сарадња по питању реадмисије, РСРЛМ сарађује са МЉПИ у оквиру Координационог савјета. На нивоу хоризонталне координације, РСРЛМ остварује сарадњу са другим ентитетским институцијама у чијој су надлежности питања од важности за реадмисираних лица и послови миграција и у тим институционалним релацијама РСРЛМ је препознат као ентитетски координатор за питање реадмисије. Посебно интензивну сарадњу РСРЛМ остварује са Министарством здравља и социјалне заштите, Министарством унутрашњих послова, Министарством управе и локалне самоуправе, Министарством финансија, Црвеним крстом РС, Савезом општина и градова РС као и са невладиним организацијама

које су укључене у рјешавање питања од важности за реадмисираних лица.

Организационим планом Одјељења за расељена лица, избјеглице и стамбена питања, у дијелу који се односи на дјелокруг рада, наведена је и реадмисија. Тако је наведено да је Пододјељење за рјешавање стамбених потреба расељених лица, социјалних категорија становништва и обнову стамбених јединица повратника, као један од организационих јединица Одјељења за расељена лица, избјеглице и стамбена питања БД БиХ, надлежан за "координацију са надлежним органима Босне и Херцеговине и надлежним органима и институцијама Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине по питању поновног прихвата и збрињавања лица које бораве без дозволе у другим државама, а које се враћају у Брчко Дистрикт БиХ на основу Споразума о реадмисији". У Брчко Дистрикту БиХ у току је израда новог Закона о јавној управи Брчко Дистрикта БиХ у чијем приједлогу је у склопу реорганизације постојећег Одјељења предложена и надлежност која се односи на реинтеграцију држављана БиХ који се враћају у Дистрикт по основу Споразума о реадмисији. Брчко Дистрикт БиХ, такође, остварује директну координацију са МЉПИ кроз учествовање у Координационом савјету. Градоначелник Брчко Дистрикта БиХ је именовао локални реадмисиони тим који остварује сарадњу по питању реадмисије са другим одјељењима Владе БД БиХ као и са МЉПИ.

Стратегија за прихват и интеграцију бх. држављана који се враћају на основу Споразума о реадмисији и Акциони план за период 2015-2018. година, нису се бавили успостављањем институционалног оквира за питања реадмисије на кантоналном нивоу. У току провођења прошле Стратегије јавила се потреба да се кантони укључе, с обзиром на то да се остваривање социоекономских права реадмисираних лица највећим дијелом реализује путем кантоналних институција. То је довело до именовања координатора за послове реадмисије у свим кантонима, који је уједно орган на кантоналном нивоу надлежан за координацију мјера и активности које је потребно предузети с циљем обезбјеђења услова за прихват, пропрат и привремено збрињавање реадмисираних лица, а своју координишућу улогу, у личном смислу, остварује путем лица које је именовано за обављање послова координације. У одређеним кантонима су независно од именованих кантоналних координатора оформљени и кантонални реадмисиони тимови, исто се очекује и у другим кантонима у којима постоји потреба за формирањем кантоналних реадмисионих тимова који ће се бавити организовањем свих потребних активности у вези са прихватам држављана који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији, а у чији састав требају ући представници кантоналних министарстава надлежних за области унутрашњих послова, здравства и образовања.

Институције на кантоналном нивоу које су именовале координаторе за послове реадмисије су:

1. Министарство здравства, рада и социјалне политике Унско-санског кантона,
2. Кабинет за обнову, стамбено збрињавање и расељена лица Владе Посавског кантона,
3. Министарство за рад, социјалну политику и избјеглице Зеничко-добојског кантона,
4. Министарство за рад, социјалну политику и повратак Тузланског кантона,
5. Министарство за социјалну политику, здравство, расељена лица и избјеглице Босанско-подрињског кантона,

¹ "Службени гласник Републике Српске", број 115/18.

² "Службени гласник Републике Српске", број 15/19.

6. Министарство просторног уређења, грађења, заштите животне средине, повратка и стамбених послова Средњобосанског кантона,
7. Управа за прогнанике и избјеглице Херцеговачко-неретванског кантона,
8. Министарство здравства, рада и социјалне заштите Западнохерцеговачког кантона,
9. Министарство за рад, социјалну политику, избјеглице и расељена лица Кантона Сарајево,
10. Министарство рада, здравства, социјалне заштите и избјеглица Херцегобосанског кантона.

У БиХ је у протеклом периоду именовано 116 локалних реадмисионих тимова и повјереника чија је улога прихват и интеграција реадмисираних лица, организовање обука за израду локалних акционих планова (ЛАП) из области реадмисије, обука за израду пројеката интеграције реадмисираних лица, одржавања едукационих радионица и семинара чиме се стварају услови за успостављање одрживог система интеграције реадмисираних лица на локалном нивоу. Ранијим стратегијама је започет процес укључивања локалних заједница у рјешавање проблема реадмисираних лица кроз успостављање реадмисионих тимова које воде представници локалне администрације, док чланове тимова делегирају локалне институције и установе као што су центри за социјални рад, бирои за запошљавање, домови здравља и полицијске управе. На овај начин се успоставља хоризонтална координација између различитих служби на локалном нивоу и обезбјеђује одговарајућа подршка и асистенција реадмисираним лицима. У локалним заједницама у којима још увијек нема потребе за успостављањем локалних реадмисионих тимова због малог броја реадмисираних лица, именују се повјереници за реадмисију, како би на тај начин локална заједница могла барем начелно одговорити на изазове локалне интеграције реадмисираних лица.

V. ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ

Полазећи од анализе тренутног стања у области прихвата и интеграције држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији као и резултата који су на том пољу постигнути кроз провођење ранијих стратешких докумената, установљена су стратешка питања на која је потребно одговорити дефинисањем јасних специфичних циљева и конкретних активности за њихову реализацију. Резултати ове Стратегије ће се пратити на средњорочном и дугорочном нивоу.

Очекивани резултати на **средњорочном плану** су одређени Акционим планом за период 2024-2026. година, чије провођење треба:

- омогућити реадмисираним лицима одговарајући приступ постојећем правном оквиру, с циљем остваривања припадајућих права;
- побољшати раније успостављен систем координације између надлежних институција на државном, ентитетском, кантоналном и локалном нивоу;
- ојачати капацитете надлежних служби у јединицама локалне самоуправе и надлежних кантоналних институција кроз успостављање радних мјеста, обуке и редовно финансирање;
- надоградити софтвер за управљањем подацима о реадмисији и усељивости стамбених јединица;
- успостављање реадмисионих тимова или повјереника за реадмисију у свим јединицама локалне самоуправе у БиХ у којима није успостављен систем;

- пружити одговарајућу и континуирану обуку локалних реадмисионих тимова и повјереника;
- обезбиједити ресурсе у смислу кадровске и материјално-техничке опремљености надлежних служби у јединицама локалне самоуправе као и центара за социјални рад;
- успоставити евиденцију потреба реадмисираних лица са њиховим социјалним анамнезама од стране центара за социјални рад како би се обезбиједиле циљане интервенције;
- обезбиједити одговарајућу финансијску подршку за посебне програме намијењене реадмисираним лицима од стране јединица локалне самоуправе (привремени смјештај, samozapoшљавање, финансијско-материјална помоћ итд.);
- обезбиједити одговарајуће учествовање надлежних институција свих нивоа власти у погледу финансијске, материјално-техничке и стручне подршке јединицама локалне самоуправе;
- обезбиједити објективно информисање и подизање свијести о важности интеграције реадмисираних лица у јединицама локалне самоуправе кроз организовање састанака, конференција, савјетовања и промотивних кампања;
- обезбиједити правовремено информисање реадмисираних лица о њиховим правима и начинима за њихово остваривање.

Од институција на **државном нивоу** које су укључене у процес реадмисије се очекује да уз финансијску и стручну помоћ успоставе систем за управљање подацима о реадмисији, чији је циљ подршка раду свим учесницима који су укључени у послове реадмисије, а посебно доносиоцима одлука од важности за реадмисираних лица. Систем ће омогућити евидентирање реадмисираних лица, мониторинг реализације активности, бржу комуникацију између кључних актера, као и подршку пројектима усмјереним на рјешавање потреба реадмисираних лица. Корисници овога система биће актери свих нивоа власти у БиХ, с тим да ће МЉПИ креирати информације о држављанима БиХ који су враћени у БиХ на основу Споразума о реадмисији након провјере с IDDEEA-ом, ентитетске и кантоналне институције имаће могућност увида у информације док ће јединице локалне самоуправе, након провјере добијених информација на терену, имати могућност да их допуне ако је потребно. Очекује се да ће успостављање овога информационог система унаприједити и олакшати проток информација о реадмисираним лицима од тренутка пријема информација од стране МБ и ГП, преко одговарајућих провјера од стране ентитетских и локалних институција до локалних реадмисионих тимова задужених за провођење и праћење активности на интеграцији реадмисираних лица. Поред наведеног, МЉПИ ће наставити са активностима у вези са провођењем Програма обука и едукација из области реадмисије, јачања међународне и регионалне сарадње и развијања комуникационе стратегије с циљем промоције Стратегије и Акционог плана.

Како се интеграција реадмисираних лица одвија на локалном нивоу, неопходно је на **вишим нивоима** употпунити постојећи правни оквир који третира питање реадмисије на начин да се законски уреди јасна надлежност за ову област. Ово се односи на допуне Закона о федералним министарствима и другим органима федералне управе када су у питању одредбе о надлежности федералних министарстава, те Закона о јавној управи Брчко Дистрикта БиХ када су у питању одредбе о надлежности одговарајућег одјељења Владе Брчко Дистрикта БиХ. Надаље, потребно је анализирати потребу измјена и допуна закона и подзаконских

аката ентитетата, кантона и БД БиХ из области припадајућих права и укључења и реадмисираних лица у исте.

Од **кантоналног нивоа** у идућем периоду се очекује да се надлежне кантоналне институције активно укључе у провођење програма и мјера усмјерених на прихват и интеграцију држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији. Овај процес је започео у периоду провођења Стратегије 2015-2018. именовањем кантоналних координатора, који су уједно органи на кантоналном нивоу, надлежних за координацију мјера и активности које је потребно предузети с циљем обезбјеђења услова за прихват, пропрат и привремено збрињавање реадмисираних лица, а своју координишућу улогу, у личном смислу, остварују путем лица која су именована за обављање послова координације што, између осталог, подразумева: преузимање захтјева за прихват држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији на територију кантона; успостављање комуникације и координације са кантоналним институцијама у чијој су надлежности питања од важности за реадмисирана лица; сарадњу са надлежним установама и службама по питању утврђивања Плана потреба реадмисираних лица; предлагање планова потреба са Приједлогом програма и мјера за одговарајућу социоекономску асистенцију; припрему Извјештаја о процесу интеграције реадмисираних лица и низа других мјера и активности. Очекује се да у кантонима, гдје надлежне кантоналне институције одлуче да је то неопходно, кантонални координатори буду носиоци активности на организовању кантоналних реадмисионих тимова у чији састав би требали ући представници кантоналних министарстава надлежних за области унутрашњих послова, социјалне и здравствене заштите, рада и запошљавања, те образовања.

Стратегија треба да створи претпоставку да се у **јединицама локалне самоуправе** на квалитетан и организован начин рјешавају проблеми са којима се реадмисирана лица суочавају. Локалне заједнице треба да су оспособљене за активно укључивање у систем прихвата и интеграције држављана БиХ, а дугорочно и оспособљене да у сарадњи са надлежним институцијама на локалном, кантоналном, ентитетском и државном нивоу дјелотворно рјешавају све аспекте интеграције реадмисираних лица. Први корак у том смјеру је пуна информисаност надлежних служби на локалном нивоу о процесу реадмисије и миграционим кретањима у БиХ и организовање одговарајућих обука службеника. Такође, у периоду провођења Акционог плана 2024-2026, иницираће се успостављање локалних реадмисионих тимова или повјереника за реадмисију у јединицама локалне самоуправе у БиХ у којима то није учињено, као и редовно ажурирање о измјенама чланова локалних реадмисионих тимова. Постојећи локални реадмисиони тимови требају редовно ревидирати своје акционе планове, а новоорганизовани донијети нове уз израду аката којима ће бити уређена питања привременог смјештаја реадмисираних лица по начелима непрофитног социјалног становања и израђени пројекти социјалне и економске интеграције реадмисираних лица.

Иако су **невладине организације** укључене у подршку у приступу правима реадмисираних лица, очекује се даље развијање сарадње на локалном нивоу, с циљем снажнијег ангажовања невладиног сектора у настојању да се унаприједи степен социјалне укључености. Ово се планира постићи кроз конкретне програме и пројекте помоћи које проводи невладин сектор, као и кроз активности посредовања између јединица локалне самоуправе и потенцијалних донатора, како би се идентификовали и припремили пројекти интеграције

реадмисираних лица и обезбједили финансијски извори за њихову реализацију. Невладин сектор се треба значајније укључити у процес доношења одлука на свим нивоима власти и дати допринос у припреми прописа и стратешких докумената кроз успостављање механизма комуникације и сарадње државних, ентитетских и кантоналних органа управе и невладиног сектора. Такође, невладин сектор може придонијети амортизацији негативних ефеката фрагментисаног правног и институционалног оквира у БиХ кроз посредовање између локалне заједнице и виших нивоа власти. Сегменти интеграције реадмисираних лица у којима се очекује укљученост невладиног сектора су психосоцијална помоћ, бесплатна правна помоћ и заступање. Досадашња искуства невладиног сектора у раду са реадмисираним лицима, а посебно са рањивим групама, њихова мобилност и флексибилност као и правовремено дјеловање на потребе угрожених група могу дјеловати као продужена рука центрима за социјални рад, а широка лепеза услуга које пружа невладин сектор може олакшати процес интеграције реадмисираних лица у локалне заједнице.

Стратешким **пројектима** ће се олакшати, унаприједити и даље ојачати сви аспекти у вези са успостављањем функционалног система интеграције држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији, а они обухватају следеће:

1. **Економско оснаживање држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији** - Економско оснаживање реадмисираних лица основни је предуслов за смањење секундарних миграција држављана БиХ и услов за остваривање социјалних и других права. Узимајући у обзир тренутно стање на тржиштима рада у БиХ као и чињеницу да реадмисирана лица углавном спадају у категорију тешко запошљивих лица, пројекти економског оснаживања добијају на својој важности. У складу са својим надлежностима, МЛЈПИ је у протеклом периоду реализовало пилот пројекат економског оснаживања реадмисираних лица у 25 јединица локалне самоуправе у којима су организовани локални реадмисиони тимови којим се жели промовисати одрживост на индивидуалном и локалном нивоу. Одрживост на индивидуалном нивоу подразумевала је и достављање иницијалне помоћи посебно угроженим домаћинствима као и помоћ при запошљавању или samozapoшљавању. Ове врсте интервентних помоћи су имале за циљ развити капацитете за континуирано остваривање прихода код корисника, а за остваривање тога циља кључну улогу имају јединице локалне самоуправе од којих се очекује и у наредном периоду да путем локалних реадмисионих тимова активно учествују у економском оснаживању реадмисираних лица кроз пружање социјално-економске подршке. Социоекономска интеграција реадмисираних лица не може бити успјешна без изградње капацитета на локалном нивоу тако да постојећи пројекат економског оснаживања обухвата постојеће локалних реадмисионих тимова како би били оспособљени да дјелотворно воде активности на социоекономској интеграцији. Овакав приступ обезбјеђује одрживост на локалном нивоу.

Посебна вриједност пројекта економског оснаживања реадмисираних лица лежи у чињеници да се за сва реадмисирана лица израђују социоекономски картони (CEK) који садрже податке о броју и структури реадмисираних лица, степену њихове угрожености, имовинском, образовном и здравственом статусу, потпуној структури као и подаци о припадности радно способним категоријама. Подаци који се прикупе путем наведених картона представљају основ за утврђивање критеријума који ће олакшати социоекономску подршку реадмисираним лицима, што је МЛЈПИ узео у обзир

при изради Правилника о начинима подршке у остваривању социо-економске одрживости. Овај Правилник намијењен је локалним администрацијама како би код процјене и дојеле економске помоћи поступали на једнообразан начин. Очекује се да искуства стечена провођењем овога пројекта буду искоришћена при успостављању истог или сличног система економског оснаживања и у другим јединицама локалне самоуправе како би се обезбједио стандардизован, усклађен и учинковит систем интеграције реадмисираних лица. Највећи број потенцијалних корисника пројекта социоекономског оснаживања припада ромској популацији која спада у групу "тешко запошљивих лица". Рјешење проблема ове популације надилази оквира овога пројекта и захтијева укључивање надлежних институција свих нивоа, а посебно оних јединица локалне самоуправе са великим бројем Рома који су враћени у БиХ на основу Споразума о реадмисији.

2. Систем за управљање подацима о реадмисији

Функционалан, дјелотворан и одржив информациони систем укључује све оне податке који су од важности за одговарајућу асистенцију реадмисираним лицима, а посебно за планирање активности за њихову социоекономску интеграцију од стране јединица локалне самоуправе.

Употреба информационог система представља стратешки циљ у средњорочном планском периоду обухваћеном важећим акционим плановима, а који је у функцији јачања система координације између надлежних институција и служби свих нивоа власти.

Информациони систем којима управља МЉПИ и чији је власник, садржи основне личне податке о реадмисираним лицима које Министарство безбједности БиХ доставља Министарству за људска права и избјеглице БиХ. Подаци се, надаље, уступају на коришћење кључним институцијама и локалним заједницама. Приступ самим подацима се обезбјеђује кроз несметан приступ систему путем мрежног прегледника са припадајућим корисничким именима и приступним лозинкама. Ентитетски и кантонални органи управе имају приступ овоме систему ради сагледавања стања из ове области, креирања извјештаја, анализа и програма помоћи, као и редовних статистичких прегледа за властите потребе, док локалне заједнице уносе податке о социоекономској анамнези реадмисираних лица. За коришћење система за управљање подацима о реадмисији, Министарство за људска права и избјеглице БиХ израдило је Упутство о начину коришћења. Успостављање система за управљање подацима о реадмисији представља додатну вриједност цијелог процеса реадмисије у сврху социоекономског оснаживања држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији.

3. Привремени смјештај по моделу непрофитног социјалног становања

Рeadмисирана лица која немају ријешено стамбено питање смјештају се у стамбене јединице које је МЉПИ, из активних пројеката помоћи влада пријатељских земаља и међународних организација, обезбједило за ове потребе. Анализа података из социоекономских картона, који су израђени кроз пројекат економског оснаживања реадмисираних лица, говори да је мали број оних којима је потребна помоћ у привременом смјештају, али да одређени број њих живи у стамбено неусловним објектима. Овај проблем би се требао рјешавати кроз санацију и опремање неусловних стамбених јединица али и кроз економско оснаживање реадмисираних лица чиме би се, кроз синергију два пројекта, постигли бољи резултати.

4. Тематске едукације

Прихват и социоекономска интеграција реадмисираних лица није могућа без одговарајућих капацитета, прије свега на локалном нивоу, али и свих институција које су укључене у процес реадмисије. Очекује се наставак обука локалних реадмисионих тимова започетих у претходном периоду, што подразумева израду нових локалних акционих планова усклађених са важећим акционим плановима, као и ревизију постојећих. Информисаност о процесу реадмисије као и упознавање са изазовима у области миграција, који су по свом обиму такви да захтијевају активно укључивање свих нивоа власти у њихово рјешавање, захтијевају посебне едукације свих актера укључених у ове процесе, а посебно кантоналних и локалних администрација. У том смислу очекује се организовање тематских едукација кроз које ће се кантонални реадмисиони тимови, локални реадмисиони тимови и повјереници прикладно оспособљавати да, путем хоризонталне и вертикалне координације, дјелотворно и правовремено одговоре на све потребе реадмисираних лица. На крају, све наведено треба бити коришћено за израду смјерница и упутстава о поступању укључених институција у систем прихвата реадмисираних лица.

VI. ЦИЉЕВИ

На основу анализе стања у областима прихвата и интеграције реадмисираних лица, утврђени нивои провођења Стратегије 2020-2023, консултација са надлежним институцијама свих нивоа власти које су учествовале у изради ове Стратегије, и узимајући у обзир обавезе које је БиХ преузела из Мапе пута за либерализацију визног режима и Споразума о стабилизацији и придруживању, утврђени су и дефинисани сљедећи стратешки циљеви Стратегије о прихвату и интеграцији држављана Босне и Херцеговине који се враћају у Босну и Херцеговину на основу Споразума о реадмисији:

1. У Босни и Херцеговини је успостављен функционалан, транспарентан и одржив систем прихвата и интеграције држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији;
2. Јединице локалне самоуправе у Босни и Херцеговини су оспособљене да дјелотворно одговоре на изазове социоекономске интеграције држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији и дају допринос јачању система.

Током провођења Стратегије 2015-2018. је започео процес оспособљавања јединица локалне самоуправе за прихват и интеграцију држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији путем организовања обука за израду локалних акционих планова (ЛАП) из области реадмисије, обука за израду пројеката интеграције реадмисираних лица, одржавања едукативних радионица и семинара чиме су створени услови за успостављање одрживог система прихвата на локалном нивоу. Са овом праксом ће се наставити и кроз провођење ове Стратегије, односно, важећих акционих планова.

Дефинисани стратешки циљеви ће се реализовати кроз дугорочне и средњорочне планске периоде, а специфични циљеви чије је провођење планирано за средњорочни период од 2024. до 2026. године су сљедећи:

1. Побољшање статуса држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији кроз унапређење постојећег законодавног оквира и обезбјеђење правне подршке и заштите права реадмисираних лица

Правни оквир у БиХ не препознаје реадмисирана лица као посебну категорију лица која су у потреби. Како се у БиХ сва права остварују искључиво на основу припадности категорији која је законом утврђена и на основу које лице која испуњава критеријуме добија одређени статус, држављани БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији често се сусрећу са проблемима које не могу ријешити на прикладан начин, а тичу се приступа одређеним социоекономским правима. Према Закону о расељеним лицима, повратницима и избјеглицима у Републици Српској¹ повратник је "држављанин БиХ који се као избјеглица из иностранства, односно расељено лице у БиХ, вратио на територију РС-а, у своје раније пребивалиште, као и расељено лице које је надлежном органу изразило вољу за повратак и у процесу је повратка". Према Закону о расељеним лицима и повратницима у Федерацији БиХ и избјеглицима из Босне и Херцеговине повратник је "избјеглица из Босне и Херцеговине или расељено лице које је надлежном органу изразило вољу за повратак у раније пребивалиште и које је у процесу тог повратка, као и избјеглица из Босне и Херцеговине и расељено лице која се вратило у своје раније пребивалиште".

Рeadмисирана лица се налазе у истом положају као и повратници дефинисани наведеним законима, имају исте обавезе по питању пријаве пребивалишта и прибављања одговарајућих докумената, па би било логично обезбједити им олакшан приступ припадајућим правима која имају повратници дефинисани овим законима.

Док се не изврше допуне наведених закона, као и закона којима су регулисане области социјалне и здравствене заштите и осигурања, одредбе којима су регулисана права повратника и начин њиховог остваривања се требају примјењивати и на реадмисирана лица (*mutatis mutandis*).

2. Унапређење система координације и јачање капацитета у области прихвата и интеграције држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији

Као резултат реализације циљева Стратегије 2020-2023. који су се односили на успостављање система координације између институција с циљем хармонизованог приступа у области прихвата и интеграције реадмисираних лица, те успостављање и јачање институционалних капацитета у БиХ с циљем пружања одговарајуће асистенције реадмисираним лицима, успостављен је Координациони савјет за праћење реализације Стратегије. Институције државног и ентитетског нивоа надлежне за прихват држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији, као чланови Савјета, на овај начин остварују координацију по питању прихвата реадмисираних лица, али је у тај систем координације неопходно увести и друге институције од посебне важности као што су надлежне институције за остваривање права на ентитетском нивоу. Након прихвата реадмисираних лица фокус је на њиховој пуној интеграцији у локалну заједницу, а узимајући у обзир чињеницу да су за питања од важности за интеграцију реадмисираних лица мјеродавни нижи нивои власти, као и чињеницу да интеграцију могу гарантовати само институције које за то имају капацитете, предуслов за реализацију свих циљева ове Стратегије је јачање постојећих

капацитета свих надлежних институција и других кључних актера.

Јачање капацитета надлежних институција подразумева, између осталог, допуну постојећег законодавног оквира како би се јасно утврдиле обавезе надлежних институција у области прихвата и интеграције држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији и успоставили одговарајући механизми за заштиту људских права. Поред овога, неопходно је обезбједити редовну едукацију и информисање запослених у надлежним институцијама и обезбједити одговарајућу материјално-техничку опремљеност надлежних институција и служби. Активности предвиђене у оквиру овога циља усмјерене су на доградњу система координације који је успостављен у претходном периоду, као и на јачање капацитета за прихват и интеграцију реадмисираних лица на нижим нивоима власти.

3. Обезбјеђење пуне социоекономске укључености држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији

Прикладан систем социјалне заштите који је усмјерен на пружање помоћи најугроженијем дијелу становништва допринос је стабилности сваке државе. Као потенцијални кандидат за чланство у ЕУ, БиХ треба своје социјалне политике фокусирати на процес социјалног укључивања како би се домаће праксе ускладиле са политикама Европске уније. Стратешки циљеви у области социјалног укључивања подразумевају да социјалне политике у БиХ буду у функцији запошљавања, побољшања положаја породица са дјецом, побољшања образовања и здравствене заштите, побољшања положаја лица са инвалидитетом и побољшања пензионе политике. Све наведене области тренутно су под неком врстом реформи које се проводе са више или мање успјеха. Реализацијом овога специфичног циља, поред обезбјеђења социоекономске укључености реадмисираних лица, даје се допринос укупним политикама усмјереним на развој система социјалне укључености у БиХ. Све активности које су дефинисане у оквиру овога циља требају придонијети спровођењу постојећих реформи у областима образовања, социјалне и здравствене заштите тако да је овај циљ у функцији општих реформских процеса који се одвијају у БиХ.

4. Успостављање (надоградња) система за управљање подацима о реадмисији

Циљ успостављања система за управљање подацима о реадмисији је подршка свим учесницима који раде на пословима прихвата и збрињавања држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији. Овај циљ се логично наслања на претходни јер је у функцији, прије свега, унапређења система координације између свих актера у области реадмисије. Систем је шири појам од базе података о реадмисираним лицима јер обухвата евидентирање држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији, мониторинг њиховог укључивања у локалну заједницу, комуникацију и нотификацију између корисника система и извјештавање. Корисници овога система требају бити све институције и службе од државног до локалног нивоа које су укључене у послове прихвата и интеграције реадмисираних лица. Власник система биће МЉПИ и, у корисничком смислу, биће доступан путем мрежне апликације свим укљученим институцијама и установама. Јединицама локалне самоуправе биће омогућено контролисати податке и допуњавати их у складу са налазима са терена. Коришћење информација о броју држављана БиХ који су враћени у БиХ на основу Споразума о реадмисији, као

¹ "Службени гласник Републике Српске", бр. 42/05, 52/12.

² "Службене новине Федерације БиХ", број 15/05.

и о њиховом статусу, услов је за правовремено ангажовање надлежних служби и пружање одговарајуће асистенције, док прецизни и систематизовани подаци о социоекономском статусу омогућују израду анализа, планирање потреба, с циљем пуне интегрисаности реадмисираних лица у локалне заједнице.

5. Промоције, праћења и извјештавања о провођењу Стратегије

Неинформисаност и недостатак знања о обавезама које је БиХ преузела потписивањем ССП-а, а које се односе на реадмисију, представљали су неке од разлога за спору реализацију одређених циљева дефинисаних ранијим стратешким документима. Како би се избјегли исти или слични пропусти, када је у питању провођење ове Стратегије, МЉПИ ће у сарадњи са ентитетским и другим партнерима развити Комуникациону стратегију с циљем промоције Стратегије. Активности које ће се предузимати у оквиру Комуникационе стратегије биће усмјерене на информисање локалних актера и реадмисираних лица о циљевима Стратегије, а посебно о пројектима који се проводе у оквиру Акционог плана, а од велике су важности реадмисираним лицима, као што је економско оснаживање и привремени смјештај по моделу непрофитног социјалног становања.

Праћење и извјештавање о реализацији активности дефинисаних Акционим планом укључује анализу стања у областима од важности за држављане БиХ који су враћени у

БиХ на основу Споразума о реадмисији и утврђивање степена реализације активности које су дефинисане у оквиру специфичних циљева, како би се израда следећих акционих планова заснивала на реалним основима.

Извјештаји засновани на критеријумима мониторинга, као што су надлежност, учинковитост, дјелотворност, успјех и одрживост, довешће до боље процјене потреба реадмисираних лица. Праћење реализације циљева дефинисаних Стратегијом вршиће МЉПИ континуирано, а извјештаји о реализацији припремаће се на годишњем нивоу и презентовати Савјету министара БиХ ради усвајања. На основу реалних извјештаја створиће се услови да се Стратегија, ако је то потребно, прилагоди новим квалитетнијим рјешењима која захтијевају промијењену ситуацију на терену.

VII. ВИЗИЈА

У БиХ је успостављен функционалн и одржив систем прихвата и интеграције држављана БиХ повратника по основу Споразума о реадмисији и других лица у потреби те је развијен механизам координације и институционалне сарадње на свим нивоима укључености.

У локалним заједницама успостављене организационе структуре, које уз послове реадмисије у оквирима својих надлежности, по потреби се баве и другим миграцијским токовима и трендовима који се односе на држављане Босне и Херцеговине.

АКЦИОНИ ПЛАН

2024-2026.

СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ:

1. У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ ЈЕ УСПОСТАВЉЕН ФУНКЦИОНАЛАН, ТРАНСПАРЕНТАН И ОДРЖИВ СИСТЕМ ПРИХВАТА И ИНТЕГРАЦИЈЕ ДРЖАВЉАНА БиХ КОЛИ СЕ ВРАЋАЈУ У БиХ НА ОСНОВУ СПОРАЗУМА О РЕАДМИСИЈИ.
2. ЈЕДИНИЦЕ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ СУ ОСПОСОБЉЕНЕ ДА ДЕЈЕЛСТВОРНО ОДГОВОРЕ НА ИЗАЗОВЕ СОЦИОЕКОНОМСКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ ДРЖАВЉАНА БиХ КОЛИ СЕ ВРАЋАЈУ У БиХ НА ОСНОВУ СПОРАЗУМА О РЕАДМИСИЈИ И ДАЈУ ДОПРИНОС ЈАЧАЊУ СИСТЕМА.

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 1. Побољшан статус држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији кроз унапређење законодавног оквира и осигурање правне подршке и заштите права реадмисираних лица											
Бр.	Активност	Носилац активности	Сарадња	Рок за реализацију			Индикатор	Извор финансирања			
				2024.	2025.	2026.					
1.	Припреме измјена и допуна Закона које се баве питањем социјалних категорија и укључивањем реадмисираних лица	Ентитетске и кантоналне владе	ФМРЛИ, РСРЛМ и надлежна кантонална министарства	X	X	X	X	X	X	Број измјена и допуна Закона којима су дефинисани држављани БиХ који се враћају по основу Споразума о реадмисији	Будети ентитета и кантона
2.	Усвојити Законе који се баве питањем социјалних категорија и укључивањем	Парламент ФБиХ, Народна скупштина РС и кантоналне	Ентитетске и кантоналне владе		X	X		X	Број усвојених допуна ентитетских и кантоналних закона	Будети ентитета и кантона	

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 2. Унапријеђен систем координације и ојачани капацитети у области прихвата и интеграције држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији														
Бр.	Активност	Носилац активности	Сарадња	Рок за реализацију					Индикатор	Извор финансирања				
				2024.	2025.	2026.								
1.	Унаприједити методологију за праћење положаја бх. држављана који се враћају на основу Споразума о реадмисији и других маргинализованих група	МЉПИ	РСРЛМ, ФМРЛИ, Одјељење за расељена лица, избјеглице и стамбена питања Владе БД БиХ, кантонални координатори	X	X	X	X	X	X	X	Унапријеђена методологија за праћење положаја бх. држављана који се враћају на основу Споразума о реадмисији и других маргинализованих група	Буџет институција БиХ		
2.	Обезбиједити међусекторску сарадњу на социоекономској интеграцији бх. држављана који се враћају на основу Споразума о реадмисији у ФБиХ	ФМРЛИ	Министарство рада и социјалне политике, Министарство здравства, Министарство образовања, надлежна кантонална министарства и локалне заједнице	X	X	X	X	X	X	X	Успостављена сарадња између надлежних институција	Буџет ФБиХ, буџет кантона и локалних заједница		
3.	Обезбиједити међусекторску сарадњу на социоекономској интеграцији бх. држављана који се	РСРЛМ	Министарство здравља и социјалне заштите, Министарство рада и борачко-инвалидске заштите МУП и	X	X	X	X	X	X	X	Успостављена сарадња између надлежних институција	Буџет РС, буџет локалних заједница		

[illegible]

[illegible]

[illegible]

13.	Допуна и израда нових ЈАП	ЛРТ	МЈП, ентитети, БД БиХ, кантони	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Број допуњених и израђених ЈАП	Будет ЈЛС, грант средства виших нивоа власти и донаторска средства
14.	Координација свих активности на прихвату и интеграцији реадмисираних лица на територији Републике Српске	РСРЈМ	МУП РС, Министарство здравља и социјалне заштите РС, ЈЛС	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Број координисаних активности	РСРЈМ, ЈЛС
15.	Координација свих активности на прихвату и интеграцији реадмисираних лица на територији Федерације БиХ	ФМРЈИ	Кантонални координатори, ЈЛС	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Број координисаних активности	ФБиХ, кантони и ЈЛС
16.	Координација свих активности на прихвату и интеграцији реадмисираних лица на територији кантона у Федерацији БиХ	Кантонални координатори	МУП кантона, кантонална министарства здравља и социјалне заштите, заводи за запошљавање	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Број координисаних активности	Кантонални буџети и ЈЛС

17.	Пружање асистенције у остваривању припадајућих права реадмисираних лица враћених на територију Републике Српске	РСРЛМ	МУП, ЈЛС, Министарство здравља и социјалне заштите РС	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Број пружених асистенција	РСРЛМ и ЈЛС
18.	Пружање асистенције у остваривању припадајућих права реадмисираних лица враћених на територију Федерације БиХ	ФМРЛИ	Кантонални координатори, ЈЛС	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Број пружених асистенција	ФБиХ, кантонални буџети и ЈЛС
19.	Пружање асистенције у остваривању припадајућих права реадмисираних лица враћених на територију кантона	Кантонални координатори	ЛРТ и повјереници	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Број пружених асистенција	Кантонални буџети и ЈЛС
20.	Теренска провера и утврђивање мјеста пребивалишта реадмисираних лица на територији Републике Српске	РСРЛМ	МУП, ЈЛС	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Број извршених провера	РСРЛМ и ЈЛС

21.	Теренска провјера и утврђивање мјеста пребивалишта реадмисираних лица на територији општина	ЛРТ и повјереници	ФМРЛИ и кантонални координатори	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Број извршених провјера	Будет општина и кантона
22.	Стручна подршка у изради ЛАП ЈЛС у РС	РСРЛМ	ЈЛС, МЛПИ	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Број одржаних едукација	РСРЛМ, ЈЛС, донаторска средства
23.	Стручна подршка у изради ЛАП ЈЛС у кантонима	Кантонални координатори	ФМРЛИ, МЛПИ, ЈЛС	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Број одржаних едукација	РСРЛМ, ЈЛС, донаторска средства
24.	Обуке с циљем континуираног и ефикасног одржавања система реадмисије	ЛРТ	РСРЛМ, ФМРЛИ, кантонални координатори							X							X	Број одржаних обука	МЛПИ, РСРЛМ, кантонални буџети, ЈЛС, донаторска средства
25.	Финансијска и друга подршка ЈЛС	РСРЛМ	ЈЛС							X							X	Износ додијељених средстава, број ЈЛС којима је пружена финансијска подршка	Будет РСРЛМ

26.	Финансијска и друга подршка ЈЛС	ФМР, ЛИ и кантонални координатори	ЈЛС и МЉПИ																Износ додијељених средстава	Кантони и ФБиХ
СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 3. Обезбијеђена пуна социоекономска укљученост држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији																				
Бр.	Активност	Носилац активности	Сарадња	Рок за реализацију						Индикатор	Извор финансирања									
				2024.	2025.	2026.														
1.	Креирање мјере економског оснаживања држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији с циљем запошљавања и samozapoшљавања	Надлежна ентитетска и кантонална министарства и установе, надлежни органи БД БиХ и локалне заједнице	Службе за запошљавање, развојне агенције и друге организације које се баве питањем запошљавања samozapoшљавања																Број корисника за које су креиране мјере економског оснаживања	Буџет ентитета, буџет БД БиХ, буџет кантона, буџет јединица локалне самоуправе, донагорска средства
2.	Информисање реадмисираних лица о програмима запошљавања, samozapoшљавања, преквалификације и доквалификације	ЛРТ и повјереници	ЗЗП																Број реадмисираних лица које су информисане	Буџет МЉПИ, ентитета, кантона
3	Пружање подршке реадмисираним лицима у остваривању	ЛРТ и повјереници	МЉПИ, ентитети, кантони, БД БиХ																Број лица којима је пружена подршка у	Буџет ЈЛС, кантона, ентитета и МЉПИ

припадајућих права из области образовања	ЛРТ и повјереници	Ентитети, кантони, БД БиХ																	области образовања	
4. Пружање подршке реадминистрираним лицима у остваривању припадајућих права из области здравствене заштите у складу са важећим законима о здравственом осигурању	ЛРТ и повјереници	Ентитети, кантони, БД БиХ																	Број лица којима је пружена подршка у области здравственог осигурања	Булет ЈЛС, кантона, ентитета и МЉПИ
5. Обезбједити привремено смјештај по моделу непрофитног социјалног становања за сва реадминистрирана лица која су у стању потребе за овим видом асистенције	МЉПИ, надлежна ентитетска министарства, Одјељење за расељена лица, избјеглице и стамбена питања Владе БД БиХ, надлежна кантонална министарства	Јединице локалне самоуправе																	Број привремено стамбено збринутих бх. држављана	Булет институција БиХ, булет ентитета, булет БД БиХ, булет кантона, донагорска средства
6. Идентификовати потребе и процјенити степен угрожености реадминистрираних лица	Центри за социјални рад	РСРЛМ, ФМРЛИ, БД БиХ, кантонални координатори, ЛРТ																	Број израђених социјалних анамнеза за реадминистрирана лица	Булети оснивача центара за социјални рад

7.	Пратити положај реамисраних породица са дјецом које су у ризику од социјалне искључености	ЛРТ и повјереници	ЦСР															Успостављене евиденције и пружена подршка породицама са дјецом која су у ризику од социјалне искључености	Будети оснивача центара за социјални рад
8.	Развијање пројеката с циљем социоекономског укључивања реадмисраних лица на основу препорука из Студије одрживости (прочитај Студију одрживости)	МЉПИ	ФМРЛИ, РСРЛМ, Одјељење за расељена лица, избјеглице и стамбена питања Владе БД БиХ, кантонални координатори														X	Број реализованих препорука и кандидованих пројеката за социјално укључивање кроз коришћење ИПА и других фондова	Будет институција БиХ
9.	Анализирање стања и потреба с циљем Приједлога мјера у области социоекономске интеграције држављана БиХ који се враћају у БиХ на основу Споразума о реадмисији	МЉПИ	ФМРЛИ, РСРЛМ, Одјељење за расељена лица, избјеглице и стамбена питања Владе БД БиХ, кантонални координатори ЛРТ и повјереници	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Број урађених анализа и предложених мјера с циљем социоекономске интеграције	Будет институција БиХ
10.	Израда Протокола о сарадњи у процесу прихвата и	МЉПИ	Ентитети, БД БиХ, кантони, ЈЛС, центри за социјални	X	X												Усвојен Протокол о сарадњи у	Будет институција БиХ,	

	привременог смјештаја реадмисираних држављана БиХ у установе за стара, хронично болесна и инвалидна лица		рад, установе за бригу и смјештај старих лица																процесу прихвата и привременог смјештаја реадмисираних држављана БиХ у установе за стара, хронично болесна и инвалидна лица	донаtorsка средства, буџет ентитета
11.	Израда Протокола о поступању надлежних институција у прихвату, пропрату и медицинско-социјалном збрињавању и лијечењу реадмисираних лица зависника о психоактивним супстанцама	МЛП	Ентитети, БД БиХ, кантони, ЈЛС, центри за социјални рад, установе за бригу и смјештај старих лица																Усвојен Протокол о поступању надлежних институција у прихвату, пропрату и медицинско-социјалном збрињавању и лијечењу реадмисираних лица зависника о психоактивним супстанцама	Буџет институција БиХ, донаtorsка средства, буџет ентитета
12.	Израда Информатора за реадмисионарна лица	МЛП	Ентитети, БД БиХ																Израђен Информатор за реадмисионарна лица	Буџет институција БиХ, донаtorsка средства

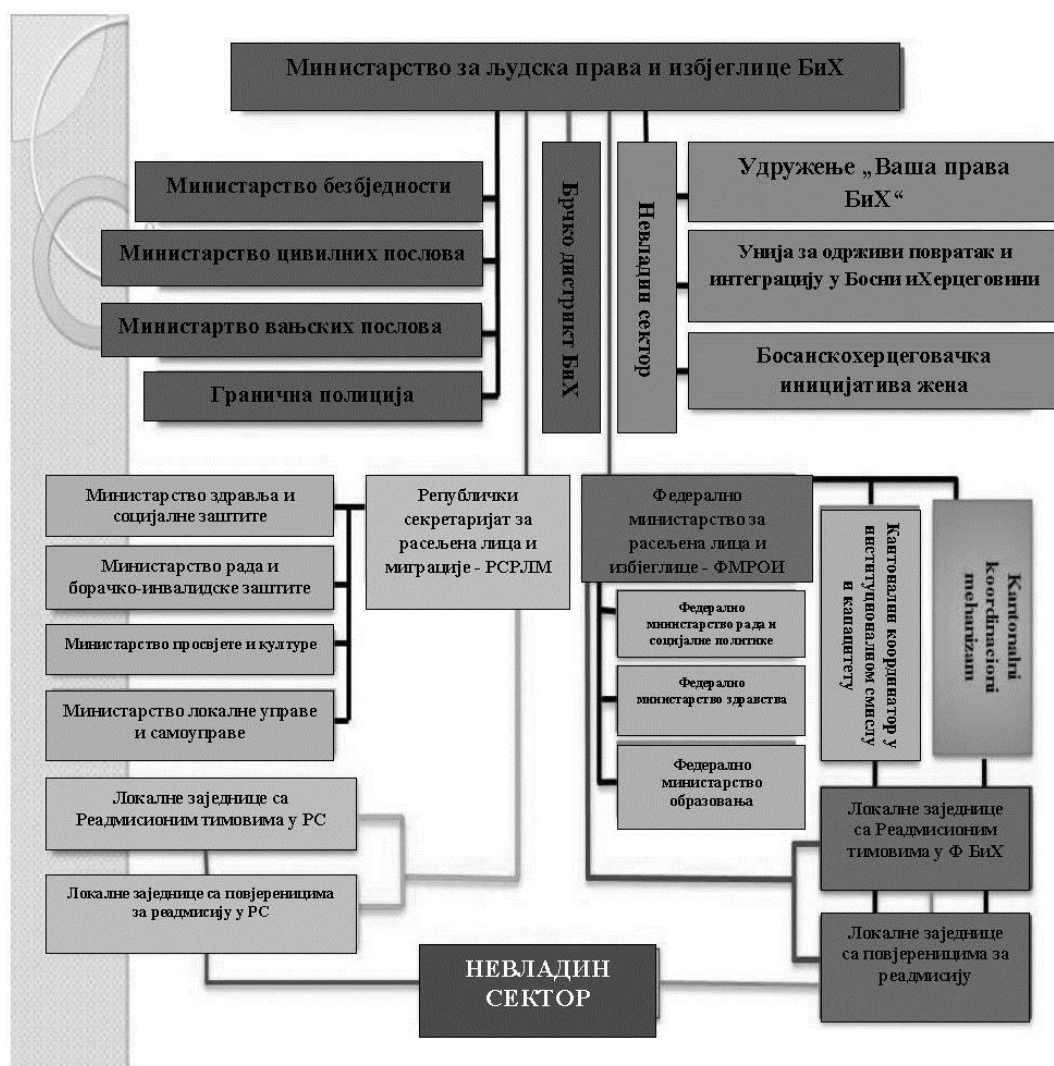
Успостављен систем за управљање подацима о реадмисији и стамбеним јединицама												
Бр.	Активност	Носилац активности	Сарадња	Рок за реализацију						Индикатор	Извор финансирања	
				2024.		2025.		2026.				
1.	Напоградња софтвера за управљање подацима о реадмисији и мониторинг усељивости стамбених јединица	МЈП	Ентитети, БД БиХ, кантони, ЈЛС								Напоградња и функционална база података о реадмисираним лицима	Донагорска средства, буџет институција БиХ
2.	Обезбиједити материјално-техничка средства за рад на ажурирању система за управљање подацима о реадмисији и мониторинг усељивости стамбених јединица	МЈП		X	X						Обезбијеђена материјално-техничка средства за рад на ажурирању система	Буџет институција БиХ, донагорска средства
3.	Набавка техничке опреме с циљем оснаживања укључених институција и локалних заједница	МЈП	Implementing партнер	X	X						Набављени и донирани таблети институцијама и локалним заједницама	Донагорска средства
4.	Провести обуке за коришћење базе података за кориснике на ентитетском,	МЈП	ФМРЛИ, РСРЛМ, БД БиХ, кантонални координатори			X	X	X	X	X	Број обука за вођење и коришћење базе података; број обученог	Донагорска средства, буџет институција БиХ

	кантоналном и на нивоу локалних заједница																		особља	
Успостављен систем промоције, праћења и извјештавања о провођењу Стратегије																				
Бр.	Активност	Носилац активности	Сарадња	Рок за реализацију				Индикатор	Извор финансирања											
				2024.	2025.	2026.														
1.	Упознавање о значају процеса прихвата и интеграције реадмишираних лица и процеса реадмисије	МЉПИ	ФМРЛИ, РСРЛМ, Одјељење за расељена лица, избјеглице и стамбена питања Владе БД БиХ, ЈРТ	X	X	X	X	X	X	Број организованих састанака, конференција и савјетовања	Буџети свих нивоа, донаторска средства									
2.	Израдити годишње извјештаје у вези са реализацијом и праћењем Акционог плана	МЉПИ	Кординациони орган, ЈРТ, кантони				X			Сачињени годишњи извјештаји реализације Акционог плана	Буџет институција БиХ									
3.	Креирати, штампати и дистрибуирати промотивне материјале	МЉПИ	ФМРЛИ, РСРЛМ, БД БиХ, НВО			X	X			Број штампаних промотивних материјала, број промотивних кампања	Буџет институција БиХ, донаторска средства									
4.	Организовање састанака, конференција и савјетовања о проблемима	МЉПИ	ФМРЛИ, РСРЛМ, БД БиХ, кантонални координатори, локалне заједнице, НВО	X	X	X	X	X	X	Број одржаних састанака, конференција и савјетовања	Буџет институција БиХ, донаторска средства									

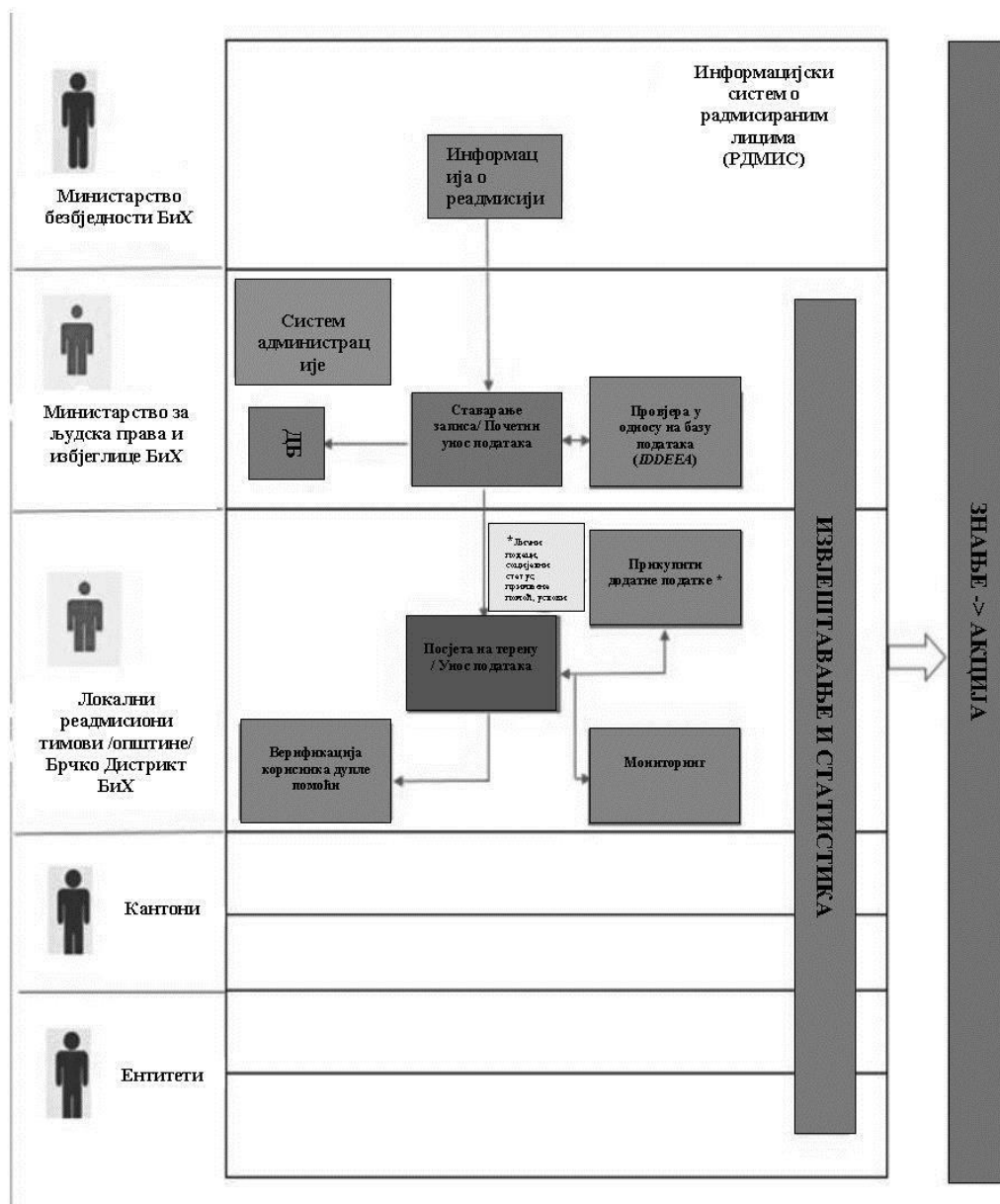
[illegible]

VIII ПРИЛОЗИ

ПРИЛОГ 1. Дијаграм вертикалне и хоризонталне координације институција, установа и организација укључених у систем прихвата и интеграције држављана Босне и Херцеговине који се враћају у Босну и Херцеговину на основу Споразума о реадмисији

ПРИЛОГ 2. Графички приказ комуникације у систему за управљање подацима о реадмисији

ПРИЛОГ 3. Преглед докумената и легислативе кориштене при изради Стратегије**Закони и подзаконски акти**

1. Закон о министарствима и другим органима управе БиХ („Службени гласник БиХ“, бр. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09, 103/09, 87/12, 6/13 и 19/16);
2. Закон о равноправности полова („Службени гласник БиХ“, бр. 32/10);
3. Закон о забрани дискриминације („Службени гласник БиХ“, бр. 59/09, 66/16);
4. Закон о заштити права припадника националних мањина Босне и Херцеговине („Службене новине БиХ“, бр. 12/03, 76/05);
5. Закон о граничној полицији („Службени гласник БиХ“, бр. 50/04, 27/07, 59/09 и 47/14);
6. Закон о граничној контроли („Службени гласник БиХ“, бр. 53/09 и 54/10);
7. Одлука о инструментима за усклађивање законодавства БиХ са правном тековином Европске уније („Службени гласник БиХ“, број 23/11);
8. Одлука о обавези достављања статистичких података о миграцијама и међународној заштити Министарства безбједности („Службени гласник БиХ“, број 83/09);
9. Одлука о именовању чланова Координационог савјета за праћење реализације Стратегије за прихват и интеграцију бх. држављана који се враћају на основу Споразума о реадмисији и Акционог плана за период 2015-2018. („Службени гласник БиХ“, број 52/16);
10. Правилник о евиденцији држављана Босне и Херцеговине који се враћају на основу Споразума о реадмисији („Службени гласник БиХ“, број 63/11);
11. Протокол о сарадњи и начину размјене информација за реинтеграцију држављана БиХ прихваћених на основу Споразума о реадмисији закључен између Министарства безбједности и Министарства за људска права и избјеглице (30. децембра 2013. године);
12. Протокол о сарадњи у учинковитијој реализацији Споразума о реадмисији лица која бораве без дозвола у другим земљама, закључен између Министарства безбједности, Министарства унутрашњих послова Републике Српске, Федералне управе полиције, кантоналних министарстава унутрашњих послова, Полиције Брчко Дистрикта БиХ, Службе за послове са странцима и Граничне полиције БиХ (17. маја 2010. године);
13. Упутство о начину привременог збрињавања држављана Босне и Херцеговине на основу Споразума о реадмисији („Службени гласник БиХ“, број 39/13);
14. Одлука о оснивању Рeadмисионог центра у Мостару („Службени гласник БиХ“, број 39/13);
15. Правилник о начину рада, функционисању и кућном реду у Рeadмисионом центру у Мостару („Службени гласник БиХ“, број 39/13);

16. Закон о начелима локалне самоуправе у ФБиХ („Службене новине ФБиХ“, бр. 49/06, 51/09);
17. Закон о заштити права припадника националних мањина у Федерацији БиХ („Службене новине ФБиХ“, број 56/08);
18. Закон о посредовању у запошљавању и социјалној сигурности незапослених лица („Службене новине ФБиХ“, бр. 55/00, 41/01, 22/05, 9/08);
19. Закон о професионалној рехабилитацији, оспособљавању и запошљавању лица са инвалидитетом („Службене новине ФБиХ“, број 9/10);
20. Правилник о евиденцијама у области запошљавања („Службене новине ФБиХ“, број 24/06);
21. Закон о основама социјалне заштите, заштите цивилних жртава рата и заштите породица са дјецом („Службене новине ФБиХ“, бр. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09, 45/16, 40/18);
22. Закон о заштити лица са душевним сметњама („Службене новине ФБиХ“, бр. 37/01, 40/02, 52/11, 14/13);
23. Закон о здравственој заштити („Службене новине ФБиХ“, бр. 46/10, 75/13);
24. Закон о здравственом осигурању („Службене новине ФБиХ“, бр. 30/97, 7/02, 70/08, 48/11);
25. Одлука о утврђивању основног пакета здравствених права („Службене новине ФБиХ“, број 21/09);
26. Закон о расељеним лицима и повратницима у Федерацији БиХ и избјеглицама из Босне и Херцеговине („Службене новине Федерације БиХ“, број 15/05);
27. Закон о заштити права припадника националних мањина („Службени гласник РС“, број 2/05);
28. Закон о локалној самоуправи („Службени гласник РС“, број 97/16);
29. Закон о посредовању у запошљавању и правима за вријеме незапослености („Службени гласник РС“, бр. 30/10, 102/12);
30. Закон о социјалној заштити („Службени гласник РС“, бр. 37/12, 90/16);
31. Закон о заштити лица са менталним поремећајима („Службени гласник РС“, број 46/04);
32. Закон о професионалној рехабилитацији, оспособљавању и запошљавању лица са инвалидитетом („Службени гласник РС“, бр. 37/12, 82/15);
33. Закон о здравственом осигурању („Службени гласник РС“, бр. 18/99, 51/01, 70/01, 51/03, 17/08, 1/09, 110/16);
34. Закон о здравственој заштити („Службени гласник РС“, бр. 106/09, 44/15);
35. Закон о републичкој управи („Службени гласник РС“, број 115/18);
36. Правилник о унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста у Републичком секретаријату за расељена лица и миграције („Службени гласник РС“, број 15/19);

37. Закон о расељеним лицима, повратницима и избјеглицама у Републици Српској („Службени гласник РС”, бр. 42/05, 52/12);
38. Закон о социјалном становању Републике Српске („Службени гласник РС”, број 54/19);
39. Закон о посредовању у запошљавању и правима за вријеме незапослености („Службени гласник Брчко Дистрикта БиХ”, бр. 33/04, 19/07, 25/08);
40. Закон о социјалној заштити Брчко Дистрикта БиХ („Службени гласник Брчко Дистрикта БиХ”, број 20/20 - пречишћени текст);
41. Закон о здравственој заштити („Службени гласник Брчко Дистрикта БиХ”, број 52/18);
42. Закон о здравственом осигурању („Службени гласник Брчко Дистрикта БиХ”, број 27/08);
43. Закон о социјалном становању у Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине („Службени гласник Брчко Дистрикта БиХ”, број 9/23).

Стратешки документи:

1. Стратегија у области миграција и азила и Акциони план за период 2016-2020. година;
2. Акциони план БиХ за рјешавање проблема Рома у областима запошљавања, стамбеног збрињавања и здравствене заштите 2017-2020. година;
3. Оквирни акциони план о образовним потребама Рома у БиХ за период 2018-2022. година;
4. Ревидирана стратегија за провођење Анекса 7. Дејтонског мировног споразума;
5. Политика у области инвалидности у Босни и Херцеговини („Службени гласник БиХ”, број 76/08);
6. Стратегија запошљавања 2016-2020. година („Службени гласник РС”, број 90/16);
7. Стратегија унапређења права и положаја лица са инвалидитетом у Републици Српској 2017-2026. година („Службени гласник РС”, број 44/17);
8. Стратегија за унапређење права и положаја лица са инвалидитетом 2016-2021. година (ФБиХ);
9. Уврштавање концепта миграција и развоја надлежне политике, планова и активности у БиХ: Дијаспора за развој (Пројекат МЉПИ, 2016-2020).

Међународни документи

1. Мапа пута према укидању визног режима за Босну и Херцеговину, Блок 2: Илегална миграција укључујући реадмисију (документ Европске комисије представљен 5. јуна 2008. године);

2. Споразум између Европске заједнице и Босне и Херцеговине о реадмисији лица које бораве без дозвола (“Службени гласник БиХ - Међународни уговори”, број 13/07);
3. Ревидирана европска социјална повеља („Службени гласник БиХ - Међународни уговори”, број 8/08);
4. Европска стратегија за паметан, одржив и укључив раст - Европа 2020, марта 2010. године;
5. Европска платформа против сиромаштва и социјалне искључености: европски оквир за социјалну и територијалну кохезију (децембра 2010. године);
6. Универзална декларација о људским правима (1948);
7. Међународни пакт о грађанским и политичким правима (1966);
8. Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима (1966);
9. Међународна конвенција о укидању свих облика расне дискриминације (1965);
10. Конвенција о правима дјетета (1989);
11. Конвенција о правима лица са инвалидитетом (2006);
12. Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода (1950).

**STRATEGIJA
ZA PRIHVAT I INTEGRACIJU DRŽAVLJANA BOSNE I
HERCEGOVINE KOJI SE VRAĆAJU U BOSNU I
HERCEGOVINU NA OSNOVU SPORAZUMA O
READMISIJI**

**i
Akcioni plan za period 2024-2026. godina
Sarajevo, 2024. godina**

Izdavač:

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH

Radna grupa za izradu Strategije:

Dijana Delalić, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglica BiH, Adnan Mehanija, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ševka Palo, Federalno ministarstvo raseljenih lica i izbjeglica, Ilma Durak, Federalno ministarstvo raseljenih lica i izbjeglica, Dejan Mutić, Republički sekretarijat za raseljena lica i migracije, Vinka Polić, Republički sekretarijat za raseljena lica i migracije, Biljana Obrenović, Odjel za raseljena lica, izbjeglice i stambena pitanja Brčko Distrikta BiH, Amir Softić, Odjel za raseljena lica, izbjeglice i stambena pitanja Brčko Distrikta BiH, Gordana Antić, Grad Bijeljina, Adnan Hadžić, Grad Zvornik, Nataša Vreća, Grad Trebinje, Rajka Zdjelar, Grad Prijedor, Edin Trgovčević, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak TK, Zoran Jovetić, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice KS, Vildana Kondić, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK, Enver Brkan, Uprava za prognanike i izbjeglice, HNK, Ivo Kovačević, Ured za obnovu, stambeno zbrinjavanje i raseljena lica PK, Sakib Alibegović, Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike USK, Jasna Alispahić, Grad Tuzla, Said Čerkezović, Grad Živinice, Emina Idrizović, Općina Ilidža, Almedina Mirvić, Grad Goražde, Eldina Mehinagić, Općina Maglaj i Željko Papak, Općina Drvar.

U izradi Strategije doprinos su dali predstavnici institucija i organizacija:

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ministarstvo finansija i trezora BiH, Ured za zakonodavstvo Vijeća ministara BiH, Federalno ministarstvo raseljenih lica i izbjeglica, Republički sekretarijat za raseljena lica i migracije Republike Srpske, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Vlada Brčko Distrikta BiH, Vlade kantona u FBiH, lokalne zajednice u BiH.

Izradu Strategije pomogli:

Savezni ured za migracije i izbjeglice SR Njemačke

Lektorica:

Tiraž:

- 250 primjeraka na bosanskom jeziku
- 100 primjeraka na hrvatskom jeziku
- 150 primjeraka na srpskom jeziku
- 60 primjeraka na engleskom jeziku

SADRŽAJ:

SKRAĆENICE

REZIME

I UVOD

II PRAVNI OKVIR ZA IZRADU STRATEGIJE

- 1. Međunarodni pravni okvir
- 2. Domaći pravni okvir

**III ANALIZA STANJA U OBLASTI PRIHVATA I
INTEGRACIJE DRŽAVLJANA BiH KOJI SE VRAĆAJU
U BiH NA OSNOVU SPORAZUMA O READMISIJI**

- 1. Analiza stanja u oblasti prihvata državljana BiH
- 2. Analiza stanja u oblasti integracije državljana BiH

- 2.1. Tržište rada i zapošljavanje
- 2.2. Socijalna zaštita
- 2.3. Zdravstvena zaštita
- 2.4. Obrazovanje
- 2.5. Privremeni smještaj po modelu neprofitnog socijalnog stanovanja

IV INSTITUCIONALNI OKVIR ZA IMPLEMENTACIJU STRATEGIJE

V OČEKIVANI REZULTATI

VI CILJEVI

VII VIZIJA

AKCIONI PLAN 2024-2026.

VIII PRILOZI

Lista korištenih skraćenica

Skraćenica	Puni naziv
AP	Akcioni plan
AP 2020-2023.	Akcioni plan za period 2020-2023.
BiH	Bosna i Hercegovina
BD BiH	Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine
BHIŽ	Fondacija "Bosanskohercegovačka inicijativa žena"
DEP	Direkcija za ekonomsko planiranje
EU	Evropska unija
ESP	Evropska socijalna povelja
EZ	Evropska zajednica
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
FMRLI	Federalno ministarstvo raseljenih lica i izbjeglica
GP BiH	Granična policija Bosne i Hercegovine
IDDEEA	Agencija za identifikacijske dokumente, evidencije i razmjenu podataka
LAP	Lokalni akcioni plan
MCP	Ministarstvo civilnih poslova
MIRL	Ministarstvo za izbjeglice i raseljena lica Republike Srpske
MLJPI	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice
MS	Ministarstvo sigurnosti
MVP	Ministarstvo vanjskih poslova
NVO	Nevladine organizacije
RSRLM	Republički sekretarijat za raseljena lica i migracije
SEK	Socioekonomski karton
Readmisirana lica	Državljeni BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji
SMART	Metoda za definiranje i testiranje strateških ciljeva - specifičan (S), mjerljiv (M), ostvariv (A), realan (R), vremenski ograničen (T)
SOTAC	Social Sector Technical Assistance Project - Projekat podrške socijalnom sektoru u Bosni i Hercegovini
Strategija 2020-2023.	Strategija za prihvata i integraciju bh. državljana koji se vraćaju na osnovu Sporazuma o readmisiji i Akcioni plan za period 2020-2023.
Strategija	Strategija za prihvata i integraciju bh. državljana koji se vraćaju na osnovu Sporazuma o readmisiji
SWOT	Vrsta okvira za analizu snaga (S), slabosti (W), prilika (O) i prijetnji (T)
Ustav BiH	Ustav Bosne i Hercegovine
VM BiH	Vijeće ministara Bosne i Hercegovine

REZIME

Prvi strateški dokument u području prihvata i integracije državljana Bosne i Hercegovine koji se vraćaju u Bosnu i Hercegovinu na osnovu Sporazuma o readmisiji donesen je 24. septembra 2009. godine, kada je Vijeće ministara Bosne i Hercegovine (VM BiH) usvojilo dokument "Strategija reintegracije povratnika na osnovu Sporazuma o readmisiji".

Važnost ovoga dokumenta ogleda se u tome što je Bosna i Hercegovina (u daljnjem tekstu: BiH) formalno ispunila obavezu koju ima iz Mape puta za liberalizaciju viznog režima i što je readmisija obuhvaćena kao dio cjelokupne migracijske politike BiH. Strategija za prihvata i integraciju bh. državljana koji se vraćaju na osnovu Sporazuma o readmisiji i Akcioni plan za period 2020-2023. (u daljnjem tekstu: Strategija 2020-2023), koju je Vijeće ministara BiH usvojilo u decembru 2020. godine, jeste treći strateški dokument čiji je fokus bio izgradnja novog i jačanje

postojećeg institucionalnog okvira za prihvata i integraciju državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji (u daljnjem tekstu: readmisirana lica), uključivanje jedinica lokalne samouprave kao ključnih aktera u procesu integracije readmisiranih lica i uspostava odgovarajuće baze podataka o readmisiranim licima.

Strategija za prihvata i integraciju državljana Bosne i Hercegovine koji se vraćaju u Bosnu i Hercegovinu na osnovu Sporazuma o readmisiji i Akcioni plan za period 2024-2026. (u daljnjem tekstu: Strategija) predstavljaju nastavak ispunjavanja obaveza BiH iz Mape puta za liberalizaciju viznog režima, u cilju očuvanja bezviznog režima koji joj je odobren Odlukom Vijeća Evrope od 14. decembra 2010. godine kao i obaveza iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. To podrazumijeva usvajanje djelotvornih politika kojima će se uspostaviti funkcionalan sistem prihvata i integracije državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji u društvo na djelotvoran, održiv i dugoročan način, uz puno uvažavanje njihovih prava, i na taj način pridonijeti smanjenju broja sekundarnih migracija državljana Bosne i Hercegovine.

Pored strateškoga cilja i ciljeva koji iz njega proizlaze, ovom Strategijom se ide i korak dalje i kao vizija promovira institucionalna organizacija koja će se po potrebi u budućnosti baviti i drugim aspektima migracijske politike, koja se odnosi na državljane BiH i druge kategorije u potrebi, u skladu sa nadležnostima.

Strateški ciljevi, tj. vizija podrazumijeva da je u BiH uspostavljen funkcionalan, transparentan i održiv sistem prihvata i integracije državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji i da su sve uključene institucije i ustanove osposobljene da budu funkcionalan dio sistema. U cilju realizacije ovih strateških ciljeva, i nakon sveobuhvatnih konsultacija sa ključnim institucijama o stanju u oblasti socioekonomske integracije readmisiranih lica i prioritarnih potreba, definirano je pet specifičnih ciljeva čija realizacija treba, kroz srednjoročne periode implementacije definirane akcionim planovima, pridonijeti ostvarenju strateških ciljeva:

1. Poboljšanje statusa državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji kroz unapređenje postojećeg zakonodavnoga okvira i osiguranje odgovarajuće podrške i zaštite readmisiranim licima;
2. Unapređenje sistema koordinacije i ojačanje kapaciteta u oblasti prihvata i integracije državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji;
3. Osiguranje pune socioekonomske uključenosti državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji;
4. Unapređenje sistema za upravljanje podacima o readmisiji;
5. Promocije, praćenja i izvještavanja o implementaciji Strategije.

Prilikom definiranja strateških ciljeva, kao i konkretnih aktivnosti za njihovu realizaciju, u obzir je uzeta Evropska socijalna povelja (revidirana) koju je BiH ratificirala, a posebno odredbe koje se odnose na pravo na rad, pravo na socijalnu i zdravstvenu zaštitu, pravo na medicinsku pomoć, pravo na korištenje službi socijalne zaštite, pravo porodice na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu, pravo starih lica na socijalnu zaštitu itd. Prilikom izrade ove Strategije, uzeta je u obzir činjenica da je Evropska komisija, koja prati implementaciju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, pozvala BiH da u svojim planovima i programima prati Strategiju Evropa 2020.

Ovo se posebno odnosi na dokument "Evropska platforma protiv siromaštva i socijalne isključenosti: evropski okvir za socijalnu i teritorijalnu koheziju", koji je dio Strategije Evropa

2020, a čije su ključne aktivnosti: a) poboljšani pristup marginaliziranim i socijalno isključenim grupama zaposlenju, socijalnoj sigurnosti, zdravstvu, stanovanju i obrazovanju i b) definiranje i realizacija mjera koje su usmjerene na posebne grupe među kojima se izdvajaju Romi, porodice sa jednim roditeljem, starija lica, lica sa invaliditetom i beskućnici.

Dio Strategije je i Akcioni plan (u daljnjem tekstu: AP) kao implementacijski dokument, kojim su definirane aktivnosti koje će se realizirati u periodu od 2024. do 2026. godine, uz navođenje odgovornih aktera kao i rokova za njihovu realizaciju. Akcioni plan će se po potrebi revidirati na godišnjem nivou, a nakon perioda za koji je donesen i na osnovu eksterne evaluacije izraditi će se novi za idući srednjoročni period.

Strategija je rezultat rada Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH (u daljnjem tekstu: MLJPI) i Radne grupe za izradu Strategije, koju je imenovao ministar za ljudska prava i izbjeglice BiH, a u čijem sastavu su učestvovali predstavnici Federalnog ministarstva za raseljena lica i izbjeglice (u daljnjem tekstu: FMRLI), Republičkog sekretarijata za raseljena lica i migracije Republike Srpske (u daljnjem tekstu: RSRLM), Odjela za raseljena lica, izbjeglice i stambena pitanja Vlade Brčko Distrikta BiH, Ministarstva za rad, socijalnu politiku i povratak Tuzlanskog kantona, Uprave za prognanike i izbjeglice Hercegovačko-neretvanskog kantona, Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajevo, Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice Zeničko-dobojskog kantona, Uprave za prognanike i izbjeglice Hercegovačko-neretvanskog kantona, Ureda za obnovu, stambeno zbrinjavanje i raseljena lica Posavskog kantona, Ministarstva zdravstva, rada i socijalne politike Unsko-sanskog kantona, Grada Bijeljine, Grada Zvornika, Grada Trebinja, Grada Prijedora, Grada Tuzle, Grada Živinica, Grada Goražda, Općine Maglaj, Općine Ilidža i Općine Drvar.

I. UVOD

U okviru svojih nadležnosti Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine izradilo je Strategiju za prihvata i integraciju bh. državljana koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji sa Akcionim planom za period 2015-2018. godina kao i Strategiju za prihvata i integraciju bh. državljana koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji sa Akcionim planom za period 2020-2023. godina.

Ovi strateški dokumenti su imali za cilj, pored ispunjenja obaveza iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa Evropskom unijom, odnosno, iz Mape puta za liberalizaciju viznog režima i upotpunjavanja migracijske politike Bosne i Hercegovine, uspostavu funkcionalnog, djelotvornog i održivog sistema prihvata državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji i osiguranje njihove ekonomske i društvene integracije u mjestima nastanjenja. Ciljevi postavljeni ovim dokumentima koji su realizirani i produkt uspostavljenog sistema prihvata i integracije državljana BiH koji se vraćaju po osnovu Sporazuma o readmisiji je odličan primjer saradnje svih uključenih institucija u realizaciji zacrtanih ciljeva u interesu svih građana BiH. S obzirom na to da je period implementacije Strategije završen krajem 2023. godine, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice je krajem 2023. godine, u skladu sa nadležnostima, donijelo odluku o izradi Akcionog plana za period 2024-2026. kao i dopunu postojećeg strateškog dokumenta, te je imenovalo radnu grupu sastavljenu od predstavnika uključenih institucija u cilju izrade novog Akcionog plana kao i dopunu strateškog dokumenta.

Metodologija izrade ove Strategije zasnovana je na načelima strateškoga planiranja uz poštivanje načela zakonitosti i vladavine prava, poštivanja osnovnih ljudskih prava i sloboda, međuinstitucionalne i međusektorske saradnje, uvažavanja međunarodnih standarda, transparentnosti i javnosti rada, a posebno na načelima nediskriminacije i održivosti.

Akcioni plan za period 2024-2026. godina rađen je na način da ciljevi i aktivnosti budu izvodljivi te da se realizacija istih može pratiti. Uloga uključenih institucija u uspostavljeni sistem treba da bude maksimalno vidljiva uz jasno definirane očekivane rezultate. U vezi sa dopunom osnovnog teksta Strategije, iste se odnose na usklađivanje sa usvojenim zakonskim i podzakonskim aktima kojima se definiraju uloge i nadležnosti uključenih institucija kao i modalitete pristupa pripadajućim pravima readmisiranih lica.

Strategija i Akcioni plan su nastavak usaglašene državne politike prihvata i integracije državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji, kao obaveza koju BiH ima po Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju, vodeći brigu o uspostavljenom sistemu koordinacije između nadležnih institucija na državnom, entitetskom i kantonalnom nivou, te nivou jedinica lokalne samouprave u skladu sa ustavnim nadležnostima.

Struktura Strategije je koncipirana tako da se fokusira, prije svega, na analizu stanja u oblasti prihvata i socioekonomske integracije državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji, a što podrazumijeva osiguranje socijalne i zdravstvene zaštite, zapošljavanje, obrazovanje kao i privremeni smještaj readmisiranih lica. Stanje u ovim oblastima, koje je prikazano na osnovu realnih i ažuriranih podataka nadležnih institucija, predstavlja osnov za realno definiranje ciljeva i aktivnosti neophodnih za njihovu realizaciju. Zahvaljujući uspostavljenj koordinaciji, osigurana je usklađenost odluka nadležnih organa entiteta, kantona i Brčko Distrikta BiH, a koje se odnose na oblasti koje su obuhvaćene Strategijom kao i usklađenost sa drugim strateškim dokumentima u BiH koji tretiraju ista ili slična pitanja.

Ovaj pristup je omogućio definiranje važnih ciljeva putem kojih će se ostvariti identificirane prioritetne potrebe, način ostvarenja tih ciljeva i efekti koji će se time postići, osiguranje usklađenosti definiranih ciljeva sa ciljevima drugih strateških dokumenata u BiH kao i međunarodnih dokumenata kojima se tretira oblast readmisije, te definiranje jasnih indikatora efekata i rezultata što će kao posljedicu imati mogućnost analize nivoa realizacije aktivnosti kao i uspostavu djelotvornog sistema praćenja i evaluacije ove Strategije.

Na ovaj način postignuto je da se svi ciljevi, bez obzira na sadržajnu različitost, definiraju u skladu sa SMART metodom prema kojoj svaki cilj treba biti poseban, mjerljiv, ostvarljiv, mjerodavan i vremenski definiran.

Ova Strategija i Akcioni plan predstavlja nastavak saradnje sa svim nivoima vlasti koje su uključene u prihvata, smještaj i integraciju readmisiranih državljana BiH i potvrđivanje njihovog značaja pri implementaciji definiranih ciljeva i aktivnosti.

Također, očekuje se osiguranje veće vidljivosti readmisiranih lica koja se treba osigurati njihovim uvođenjem u odgovarajući pravni okvir kroz dopune postojeće pravne legislative.

Ovo je važno iz razloga što državljani BiH koji se vraćaju u BiH po osnovu Sporazuma o readmisiji, u smislu ostvarivanja prava koja vode ka integraciji u društvo, nisu prepoznati niti u jednom zakonu u BiH, te se ovom Strategijom unapređuju prava readmisiranih lica u nedostatku pravnih rješenja koja tek treba usaglašavati na nivou nadležnih institucija.

U cilju ostvarenja definiranih ciljeva, Strategija je fokusirana na sljedeće oblasti:

1. Unapređenje postojećeg pravnog okvira kojim se uređuje prihvata i integracija državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji na državnom, entitetskom, kantonalnom i lokalnom nivou;
2. Dalja izgradnja sistema koordinacije i ojačavanje kapaciteta u oblasti prihvata i integracije državljana

BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji;

3. Jačanje kapaciteta jedinica lokalne samouprave kroz organizaciju lokalnih readmisionih timova ili povjerenika i njihove obuke za preduzimanje aktivnosti na integraciji državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji;
4. Omogućavanje socioekonomske integracije državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji;
5. Unapređenje funkcionalnog sistema za upravljanje podacima o readmisiji;
6. Promocije Strategije, redovnog monitoringa, izvještavanja i evaluacije.

Nosilac aktivnosti u izradi ove Strategije bilo je MLJPI, dok je finansijsku pomoć u njenoj izradi osigurao Savezni ured za migracije i izbjeglice SR Njemačke kroz implementaciju projekta "Podrška sistemu prihvata i integracije državljana BiH koji se vraćaju po osnovu Sporazuma o readmisiji – Faza II."

II. PRAVNI OKVIR ZA IZRADU STRATEGIJE

1. Međunarodni pravni okvir

Prilikom izrade Strategije uvažavale su se odredbe, kriteriji i načela sadržana u sljedećim međunarodnim dokumentima koji tretiraju pitanja u vezi sa procesom readmisije:

1.1. Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) između evropskih zajednica i njihovih država članica i BiH potpisan je 16. juna 2008. godine¹, a stupio je na snagu 1. juna 2015. godine.

SSP predstavlja međunarodni ugovor čija je svrha uspostava trajnog odnosa sa EU i formalno pridruživanje BiH Evropskoj uniji. Kroz ispunjavanje obaveza preuzetih ovim Sporazumom, BiH je dužna uskladiti svoje nacionalno zakonodavstvo sa pravnom tekovinom EU.

U Poglavlju VII ovoga Sporazuma, pod nazivom "Pravda, sloboda i sigurnost", članom 81. "Sprečavanje i kontrola ilegalne migracije; ponovni prihvata (readmisija)", utvrđeno je sljedeće:

- Strane će sarađivati u cilju sprečavanja i kontrole ilegalne migracije. U tu svrhu Bosna i Hercegovina i države članice EU slažu se da će ponovo prihvatiti sve svoje državljane koji nelegalno borave na njihovim teritorijama i također se slažu da će sklopiti i u potpunosti implementirati Sporazum o readmisiji, uključujući i obavezu ponovnog prihvatanja državljana drugih zemalja i lica bez državljanstva. Države članice Evropske unije i Bosna i Hercegovina osigurat će svojim državljanima odgovarajuće identifikacijske dokumente i pružiti im administracijske olakšice potrebne u tu svrhu. Posebni procesi u svrhu ponovnog prihvatanja državljana, državljana trećih zemalja i lica bez državljanstva utvrdit će se Sporazumom o ponovnom prihvaćanju.
- Bosna i Hercegovina se slaže da će zaključivati sporazume o readmisiji sa drugim zemljama u procesu stabilizacije i pridruživanja i obavezuje se da će preduzimati sve neophodne mjere na osiguranju fleksibilne i hitne implementacije svih sporazuma o readmisiji iz ovoga člana.
- Vijeće za stabilizaciju i pridruživanje utvrdit će druge zajedničke mjere koje se mogu preduzeti u cilju sprečavanja i nadzora ilegalne migracije, uključujući i trgovinu ljudima i mrežu ilegalne migracije.

1.2. Sporazum između Evropske zajednice i Bosne i Hercegovine o readmisiji lica koja borave bez dozvola potpisan

¹ "Službeni glasnik BiH - Međunarodni ugovori", br. 10/08.

je 2007. godine¹, a stupio je na snagu 1. januara 2008. godine. Ovaj Sporazum predstavlja osnovni pravni instrument kojim se uređuju pitanja readmisije u kontekstu odnosa sa Evropskom unijom. Ovim Sporazumom BiH se obavezala da će ponovo prihvatiti svoje državljane koji ne ispunjavaju uslove boravka na teritoriji države koja podnosi zahtjev za readmisiju. Važno je naglasiti da Sporazum poštuje prava, obaveze i odgovornosti koje proizlaze iz međunarodnog prava, a što podrazumijeva da svaki slučaj povratka mora biti u skladu sa međunarodnom zaštitom i poštivanju ljudskih prava readmisiranih lica. Sporazum predviđa zaključivanje protokola o njegovoj primjeni sa svakom zemljom članicom Evropske unije kojima se definiraju određena tehnička pitanja, kao što su utvrđivanje nadležnih organa, graničnih prelaza za predaju i prihvata lica, modaliteti povratka po hitnom postupku i sl. Države sa kojima BiH ima potpisane implementacijske protokole su: R. Estonija (2010), Malta (2010), R. Austrija (2011), Bugarska (2011), Mađarska (2012), Češka Republika (2012), Rumunija (2012), Zemlje Beneluksa - Kraljevina Belgija, Kraljevina Holandija i Veliko vojvodstvo Luksemburg (2013), SR Njemačka (2014), R. Francuska (2014), Slovačka Republika (2015), R. Grčka (2015), R. Slovenija (2016) i R. Italija (2017).

Sa navedenim državama readmisija se implementira u skladu sa potpisanim implementacijskim protokolima, dok se sa ostalim državama EU readmisija provodi direktnom primjenom Sporazuma o readmisiji između EZ i BiH.

1.3. Bilateralni sporazumi o readmisiji su sporazumi koje je BiH potpisala sa državama koje nisu u sastavu EU ili su izuzete iz Sporazuma EZ i BiH, i to: Kraljevinom Danskom (2004), Kraljevinom Norveškom (2005), Švicarskom Konfederacijom (2008), Republikom Sjevernom Makedonijom (2008), Crnom Gorom (2008), Republikom Albanijom (2009), Republikom Moldavijom (2012), Republikom Turskom (2012), Republikom Srbijom (2013) i Ruskom Federacijom (2015).

1.4. Međunarodni instrumenti za zaštitu ljudskih prava koje je BiH ratificirala primjenjuju se i kod readmisije, što je naglašeno u preambuli Sporazuma o readmisiji sa EZ, gdje stoji da taj "Sporazum neće uticati na prava, obaveze i odgovornosti Zajednice, država članica Evropske unije i Bosne i Hercegovine koje proizlaze iz međunarodnog prava, a pogotovo iz Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda od 4. novembra 1950. godine i Konvencije o statusu izbjeglica od 28. jula 1951. godine."

Pored navedenih konvencija, međunarodni dokumenti koji su korišteni pri izradi ove Strategije su:

- Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (obavezuje države da preduzmu odgovarajuće mjere do maksimuma raspoloživih resursa kako bi postigle punu realizaciju prava na socijalno osiguranje, prava na odgovarajući životni standard, prava na zdravlje i prava na obrazovanje);
- Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije (zabranjuje diskriminaciju među ljudima i zahtijeva od država da preduzmu sve neophodne mjere za prevenciju i ukidanje svih oblika rasne diskriminacije i osigurava pravo na napuštanje i povratak u svoju zemlju, pravo na državljanstvo, pravo na rad, stan, socijalno osiguranje i obrazovanje);
- Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (odredbe od posebne važnosti za državljane BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji odnose se na pravo djeteta na registraciju u matične knjige te pravo na pristup javnim službama);
- Konvencija o pravima lica sa invaliditetom (garantira puno i jednako uživanje svih ljudskih prava lica sa

invaliditetom, promovira poštivanje njihovog dostojanstva i obavezuje državu ugovornicu da usvoji odgovarajuće zakonodavne, administracijske i druge mjere neophodne za osiguranje ravnopravnosti i nediskriminacije lica sa invaliditetom);

- Konvencija o pravima djeteta (obavezuje državu da preduzme sve zakonske, administracijske, socijalne i obrazovne mjere radi zaštite djeteta od svih oblika fizičkog ili mentalnog nasilja, povreda ili zloupotrebe, zanemarivanja ili nemarnog odnosa, maltretiranja ili eksploatacije kao i da osigura alternativnu zaštitu za dijete, privremeno ili stalno lišeno svoga porodičnog okruženja, kao i da mu osigura prikladno obrazovanje);
- **Revidirana evropska socijalna povelja** (obavezuje države potpisnice da osiguraju građanima osnovna ekonomska i socijalna prava koja, uz izuzetak onih koje BiH nije ratificirala, podrazumijevaju pravo djece i mladih na zaštitu, pravo na socijalnu i zdravstvenu zaštitu, pravo porodice na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu, pravo starijih lica na socijalnu zaštitu.

Kao potencijalni kandidat za članstvo u EU, BiH je dužna uvažavati i konsultovati i one akte koji se tiču saradnje unutar EU, ali koji se direktno ili indirektno odnose na bh. državljane koji borave u zemljama EU bez dozvole boravka. To su:

- **Novi Evropski pakt o migraciji i azilu** usvojilo je Vijeće Evrope 14. maja 2024. godine, kojim se uređuje zajednička migracijska politika i politika azila i koji se dijelom odnosi i na nadzor nezakonitog useljavanja kroz omogućavanje nezakonitim useljenicima da se vrate u zemlju porijekla ili u tranzitnu zemlju, kao i na uspostavu partnerskih odnosa sa državama iz kojih migranti dolaze;
- **Rezolucija Evropskog parlamenta o položaju maloljetnika bez pratnje u EU** od 12. augusta 2013. godine kojom se Evropska komisija poziva na uspostavu strateških smjernica koje bi sadržavale uslove koji se moraju ispuniti prije povratka maloljetnika, a koji bi poštivali najbolji interes djeteta. U Rezoluciji se naglašava da nikako nije moguće donijeti odluku o vraćanju maloljetnika ako to nije u njegovu korist ili ako predstavlja prijetnju za njegov život, fizičko i duševno zdravlje, njegovu dobrobit, sigurnost, njegova osnovna prava ili osnovna prava njegove porodice, te da se moraju u potpunosti uzeti u obzir i ocijeniti individualne okolnosti svakog maloljetnika. Također, podsjeća da je odluku o vraćanju moguće donijeti samo ako je utvrđeno da će u zemlji povratka za maloljetnika vrijediti sigurne, konkretne i prilagođene odredbe kojima će se poštivati njegova prava i koje će biti povezane sa mjerama reintegracije u državi povratka. U vezi sa tim, Rezolucija podstiče države članice da u svrhu osiguranja sigurnog povratka djece uspostave dogovore o saradnji i praćenju sa zemljama porijekla i tranzitnim zemljama, sa nevladinim, lokalnim i međunarodnim organizacijama, te da osiguraju zaštitu i reintegraciju maloljetnika nakon njihovog povratka;
- **Direktive** kojima se uređuju pitanja readmisije kao što je **Direktiva 2008/115/EZ** ("Direktiva o vraćanju") Evropskog parlamenta i Vijeća od 16. decembra 2008. godine, kojom su regulirani standardi i postupanja za vraćanje državljanina trećih zemalja čiji je boravak nezakonit, **Direktiva Vijeća 2001/40/EZ** od 28. maja 2001. godine o uzajamnom priznavanju odluka o protjerivanju državljanina trećih država i **Direktiva**

¹ "Službeni glasnik BiH - Međunarodni ugovori", br. 13/07.

Vijeća 2003/110/EZ od 25. novembra 2003. godine o uzajamnoj pomoći u slučajevima tranzita u svrhe udaljavanja vazdušnim putem.

Obaveza ministarstava i drugih institucija BiH kao i rukovodilaca organa uprave, koja su zakonom ili drugim propisom ovlaštena za donošenje propisa da u procesu izrade nacrtu ili prijedloga propisa osiguraju njihovu usklađenost sa pravnom tekovinom Evropske unije (Acquis EU), proizlazi, između ostalog, i iz Odluke Vijeća ministara BiH o instrumentima za usklađivanje zakonodavstva BiH sa pravnom tekovinom EU ¹.

Uz gore pobrojane izvore prilikom izrade ovog dokumenta uvažilo se i Mišljenje Evropske komisije o zahtjevu BiH za članstvo u EU i 14 ključnih prioriteta koje BiH treba ispuniti sa posebnim osvrtom na Oblast vladavine prava i Prioritet 8. koji podrazumijeva osiguravanje učinkovite koordinacije, na svim nivoima, upravljanje granicama i sposobnost upravljanja migracijama, kao i osiguranje funkcioniranja sistema azila, pod koje spada i readmisija državljana BiH.

2. Domaći pravni okvir

Ustavom Bosne i Hercegovine regulirana su pitanja nadležnosti i odnosa između institucija BiH i entiteta, pa je tako članom III "Nadležnosti i odnosi između institucija Bosne i Hercegovine i entiteta", u stavu (1) tački f), određena nadležnost institucija BiH za politike i reguliranje pitanja migracije, izbjeglica i azila, dok je stavom (2) ovoga člana regulirana obaveza entiteta u pružanju pomoći državnim institucijama po pitanju ispunjavanja međunarodnih obaveza BiH, kao i obaveza zaštite građana putem svojih institucija koje trebaju funkcionirati u skladu sa međunarodno priznatim standardima, uz poštivanje međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda.

U skladu sa Općim odredbama poglavlja II A, člana 2. Ustava Federacije BiH ², Federacija BiH ima obavezu osigurati primjenu najvišeg nivoa međunarodno priznatih prava i sloboda utvrđenih u aktima navedenim u aneksu Ustava. Prema članu 2. Poglavlja III Ustava, Federacija BiH i kantoni dijele nadležnost za oblast zdravstva i socijalne politike, dok isključivu nadležnost za utvrđivanje politike obrazovanja i školovanja, stambene politike, implementacije socijalne politike i uspostavu službi socijalne zaštite imaju kantoni. Poglavlje II Ustava Republike Srpske ³ garantuje ljudska prava i slobode koje, između ostalog, obuhvataju i pravo na zaštitu porodice i djece, pravo na obrazovanje, zdravstvenu i socijalnu zaštitu kao i pravo na rad.

Prema odredbama u Poglavlju II, članu 13. Statuta Brčko Distrikta BiH ⁴, sva lica na teritoriji Distrikta uživaju prava i slobode koje su im date Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, i ta prava imaju veću pravnu snagu u odnosu na svaki zakon koji je u suprotnosti sa Konvencijom.

Akti Vijeća ministara BiH, nadležnih ministarstava i drugih institucija, koji se direktno odnose na pitanja readmisije i kojima se uređuju procedure koje se preduzimaju tokom cijelog procesa readmisije, od njene najave do pružanja odgovarajuće asistencije državljanima BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji su sljedeći:

- Uputstvo o načinu privremenog zbrinjavanja državljana BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji ⁵, koje je donijelo Ministarstvo za ljudska prava i

izbjeglice, a kojim se propisuju procedure za prihvrat državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji i koji su zatražili asistenciju, način privremenog zbrinjavanja i način postupanja nadležnih organa uključenih u proces prihvata i zbrinjavanja;

- Pravilnik o evidenciji državljana BiH koji se vraćaju na osnovu Sporazuma o readmisiji ⁶, koji je donijelo Ministarstvo sigurnosti i koji utvrđuje organ nadležan za vođenje službene evidencije, sadržaj, način prikupljanja i način obrade podataka, svrhu i način korištenja evidencije, te druga pitanja važna za vođenje evidencije bh. državljana koji se vraćaju na osnovu Sporazuma o readmisiji;
- Odluka o obavezi dostavljanja statističkih podataka o migracijama i međunarodnoj zaštiti Ministarstvu sigurnosti ⁷, koju je donijelo Vijeće ministara BiH a koja, između ostalog, utvrđuje vrstu i strukturu statističkih podataka koji se odnose na prihvrat lica u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji;
- Protokol o saradnji u djelotvornijoj realizaciji Sporazuma o readmisiji lica koja borave bez dozvola u drugim zemljama, potpisan 17. maja 2010. godine između Ministarstva sigurnosti, Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, Federalne uprave policije, kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova, Policije Brčko Distrikta BiH, Službe za poslove sa strancima i Granične policije BiH, koji je uspostavio zaštićen kanal za komunikaciju između MS i svih ostalih policijskih organa u BiH i koji je uredio procedure pri provjeri državljanstva i identiteta lica navedenih u zahtjevima za readmisiju;
- Protokol o saradnji i načinu razmjene informacija za reintegraciju državljana BiH prihvaćenih na osnovu Sporazuma o readmisiji, zaključen između MS i MLJPI 30. decembra 2013. godine, koji regulira osnove saradnje i način razmjene informacija između nadležnih sektora ova dva Ministarstva;
- Protokol o saradnji u procesu prihvata, propraćenosti i privremenog zbrinjavanja djece bez pratnje koja se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji, koji su u maju 2016. godine potpisali MLJPI, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajevo, Javna ustanova "Kantonalni centar za socijalni rad" Sarajevo, kantonalna Javna ustanova "Dom za djecu bez roditeljskog staranja" Sarajevo i Fondacija bosanskohercegovačka inicijativa žena (BHIŽ). Ovim Protokolom uređen je način saradnje potpisnika u procesima obavještanja, imenovanja posebnoga staratelja, prihvata, propraćenosti i privremenog zbrinjavanja djece bh. državljana bez roditeljskog staranja ili bez pratnje odraslih lica, koja se vraćaju na osnovu Sporazuma o readmisiji;
- Protokol o postupanju nadležnih organa u prihvatu, propraćenosti i privremenom zbrinjavanju ranjivih lica koje se vraćaju na osnovu Sporazuma o readmisiji, koji su u decembru 2018. godine potpisali MLJPI, FMRLI, uz prethodnu saglasnost svih kantonalnih vlada, MIRS i Odjela za raseljena lica, izbjeglice i stambena pitanja Vlade Brčko Distrikta BiH, a koji uređuje uzajamna prava, obaveze, koordinaciju i saradnju između potpisnika u cilju podrške pojedincima i ranjivim grupama readmisiranih lica.

¹ "Službeni glasnik BiH", br. 75/16.

² "Službene novine Federacije BiH", br.1/94, 13/97, 16/02, 22/02, 52/02, 63/03, 9/04, 20/04, 33/04, 71/05, 72/05, 88/08.

³ "Službeni glasnik RS", br. 21/92 - Prečišćeni tekst, 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 21/02, 26/02, 30/02, 31/02, 69/02, 31/03, 98/03, 115/05, 117/05.

⁴ "Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH", broj 2/10.

⁵ "Službeni glasnik BiH", broj 39/13.

⁶ "Službeni glasnik BiH", broj 63/11.

⁷ "Službeni glasnik BiH", broj 83/09.

- Izrađena su i potpisana dva Protokola kojima je uređena oblast privremenog prihvata, smještaja i postupanja starijih i hronično bolesnih lica kao i ovisnika o psihoaktivnim supstancama.

Zakonom o ministarstvima i drugim organima uprave ¹, članom 12. stav (1), tačka 13. određena je nadležnost MLJPI za prihvata i zbrinjavanje readmisiranih lica na period do 30 dana. U cilju ispunjavanja ove nadležnosti, MLJPI je donijelo niz implementacijskih akata kojima se dopunjavaju podzakonski akti koji uređuju pitanja readmisije i omogućuje lakši prihvata readmisiranih lica, kao što su Odluka o osnivanju Readmisionog centra u Mostaru ², Informator za povratnike na osnovu Sporazuma o readmisiji, Informativni list za povratnike na osnovu readmisije, Porodični i individualni upitnik za povratnike na osnovu readmisije i Pravilnik o načinu rada, funkcioniranju i kućnom redu u Readmisionom centru u Mostaru ³.

Da bi se ispoštovalo načelo međusektorskog pristupa pri izradi Strategije, konsultirane su i uvažene postojeće strategije, zakoni i drugi akti koji tretiraju pitanja od važnosti za readmisirana lica. To su, između ostalog, Strategija u oblasti migracija i azila i Akcioni plan 2021-2025, Akcioni plan BiH za rješavanje problema Roma u oblastima zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite 2017-2020, Okvirni akcioni plan o obrazovnim potrebama Roma u BiH 2018-2022, Revidirana strategija za implementaciju Aneksa 7. Dejtonskog mirovnog sporazuma, Zakon o zabrani diskriminacije BiH, Zakon o ravnopravnosti spolova u BiH kao i zakoni o pravima pripadnika nacionalnih manjina.

III. ANALIZA STANJA U OBLASTI PRIHVATA I INTEGRACIJE DRŽAVLJANA BiH KOJI SE VRAĆAJU U BiH NA OSNOVU SPORAZUMA O READMISIJI

1. Analiza stanja u oblasti prihvata državljana BiH

Segment prihvata državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji dao je najbolje rezultate u periodu od donošenja prve Strategije do danas, što je direktna posljedica dobre pravne uređenosti ove oblasti, odnosno, usvojenih podzakonskih i implementacijskih akata koji su doneseni na državnom nivou i koji propisuju način i proceduru prihvata readmisiranih lica na graničnim prelazima. Također, kod prihvata readmisiranih lica ostvarena je odgovarajuća saradnja sa nevladinim organizacijama sa kojima MLJPI ima potpisane sporazume, pa tako nevladina organizacija "Vaša prava" pruža pravnu pomoć readmisiranim licima koja su smještena u Readmisionom centru u Mostaru, sa sjedištem u Salakovcu, što se posebno odnosi na osiguranje identifikacijskih dokumenata, dok Fondacija bosanskohercegovačka inicijativa žena (BHIŽ) osigurava psihosocijalnu podršku readmisiranim licima smještenim u Readmisionom centru u Mostaru, te prevoz i pratnju posebnog staratelja djetetu čije je prebivalište na teritoriji drugog kantona, entiteta ili Brčko Distrikta BiH, ako roditelji, staratelji ili predstavnici nadležnog centra za socijalni rad iz objektivnih razloga nisu u mogućnosti preuzeti dijete.

Procedure koje se provode kod prihvata readmisiranih lica zavise od toga je li Ministarstvu sigurnosti upućen zahtjev za readmisiju ili je izvršena najava povratka. Zahtjev za readmisiju podnosi se za ona lica koja ne ispunjavaju ili više ne ispunjavaju važeće uslove ulaska, prisutnosti ili boravka na teritoriji države koja podnosi zahtjev, pod uslovom da se dokaže ili da se može valjano pretpostaviti da su oni državljani Bosne i Hercegovine. Ova lica ne posjeduju valjanu dokumentaciju i najčešće se radi o

većem broju lica. Uglavnom se radi o porodicama pa zahtjev za readmisiju pored podataka o nosiocu, sadrži podatke i o bračnim partnerima i njihovoj djeci. Zahtjev za readmisiju, nakon zaprimanja, analizira Sektor za migraciju Ministarstva sigurnosti i prosljeđuje ministarstvu unutrašnjih poslova koje je nadležno u mjestu koje je navedeno kao mjesto rođenja ili mjesto prebivališta lica koje je predmet readmisije.

Nadležna organizaciona jedinica ministarstva unutrašnjih poslova provjerava državljanstva u lokalnom matičnom uredu i utvrđuje identitet državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji. Nakon što nadležna ministarstva unutrašnjih poslova pribave sve važne informacije o readmisiranom licu, one se dostavljaju Ministarstvu sigurnosti koje, ako je potvrđen identitet i državljanstvo BiH, odobrava povratak i svoj odgovor dostavlja zemlji koja je podnijela zahtjev za readmisiju. Ministarstvo sigurnosti obavještava MLJPI da su se stekli uslovi za prihvata državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji.

Najava povratka vrši se za one državljane Bosne i Hercegovine koji posjeduju valjanu dokumentaciju (pasoš, biometrijsku ličnu kartu) i u tom slučaju Ministarstvo sigurnosti obavještava Graničnu policiju kako bi se izvršio prihvata. Po prijemu najave povratka GP BiH vrši graničnu provjeru državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji u skladu sa zakonskim i podzakonskim aktima i pruža druge vrste asistencije nadležnim ministarstvima koje su neophodne kod prihvata.

Nakon što dobije informaciju o povratku od Sektora za migraciju, MLJPI vrši dodatne provjere u bazi IDDEEA, te u slučaju potrebe organiziranja odgovarajućeg prihvata obavještava entitetske koordinate te kantonalnog koordinatera u FBiH ili jedinicu lokalne samouprave. Readmisioni tim ili povjerenik za readmisiju u jedinici lokalne samouprave vrši dodatne provjere na terenu, priprema povratnu informaciju koja sadrži socioekonomsku anamnezu readmisiranih lica i vraća je na isti način kako je zaprimio nalog za postupanje. Ovaj protok informacija, osim što omogućava nadležnim institucijama planiranje aktivnosti na integraciji readmisiranih lica, omogućava i evidentiranje readmisiranog lica, praćenje njegove integracije u lokalnoj zajednici, redovnu komunikaciju između nadležnih institucija i pripremu izvještaja zasnovanih na realnim podacima i procjenama. Protokolom o saradnji i načinu razmjene informacija za reintegraciju državljana BiH prihvaćenih na osnovu Sporazuma o readmisiji regulirana su pitanja saradnje i načina razmjene informacija između Ministarstva sigurnosti i Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice, u cilju što djelotvornije implementacije Sporazuma o readmisiji, sa posebnim naglaskom na osiguranje odgovarajućeg prihvata readmisiranih lica kojima je neophodna posebna asistencija prilikom prihvata i zbrinjavanja. Ovim Protokolom utvrđeni su i rokovi unutar kojih MS i MLJPI moraju preduzeti sve neophodne radnje iz svoje nadležnosti kako bi se readmisiranim licima u potrebi pružila pravovremena i odgovarajuća asistencija.

Ako prilikom prihvata na graničnom prelazu readmisirano lice zatraži asistenciju za smještaj, omogućuje mu se smještaj u Readmisionom centru na period do 30 dana, kako stoji u Zakonu o ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine. Readmisioni centar ima osnovne institucionalne, kadrovske, tehničke i finansijske kapacitete za prihvata i privremeno zbrinjavanja readmisiranih lica, gdje se vrši evidentiranje, trijaža, priprema i konačno, upućivanje u posljednje mjesto prebivališta u BiH ili u drugu lokalnu zajednicu u BiH, u skladu sa Planom teritorijalnog razmještaja readmisiranih lica koji zajednički donose koordinatori na svim nivoima uključenosti. Tokom boravka u Readmisionom centru readmisiranim licima se pružaju informacije o mogućnostima i načinima dalje integracije u lokalnu

¹ "Službeni glasnik BiH", br. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09 i 103/09, 87/12, 6/13, 19/16.

² "Službeni glasnik BiH", broj 39/13.

³ "Službeni glasnik BiH", broj 39/13.

zajednicu, uručuju im se Informativni list i Informator za povratnike na osnovu Sporazuma o readmisiji kojim su obuhvaćene sve potrebne informacije i kontakti za dalje ostvarivanje prava. Prilikom prihvata, u skladu sa Pravilnikom o načinu rada, funkcioniranju i kućnom redu u Readmisionom centru, obavlja se detaljan sistematski pregled koji radi nadležna medicinska ustanova sa kojom MLJPI ima potpisan ugovor o pružanju usluga. Readmisirana lica imaju tretman u skladu sa međunarodnim standardima od angažiranog osoblja u Centru kao i državnih službenika u sjedištu Ministarstva koji su prošli specijalističke obuke u vezi sa implementacijom procedura prihvata i osiguranja prava koja proizlaze iz tog prihvata. Sa posebnom pažnjom osoblje je obučeno za postupanja u situacijama kada readmisirana lica ispoljavaju nasilničko ponašanje, psihičku neuravnoteženost ili bilo koji drugi vid društveno neprihvatljivog ponašanja, što se nerijetko dešava.

Sistem prihvata bh. državljana koji se vraćaju na osnovu Sporazuma o readmisiji, iako dobro uređen, nerijetko se susreće sa ozbiljnim problemima kada je u pitanju prihvata djece bez pratnje i drugih, posebno ranjivih readmisiranih lica kojima je potrebna posebna asistencija.

Članovima od 11. do 16. Uputstva o načinu privremenog zbrinjavanja državljana BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji¹ uređeno je postupanje nadležnih institucija u slučaju najave povratka maloljetnog lica i lica sa posebnim potrebama u pogledu osiguranja smještaja i određivanja privremenog staratelja, kao i obaveza MLJPI da, po pitanju odgovarajuće asistencije ovim licima, sarađuje sa nadležnim institucijama i centrima za socijalni rad.

Imajući u vidu ove obaveze, MLJPI je 2016. godine potpisao Protokol o saradnji u procesu prihvata, proprata i privremenog zbrinjavanja djece bez pratnje koja se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji sa Ministarstvom za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajevo, Javnom ustanovom "Kantonalni centar za socijalni rad", Kantonalnom javnom ustanovom "Dom za djecu bez roditeljskog staranja", Sarajevo i Fondacijom bosanskohercegovačka inicijativa žena (BHIŽ). Ovim Protokolom su detaljno uređena pitanja saradnje sa nadležnim centrom za socijalni rad, procesa obavještanja, imenovanja posebnog staratelja, prihvata, praćenosti i privremenog zbrinjavanja djece bez pratnje, način finansiranja smještaja i drugih neophodnih troškova kao i obaveze svih potpisnika Protokola po pitanju prihvata djece bez pratnje. Slične protokole o saradnji u procesu prihvata, praćenosti i privremenog zbrinjavanja maloljetnih lica i lica sa posebnim potrebama koje se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji treba potpisati i sa ostalim kantonalnim centrima za socijalni rad u Federaciji BiH. Slične protokole sa centrima za socijalni rad u Republici Srpskoj će izkoordinirati RSRLM sa nadležnim ministarstvom i na taj način u potpunosti i jednoobrazno urediti ova pitanja na teritoriji Republike Srpske.

Pored navedenog Protokola o saradnji, MLJPI je u decembru 2018. godine, sa FMRLI, MIRL RS i Odjelom za raseljena lica, izbjeglice i stambena pitanja Vlade Brčko Distrikta BiH, potpisalo Protokol o postupanju nadležnih organa u prihvatu, propratu i privremenom zbrinjavanju ranjivih lica koje se vraćaju na osnovu Sporazuma o readmisiji.

U pogledu potpisnika u ime Vlade Republike Srpske, iako je prestalo da postoji Ministarstvo koje je potpisnik Protokola, kontinuitet u postupanju je osiguran izmjenama i dopunama Zakona o republičkoj upravi kojima je definirano da poslove i obaveze Ministarstva preuzima Republički sekretarijat za raseljena lica i migracije. Inače, ovim Protokolom su detaljno uređena uzajamna prava, obaveze, koordinacija i saradnja između

potpisnika Protokola kod postupanja u prihvatu readmisiranih lica. Protokolom se osigurava podrška posebno ranjivim kategorijama koje se definiraju kao lica koja su, u skladu sa propisima o zdravstvenoj i socijalnoj zaštiti Brčko Distrikta BiH, Federacije BiH, Republike Srpske, kantona, gradova i općina, definirana kao lica kojima je potrebna posebna zaštita zavisno od stepena ranjivosti. Svi potpisnici Protokola se obavezuju da će readmisirana lica informirati o načinu ostvarivanja prava iz oblasti zdravstvene i socijalne zaštite, stvoriti uslove i osigurati podršku za njihovo uključivanje u ove sisteme, uključujući i usluge socijalne zaštite posredstvom nadležnih centara za socijalnu zaštitu i stvarati uslove i osigurati im podršku za njihovo uključivanje u sistem tržišta rada.

Pored obaveza potpisnika Protokola definiraju se i obaveze kantonalnih koordinatora za pitanja readmisije, koje osiguravaju punu uključenost kantonalnog nivoa kada je u pitanju prihvata i integracija readmisiranih lica. Protokolom se kantonalni koordinatori obavezuju da će preuzeti zahtjeve za prihvata, praćenost i privremeno zbrinjavanje readmisiranih lica, koordinirati sa drugim kantonalnim institucijama u vezi sa pitanjima koja se odnose na njih, organizirati trijaže kada je to potrebno, učestvovati u izradi plana potreba, predlagati finansijske planove i programe i pratiti izdvajanje budžetskih sredstava za potrebe readmisije, pratiti proces integracije readmisiranih lica i o tome izvještavati nadležne institucije na entitetskom i državnom nivou. Prije potpisivanja ovoga Protokola, sve kantonalne vlade dale su saglasnost za njegovo potpisivanje, čime se osigurava njegova puna implementacija. Sredstva za finansiranje aktivnosti koje proizlaze iz ovoga Protokola osiguravaju se iz budžeta potpisnika putem različitih projekata, programa i putem donatorskih sredstava.

2. Analiza stanja u oblasti integracije državljana BiH

Sporazumima o readmisiji nije propisana nadležnost države za integraciju readmisiranih lica niti je predviđeno da se prilikom implementacije sporazuma o readmisiji moraju uvažavati socioekonomski aspekti lokalne integracije u cilju održivosti readmisiranih lica. Međutim, prema Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju, BiH je obavezna svojim državljanima koji se vraćaju na osnovu Sporazuma o readmisiji osigurati odgovarajuće identifikacijske dokumente i pružiti administracijske olakšice potrebne za tu svrhu, a prema Mapi puta za liberalizaciju viznog režima za BiH, Blok 2: Ilegalna migracija, uključujući readmisiju, BiH je obavezna usvojiti i implementirati Strategiju za reintegraciju readmisiranih lica uključujući održivu finansijsku i socijalnu podršku. Nadalje, Strategija Evropa 2020.², koja predstavlja viziju evropske socijalne tržišne ekonomije 21. vijeka, ima za cilj borbu protiv siromaštva kojom se želi osigurati ekonomska, socijalna i teritorijalna kohezija i osnažiti svijest o osnovnim pravima siromašnih lica radi ostvarenja mogućnosti za život u dostojanstvu i aktivno učestvovanje u društvu.

Ovaj cilj iskazan je kroz dokument "Evropska platforma protiv siromaštva i socijalne isključenosti: evropski okvir za socijalnu i teritorijalnu koheziju"³, koji je dio Strategije Evropa 2020. za pametan, održiv i uključiv rast. Ključne aktivnosti ove platforme uključuju, između ostalog, poboljšanje pristup marginaliziranim i socijalno isključenim grupama zaposlenju, socijalnoj sigurnosti, zdravlju, stanovanju i obrazovanju, kao i definiranje i realizaciju mjera koje su usmjerene na posebne grupe

¹ "Službeni glasnik BiH" broj 39/13.

² Evropska strategija za pametan, održiv i uključiv rast – Evropa 2020, mart, 2010. god.

³ Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions –The European Platform against Poverty and Social Exclusion: A European framework for social and territorial cohesion, December, 2010.

među kojima se izdvajaju Romi, porodice sa jednim roditeljem, starija lica, lica sa invaliditetom i beskućnici. Iako BiH nema obavezu implementacije Strategije Evropa 2020, Evropska komisija, koje prati implementaciju SSP-a, pozvala je BiH da u svojim planovima i programima prati ovu Strategiju.

Uopšteno, svi nivoi vlasti u BiH uključeni su u rješavanje pitanja integracije bh. državljana koji se vraćaju na osnovu Sporazuma o readmisiji kroz svoju odgovornost za izradu i implementaciju politika socijalne inkluzije građana, kao i kroz nadležnosti definirane pravnim okvirom kojim su uređene oblasti od važnosti za integraciju readmisiranih lica, a tiču se pitanja pristupa socijalnim pravima. Nažalost, znatan broj domaćih institucija u čijoj su nadležnosti oblasti socijalne i zdravstvene zaštite, obrazovanja, zapošljavanja i stambenog zbrinjavanja kao i jedinica lokalne samouprave još uvijek nisu prikladno informirane o procesu readmisije zbog čega često izostaje odgovarajuća asistencija. Tamo gdje postoji prikladna informiranost često nedostaje dovoljna finansijska, kadrovska i materijalno-tehnička opremljenost nadležnih institucija i službi, što je prepreka u sistemskom bavljenju ovim problemima. Nadalje, državljani BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji nisu u domaćem pravnom okviru prepoznati kao posebna kategorija, odnosno, nisu uvedeni u zakone i druge odgovarajuće pravne akte, što ih stavlja u podređen položaj, kada se zna da se sva socijalna prava u BiH ostvaruju na osnovu priznatog statusa. Razlog za to leži u činjenici da readmisirana lica ne pripadaju jednoj homogenoj grupi koja bi omogućila da se realno procijene njihove potrebe, vrsta i obim neophodnih intervencija.

Državnom strategijom socijalne uključenosti su se trebale definirati socijalno osjetljive grupe stanovništva, ali ta Strategija još uvijek nije usvojena. Dosadašnja praksa kod prihvata državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji, koji su tražili asistenciju, pokazuje da se radi o više različitih grupa koje su posebno pogođene socijalnom isključenošću i siromaštvom kao što su lica sa invaliditetom, hronični bolesnici i lica sa smetnjama mentalnog zdravlja, maloljetnici i djeca bez roditeljske pratnje, Romi i porodice sa djecom.

Lica sa invaliditetom iz kategorije readmisiranih lica još uvijek ne uživaju prava koja bi im omogućila izjednačavanje mogućnosti u odnosu na ostalu populaciju niti je odnosa društva prema ovoj populaciji na odgovarajućem nivou, što ih čini ugroženom grupom. Ova lica se tretiraju isključivo kao socijalna kategorija, iako to ne moraju biti ako bi dobili odgovarajuću asistenciju. Lica sa invaliditetom su obuhvaćena odgovarajućim entitetskim zakonima koji uređuju oblast socijalne zaštite, na osnovu kojih mogu ostvariti pravo na invalidninu, tuđu negu i pomoć kao i ortopedski dodatak, ali uz uslov da ispunjavaju zakonske kriterije koje državljani BiH sa invaliditetom koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji često ne ispunjavaju. Stanju u kojem državljani BiH sa invaliditetom koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji ne ostvaruju prava iz oblasti zdravstvene zaštite i ne mogu dobiti pomoć u okviru specijaliziranih ustanova pridonosi nedostatak koordinacije između sistema zdravstvene zaštite i sistema socijalne pomoći. Nadalje, u BiH se vrši otvorena diskriminacija lica sa invaliditetom prema uzroku nastanka invaliditeta i stepenu invalidnosti, što govori u prilog činjenici da se prava ostvaruju na osnovu statusa, a ne na osnovu potreba za stvaranjem jednakih mogućnosti za ovu grupu građana. Kako lica sa invaliditetom koje se vraćaju na osnovu Sporazuma o readmisiji često nemaju status na osnovu kojeg bi imali pristup pravima, ili su ga izgubili zbog svog odsustva, oni su diskriminirani ne samo u odnosu na ostalu populaciju nego i u odnosu na druga lica sa invaliditetom.

Hronični bolesnici, stara lica bez porodične brige, lica sa smetnjama mentalnog zdravlja i ovisnici o psihoaktivnim

supstancama čije stanje zahtijeva specijaliziranu medicinsku intervenciju koja se može dobiti samo u određenim specijaliziranim ustanovama. Problem predstavlja to što se liječenje koje je započeto u inostranstvu često ne može nastaviti na prikladan način po povratku u zemlju zbog nedostatka potrebnih lijekova, problema u prenosu medicinske dokumentacije koja daje uvid u zdravstveno stanje readmisiranog lica, te promjene ljekara i uslova u kojima se liječio. Kod lica sa zaraznim i prenosivim bolestima problem je u njihovoj hospitalizaciji, smještaju u prihvatne centre i druge ustanove zbog nemogućnosti provođenja prikladnog medicinskog tretmana. Pored toga, javljaju se i poteškoće u prihvatanju i integraciji takvih lica u lokalnoj zajednici zbog istih razloga kao i kod hroničnih bolesnika.

Maloljetnici i djeca bez roditeljskog staranja zahtijevaju posebnu pažnju i preduzimanje odgovarajućih intervencija kao i angažman specijaliziranih službi. U slučajevima kada se podnosi zahtjev za readmisiju maloljetnog lica koje je bez pratnje ili lica sa posebnim potrebama, nadležne institucije na državnom nivou preduzimaju neophodne mjere putem Sektora za migraciju, Ministarstva sigurnosti, koji podnosi MLJPI zahtjev za osiguranje privremenog zbrinjavanja, u cilju osiguranja specifičnih uslova neophodnih za odgovarajući prihvata maloljetnika ili lica sa posebnim potrebama. Zbog posebne osjetljivosti ove grupe readmisiranih lica, a ispunjavajući obavezu koordinacije aktivnosti na njihovom prihvatu i zbrinjavanju sa nadležnim centrima za socijalni rad, MLJPI je potpisalo Protokol o ssradnji sa JU "Kantonalni centar za socijalni rad" o prihvatu, propratu i privremenom zbrinjavanju djece bez pratnje, kojim je uređen proces prihvata i privremenog zbrinjavanja maloljetnih lica bez roditeljskog staranja kroz sufinansiranje njihovog smještaja u "Dому za djecu bez roditeljskog staranja", Bjelave. Ovo je početni korak u zbrinjavanju ove posebno ranjive populacije, s tim što bi nadležne institucije na nižim nivoima vlasti trebale nastaviti aktivnosti na sličnom načinu zbrinjavanja maloljetnika i djece bez roditeljskog staranja.

Romi su zbog slabe obrazovanosti, neuključenosti u formalne oblike rada i specifičnog načina života, u većoj ili manjoj mjeri, marginalizirani ekonomski, prostorno, kulturološki i politički. Oni se tradicionalno susreću sa socijalnom isključenošću koja je uglavnom uzrokovana sprečavanjem njihovog uključivanja kao i nametnutom izolacijom u okvirima vlastitih romskih zajednica što za posljedicu ima diskriminaciju. Sve ovo uzrokuje lošiji kvalitet njihovog života po pitanju obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite i zapošljavanja u odnosu na ostatak populacije. Veoma mali broj Roma ima stalno zaposlenje, najčešći izvori prihoda su prikupljanje i prodaja sekundarnih sirovina i prosjačenje, dok je zanemariv postotak uključenosti Roma u obrazovni sistem. I pored toga što država, usvajanjem Strategije za rješavanje problema Roma i akcionih planova iz oblasti obrazovanja, zapošljavanja, zdravstvene zaštite i stambenog zbrinjavanja, ulaže napore za poboljšanje života romske populacije i omogućavanje njihove veće socijalne uključenosti i smanjenje siromaštva, veliki broj Roma migrira prema zapadnoevropskim zemljama u potrazi za boljim životom. Postojeće baze podataka, statistike i izvještaji o bh. državljanima koji se vraćaju na osnovu Sporazuma o readmisiji ne sadrže podatke o nacionalnoj strukturi readmisiranih lica, ali je evidentno da se u najvećem broju radi o pripadnicima romske populacije.

Za **porodice sa djecom** koje se vraćaju na osnovu Sporazuma o readmisiji odgovorno je Ministarstvo sigurnosti do granice BiH, za one porodice koje su smještene u Readmisionom centru Salakovac nadležno je MLJPI, a za porodice koje su smještene van Readmisionog centra nadležne su socijalne službe u lokalnim zajednicama u koje se vraćaju. Rokovi za prihvata državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji često su nedvoljni za pružanje odgovarajuće asistencije

članovima porodice koji su u potrebi. Putni list je često jedini identifikacijski dokument koji readmisirana lica posjeduju i on ima snagu javne isprave, koristi se u procesima pred državnim organima kao i prilikom ostvarivanja određenih prava iz oblasti socijalne i zdravstvene zaštite. Djeca koja su rođena u zemljama u koje je porodica migrirala često ostaju van obrazovnog sistema zbog toga što nemaju rodne listove ili zbog siromaštva. Kako ne postoje posebni programi ekonomske pomoći porodicama sa djecom koje se vrate na osnovu Sporazuma o readmisiji, one ostaju potpuno nezbrinute ako ne ostvare pravo na socijalnu pomoć po drugim kriterijima. Dalju pomoć porodicama koje se vraćaju u svoja prvobitna mjesta prebivališta treba da pruže centri za socijalni rad, ali kako djeca sa statusom readmisiranog lica nisu prepoznata u zakonima o socijalnoj zaštiti kao takva, prava na socijalnu zaštitu mogu ostvariti samo po nekoj drugoj osnovi.

Prema posljednjem popisu stanovništva, u BiH ima 16% porodica sa jednim roditeljem, oko 10% samačkih starijih domaćinstava dok je od ukupnog broja stanovnika više od 8% lica sa invaliditetom. Svaka od ovih ranjivih grupa stanovništva suočava se sa specifičnim problemima, ali ono što je svima zajednička karakteristika je visoka stopa siromaštva, kao rezultat visoke stope nezaposlenosti, neodgovarajuće socijalne zaštite i ograničenog pristupa pojedinim uslugama kao što su zdravstvo i obrazovanje. Uspješna integracija državljanina BiH koji je vraćen u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji, posebno navedenih ranjivih grupa, podrazumijeva osiguranje readmisiranim licima lakši pristup tržištu rada, socijalnoj zaštiti, zdravstvenoj zaštiti, obrazovanju i stambenom zbrinjavanju. Sve navedeno vodi ka punoj socijalnoj inkluziji koja treba dovesti do podizanja učestvovanja neaktivnog stanovništva, njihovo uključivanje u društveni život i tržište rada, a time i do postupnog smanjenja opterećenja na socijalna davanja što, dugoročno, treba dovesti do uspostave održivog sistema socijalne zaštite u BiH. Puna socijalna uključenost državljanina BiH koji je vraćen u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji osigurava učestvovanje readmisiranog lica u svim aspektima života i socijalno-ekonomsku nezavisnost što, dugoročno, treba rezultirati smanjenjem sekundarnih migracija. Ciljevi ove Strategije, usmjereni na integraciju državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji, predviđaju da se definirane aktivnosti unutar tih ciljeva provode unutar općih ciljeva i politika koje se odnose i na druge grupe koje su u potrebi za nekom vrstom intervencije nadležnih institucija. Uključivanje pitanja od važnosti za readmisirana lica u politike i strategije lokalnih zajednica otklanja eventualni otpor određenih grupa prema readmisiranim licima i smanjuje njihovu segregaciju.

Ciljevi ranijih strateških dokumenata iz ove oblasti su bili uglavnom usmjereni na uspostavljanje odgovarajućih institucionalnih mehanizama za prihvatanje i integraciju državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji, uspostavljanje koordinacije između nadležnih institucija i osiguranje resursa za rad nadležnih institucija. Cilj koji se odnosio na uspostavljanje funkcionalnog sistema integracije readmisiranih lica, uz osiguranje jednakopravnog pristupa pripadajućim pravima, je također bio usmjeren na osiguranje formalnih pretpostavki za integraciju, a ne na konkretne mjere u pravcu socioekonomske uključenosti. Tako su u sklopu realizacije ovoga cilja organizovani lokalni readmisioni timovi i/ili povjerenici u 116 jedinica lokalne samouprave u BiH, imenovani su kantonalni koordinatori za readmisiju u ime kantonalnih ministarstava u čijoj su nadležnosti zdravstvo, socijalna zaštita, rad, raseljeni i povratnici, sanirano i opremljeno 63 stambenih jedinica na teritoriji 21 jedinice lokalne samouprave namijenjenih za privremeni smještaj readmisiranih lica po modelu socijalnog stanovanja u zaštićenim uslovima.

Iskustva iz započetog procesa osposobljavanja jedinica lokalne samouprave za integraciju državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji uzeta su u obzir kod definiranja konkretnih aktivnosti na socioekonomskoj integraciji readmisiranih lica. Ova Strategija nastavlja sa realizacijom onih aktivnosti koje nisu realizirane ili čija realizacija nije bila u potpunosti provedena u prethodnom periodu. Te aktivnosti se odnose na osiguranje odgovarajuće finansijske podrške za programe integracije readmisiranih lica, uspostavljanje evidencija sa procjenom potreba readmisiranih lica od strane centara za socijalni rad, prikladno učestvovanje nadležnih institucija svih nivoa vlasti u pogledu finansijske, materijalno-tehničke i stručne podrške jedinicama lokalne samouprave i informiranje i podizanje svijesti o važnosti održive integracije državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji.

2.1. Tržište rada i zapošljavanje

Tržište rada u BiH karakterizira, između ostalog, umjeren ekonomski rast, i dalje niska stopa zaposlenosti, posebno žena, visoka nezaposlenost mladih i nekvalificirane radne snage, velika zaposlenost u neformalnoj ekonomiji, neprikladan razvoj ljudskih resursa, niska obrazovna struktura uz velike razlike među spolovima, veliki raskorak između vještina i zahtjeva tržišta rada.

Na osnovu analiza tržišta rada i socijalne isključenosti na tržištu rada, koje Direkcija za ekonomsko planiranje (DEP) obavlja u sklopu svojih nadležnosti, jedan od najvećih problema tržišta rada je strukturna nezaposlenost koju karakterizira visok udio dugoročno nezaposlenih lica koji ima trend rasta. Mnogi zaposleni jednom kada postanu nezaposleni ostaju u tom statusu u veoma dugom periodu. Dosadašnje iskustvo pokazuje da se vjerovatnost nalaženja posla smanjuje srazmjerno dužini nezaposlenosti što može dovesti do trajnog isključivanja sa tržišta rada.

Pravni okvir u oblasti zapošljavanja u **Federaciji BiH** određen je prvenstveno Zakonom o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih lica ¹, kojim su, između ostalog, uređena prava i obaveze Federacije BiH i kantona u utvrđivanju i implementaciji politike i mjera u oblasti zapošljavanja, osnivanje, organizacija, rad i finansiranje javnih službi za zapošljavanje, osnovna načela u posredovanju u zapošljavanju kao i materijalna i socijalna sigurnost nezaposlenih lica. Ovim Zakonom je uspostavljen Federalni zavod za zapošljavanje čija nadležnost je, između ostalog, praćenje i predlaganje mjera za unapređenje zapošljavanja i socijalne sigurnosti nezaposlenih lica, pružanje pomoći implementaciji programa profesionalne orijentacije, obuka i prekvalifikacija za nezaposlena lica. Nakon izvršenja svojih, zakonom određenih, obaveza Federalni zavod za zapošljavanje usmjerava preostala finansijska sredstva u mjere i programe aktivne politike zapošljavanja čija je implementacija u nadležnosti kantonalnih službi za zapošljavanje. Ovo podrazumijeva sufinansiranje zapošljavanja, samozapošljavanja i obuke, pri čemu se omogućuje poslodavcima i nezaposlenim licima da učestvuju u realizaciji tih mjera i programa. Često su to programi u koje su uključeni Romi, žene, mladi i lica bez kvalifikacija, a sredstva za njihovo finansiranje osiguravaju se iz doprinosa za osiguranje u slučaju nezaposlenosti koje uplaćuju poslodavci i zaposlenici. Iako postojeći programi aktivnih politika zapošljavanja promoviraju aktivno učestvovanje i integraciju nezaposlenih lica, među kojima su i lica sa invaliditetom, nadležne službe za zapošljavanje ne promoviraju posebne programe inkluzije lica sa invaliditetom na tržištu rada. Prema Zakonu o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju lica sa invaliditetom ²,

¹ "Službene novine Federacije BiH" br. 55/00, 41/01, 22/05, 9/08.

² "Službene novine Federacije BiH", br. 9/10.

omogućeno je stručno obučavanje lica sa invaliditetom kroz programe i projekte njihove profesionalne rehabilitacije, čime se omogućava praktično radno osposobljavanje u privrednim društvima koja su osnovana za zapošljavanje lica sa invaliditetom. Pored zakonskog okvira, Federacija BiH je donijela Strategiju zapošljavanja u Federaciji BiH 2023-2030. ("Sl. Novine FBiH" broj 94/23), koja obuhvata nekoliko sektorskih politika, a među njima su i obrazovna politika i socijalna zaštita. Vizija ove Strategije odnosi se na izgradnju funkcionalnog tržišta rada gdje bi se povećalo formalno zapošljavanje građana, sa naglaskom na građane u nepovoljnom položaju, što podrazumijeva promociju zapošljavanja socijalno najranjivijih grupa i poboljšanje učinkovitosti i kvaliteta službi za zapošljavanje.

U pogledu institucionalnog okvira, nadležnost za oblasti rada i zapošljavanja ima Federalno ministarstvo rada i socijalne politike. Novi Prednacrt zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih lica dostavljen je Skupštinama kantona 26.5.2023. godine te se u narednom periodu očekuje usaglašavanje i usvajanje ovog Zakona. Također i Prednacrt zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom upućen je u proceduru te se očekuje usaglašavanje i usvajanje i ovog Zakona.

Situacija na tržištu rada u **kantonima** dijeli sudbinu opće situacije u FBiH: visoka stopa nezaposlenosti stanovništva, strukturna nezaposlenost, neformalno zapošljavanje, visoka migracija radno sposobnog stanovništva, neusklađenost kvalifikacija i stručnih znanja sa potražnjom radne snage, nedostatak programa dugoročnog rješavanja problema nezaposlenosti, veliki broj teško zapošljivih, odnosno, ranjivih kategorija nezaposlenih na tržištu rada, kao što su dugoročno nezaposlena lica, lica sa invaliditetom i starija lica, neusuglašen obrazovni sistem, slab sistem obrazovanja odraslih. Pravni okvir u oblasti zapošljavanja na kantonalnom nivou naslanja se na federalni, s tim što su u nekim kantonima donesene strategije zapošljavanja dok su u nekim u pripremi, što ukazuje na trend da se pitanja tržišta rada i zapošljavanja detaljno reguliraju na kantonalnom nivou. Kantonalne službe za zapošljavanje nadležne su za prikupljanje i dostavljanje podataka o nezaposlenim licima Federalnom zavodu za zapošljavanje, informiranje o mogućnosti zapošljavanja, saradnju sa obrazovnim ustanovama radi usklađivanja obrazovnih programa sa kadrovskim potrebama poslodavaca, implementaciju programa profesionalne orijentacije, obuke i prekvalifikacije nezaposlenih lica i njihovo ponovno zapošljavanje na odgovarajućim poslovima, utvrđivanje prava licima za slučaj nezaposlenosti, donošenje i implementaciju programa mjera za brže zapošljavanje određenih kategorija nezaposlenih lica čije je zapošljavanje otežano. Na osnovu Pravilnika o evidencijama u oblasti zapošljavanja ¹, kantonalne službe za zapošljavanje vode evidencije o nezaposlenim licima, licima koja traže promjenu zaposlenja i poslodavcima koji koriste usluge javnih službi za zapošljavanje. Nažalost, te evidencije ne obuhvataju podatke o stopi ekonomske aktivnosti, stopi dugoročne nezaposlenosti, osposobljavanja po nivou obrazovanja, spolu, starosnoj dobi, nacionalnoj pripadnosti, regionalnim razlikama, vodećim sektorima, odnosno, djelatnostima gdje se otvara najviše radnih mjesta. Razlog zašto kantonalne službe ne iskazuju podatke o stopi nezaposlenosti jeste činjenica da su za to izračunavanje potrebni podaci o radnoj snazi i neki drugi podaci kojima kantonalne službe ne raspolažu. Programi zapošljavanja koje kantonalne službe provode u okviru svojih nadležnosti ne daju očekivane efekte jer su kratkotrajni i nedjelotvorni. To se posebno ispoljava kod davanja podsticaja poslodavcima za zapošljavanje gdje se postižu kratkotrajna poboljšanja, ali čim dođe do ispunjavanja uslova ugovora o podsticaju, ljudi se vraćaju na

evidenciju nezaposlenih što službama uzrokuje dugoročne probleme zbog obaveze isplate novčanih naknada za vrijeme nezaposlenosti.

Programi obuka i prekvalifikacija za unaprijed poznatog poslodavca bili bi bolje rješenje i davali bi veće efekte u odnosu na sredstva koja se ulažu u te programe. Kantonalne vlade su u potpunosti svjesne ovih problema, pa su među strateškim ciljevima koji se odnose na ekonomski razvoj i poboljšanje socijalne situacije postavljeni - očuvanje postojećih radnih mjesta i stvaranje ambijenta za nova zapošljavanja, posebno zapošljavanja mladih lica. U pogledu institucionalnog okvira sektora rada i zapošljavanja, on je u svim kantonima vrlo sličan onom koji postoji na federalnom nivou, jer svi kantoni imaju ministarstva koja su nadležna za rad i zapošljavanje i uspostavljene službe za zapošljavanje koje imaju status javnih ustanova.

Republika Srpska je, također, usvojila Strategiju zapošljavanja Republike Srpske 2021-2027. godine koja ima 4 strateška cilja: povećanje zaposlenosti produktivnije radne snage kroz usklađivanje ponude i potražnje na tržištu rada; povećanje unutrašnje mobilnosti i raspoloživosti radne snage; unapređenje funkcioniranja tržišta rada i socijalnog dijaloga i unapređenje socijalne uključenosti i osiguranje jednakih mogućnosti.

Pravni okvir za kreiranje i implementaciju programa i mjera za podsticanje zapošljavanja u Republici Srpskoj sadržan je u Zakonu o posredovanju u zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti. Radi implementacije ovoga Zakona i bližeg uređenja pojedinih pitanja, doneseni su podzakonski akti koji se odnose na način implementacije mjera aktivne politike zapošljavanja, uključivanje nezaposlenih u mjere aktivne politike zapošljavanja, evidencije u oblasti zapošljavanja. Ovim zakonom je utvrđeno da aktivna politika zapošljavanja predstavlja sistem planova, programa i mjera usmjerenih na povećanje zaposlenosti, a da je osnovni instrument ove politike Strategija zapošljavanja koja se implementira kroz realizaciju akcionih planova koje Vlada Republike Srpske donosi na godišnjem nivou. Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite je institucija koja nadzire primjenu ovoga Zakona, mjere aktivne politike zapošljavanja provodi Zavod za zapošljavanje RS, dok se finansiranje vrši iz budžeta i drugih izvora.

Kada su u pitanju lica sa invaliditetom, kroz četvrti strateški cilj Strategije zapošljavanja Republike Srpske 2021-2027. godine, unapređenje socijalne uključenosti i osiguranje jednakih mogućnosti, planirane su mjere kroz **Program zapošljavanja i samozapošljavanja ciljnih kategorija u privredi**. Programom će se stimulirati isključivo zapošljavanje u privredi Republike Srpske i pospješiti integracija na tržište rada lica iz ciljnih grupe programa, u cilju sprečavanja dugoročne nezaposlenosti i socijalne isključenosti. Za realizaciju mjera neophodno je povezivanje organizacionih jedinica Zavoda za zapošljavanje sa centrima za socijalni rad i uključivanje korisnika iz ovih ciljnih grupa u tržište rada.

U **Brčko Distriktu BiH** Zakon o zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti ² predstavlja osnovni pravni okvir za oblast zapošljavanja. Zavod za zapošljavanje BD BiH utvrđuje program rada Zavoda za svaku godinu, uz uvažavanje Strategije razvoja BiH sa Akcionim planom za BD BiH i Strategije razvoja Brčko Distrikta BiH 2021-2027. Ciljevi politike zapošljavanja u BD BiH podrazumijevaju dogradnju pravnoga okvira, unapređivanje politike tržišta rada kroz razmjenu informacija o stanju na tržištu rada i zapošljavanja, unapređenje posredovanja u zapošljavanju kroz jačanje savjetodavne funkcije, jačanje funkcije pomoći u profesionalnoj orijentaciji i karijernom usmjeravanju mladih, unapređenje aktivnih mjera zapošljavanja kroz prekvalifikaciju za poznatog poslodavca i subvencioniranje poslodavaca koji

¹ "Službene novine Federacije BiH", broj 24/06.

² "Službeni glasnik Brčko distrikta BiH", br. 1/23,19/23.

osiguravaju novo zapošljavanje. Jačanje socijalne uključenosti nezaposlenih lica putem tržišno usmjerenih obuka jedan je od osnovnih ciljeva u implementaciji pravnoga okvira koji uređuje oblast tržišta rada u BD BiH.

Zavod za zapošljavanje Brčko Distrikta BiH, izvršavajući Memorandum o implementaciji Akcionog plana Bosne i Hercegovine za rješavanje problema Roma u oblasti zapošljavanja, u saradnji sa MLJPI realizira Javni poziv za zapošljavanje Roma, te Planom rada Zavoda, kroz sufinansiranje zapošljavanja teže zapošljivih kategorija nezaposlenih lica, daje podršku prepoznatim teže zapošljivim kategorijama poput: licima kojima je neophodno da steknu prvo radno iskustvo, dugoročno nezaposlenim licima (sva lica koje se preko dvanaest mjeseci nalaze u evidenciji Zavoda), mladim ili licima do 30 godina starosti, licima starosti preko 50 godina, licima sa invaliditetom (preko 50% invaliditeta), kao i civilnim žrtvama rata i djeci civilnih žrtava rata, te užim članovima porodice poginulog borca.

Osjetljive grupe poput Roma, lica sa invaliditetom i lica bez kvalifikacija suočavaju se sa posebnim izazovima u smislu socioekonomske integracije zbog slabih mogućnosti pronalaska adekvatnog posla na tržištu rada, što ima važan uticaj u smislu da određeni broj ove populacije napusti zemlju i potraži bolje prilike i zaposlenje u drugim državama. U entitetima su lica sa invaliditetom obuhvaćena programima aktivnih politika zapošljavanja, koje provode Fondovi za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom, dok se u Brčko Distriktu BiH radi na izradi Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom, te bi ta nadležnost trebala biti jedna od budućih aktivnosti i zaseban dio programa rada Zavoda za zapošljavanje Brčko Distrikta BiH. Pojam samozaposlenog djelatnika ne postoji u entitetskom i kantonalnom radno-pravnom zakonodavstvu, ali se samozapošljavanje navodi kao jedan od ciljeva programa zapošljavanja koje provode kantonalne službe za zapošljavanje. Saradnja između kantonalnih ministarstava, u čijoj su nadležnosti rad i zapošljavanje, i službi za zapošljavanje često nije na odgovarajućem nivou. Loša situacija na tržištu rada koja uzrokuje povećanje broja socijalno ugroženih domaćinstava, velika nezaposlenost i nedovoljno razvijen sistem osiguranja u slučaju nezaposlenosti ima za posljedicu veliki broj građana koji vrše pritisak na socijalnu zaštitu i potražuju socijalne naknade, ali im strogi kriteriji ne omogućuju da ih ostvare.

Međutim, i pored navedenih problema, pozitivno je to što na svim nivoima vlasti u BiH, koji su nadležni za oblast rada i zapošljavanja, postoje i pravne pretpostavke i širok konsenzus nadležnih institucija kada su u pitanju programi zapošljavanja osjetljivih grupa u koje spadaju i readmisirana lica. O toj činjenici se vodilo računa kada su se definirali ciljevi i konkretne aktivnosti usmjerene na olakšan pristup tržištu rada kao jednog od najvažnijih segmenata integracije readmisiranih lica u lokalnu zajednicu.

2.2. Socijalna zaštita

Socijalna zaštita u BiH uređena je na nivou entiteta, kantona i Brčko Distrikta BiH. U **Federaciji BiH** djelatnost socijalne zaštite uređena je Zakonom o izmjenama Zakona o osnovima socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom¹, a obavljaju je ustanove socijalne zaštite u koje spadaju centri za socijalni rad, ustanove za djecu bez roditeljskog staranja, ustanove za vaspitno zanedarenu i zapuštenu djecu, ustanove za djecu ometenu u fizičkom ili mentalnom razvoju, ustanove za odrasla i stara lica, ustanove za socijalno-zdravstveno zbrinjavanje invalidnih i drugih lica, ustanove za dnevni boravak korisnika socijalne zaštite. Pored ovog Zakona u FBiH je donesen i Zakon o

materijalnoj podršci porodicama sa djecom u Federaciji Bosne i Hercegovine², kojim se uređuju osnovi materijalne podrške porodicama sa djecom, utvrđuju se osnovna materijalna prava za podršku porodicama sa djecom, proces, uslovi i način ostvarivanja prava, finansiranje materijalne podrške porodicama sa djecom, nadzor i druga pitanja od značaja za ostvarivanje materijalne podrške porodicama sa djecom u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Djelatnost socijalne zaštite mogu obavljati i humanitarne organizacije, udruženja građana, vjerske zajednice i organizacije koje oni osnivaju, građanin pojedinac i strana fizička ili pravna lica. Iako ne postoje definicije ugroženih grupa, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, koje utvrđuje politike i donosi zakone iz oblasti socijalne zaštite, navodi da su korisnici socijalne zaštite lica koja se nalaze u stanju socijalne potrebe, i to djeca bez roditeljskog staranja, vaspitno zanedarena djeca, vaspitno zapuštena djeca, djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama, lica sa invaliditetom i lica ometena u fizičkom ili mentalnom razvoju, materijalno neosigurana i za rad nesposobna lica, stara lica bez porodične brige, lica sa društveno negativnim ponašanjem i lica i porodice u stanju socijalne potrebe kojima je uslijed posebnih okolnosti potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite.

Sa aspekta socijalne zaštite, nabrojani korisnici pripadaju kategoriji ugroženih grupa.

Na osnovu federalnih propisa, nadležna kantonalna ministarstva implementiraju utvrđenu politiku, donose implementacijske zakone i podzakonske akte iz oblasti socijalne zaštite i finansiraju djelatnost socijalne zaštite iz kantonalnog budžeta. Implementacija utvrđenih politika iz oblasti socijalne zaštite vrši se putem centara za socijalni rad, službi nadležnih za oblast socijalne zaštite i ustanova za zbrinjavanje korisnika socijalne zaštite. Pored toga, kantonalna ministarstva sufinansiraju programe i projekte koji pridonose socijalnoj inkluziji ugroženih grupa i osiguravaju sredstva za podršku u radu organizacija civilnog društva koje djeluju u sistemu socijalne zaštite. Propisima kantona koji su doneseni na osnovu Zakona o osnovima socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom, uglavnom je osigurano ostvarivanje socijalne zaštite i zaštite porodice sa djecom, ali u različitom obimu prava i iznosima novčanih primanja socijalno ugroženih kategorija lica, što zavisi od materijalnih mogućnosti kantona, čime se ne osigurava ravnopravnost građana na teritoriji cijele FBiH. Ovakvoj situaciji pridonosi i činjenica da Zakon o osnovima socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom obuhvaća više odvojenih oblasti, tj. socijalnu zaštitu, zaštitu civilnih žrtava rata, zaštitu lica sa invaliditetom i zaštitu porodica sa djecom, i kao takav je nejasno koncipiran i kompliciran za primjenu u praksi. Iz navedenog se može zaključiti da, iako je sistem socijalne zaštite u FBiH decentraliziran, a nadležnosti podijeljene između svih nivoa vlasti, kantoni nose cijeli sistem, dok jedinice lokalne samouprave nemaju nadležnosti u smislu praćenja potreba, donošenja posebnih programa, nadziranja, kontrole, finansiranja i slično. Kako je finansijska situacija po kantonima različita, ostvarivanje prava iz socijalne zaštite, kao i obim tih prava, zavisi od toga gdje lica u socijalnoj potrebi živi, a ne od toga koje su mu potrebe.

Nadalje, administracijske procedure koje treba proći lica koje traži neko pravo iz socijalne zaštite su komplicirane, u smislu adrese na koju se obraća, broja dolazaka u nadležnu službu, pribavljanja potrebnih dokumenata i putnih troškova. Ovakva situacija, osim što otežava ugroženim grupama građana ostvarenje njihovih prava, onemogućava odgovarajuće vođenje evidencija i izradu statistika na osnovu kojih bi se moglo pratiti stanje u sistemu socijalne zaštite po kantonima i jedinicama lokalne samouprave. Ovi problemi su djelimično prevaziđeni uspostavom

¹ "Službene novine Federacije BiH", br. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09, 45/16, 40/18, 60/23.

² "Službene novine Federacije BiH", broj 52/22.

baze podataka SOTAC (Social Sector Technical Assistance Project - Projekat podrške socijalnom sektoru u Bosni i Hercegovini) koja predstavlja jedinstvenu bazu podataka za korisnike socijalne pomoći.

Unos podataka vrše centri za socijalni rad za svoje oblasti, dok pristup bazi podataka imaju Ministarstvo rada i socijalne politike, kantonalna ministarstva nadležna za oblast socijalne i dječje zaštite, centri za socijalni rad sa teritorije Federacije i službe nadležne za oblast socijalne i dječje zaštite. Ono što kod ovakvog načina evidentiranja predstavlja problem jeste činjenica da se podaci iz oblasti socijalne zaštite negdje prikupljaju putem SOTAC baze podataka, a negdje kroz evidencije koje nisu u elektronskom programu. Pored Zakona o osnovima socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom, pravni okvir za oblast socijalne zaštite u FBiH je dopunjen Zakonom o zaštiti lica sa duševnim smetnjama ¹, Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju lica sa invaliditetom ² kao i Strategijom za unapređenje prava i položaja lica sa invaliditetom 2016-2021.

Sistem socijalne zaštite u **Republici Srpskoj** je organiziran na nivou entiteta i na nivou jedinica lokalne samouprave. Nosioci socijalne zaštite u skladu sa Zakonom o socijalnoj zaštiti ³ imaju obavezu stimulirati razvoj sistema socijalne zaštite, osigurati ostvarivanje prava utvrđenih u Zakonu uključujući i finansiranje tih prava, osigurati sredstva i osnovati ustanove radi realizacije prava. Poslove neposrednog upravljanja sistemom socijalne zaštite na entitetskom nivou vrši Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite u čijem okviru postoji Resor za socijalnu, porodičnu i dječju zaštitu koji ima nadležnost nad radom ustanova socijalne zaštite. Na nivou lokalnih zajednica poslove socijalne zaštite obavljaju centri za socijalni rad, kao osnovne ustanove socijalne zaštite, na čijem radu počiva djelovanje cijelog sistema socijalne zaštite u Republici Srpskoj. I u sistemu socijalne zaštite u Republici Srpskoj je uspostavljena SOTAC baza podataka u koju su svi centri za socijalni rad i službe socijalne zaštite dužni unositi i ažurirati podatke. Pristup cjelokupnoj bazi podataka imaju službenici Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite. Pored centara za socijalni rad, a u skladu sa Zakonom o socijalnoj zaštiti, u sistemu socijalne zaštite predviđeno je osnivanje zavoda za socijalnu zaštitu, ustanova za smještaj, ustanova za dnevno zbrinjavanje i usluge, centra za pomoć i njegu u kući, gerontološkog centra, centra za socijalnu rehabilitaciju lica sa invaliditetom, centra za vaspitanje djece i mladih, centra za djecu i mlade sa smetnjama u razvoju. Zakonom o socijalnoj zaštiti predviđen je mješoviti sistem pružanja usluga socijalne zaštite, što znači da se poslovi zbrinjavanja korisnika sistema socijalne zaštite mogu obavljati u javnom, privatnom i nevladinom sektoru, što je omogućilo osnivanje privatnih ustanova socijalne zaštite i djelovanje nevladinih organizacija u oblasti socijalne zaštite. Zakonom o lokalnoj samoupravi ⁴ utvrđene su nadležnosti jedinica lokalne samouprave u oblasti socijalne zaštite na način da one prate socijalne potrebe građana i ugroženih grupa i na osnovu toga definišu politiku proširene socijalne zaštite na lokalnom nivou.

U sistemu socijalne zaštite u Republici Srpskoj se takođe navode lica sa invaliditetom, nezaposleni, djeca iz socijalno ugroženih porodica, djeca bez roditeljskog staranja, starija lica, samohrani roditelji i romska populacija, kao ugrožene grupe na osnovu njihove materijalne i finansijske neosiguranosti koja uzrokuje siromaštvo. Ove se grupe identifikiraju na osnovu neposrednog uvida u stanje na terenu, prikupljanja podataka i uvida u dokumentaciju na osnovu čega se izrađuju socijalne

anamneze. Pravni okvir za socijalnu zaštitu, pored Zakona o socijalnoj zaštiti, čine i Zakon o zaštiti lica sa mentalnim poremećajima ⁵, Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju lica sa invaliditetom ⁶. Pored navedenog pravnog okvira, u Republici Srpskoj je donesena Strategija unapređenja socijalne zaštite djece bez roditeljskog staranja (2015-2020), Strategija unapređenja položaja lica sa invaliditetom u Republici Srpskoj (2017-2026) ⁷ i Strategija za unapređenje položaja starih lica u Republici Srpskoj za period od 2019. do 2028. godine, koja je u proceduri usvajanja.

U **Brčko Distriktu BiH** političku odgovornost za razvijanje i implementaciju politike socijalne zaštite ima Vlada BD BiH, a za implementaciju mjera socijalnog uključivanja nadležan je Odjel za zdravlje i ostale usluge - Pododjel za socijalnu zaštitu. Implementacija mjera socijalne zaštite odvija se primjenom Zakona o socijalnoj zaštiti Brčko Distrikta BiH ⁸ kojim je utvrđeno da se socijalna zaštita osigurava građanima koji su nesposobni za rad, koji nemaju sredstava za život i srodnika koji su zakonom obavezni osigurati im izdržavanje, kao i građanima i porodicama koji svojim radom i na osnovu rada ne mogu osigurati dovoljna sredstva za zadovoljavanje životnih potreba.

Sistem socijalne zaštite u BiH ne osigurava svim građanima socijalnu sigurnost i socijalni minimum, jednake mogućnosti za sve, posebnu zaštitu licima sa invaliditetom, djeci i starijim licima. Veliki nedostatak sistema socijalne zaštite je loše ciljanje što dovodi do toga da veliki dio siromašnih građana nije pokriven sistemom socijalne zaštite, dok budžetska sredstva koja se izdvajaju za socijalnu zaštitu imaju zanemariv uticaj na smanjenje siromaštva. Lica koja su posebno izložena riziku siromaštva su djeca, posebno do pet godina starosti, porodice sa troje i više djece, raseljena lica i povratnici, nazaposleni i lica bez kvalifikacija i vještina.

Bosna i Hercegovina nije preuzela obavezu iz ESP-a, koja se odnosi na pravo na zaštitu od siromaštva i socijalne isključenosti, koja podrazumijeva obavezu države da licima koja žive ili su izložene riziku života u socijalnoj isključenosti ili siromaštvu omoguće pristup zaposlenju, stanovanju, obrazovanju, kulturi i socijalnoj i medicinskoj pomoći. Lica sa invaliditetom predstavljaju posebno ranjivu grupu stanovništva i država je donijela dokument "Politika u oblasti invalidnosti u Bosni i Hercegovini" ⁹ koji je koncipiran na načelima socijalne inkluzije i holističkom pristupu potrebama lica sa invaliditetom, te je kao takav poslužio kao osnov za izradu strateških dokumenata i akcionih planova od strane entiteta i kantona.

Sa druge strane, BiH nije preuzela obavezu iz ESP-a da osigura pravo lica sa onesposobljenjima na nezavisnost, socijalnu integraciju i učestvovanje u životu zajednice što ne pridonosi poboljšanju situacije ovih lica. Pravni okvir kojim je regulirana socijalna zaštita u BiH definiše veliki broj prava, ali nisu sva predviđena prava zasnovana na potrebama, što negativno utiče na svrhu zakonskih i drugih akata. Centri za socijalni rad, kao prva adresa u ostvarivanju prava iz socijalne zaštite, imaju problema sa uslovima rada koji su u vezi sa prostorom i opremljenošću, finansiranjem, nedovoljnim brojem stručnih zaposlenika i zaposlenika sa stručnom osposobljenošću.

U cilju prevazilaženja ovih i drugih problema kojima je sistem socijalne zaštite u BiH opterećen, potrebno je da nadležne institucije preduzmu niz mjera u cilju prevazilaženja navedenih problema. Prije svega potrebno je uspostaviti mehanizme za praćenje stanja u sistemu socijalne zaštite i vođenje jedinstvene

¹ "Službene novine Federacije BiH", br. 37/01, 40/02, 52/11, 14/13.

² "Službene novine Federacije BiH", broj 9/10.

³ "Službeni glasnik RS", br. 37/12, 90/16.

⁴ "Službeni glasnik RS", broj 97/16.

⁵ "Službeni glasnik RS", broj 46/04.

⁶ "Službeni glasnik RS", br. 37/12, 82/15.

⁷ "Službeni glasnik RS", broj 44/17.

⁸ "Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH", broj 20/20 - Prečišćeni tekst.

⁹ "Službeni glasnik BiH", broj 76/08.

evidencije kako bi se osigurali važni podaci i omogućila analiza funkcioniranja sistema, a time i planiranje odgovarajućih mjera. U cilju borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti, potrebno je unaprijediti mehanizme za planiranje, praćenje i evaluaciju primjene usvojenih politika, povećati pomoć nadležnih institucija ugroženim grupama i prilagoditi programe aktivnih mjera zapošljavanja ugroženim grupama.

Centri za socijalni rad trebaju biti tehnički, informacijski i kadrovski osnaženi kako bi odgovorili zahtjevima koji donose izmjene legislative u oblasti socijalne zaštite, a posebno u kontekstu novih metoda ciljanja korisnika koje imaju namjeru uvesti. Nedovoljan broj zaposlenih u centrima za socijalni rad i neodgovarajuća kadrovska struktura predstavlja jedan od važnijih problema u oblasti socijalne zaštite. Socijalnim anamnezama koje rade socijalni radnici u centrima za socijalni rad ne daje se veća važnost u odnosu na dokumentaciju kao formalnog uslova za ostvarivanje prava iz socijalne zaštite, iako se one zasnivaju na stvarnom stanju utvrđenom na terenu. Ratifikacijom Evropske socijalne povelje, BiH se obavezala na osiguranje prava na korištenje službi socijalne zaštite, koje podrazumijeva promociju, pružanje usluga i doprinos dobrobiti i razvoju pojedinaca unutar zajednice i njihovo prilagođavanje socijalnom okruženju.

Na ovaj način, kao i preduzimanjem drugih neophodnih mjera u cilju unapređenja sistema socijalne zaštite u BiH, osigurava se jednakost u pristupu socijalnoj zaštiti, što se direktno odražava na poboljšanje socijalnog položaja državljana koji su vraćeni u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji. Postojanje niza strateških dokumenata u BiH kojima su utvrđene politike socijalne zaštite, koje su u skladu sa međunarodnim dokumentima i pravnim okviru EU koji tretira ovu oblast, govori u prilog činjenica da u BiH postoji širok konsenzus o načinima rješavanja pitanja iz oblasti socijalne zaštite. Ova činjenica je uzeta u obzir kada su se definisali ciljevi i konkretne aktivnosti usmjerene na olakšanu socijalnu integraciju readmisiranih lica.

2.3. Zdravstvena zaštita

Fragmentirani sistem zdravstvene zaštite u BiH, koji je različito uređen na nivou entiteta, Brčko Distrikta BiH i kantona i koji djeluje kroz 13 podсистema, otežava učinkovito pružanje zdravstvenih usluga stanovništvu, pa tako i readmisiranim licima.

Nadležnost za utvrđivanje politika u oblasti zdravstvene zaštite u **Federaciji BiH** je podijeljena tako da federalna vlast donosi zakone, a kantonalna ih implementira, dok jedinice lokalne samouprave osiguravaju uslove za ostvarivanje zdravstvene zaštite na svojoj teritoriji. Dva sistemskih zakona kojima je regulirana oblast zdravstvene zaštite u FBiH su Zakon o zdravstvenoj zaštiti¹ i Zakon o zdravstvenom osiguranju². Zakon o zdravstvenoj zaštiti počiva na načelima pristupačnosti, pravičnosti, solidarnosti i sveobuhvatnosti zdravstvene zaštite i određuje da su pacijenti sva lica bez obzira na to jesu li osigurana ili ne. Zdravstveno osiguranje je dio socijalnog osiguranja u okviru kojeg građani ostvaruju pravo na zdravstvenu zaštitu. Međutim, da bi se ostvarilo pravo na zdravstveno osiguranje, a time i na zdravstvenu zaštitu, potrebno je ispuniti zakonom propisane uslove što, kao i u slučaju socijalne zaštite, dovodi do zaključka da samo lica sa priznatim statusom mogu ostvariti ova prava. Pravo na obavezno zdravstveno osiguranje ostvaruju lica koja su zaposlena ili obavljaju određene radnje, dok nezaposlena lica to pravo mogu ostvariti ako su prijavljena u Zavodu za zapošljavanje, pod uslovom da su tu prijavu podnijele u zakonom propisanom roku. Državljeni BiH koji su vraćeni u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji i ovdje se susreću sa diskriminacijom, ako se uzme u obzir činjenica da su nakon duže odsutnosti oni vjerovatno

izgubili status potreban za ostvarenje ovoga prava, a nakon povratka nisu u prilici da ga ostvare.

Sistem zdravstvene zaštite u FBiH najvećim dijelom se finansira iz doprinosa koje uplaćuju poslodavci i zaposleni, a kako između kantona postoje znatne razlike u stopi zaposlenosti i visini plaća na koje se ti doprinosi obračunavaju, tako je i potrošnja za zdravstvo u kantonima različita. Nadalje, sistem finansiranja zdravstvene zaštite koji se oslanja isključivo na doprinose za obavezno zdravstveno osiguranje nije održiv, jer svaka promjena koja se odnosi na poslodavce i zaposlene, kao što je broj zaposlenih, visina plaća, visina stope doprinosa i slično, direktno se odražava i na ukupna sredstva u zdravstvu od kojih zavisi obim zdravstvenih prava i kvaliteta zdravstvene zaštite. Na ovaj način dolazi do nejednačene prakse u obimu prava na zdravstvenu zaštitu na cijeloj teritoriji FBiH, a primjena navedenih načela na kojima počiva Zakon o zdravstvenoj zaštiti ograničava se na nivo kantona. Ovo dalje vodi ka nejednakosti u ostvarivanju prava između lica koja su ostvarila pravo na zdravstveno osiguranje, a koje zavisi od ekonomske situacije svakog kantona kao i od mjesta gdje ta lica žive.

Ove probleme su uočile nadležne institucije u FBiH i, u cilju da se amortiziraju, donesena je Odluka o utvrđivanju osnovnog paketa zdravstvenih prava³, a koja predviđa uvođenje zdravstvenih prava za neosigurana lica koja obuhvataju osiguranje hitne medicinske pomoći u slučaju ugrožavanja života, liječenje teških zaraznih bolesti, zdravstvenu zaštitu žena tokom trudnoće i poroda, zdravstvenu zaštitu duševnih bolesnika koji zbog prirode i stanja bolesti mogu ugroziti svoj ili tuđi život, zdravstvenu zaštitu u slučaju hroničnih bolesti, zdravstvenu zaštitu oboljelih od progresivnih neuromišičnih oboljenja, paraplegije, epilepsije, zdravstvene usluge u vezi sa darovanjem krvi i doniranje organa u svrhu presađivanja radi liječenja drugog lica. Nažalost, kako Federalno ministarstvo zdravstva nije donijelo implementacijske akte neophodne za implementaciju ove Odluke, ona nije implementirana na odgovarajući način i nije zaživjela u praksi.

Sa istim ciljem je osnovan i Fond solidarnosti FBiH u cilju ostvarivanja jednakih uslova za implementaciju obaveznog zdravstvenog osiguranja u svim kantonima, realizacije određenih prioritetnih programa zdravstvene zaštite od interesa za FBiH i pružanja prioritetnih najsloženijih oblika zdravstvene zaštite iz određenih specijalističkih djelatnosti. Pored ovoga, postoje geografska ograničenja u ostvarivanju zdravstvene zaštite, jer je veoma teško ostvariti zdravstvenu zaštitu u drugoj jedinici lokalne samouprave unutar istog kantona ili u drugom kantonu. Postojeći sporazumi potpisani između kantona su prevaziđeni i neprovođivi, a pacijenti iz drugih teritorija moraju platiti zdravstvenu uslugu bez garancije da će troškove moći refundirati.

Republika Srpska ima centraliziran sistem zdravstva u kojem ključnu ulogu ima Ministarstvo zdravstva i socijalne zaštite, kao centralna institucija sistema koja kreira politike i strategije u ovoj oblasti. Ustav Republike Srpske ističe da su ljudsko dostojanstvo, fizički i duhovni integritet nepovredivi i proklamira da svako ima pravo na zaštitu zdravlja. Pravni okvir za oblast zdravstva čine Zakon o zdravstvenoj zaštiti⁴, prema kojem zdravstvena djelatnost predstavlja djelatnost od općeg interesa i ostvaruje se bez diskriminacije u skladu sa Zakonom o zdravstvenom osiguranju⁵ i propisanim načinima ostvarivanja prava na ovaj vid osiguranja. Zdravstveno osiguranje finansira zdravstvenu zaštitu samo osiguranim licima dok određene kategorije, kao što su djeca, lica sa mentalnim oboljenjima, lica sa invaliditetom i starija lica, uživaju zdravstvenu zaštitu iako nisu osigurana. Kako je ocijenjeno da sistem finansiranja zdravstvene

¹ "Službene novine Federacije BiH", br. 46/10, 75/13.

² "Službene novine Federacije BiH", br. 30/97, 7/02, 70/08, 48/11.

³ "Službene novine Federacije BiH", broj 21/09.

⁴ "Službeni glasnik RS", br. 106/09, 44/15.

⁵ "Službeni glasnik RS", br. 18/99, 51/01, 70/01, 51/03, 17/08, 1/09, 106/09.

zaštite treba unaprijediti i učiniti ga učinkovitijim, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite planira unapređenje zdravstvenog sistema kroz: a) smanjenje razlika u zdravstvenom stanju i dostupnosti zdravstvene zaštite stanovništva u odnosu na geografsku oblast i socijalno-ekonomske grupe, b) unapređenje zdravstvenog stanja i povećanje dostupnosti zdravstvene zaštite za ranjive grupe stanovništva, c) reorijentacija cjelokupne zdravstvene zaštite na unapređivanje zdravlja i prevenciju bolesti i d) podizanje djelotvornosti i kvaliteta zdravstvene zaštite.

Kao i u FBiH i RS, organizacija zdravstvene zaštite u **Brčko Distriktu BiH** odvija se kroz sistem primarne zdravstvene zaštite, sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite putem specijalističke ambulante, specijalističkog centra, odnosno, poliklinike, bolnice i zavoda i aktivnosti javnog zdravstva, a pravni okvir kojim je ova oblast regulirana sadržan je u Zakonu o zdravstvenoj zaštiti u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine ¹ i Zakonu o zdravstvenom osiguranju Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine ². U Brčko Distriktu BiH ne postoje određene zdravstvene ustanove putem kojih se ostvaruju zdravstvene usluge, kao što su klinički centri ili zavodi, ali se u takvim zdravstvenim ustanovama zdravstvene usluge za osiguranike iz Brčko Distrikta ostvaruju kroz slanje pacijenata putem nadležnih organa. Lica koja imaju prebivalište u BD BiH i koje su uključene u sistem zdravstvenog osiguranja su zaposlena lica, nezaposlena lica, korisnici stalne osnovne socijalne pomoći, lica smještena u ustanovu putem Pododjela za socijalnu zaštitu BD BiH, penzioneri, lica starija od 65 godina, maloljetna lica, lica pod starateljstvom kao i neosigurana lica pokrivena Odlukom gradonačelnika o zdravstvenom osiguranju neosiguranih lica.

Ciljevi koje BiH želi ostvariti kada je u pitanju zdravstvena zaštita stanovništva naslanjaju se na ciljeve i načela koja su zajednički definirale zemlje EU, a odnose se na univerzalnost, mogućnost pristupa zdravstvenoj zaštiti dobrog kvaliteta, solidarnost i jednakost vrijednosti u oblasti zdravstvene zaštite. Univerzalnost znači da nikome nije zabranjen pristup zdravstvenoj zaštiti, solidarnost je povezana sa finansijskim rješenjem sistema i potrebom da se osigura pristup svima, a jednakost se odnosi na jednak pristup u skladu sa potrebama bez obzira na spol, starost, socijalni status ili mogućnost plaćanja. Ratifikacijom Evropske socijalne povelje BiH je preuzela obavezu da uspostavi djelotvoran sistem socijalne zaštite, osigura prava iz zdravstvenog osiguranja i uspostavi dostupan i djelotvoran sistem primarne zdravstvene zaštite stanovništva, sa posebnom pažnjom prema ugroženim grupama stanovništva, kao što su beskućnici, ovisnici, nezaposleni i slično. Odgovarajuća socijalna i medicinska pomoć se prema obavezama BiH iz ESP-a osigurava svakom licu koje nema odgovarajuća sredstva. Strateški dokumenti u oblasti zdravstvene zaštite koje su donijeli entiteti i planirane reforme govore u prilog činjenici da postoji ozbiljna namjera da se ciljevi i načela preuzeta iz dokumenata EU ostvare u praksi i na taj način stanovništvu osigura dostupnost zdravstvenih usluga i eliminiiraju nejednakosti u ostvarivanju prava na zdravstvenu zaštitu. Prema godišnjem izvještaju Direkcije za ekonomsko planiranje BiH više od 15% stanovništva u BiH je van sistema zdravstvene zaštite i nije obuhvaćeno zdravstvenim osiguranjem, što govori da pristup zdravstvenoj zaštiti i zdravstvenom osiguranju nije svima jednako dostupan. Ovo se posebno odnosi na pojedine marginalizirane grupe koje nisu integrirane u društvenu zajednicu, kao što su Romi, raseljena lica i povratnici, starija i nepokretna lica, hronični bolesnici, a može se pretpostaviti da određeni broj readmisiranih lica spada u neku od navedenih grupa.

Eliminiranje diskriminacije ranjivih grupa po pitanju ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu moguće je kroz

donošenje novih ili izmjene i dopune postojećih sistemskih zakona, kao što su Zakon o zdravstvenoj zaštiti i Zakon o zdravstvenom osiguranju, kao i podzakonskih akata donesenih na osnovu ovih zakona, iako i po postojećim zakonskim rješenjima ne treba postojati neosigurano stanovništvo. Za ostvarivanje cilja pune pokrivenosti stanovništva zdravstvenim osiguranjem kao i načela preuzetih iz Evropske socijalne povelje postoji puna politička podrška svih važnih aktera u BiH i ta se činjenica, kao što je to slučaj i sa socijalnom zaštitom, uzela u obzir kod definiranja specifičnih ciljeva ove Strategije usmjerenih na osiguranje olakšanog pristupa zdravstvenim uslugama readmisiranih lica.

2.4. Obrazovanje

Sistem obrazovanja u BiH je decentraliziran, a punu i nepodijeljenu nadležnost u obrazovanju imaju Republika Srpska, deset kantona u Federaciji BiH i Brčko Distrikt BiH koji tu nadležnost implementiraju kroz 12 institucija odgovornih za obrazovanje. Na nivou BiH, Ministarstvo civilnih poslova ima koordinirajuću ulogu kada je u pitanju definiranje strategija na međunarodnom planu, između ostalog i za oblast obrazovanja. U Republici Srpskoj Ministarstvo prosvjete i kulture i Ministarstvo za naučnotehnoški razvoj i visoko obrazovanje imaju izvornu nadležnost za obrazovanje i obavljaju upravne i stručne poslove koji se odnose na oblast obrazovanja i kulture. Odjel za obrazovanje Vlade Brčko Distrikta BiH obavlja stručne, administracijske i druge poslove koji se odnose na oblast obrazovanja.

U FBiH obrazovna politika, donošenje zakona i finansiranje obrazovanja je u nadležnosti deset kantonalnih ministarstava nadležnih za obrazovanje, dok su jedinice lokalne samouprave nadležne za organiziranje vaspitno-obrazovnog procesa, održavanje školskih objekata, kreiranje dijela nastavnih planova i programa od važnosti za lokalnu zajednicu i za sufinansiranje obrazovanja. Okvirnim zakonima na nivou BiH i zakonima nižih nivoa vlasti nadležnih za obrazovanje propisano je pravo pristupa i jednake mogućnosti učestvovanja u odgovarajućem obrazovanju bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi. U BiH svako ima pravo na školovanje pod jednakim uslovima, a osnovno obrazovanje je obavezno i besplatno i jedini kriterij za upis je starost djeteta.

Međutim, obrazovni sistem u BiH nije prilagođen zahtjevima tržišta i nije u mogućnosti da se brzo prilagođava promjenama u društvu zbog čega je započeto sa reformama usmjerenim na modernizaciju obrazovanja u skladu sa EU standardima. Ono što je bitno za readmisirana lica kada su u pitanju reforme u oblasti obrazovanja jeste činjenica da je jedan od ciljeva reformi uspostava inkluzivnog obrazovnog sistema koji, između ostalog, podrazumijeva:

- uključivanje djece iz marginaliziranih grupa (djeca sa poteškoćama u razvoju, djeca iz ruralnih sredina, djeca iz siromašnih porodica i porodica u riziku, djeca nezaposlenih roditelja, djeca bez roditeljskog staranja) u obrazovni sistem;
- omogućavanje djeci sa posebnim obrazovnim potrebama da se mogu školovati u redovnim školama prema programima koji su prilagođeni njihovim potrebama;
- zabranu diskriminacije djece, nastavnika i školskog osoblja na osnovu rase, spola, jezika, religije, političkog ili drugog mišljenja, nacionalnog ili socijalnog porijekla, na osnovu individualnosti ili na bilo kojoj drugoj osnovi.

U BiH se pojam inkluzivnog obrazovanja još uvijek veže za obrazovanje djece sa poteškoćama u razvoju i djece sa posebnim potrebama, tako da je veoma važno podići svijest o važnosti obrazovne i socijalne uključenosti svih marginaliziranih grupa i

¹ "Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH", broj 52/18.

² "Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH", br. 27/08.

promovirati koncept inkluzivnog obrazovanja. U tom pravcu su u strateške dokumente i zakonsku regulativu u obrazovanju u BiH ugrađene odredbe iz međunarodnih dokumenata iz oblasti ljudskih prava. Ovo je dovelo do toga da djeca i mladi sa posebnim potrebama sve češće stižu obrazovanje u redovnim školama i prema programima prilagođenim njihovim individualnim mogućnostima i sposobnostima. Grupe koje su najčešće isključene iz obrazovanja su djeca sa posebnim potrebama, romska djeca, djeca readmisiranih lica, socijalno ugrožena djeca, djeca iz ruralnih oblasti, djeca i mladi ovisnici o drogama, djeca sa problemima u učenju i ponašanju, djeca i mladi u sukobu sa zakonom. Kada su u pitanju djeca sa višestrukim smetnjama, ona su uglavnom smještena u posebnim i specijalnim socijalnim ustanovama dok ih u redovnim školama nema. Isključenost iz obrazovanja uslovljena je ograničenim finansijskim mogućnostima i fragmentiranom djelatnošću obrazovanja u kojoj je svaki nivo nadležne obrazovne vlasti odgovoran za cjelinu tog sektora u svojoj oblasti. Započete reforme sistema obrazovanja u BiH traju dugo jer su opterećene problemima koji uključuju nedostatak ljudskih kapaciteta, nepostojanje zajedničkih standarda za sve obrazovne procese, nespremnost obrazovnih struktura na promjene, nedostatak finansijskih sredstava i nedovoljno učestvovanje jedinica lokalne samouprave u radu škola.

Readmisirana lica dijele probleme sa kojima se suočavaju sve marginalizirane grupe kada je u pitanju obrazovanje. Readmisirana djeca se često susreću sa problemom nastavka obrazovanja nakon povratka. Jedan broj njih loše ili uopće ne govori maternji jezik jer su rođeni u inostranstvu, pa su im potrebni dodatni kursevi kako bi mogli pratiti nastavu. Školski program u mjestima povratka je drugačiji od onoga koji su pohađali u zemljama iz kojih se vraćaju, pa su prinuđeni upisati se u niže razrede. Dodatni problem je neprihvatanje sredine u koju se vraćaju, tako da su readmisirana djeca veoma često diskriminirana, što je posebno vidljivo kada su u pitanju romska djeca. Nedostatak preciznih podataka o strukturi readmisiranih lica, uključujući starosnu i obrazovnu, onemogućava izradu pouzdane procjene obrazovnih potreba djece kao i odraslih kojima je potrebno dodatno obrazovanje. Slično kao i u slučaju ostvarivanja drugih prava, nedostatak ličnih dokumenata i troškovi nostrifikacije diploma stečenih u inostranstvu predstavljaju dodatni problem kada je u pitanju nastavak obrazovanja u mjestima povratka. Postojeće reforme obrazovnog sistema u BiH, strateški dokumenti sa ugrađenim načelima preuzetim iz dokumenata EU i zakonodavni okvir za oblast obrazovanja razvijaju koncept inkluzivnog obrazovanja i punu uključenost marginaliziranih grupa u sistem redovnog školovanja, što je uzeto u obzir kod definiranja konkretnih aktivnosti usmjerenih na pristup obrazovanju državljana BiH koji su vraćeni u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji.

2.5. Privremeni smještaj po modelu neprofitnog socijalnog stanovanja

Zadovoljavanje stambenih potreba jedan je od osnovnih preduslova za održivu integraciju državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji. Određeni broj readmisiranih lica nema riješeno pitanje stanovanja, što se najčešće odnosi na romsku populaciju i na ona readmisirana lica koja su prije odlaska iz zemlje bila podstanari kao i ona koja su izgubila stanarska prava zbog propuštanja zakonskih rokova za povrat stambenih jedinica. Zbog činjenice da nisu imale prijavljeno prebivalište u BiH zbog dužeg odsustva iz zemlje, readmisirana lica ne mogu zadovoljiti kriterije javnih poziva za stambeno zbrinjavanje koje najavljuju nadležna ministarstva. U BiH nije dovoljno razvijen sistem socijalnog stanovanja kao dijela ukupne stambene politike putem kojeg bi država preuzela obavezu stambenog zbrinjavanja lica u potrebi, uključujući i državljane

BiH koji su vraćeni u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji. Ova situacija je djelimično amortizirana kroz implementaciju Akcionog plana za stambeno zbrinjavanje Roma kao i putem unapređenja pravnog okvira na lokalnom nivou kojim se uređuje neprofitno socijalno stanovanje.

Nažalost, praksa pravnog uređenja u oblasti socijalnog stanovanja je u svom začetku s obzirom na to da je zabilježena samo u nekim kantonima Federacije BiH. Pored ovoga, u BiH se već nekoliko godina provode programi neprofitnog socijalnog stanovanja kroz implementaciju projekata podržanih od nevladinih i međunarodnih organizacija i uz učestvovanje jedinica lokalne samouprave, koji su usmjereni na stambeno zbrinjavanje socijalno ugroženih lica. Ovakvi projekti dali su pozitivne rezultate, pa je MLJPI u skladu sa svojim nadležnostima osiguralo privremeni smještaj readmisiranim licima po modelu neprofitnog socijalnog stanovanja, u sklopu čega je sanirano i opremljeno 63 stambene jedinice. Ove stambene jedinice su u vlasništvu jedinica lokalne samouprave koje su donijele odgovarajuće odluke u vezi sa njihovim korištenjem i na taj način ih uvele u postojeći sistem socijalnog stanovanja. Stambene jedinice su namijenjene readmisiranim licima, ali ih jedinice lokalne samouprave mogu koristiti i za smještaj socijalno ugroženih lica, pod uslovom da nema potrebe za smještajem readmisiranih lica, na što prethodnu ssglasnost daje MLJPI. Sve više jedinica lokalne samouprave teži uspostavi socijalnog stambenog fonda kroz sanaciju i adaptaciju neuslovnih stambenih objekata jer to ima višestruku važnost za zajednicu. Pored sprečavanja daljeg propadanja stanova, povećavanja broja funkcionalnih stambenih jedinica i boljeg ukupnog izgleda, podržava se i razvoj lokalnih zajednica jer se u radove na sanaciji stambenih objekata uključuju lokalne kompanije. Nadalje, privremeni smještaj po modelu neprofitnog socijalnog stanovanja omogućuje readmisiranim licima da dobiju odgovarajuću asistenciju u pogledu ostvarivanja drugih prava. Odluke o privremenom smještaju readmisiranih lica po modelu neprofitnog socijalnog stanovanja, koje donose jedinice lokalne samouprave, usuglašene su sa postojećim odlukama kojima se uređuju pitanja socijalnog neprofitnog stanovanja, čime se sprečava eventualni otpor koji stanovništvo može pružiti u slučaju favoriziranja jedne grupe građana u odnosu na ostale. U tom pravcu, sredstva za finansiranje najamnine i drugih troškova stanovanja za korisnike koji ih samostalno ne osiguravaju, privremeno se osiguravaju iz sredstava koja je osiguralo MLJPI, dok se drugi nivoi uključenosti ne počnu i na ovaj način identificirati kao institucije koje su odgovorne za integraciju readmisiranih lica.

Iako BiH nije preuzela obavezu iz Evropske socijalne povelje da promovira pristup stanovanju odgovarajućeg standarda, spriječi i smanji stanje beskućnosti u cilju njegove postupne eliminacije i učini cijenu stanovanja dostupnom za one koji ne raspolažu odgovarajućim resursima, ohrabruje činjenica da se na lokalnom nivou razvija sistem privremenog socijalnog stambenog zbrinjavanja u koji su uključena i readmisirana lica.

U Republici Srpskoj donesen je Zakon o socijalnom stanovanju Republike Srpske¹. Vlada Republike Srpske je 30.7.2020. godine donijela Odluku o usvajanju Strategije razvoja socijalnog stanovanja u Republici Srpskoj 2020-2030. godina, koja je postavila osnovne elemente u oblasti socijalnog stanovanja koji se dalje razvijaju na republičkom i lokalnom nivou.

Cilj Strategije je identifikacija prioriteta potrebnih za razvoj socijalnog stanovanja u Republici Srpskoj, a svrha Strategije je: povećanje povoljnijih stambenih rješenja; proširenje kruga porodičnih domaćinstava kao potencijalnih korisnika koji učestvuju u stambenoj potrošnji da bi mogli ostvariti pravo na ovaj

¹ "Službeni glasnik RS", broj 54/19.

vid stanovanja; stambeno zbrinjavanje ranjivih kategorija, kao i drugih kategorija obuhvaćenih ovom Strategijom.

Socijalno stanovanje, u smislu ovog Zakona, je stanovanje određenog standarda, koje se, uz podršku javnog sektora, osigurava fizičkim licima koja iz različitih, a prvenstveno ekonomskih, socijalnih i zdravstvenih razloga, nisu u mogućnosti da samostalno riješe stambeno pitanje na tržištu. Ovaj oblik stanovanja osigurava osnovne funkcije koje se ogledaju u:

- zadovoljenju stambenih potreba osjetljivih-ranjivih društvenih grupa i siromašnih kategorija stanovništva,
- podsticanju razvoja nerazvijenih i nedovoljno razvijenih oblasti stambenom ponudom i poboljšanju uslova stanovanja određenih grupa nosilaca razvoja,
- smanjenju loših uslova stanovanja u gradskim naseljima i povećanju ponude stanova sa nižom najamninom u odnosu na tržišnu ponudu.

Predloženim zakonskim rješenjima stambeno zbrinjavanje je usmjereno, između ostalog, i prema ranjivim kategorijama, kao što su raseljena lica i izbjeglice, povratnici po Sporazumu o readmisiji, žrtve ratne torture, samohrani roditelji, porodice sa troje ili više djece, mladi bez roditeljskog staranja, korisnicima prava koja im pripadaju na osnovu Zakona kojim se propisuje socijalna zaštita, kao što su materijalno neosigurana i za rad nesposobna lica, lica sa invaliditetom, starija lica bez porodičnog staranja, žrtve nasilja u porodici i druga lica u skladu sa Zakonom. Izrađena je Strategija razvoja socijalnog stanovanja u Republici Srpskoj (2020. – 2030. godina) ¹, kojom se planira izgradnja novih stambenih jedinica za socijalno stanovanje.

U Brčko Distriktu BiH donesen je Zakon o socijalnom stanovanju u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine ². Donošenjem ovog Zakona pravno je uređena oblast socijalnog stanovanja, propisani su uslovi i način ostvarivanja prava na socijalno stanovanje i druga pitanja značajna za socijalno stanovanje u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine. Ovaj Zakon je kao ranjivu grupu prepoznao i povratnike po osnovu Sporazuma o readmisiji u dijelu koji se odnosi na posebne kriterije koji pomažu u odabiru korisnika stana socijalnog stanovanja i služe za procjenu potreba korisnika stana socijalnog stanovanja po prioritetima, gdje je propisano da ova kategorija ima pravo na dodatne bodove po osnovu pripadnosti toj kategoriji.

IV. INSTITUCIONALNI OKVIR ZA IMPLEMENTACIJU STRATEGIJE

Funkcionalni mehanizam koordinacije između državnih i entitetskih institucija uključenih u sistem readmisije uspostavljen je putem Koordinacijskog vijeća za praćenje realizacije Strategije, Koordinacijskog odbora za međuinstitucionalnu saradnju, koji djeluje kao stručni i operativni organ Koordinacijskog vijeća, kao i kroz uspostavu kantonalnih koordinatora za readmisiju i lokalnih readmisionih timova na lokalnom nivou, čime su postavljeni osnovi za harmoniziran pristup u prihvatu i integraciji državljana koji su vraćeni u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji.

Direktnu nadležnost za implementaciju Sporazuma o readmisiji državljana BiH, koji se nalaze u ilegalnom boravku u zemljama EU i drugim zemljama sa kojima BiH ima potpisane bilateralne sporazume, ima **Ministarstvo sigurnosti BiH**. Sektor za migraciju Ministarstva sigurnosti provjerava državljanstva i identitet lica navedenih u zahtjevima za readmisiju putem ministarstava unutrašnjih poslova u BiH, u skladu sa odredbama Protokola o saradnji u učinkovitijoj realizaciji Sporazuma o readmisiji lica koje borave bez dozvola u drugim zemljama. Protokolom je detaljno regulirana procedura postupanja između

potpisnica, a njegova implementacija znatno je uticala na poštivanje striktnih rokova predviđenih sporazumima o readmisiji.

U slučajevima kada ne postoji zahtjev za readmisiju nego samo najava povratka, a što se odnosi na lica koja posjeduju valjanu dokumentaciju (pasoš ili biometrijsku ličnu kartu), Ministarstvo obavještava Graničnu policiju i MLJPI kako bi se izvršio prihvata.

Granična policija BiH je upravna organizacija sa operativnom samostalnošću u sastavu Ministarstva sigurnosti koja, u skladu sa Zakonom o graničnoj policiji ³, Zakonom o graničnoj kontroli ⁴ i drugim zakonima po kojima je dužna postupati, vrši granične provjere nad svim licima koja prelaze državnu granicu BiH radi odobravanja ulaska ili izlaska sa teritorije BiH, odnosno, prelaska državne granice BiH. Po prijemu najave prihvata bh. državljana na osnovu Sporazuma o readmisiji od strane Ministarstva sigurnosti, GP BiH obavlja graničnu provjeru nad licem i u skladu sa članom 2. Protokola o saradnji u učinkovitijoj realizaciji Sporazuma o readmisiji lica koje borave bez dozvole u drugim zemljama, obavještava MS o realiziranom prihvatu lica. Također, GP BiH daje podršku Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice na graničnom prelazu prilikom obavljanja intervjua, osigurava prostoriju za obavljanje intervjua i prisutnost službenika Granične policije tokom intervjua i prihvata lica, a po zahtjevu Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice pruža i drugu podršku potrebnu za uspješnu realizaciju prihvata readmisiranih lica, u skladu sa Uputstvom o načinu privremenog zbrinjavanja bh. državljana na osnovu Sporazuma o readmisiji, u okviru svojih nadležnosti.

Ministarstvo vanjskih poslova BiH, posredstvom svojih diplomatsko-konzularnih predstavništava, izdaje putni dokument potreban za povratak lica koje treba da bude prihvaćeno. U slučajevima kada ne postoje dokazi uslova za readmisiju, nadležna diplomatska i konzularna predstavništva BiH, po zahtjevu, omogućuju razgovor sa licem koje treba biti vraćena u cilju utvrđivanja njegovog državljanstva. Također, Ministarstvo putem Sektora za međunarodnopravne i konzularne poslove djeluje i kao posrednik između institucija nadležnih za primjenu Sporazuma po pitanju dogovora oko detalja koje se odnose na datum povratka, mjesto ulaska u BiH, moguću pratnju i druge pojedinosti.

Ministarstvo civilnih poslova je do stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o ministarstvima i drugim organima uprave BiH ⁵, putem Sektora za rad, zapošljavanje, socijalnu zaštitu i penzije, primalo od Ministarstva sigurnosti zahtjeve za prihvata i smještaj lica koja se vraćaju na osnovu Sporazuma o readmisiji. U slučajevima kada su se ti zahtjevi odnosili na maloljetnike, lica sa duševnim smetnjama ili lica sa invaliditetom, Ministarstvo je koordiniralo aktivnosti na prihvatu i smještaju sa organima entiteta i Brčko Distrikta BiH nadležnim za socijalnu zaštitu i centrima za socijalni rad. Prihvata i zbrinjavanje državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji stavljeno je u nadležnost MLJPI, a Ministarstvo civilnih poslova ima nadležnost u oblasti državljanstva, upisa i evidencije građana, prijavljivanja prebivališta i boravišta, ličnih i putnih isprava. Također, ovo Ministarstvo je nadležno za utvrđivanje osnovnih načela koordinacije aktivnosti, usklađivanje planova entitetskih vlasti i definiranje strategija na međunarodnom planu u oblastima zdravstva i socijalne zaštite, nauke i obrazovanja kao i rada i zapošljavanja. Također, MCP koordinira projekte čiji su ciljevi usmjereni na unapređenje socijalne zaštite osjetljivih i socijalno ugroženih grupa i poboljšanje, praćenje, izvještavanje i promociju ljudskih prava.

¹ "Službeni glasnik RS", broj 80/20

² "Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH", broj 9/23.

³ "Službeni glasnik BiH", br. 50/04, 27/07, 59/09 i 47/14.

⁴ "Službeni glasnik BiH", br. 53/09 i 54/10.

⁵ "Službeni glasnik BiH", broj 87/12.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH - Nakon što je dopunom člana 12. Zakona o ministarstvima i drugim organima uprave ¹ MLJPI dobilo nadležnost za prihvati i zbrinjavanje državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji, stvoreni su uslovi za jačanje kapaciteta Sektora za izbjeglice, raseljena lica, readmisiju i stambenu politiku. Unutar Sektora djeluju četiri odjela, i to Odjel za povratak, prihvati i koordinaciju rada centara za zbrinjavanje izbjeglica i povratnika po readmisiji, Odjel za praćenje ostvarivanja prava izbjeglica, raseljenih lica i povratnika, Odjel za stambenu politiku i projekte i Odjel za podršku rada Komisije za izbjeglice i raseljena lica BiH.

U pogledu nadležnosti za rješavanje pitanja readmisije na entitetskom nivou i u Brčko Distriktu BiH, ona je određena kroz odgovarajuće dopune zakona i Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta.

U **Federaciji BiH** Federalno ministarstvo raseljenih lica i izbjeglica je koordinirajući organ za oblast readmisije. Federalno ministarstvo raseljenih lica i izbjeglica, kao koordinirajuća institucija po pitanju readmisije, ostvaruje vertikalnu koordinaciju sa MLJPI kroz saradnju u okviru Koordinacijskog vijeća, kao i koordinaciju sa kantonalnim koordinatima za pitanje readmisije koji imaju direktnu saradnju sa jedinicama lokalne samouprave kroz imenovane lokalne readmisione timove i povjerenike za prihvati i integraciju readmisiranih lica. Kada je u pitanju horizontalna koordinacija, Federalno ministarstvo raseljenih lica i izbjeglica, ostvaruje saradnju u dva pravca, i to kroz saradnju sa nadležnim federalnim ministarstvima kao što su Federalno ministarstvo zdravlja, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke kao i kroz saradnju sa nadležnim kantonalnim institucijama putem imenovanih kantonalnih koordinatara za poslove readmisije.

U pogledu zakonske regulative još uvijek nije došlo do dopune Zakona o federalnim ministarstvima i drugim organima federalne uprave kako se to predviđalo u vrijeme izrade Akcionog plana 2015-2018, ali je izvršena dopuna Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta Federalnog ministarstva raseljenih lica i izbjeglica.

Ovom dopunom popunjeno je nedostajuće radno mjesto-stručni saradnik za neprofitno-socijalno stanovanje i readmisiju u Sektoru za izgradnju i obnovu stambenih objekata raseljenih lica, povratnika i izbjeglica, u Odjelu za stvaranje uslova za povratak raseljenih lica, povratnika, izbjeglica i readmisiju. U opisu poslova je, između ostalog, i učestvovanje u izradi Strategije za prihvati i integraciju bh. državljana koji se vraćaju na osnovu Sporazuma o readmisiji, izrada podzakonskih akata iz oblasti readmisije, vođenje evidencije o readmisiranim licima, učestvovanje u izradi programa i planiranju sredstava, izvještaja, analiza i sl.

U **Republiki Srpskoj** donesen je novi Zakon o republičkoj upravi ² kojim je ustanovljen Republički sekretarijat za raseljena lica i migracije (RSRLM) kao samostalna upravna organizacija koja obavlja upravne i druge stručne poslove koji se, između ostalog, odnose i na praćenje implementacije mjera migracijske politike, predlaganje mjera radi postizanja pozitivnih efekata zakonitih migracija i suzbijanje nezakonitih migracija, integraciju državljana BiH koji se vraćaju u Republiku Srpsku na osnovu Sporazuma o readmisiji, koordinaciju rada sa nadležnim organima i institucijama koje se bave poslovima raseljenih lica i izbjeglica i poslovima migracija, kontrolu ostvarivanja, poštivanja i unapređenja ljudskih prava izbjeglica, raseljenih i readmisiranih lica. Stupanjem na snagu Zakona o republičkoj upravi, RSRLM je

preuzeo sve poslove iz nadležnosti Ministarstva za izbjeglice i raseljena lica koje je time prestalo raditi.

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u Republičkom sekretarijatu za raseljena lica i migracije ³ ustanovljen je Sektor za migracije i poslove readmisije koji je nadležan za koordinaciju i praćenje procesa migracija na prostoru Republike Srpske, zaštitu ljudskih prava i reintegraciju (**integracija**) državljana BiH koji se vraćaju na osnovu Sporazuma o readmisiji, organiziranje njihova primarnog prihvata, saradnju sa jedinicama lokalne samouprave koje prihvataju državljane BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji kao i za **implementaciju** planiranih aktivnosti na terenu radi uspješne reintegracije readmisiranih lica.

Kada je u pitanju oblast migracija, ovaj Sektor uspostavlja saradnju i koordinaciju sa organizacijama iz regije kao i međunarodnim organizacijama koje se bave poslovima migracija. Sistematizacijom radnih mjesta u ovom Sektoru predviđena su radna mjesta pomoćnika direktora za migracije i poslove readmisije, načelnika Odjela za migracije i načelnika Odjela za poslove readmisije, stručnog savjetnika za migracije i poslove readmisije, višeg stručnog saradnika za praćenje migracijskih procesa i višeg stručnog saradnika za poslove readmisije. Kada je u pitanju vertikalna saradnja po pitanju readmisije, RSRLM saraduje s MLJPI u okviru Koordinacijskog vijeća. Na nivou horizontalne koordinacije, RSRLM ostvaruje saradnju sa drugim entitetskim institucijama u čijoj su nadležnosti pitanja od važnosti za readmisirana lica i poslovi migracija i u tim institucionalnim relacijama RSRLM je prepoznat kao entitetski koordinatara za pitanje readmisije. Posebno intenzivnu saradnju RSRLM ostvaruje sa Ministarstvom zdravlja i socijalne zaštite, Ministarstvom unutrašnjih poslova, Ministarstvom uprave i lokalne samouprave, Ministarstvom finansija, Crvenim križom RS, Savezom općina i gradova RS kao i sa nevladinim organizacijama koje su uključene u rješavanje pitanja od važnosti za readmisirana lica.

Organizacijskim planom Odjela za raseljena lica, izbjeglice i stambena pitanja, u dijelu koji se odnosi na djelokrug rada, navedena je i readmisija. Tako je navedeno da je Pododjel za rješavanje stambenih potreba raseljenih lica, socijalnih kategorija stanovništva i obnovu stambenih jedinica povratnika, kao jedan od organizacijskih jedinica Odjela za raseljena lica, izbjeglice i stambena pitanja BD BiH, nadležan za "koordinaciju sa nadležnim organima Bosne i Hercegovine i nadležnim organima i institucijama Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine po pitanju ponovnog prihvata i zbrinjavanja lica koje borave bez dozvole u drugim državama, a koje se vraćaju u Brčko Distrikt BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji". U Brčko Distriktu BiH u toku je izrada novog Zakona o javnoj upravi Brčko Distrikta BiH u čijem prijedlogu je u sklopu reorganizacije postojećeg Odjela predložena i nadležnost koja se odnosi na reintegraciju državljana BiH koji se vraćaju u Distrikt po osnovu Sporazuma o readmisiji. Brčko Distrikt BiH, također, ostvaruje direktnu koordinaciju sa MLJPI kroz učestvovanje u Koordinacijskom vijeću. Gradonačelnik Brčko Distrikta BiH je imenovao lokalni readmisioni tim koji ostvaruje saradnju po pitanju readmisije sa drugim odjelima Vlade BD BiH kao i sa MLJPI.

Strategija za prihvati i integraciju bh. državljana koji se vraćaju na osnovu Sporazuma o readmisiji i Akcioni plan za period 2015-2018. godina, nisu se bavili uspostavom institucionalnog okvira za pitanja readmisije na kantonalnom nivou. U toku implementacije prošle Strategije javila se potreba da se kantoni uključe, s obzirom na to da se ostvarivanje socioekonomskih prava readmisiranih lica najvećim dijelom realizira putem kantonalnih institucija. To je dovelo do imenovanja koordinatara za poslove readmisije u svim kantonima,

¹ "Službeni glasnik BiH", br. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09 i 103/09, 87/12, 6/13, 19/16.

² "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 115/18.

³ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 15/19.

koji je ujedno organ na kantonalnom nivou nadležan za koordinaciju mjera i aktivnosti koje je potrebno preduzeti u cilju osiguranja uslova za prihvata, proprat i privremeno zbrinjavanje readmisiranih lica, a svoju koordinirajuću ulogu, u ličnom smislu, ostvaruje putem lica koje je imenovano za obavljanje poslova koordinacije. U određenim kantonima su nezavisno od imenovanih kantonalnih koordinatora оформljeni i kantonalni readmisioni timovi, isto se očekuje i u dugim kantonima u kojima postoji potreba za formiranjem kantonalnih readmisionih timova koji će se baviti organiziranjem svih potrebnih aktivnosti u vezi sa prihvatom državljana koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji, a u čiji sastav trebaju ući predstavnici kantonalnih ministarstava nadležnih za oblasti unutrašnjih poslova, zdravstva i obrazovanja.

Institucije na kantonalnom nivou koje su imenovale koordinateure za poslove readmisije su:

1. Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike Unsko-sanskog kantona,
2. Ured za obnovu, stambeno zbrinjavanje i raseljena lica Vlade Posavskog kantona,
3. Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice Zeničko-dobojskog kantona,
4. Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak Tuzlanskog kantona,
5. Ministarstvo za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljena lica i izbjeglice Bosansko-podrinjskog kantona,
6. Ministarstvo prostornog uređenja, građenja, zaštite okoliša, povratka i stambenih poslova Srednjobosanskog kantona,
7. Uprava za prognanike i izbjeglice Hercegovačko-neretvanskog kantona,
8. Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne zaštite Zapadnohercegovačkog kantona,
9. Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, izbjeglice i raseljena lica Kantona Sarajevo,
10. Ministarstvo rada, zdravstva, socijalne zaštite i izbjeglica Hercegbosanskog kantona.

U BiH je u proteklom periodu imenovano 116 lokalnih readmisionih timova i povjerenika čija je uloga prihvata i integracija readmisiranih lica, organiziranje obuka za izradu lokalnih akcionih planova (LAP) iz oblasti readmisije, obuka za izradu projekata integracije readmisiranih lica, održavanja edukacijskih radionica i seminara čime se stvaraju uslovi za uspostavu održivog sistema integracije readmisiranih lica na lokalnom nivou. Ranijim strategijama započet je proces uključivanja lokalnih zajednica u rješavanje problema readmisiranih lica kroz uspostavu readmisionih timova koje vode predstavnici lokalne administracije, dok članove timova delegiraju lokalne institucije i ustanove kao što su centri za socijalni rad, biro i za zapošljavanje, domovi zdravlja i policijske uprave. Na ovaj način se uspostavlja horizontalna koordinacija između različitih službi na lokalnom nivou i osigurava odgovarajuća podrška i asistencija readmisiranim licima. U lokalnim zajednicama u kojima još uvijek nema potrebe za uspostavom lokalnih readmisionih timova zbog malog broja readmisiranih lica, imenuju se povjerenici za readmisiju, kako bi na taj način lokalna zajednica mogla barem načelno odgovoriti na izazove lokalne integracije readmisiranih lica.

V. OČEKIVANI REZULTATI

Polazeći od analize trenutnog stanja u oblasti prihvata i integracije državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji kao i rezultata koji su na tom polju postignuti kroz implementaciju ranijih strateških dokumenata, ustanovljena su strateška pitanja na koja je potrebno odgovoriti definiranjem jasnih specifičnih ciljeva i konkretnih aktivnosti za

njihovu realizaciju. Rezultati ove Strategije će se pratiti na srednjoročnom i dugoročnom nivou.

Očekivani rezultati na **srednjoročnom planu** određeni su Akcionim planom za period 2024-2026. godina, čija implementacija treba:

- omogućiti readmisiranim licima odgovarajući pristup postojećem pravnom okviru, u cilju ostvarivanja pripadajućih prava;
- poboljšati ranije uspostavljen sistem koordinacije između nadležnih institucija na državnom, entitetskom, kantonalnom i lokalnom nivou;
- ojačati kapacitete nadležnih službi u jedinicama lokalne samouprave i nadležnih kantonalnih institucija kroz uspostavu radnih mjesta, obuke i redovno finansiranje;
- nadograditi softver za upravljanjem podacima o readmisiji i useljivosti stambenih jedinica;
- uspostavu readmisionih timova ili povjerenika za readmisiju u svim jedinicama lokalne samouprave u BiH u kojima nije uspostavljen sistem;
- pružiti odgovarajuću i kontinuiranu obuku lokalnih readmisionih timova i povjerenika;
- osigurati resurse u smislu kadrovske i materijalno-tehničke opremljenosti nadležnih službi u jedinicama lokalne samouprave kao i centara za socijalni rad;
- uspostaviti evidenciju potreba readmisiranih lica sa njihovim socijalnim anamnezama od strane centara za socijalni rad kako bi se osigurala ciljne intervencije;
- osigurati odgovarajuću finansijsku podršku za posebne programe namijenjene readmisiranim licima od strane jedinica lokalne samouprave (privremeni smještaj, samozapošljavanje, finansijsko-materijalna pomoć itd);
- osigurati odgovarajuće učestvovanje nadležnih institucija svih nivoa vlasti u pogledu finansijske, materijalno-tehničke i stručne podrške jedinicama lokalne samouprave;
- osigurati objektivno informiranje i podizanje svijesti o važnosti integracije readmisiranih lica u jedinicama lokalne samouprave kroz organiziranje sastanaka, konferencija, savjetovanja i promotivnih kampanja;
- osigurati pravovremeno informiranje readmisiranih lica o njihovim pravima i načinima za njihovo ostvarivanje.

Od institucija na **državnom nivou** koje su uključene u proces readmisije očekuje se da uz finansijsku i stručnu pomoć uspostave sistem za upravljanje podacima o readmisiji, čiji je cilj podrška radu svim učesnicima koji su uključeni u poslove readmisije, a posebno donosiocima odluka od važnosti za readmisirana lica. Sistem će omogućiti evidentiranje readmisiranih lica, monitoring realizacije aktivnosti, bržu komunikaciju između ključnih aktera, kao i podršku projektima usmjerenim na rješavanje potreba readmisiranih lica. Korisnici ovoga sistema bit će akteri svih nivoa vlasti u BiH, s tim da će MLJPI kreirati informacije o državljanima BiH koji su vraćeni u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji nakon provjere s IDDEEA-om, entitetske i kantonalne institucije imat će mogućnost uvida u informacije dok će jedinice lokalne samouprave, nakon provjere dobijenih informacija na terenu, imati mogućnost da ih dopune ako je potrebno. Očekuje se da će uspostava ovoga informacijskog sistema unaprijediti i olakšati protok informacija o readmisiranim licima od trenutka prijema informacija od strane MS i GP, preko odgovarajućih provjera od strane entitetskih i lokalnih institucija do lokalnih readmisionih timova zaduženih za implementaciju i praćenje aktivnosti na integraciji readmisiranih lica. Pored navedenog, MLJPI nastaviti će sa aktivnostima u vezi sa implementacijom Programa obuka i edukacija iz oblasti

readmisije, jačanja međunarodne i regionalne saradnje i razvijanja komunikacijske strategije u cilju promocije Strategije i Akcionog plana.

Kako se integracija readmisiranih lica odvija na lokalnom nivou, neophodno je na **višim nivoima** upotrijebiti postojeći pravni okvir koji tretira pitanje readmisije na način da se zakonski uredi jasna nadležnost za ovu oblast. Ovo se odnosi na dopune Zakona o federalnim ministarstvima i drugim organima federalne uprave kada su u pitanju odredbe o nadležnosti federalnih ministarstava, te Zakona o javnoj upravi Brčko Distrikta BiH kada su u pitanju odredbe o nadležnosti odgovarajućeg odjela Vlade Brčko Distrikta BiH. Nadalje, potrebno je analizirati potrebu izmjena i dopuna zakona i podzakonskih akata entiteta, kantona i BD BiH iz oblasti pripadajućih prava i uključenja i readmisiranih lica u iste.

Od **kantonalnog nivoa** u idućem periodu se očekuje da se nadležne kantonalne institucije aktivno uključe u implementaciju programa i mjera usmjerenih na prihvata i integraciju državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji. Ovaj proces je započeo u periodu implementacije Strategije 2015-2018. imenovanjem kantonalnih koordinatora, koji su ujedno organi na kantonalnom nivou, nadležnih za koordinaciju mjera i aktivnosti koje je potrebno preduzeti u cilju osiguranja uslova za prihvata, praprat i privremeno zbrinjavanje readmisiranih lica, a svoju koordinirajuću ulogu, u ličnom smislu, ostvaruju putem lica koja su imenovana za obavljanje poslova koordinacije što, između ostalog, podrazumijeva: preuzimanje zahtjeva za prihvata državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji na teritoriju kantona; uspostavu komunikacije i koordinacije sa kantonalnim institucijama u čijoj su nadležnosti pitanja od važnosti za readmisirana lica; saradnju sa nadležnim ustanovama i službama po pitanju utvrđivanja Plana potreba readmisiranih lica; predlaganje planova potreba sa Prijedlogom programa i mjera za odgovarajuću socioekonomsku asistenciju; pripremu Izvještaja o procesu integracije readmisiranih lica i niza drugih mjera i aktivnosti. Očekuje se da u kantonima, gdje nadležne kantonalne institucije odlučuju da je to neophodno, kantonalni koordinatori budu nosioci aktivnosti na organiziranju kantonalnih readmisionih timova u čiji sastav bi trebali ući predstavnici kantonalnih ministarstava nadležnih za oblasti unutrašnjih poslova, socijalne i zdravstvene zaštite, rada i zapošljavanja, te obrazovanja.

Strategija treba da stvori pretpostavku da se u **jedinicama lokalne samouprave** na kvalitetan i organiziran način rješavaju problemi sa kojima se readmisirana lica suočavaju. Lokalne zajednice treba da su osposobljene za aktivno uključivanje u sistem prihvata i integracije državljana BiH, a dugoročno i osposobljene da u saradnji sa nadležnim institucijama na lokalnom, kantonalnom, entitetskom i državnom nivou djelotvorno rješavaju sve aspekte integracije readmisiranih lica. Prvi korak u tom smjeru je puna informiranost nadležnih službi na lokalnom nivou o procesu readmisije i migracijskim kretanjima u BiH i organiziranje odgovarajućih obuka službenika. Također, u periodu implementacije Akcionog plana 2024-2026, inicirat će se uspostava lokalnih readmisionih timova ili povjerenika za readmisiju u jedinicama lokalne samouprave u BiH u kojima to nije učinjeno, kao i redovno ažuriranje o izmjenama članova lokalnih readmisionih timova. Postojeći lokalni readmisioni timovi trebaju redovno revidirati svoje akcione planove, a novoorganizirani donijeti nove uz izradu akata kojima će biti uređena pitanja privremenog smještaja readmisiranih lica po načelima neprofitnog socijalnog stanovanja i izrađeni projekti socijalne i ekonomske integracije readmisiranih lica.

Iako su **nevladine organizacije** uključene u podršku u pristupu pravima readmisiranih lica, očekuje se dalje razvijanje saradnje na lokalnom nivou, u cilju snažnijeg angažiranja nevladinog sektora u nastojanju da se unaprijedi stepen socijalne

uključenosti. Ovo se planira postići kroz konkretne programe i projekte pomoći koje implementira nevladin sektor, kao i kroz aktivnosti posredovanja između jedinica lokalne samouprave i potencijalnih donatora, kako bi se identificirali i pripremili projekti integracije readmisiranih lica i osigurali finansijski izvori za njihovu realizaciju. Nvladin sektor se treba značajnije uključiti u proces donošenja odluka na svim nivoima vlasti i dati doprinos u pripremi propisa i strateških dokumenata kroz uspostavu mehanizama komunikacije i saradnje državnih, entitetskih i kantonalnih organa uprave i nevladinog sektora. Također, nevladin sektor može pridonijeti amortizaciji negativnih efekata fragmentiranog pravnog i institucionalnog okvira u BiH kroz posredovanje između lokalne zajednice i viših nivoa vlasti. Segmenti integracije readmisiranih lica u kojima se očekuje uključenost nevladinog sektora su psihosocijalna pomoć, besplatna pravna pomoć i zastupanje. Dosadašnja iskustva nevladinog sektora u radu sa readmisiranim licima, a posebno sa ranjivim grupama, njihova mobilnost i fleksibilnost kao i pravovremeno djelovanje na potrebe ugroženih grupa mogu djelovati kao produžena ruka centrima za socijalni rad, a široka lepeza usluga koje pruža nevladin sektor može olakšati proces integracije readmisiranih lica u lokalne zajednice.

Strateškim **projektima** će se olakšati, unaprijediti i dalje ojačati svi aspekti u vezi sa uspostavom funkcionalnog sistema integracije državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji, a oni obuhvataju sljedeće:

1. **Ekonomsko osnaživanje državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji** - Ekonomsko osnaživanje readmisiranih lica osnovni je predušlov za smanjenje sekundarnih migracija državljana BiH i uslov za ostvarivanje socijalnih i drugih prava. Uzimajući u obzir trenutno stanje na tržištima rada u BiH kao i činjenicu da readmisirana lica uglavnom spadaju u kategoriju teško zapošljivih lica, projekti ekonomskog osnaživanja dobijaju na svojoj važnosti. U skladu sa svojim nadležnostima, MLJPI je u proteklom periodu realiziralo pilot projekat ekonomskog osnaživanja readmisiranih lica u 25 jedinica lokalne samouprave u kojima su organizirani lokalni readmisioni timovi kojim se želi promovirati održivost na individualnom i lokalnom nivou. Održivost na individualnom nivou podrazumijevala je i dostavu inicijalne pomoći posebno ugroženim domaćinstvima kao i pomoć pri zapošljavanju ili samozapošljavanju. Ove vrste interventnih pomoći su imale za cilj razviti kapacitete za kontinuirano ostvarivanje prihoda kod korisnika, a za ostvarivanje toga cilja ključnu ulogu imaju jedinice lokalne samouprave od kojih se očekuje i u narednom periodu da putem lokalnih readmisionih timova aktivno učestvuju u ekonomskom osnaživanju readmisiranih lica kroz pružanje socijalno-ekonomske podrške. Socioekonomska integracija readmisiranih lica ne može biti uspješna bez izgradnje kapaciteta na lokalnom nivou tako da postojeći projekat ekonomskog osnaživanja obuhvata obuke lokalnih readmisionih timova kako bi bili osposobljeni da djelotvorno vode aktivnosti na socioekonomskoj integraciji. Ovakav pristup osigurava održivost na lokalnom nivou.

Posebna vrijednost projekta ekonomskog osnaživanja readmisiranih lica leži u činjenici da se za sva readmisirana lica izrađuju socioekonomski kartoni (SEK) koji sadrže podatke o broju i strukturi readmisiranih lica, stepenu njihove ugroženosti, imovinskom, obrazovnom i zdravstvenom statusu, spolnoj strukturi kao i podaci o pripadnosti radno sposobnim

kategorijama. Podaci koji se prikupe putem navedenih kartona predstavljaju osnov za utvrđivanje kriterija koji će olakšati socioekonomsku podršku readmisiranim licima, što je MLJPI uzeo u obzir pri izradi Pravilnika o načinima podrške u ostvarivanju socio-ekonomske održivosti. Ovaj Pravilnik namijenjen je lokalnim administracijama kako bi kod procjene i dodjele ekonomske pomoći postupali na jednoobrazan način. Očekuje se da iskustva stečena implementacijom ovoga projekta budu iskorištena pri uspostavi istog ili sličnog sistema ekonomskog osnaživanja i u drugim jedinicama lokalne samouprave kako bi se osigurao standardiziran, usklađen i učinkovit sistem integracije readmisiranih lica. Najveći broj potencijalnih korisnika projekta socioekonomskog osnaživanja pripada romskoj populaciji koja spada u grupu "teško zapošljivih lica". Rješenje problema ove populacije nadilazi okvire ovoga projekta i zahtijeva uključivanje nadležnih institucija svih nivoa, a posebno onih jedinica lokalne samouprave sa velikim brojem Roma koji su vraćeni u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji.

2. Sistem za upravljanje podacima o readmisiji

Funkcionalan, djelotvoran i održiv informacijski sistem uključuje sve one podatke koji su od važnosti za odgovarajuću asistenciju readmisiranim licima, a posebno za planiranje aktivnosti za njihovu socioekonomsku integraciju od strane jedinica lokalne samouprave.

Upotreba informacijskog sistema predstavlja strateški cilj u srednjoročnom planskom periodu obuhvaćenom važećim akcionim planovima, a koji je u funkciji jačanja sistema koordinacije između nadležnih institucija i službi svih nivoa vlasti.

Informacijski sistem kojima upravlja MLJPI i čiji je vlasnik, sadrži osnovne lične podatke o readmisiranim licima koje Ministarstvo sigurnosti BiH dostavlja Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH. Podaci se, nadalje, ustupaju na korištenje ključnim institucijama i lokalnim zajednicama. Pristup samim podacima se osigurava kroz nesmetan pristup sistemu putem mrežnog preglednika sa pripadajućim korisničkim imenima i pristupnim lozinkama. Entitetski i kantonalni organi uprave imaju pristup ovome sistemu radi sagledavanja stanja iz ove oblasti, kreiranja izvještaja, analiza i programa pomoći, kao i redovnih statističkih pregleda za vlastite potrebe, dok lokalne zajednice unose podatke o socioekonomskoj anamnezi readmisiranih lica. Za korištenje sistema za upravljanje podacima o readmisiji, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH izradilo je Uputstvo o načinu korištenja. Uspostava sistema za upravljanje podacima o readmisiji predstavlja dodatnu vrijednost cijeloga procesa readmisije u svrhu socioekonomskog osnaživanja državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji.

3. Privremeni smještaj po modelu neprofitnog socijalnog stanovanja

Readmisirana lica koja nemaju riješeno stambeno pitanje smještaju se u stambene jedinice koje je MLJPI, iz aktivnih projekata pomoći vlada prijateljskih zemalja i međunarodnih organizacija, osiguralo za ove potrebe. Analiza podataka iz socioekonomskih kartona, koji su izrađeni kroz projekat ekonomskog osnaživanja readmisiranih lica, govori da je mali broj onih kojima je potrebna pomoć u privremenom smještaju, ali da određeni broj njih živi u stambeno neuslovnim objektima. Ovaj problem bi se trebao rješavati kroz sanaciju i opremanje neuslovnih stambenih jedinica ali i kroz ekonomsko osnaživanje readmisiranih lica čime bi se, kroz sinergiju dva projekta, postigli bolji rezultati.

4. Tematske edukacije

Prihvati i socioekonomska integracija readmisiranih lica nije moguća bez odgovarajućih kapaciteta, prije svega na lokalnom nivou, ali i svih institucija koje su uključene u proces readmisije.

Očekuje se nastavak obuka lokalnih readmisionih timova započetih u prethodnom periodu, što podrazumijeva izradu novih lokalnih akcionih planova usklađenih sa važećim akcionim planovima, kao i reviziju postojećih. Informiranost o procesu readmisije kao i upoznavanje sa izazovima u oblasti migracija, koji su po svom obimu takvi da zahtijevaju aktivno uključivanje svih nivoa vlasti u njihovo rješavanje, zahtijevaju posebne edukacije svih aktera uključenih u ove procese, a posebno kantonalnih i lokalnih administracija. U tom smislu očekuje se organiziranje tematskih edukacija kroz koje će se kantonalni readmisioni timovi, lokalni readmisioni timovi i povjerenici prikladno osposobljavati da, putem horizontalne i vertikalne koordinacije, djelotvorno i pravovremeno odgovore na sve potrebe readmisiranih lica. Na kraju, sve navedeno treba biti korišteno za izradu smjernica i uputstava o postupanju uključenih institucija u sistem prihvata readmisiranih lica.

VI. CILJEVI

Na osnovu analize stanja u oblastima prihvata i integracije readmisiranih lica, utvrđeni nivoi implementacije Strategije 2020-2023, konsultacija sa nadležnim institucijama svih nivoa vlasti koje su učestvovala u izradi ove Strategije, i uzimajući u obzir obaveze koje je BiH preuzela iz Mape puta za liberalizaciju viznog režima i Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, utvrđeni su i definirani sljedeći strateški ciljevi Strategije o prihvatu i integraciji državljana Bosne i Hercegovine koji se vraćaju u Bosnu i Hercegovinu na osnovu Sporazuma o readmisiji:

1. **U Bosni i Hercegovini je uspostavljen funkcionalan, transparentan i održiv sistem prihvata i integracije državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji;**
2. **Jedinice lokalne samouprave u Bosni i Hercegovini su osposobljene da djelotvorno odgovore na izazove socioekonomske integracije državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji i daju doprinos jačanju sistema.**

Tokom implementacije Strategije 2015-2018. započeo je proces osposobljavanja jedinica lokalne samouprave za prihvati i integraciju državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji putem organiziranja obuka za izradu lokalnih akcionih planova (LAP) iz oblasti readmisije, obuka za izradu projekata integracije readmisiranih lica, održavanja edukativnih radionica i seminara čime su stvoreni uslovi za uspostavu održivog sistema prihvata na lokalnom nivou. Sa ovom praksom će se nastaviti i kroz implementaciju ove Strategije, odnosno, važećih akcionih planova.

Definirani strateški ciljevi će se realizirati kroz dugoročne i srednjoročne planske periode, a specifični ciljevi čija je implementacija planirana za srednjoročni period od 2024. do 2026. godine su sljedeći:

1. **Poboljšanje statusa državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji kroz unapređenje postojećeg zakonodavnog okvira i osiguranje pravne podrške i zaštite prava readmisiranih lica**

Pravni okvir u BiH ne prepoznaje readmisirana lica kao posebnu kategoriju lica koja su u potrebi. Kako se u BiH sva prava ostvaruju isključivo na osnovu pripadnosti kategoriji koja je zakonom utvrđena i na osnovu koje lice koja ispunjava kriterije dobija određeni status, državljani BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji često se susreću sa problemima koje ne mogu riješiti na prikladan način, a tiču se pristupa određenim socioekonomskim pravima. Prema Zakonu o raseljenim licima, povratnicima i izbjeglicama u Republici Srpskoj

¹ povratnik je "državljanin BiH koji se kao izbjeglica iz inostranstva, odnosno raseljeno lice u BiH, vratio na teritoriju RS-a, u svoje ranije prebivalište, kao i raseljeno lice koje je nadležnom organu izrazilo volju za povratak i u procesu je povratka". Prema Zakonu o raseljenim licima i povratnicima u Federaciji BiH i izbjeglicama iz Bosne i Hercegovine ² povratnik je "izbjeglica iz Bosne i Hercegovine ili raseljeno lice koje je nadležnom organu izrazilo volju za povratak u ranije prebivalište i koje je u procesu tog povratka, kao i izbjeglica iz Bosne i Hercegovine i raseljeno lice koja se vratilo u svoje ranije prebivalište".

Readmisirana lica se nalaze u istom položaju kao i povratnici definirani navedenim zakonima, imaju iste obaveze po pitanju prijave prebivališta i pribavljanja odgovarajućih dokumenata, pa bi bilo logično osigurati im olakšan pristup pripadajućim pravima koja imaju povratnici definirani ovim zakonima.

Dok se ne izvrše dopune navedenih zakona, kao i zakona kojima su regulisane oblasti socijalne i zdravstvene zaštite i osiguranja, odredbe kojima su regulirana prava povratnika i način njihovog ostvarivanja se trebaju primjenjivati i na readmisirana lica (*mutatis mutandis*).

2. Unapređenje sistema koordinacije i jačanje kapaciteta u oblasti prihvata i integracije državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji

Kao rezultat realizacije ciljeva Strategije 2020-2023. koji su se odnosili na uspostavu sistema koordinacije između institucija u cilju harmoniziranog pristupa u oblasti prihvata i integracije readmisiranih lica, te uspostavu i jačanje institucionalnih kapaciteta u BiH u cilju pružanja odgovarajuće asistencije readmisiranim licima, uspostavljeno je Koordinacijsko vijeće za praćenje realizacije Strategije. Institucije državnog i entitetskog nivoa nadležne za prihvata državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji, kao članovi Vijeća, na ovaj način ostvaruju koordinaciju po pitanju prihvata readmisiranih lica, ali je u taj sistem koordinacije neophodno uvesti i druge institucije od posebne važnosti kao što su nadležne institucije za ostvarivanje prava na entitetskom nivou. Nakon prihvata readmisiranog lica fokus je na njihovoj punoj integraciji u lokalnu zajednicu, a uzimajući u obzir činjenicu da su za pitanja od važnosti za integraciju readmisiranih lica nadležni niži nivoi vlasti, kao i činjenicu da integraciju mogu garantirati samo institucije koje za to imaju kapacitete, preduslov za realizaciju svih ciljeva ove Strategije je jačanje postojećih kapaciteta svih nadležnih institucija i drugih ključnih aktera.

Jačanje kapaciteta nadležnih institucija podrazumijeva, između ostalog, dopunu postojećeg zakonodavnog okvira kako bi se jasno utvrdile obaveze nadležnih institucija u oblasti prihvata i integracije državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji i uspostavili odgovarajući mehanizmi za zaštitu ljudskih prava. Pored ovoga, neophodno je osigurati redovnu edukaciju i informiranje zaposlenih u nadležnim institucijama i osigurati odgovarajuću materijalno-tehničku opremljenost nadležnih institucija i službi. Aktivnosti predviđene u okviru ovoga cilja usmjerene su na dogradnju sistema koordinacije koji je uspostavljen u prethodnom periodu, kao i na jačanje kapaciteta za prihvata i integraciju readmisiranih lica na nižim nivoima vlasti.

3. Osiguranje pune socioekonomske uključenosti državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji

Prikladan sistem socijalne zaštite koji je usmjeren na pružanje pomoći najugroženijem dijelu stanovništva doprinosi je

stabilnosti svake države. Kao potencijalni kandidat za članstvo u EU, BiH treba svoje socijalne politike fokusirati na proces socijalnog uključivanja kako bi se domaće prakse uskladile sa politikama Evropske unije. Strateški ciljevi u oblasti socijalnog uključivanja podrazumijevaju da socijalne politike u BiH budu u funkciji zapošljavanja, poboljšanja položaja porodica sa djecom, poboljšanja obrazovanja i zdravstvene zaštite, poboljšanja položaja lica sa invaliditetom i poboljšanja penzione politike. Sve navedene oblasti trenutno su pod nekom vrstom reformi koje se implementiraju sa više ili manje uspjeha. Realizacijom ovoga specifičnog cilja, pored osiguranja socioekonomske uključenosti readmisiranih lica, daje se doprinos ukupnim politikama usmjerenim na razvoj sistema socijalne uključenosti u BiH. Sve aktivnosti koje su definirane u okviru ovoga cilja trebaju pridonijeti implementaciji postojećih reformi u oblastima obrazovanja, socijalne i zdravstvene zaštite tako da je ovaj cilj u funkciji općih reformskih procesa koji se odvijaju u BiH.

4. Uspostava (nadogradnja) sistema za upravljanje podacima o readmisiji

Cilj uspostave sistema za upravljanje podacima o readmisiji je podrška svim učesnicima koji rade na poslovima prihvata i zbrinjavanja državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji. Ovaj cilj se logično naslanja na prethodni jer je u funkciji, prije svega, unapređenja sistema koordinacije između svih aktera u oblasti readmisije. Sistem je širi pojam od baze podataka o readmisiranim licima jer obuhvata evidentiranje državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji, monitoring njihovog uključivanja u lokalnu zajednicu, komunikaciju i notifikaciju između korisnika sistema i izvještavanje. Korisnici ovoga sistema trebaju biti sve institucije i službe od državnog do lokalnog nivoa koje su uključene u poslove prihvata i integracije readmisiranih lica. Vlasnik sistema bit će MLJPI i, u korisničkom smislu, bit će dostupan putem mrežne aplikacije svim uključenim institucijama i ustanovama. Jedinicama lokalne samouprave bit će omogućeno kontrolirati podatke i dopunjavati ih u skladu sa nalazima sa terena. Korištenje informacija o broju državljana BiH koji su vraćeni u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji, kao i o njihovom statusu, uslov je za pravovremeno angažiranje nadležnih službi i pružanje odgovarajuće asistencije, dok precizni i sistematizirani podaci o socioekonomskom statusu omogućuju izradu analiza, planiranje potreba, u cilju pune integriranosti readmisiranih lica u lokalne zajednice.

5. Promocije, praćenja i izvještavanja o implementaciji Strategije

Neinformiranost i nedostatak znanja o obavezama koje je BiH preuzela potpisivanjem SSP-a, a koje se odnose na readmisiju, predstavljali su neke od razloga za sporu realizaciju određenih ciljeva definiranih ranijim strateškim dokumentima. Kako bi se izbjegli isti ili slični propusti, kada je u pitanju implementacija ove Strategije, MLJPI će u saradnji sa entitetskim i drugim partnerima razviti Komunikacijsku strategiju u cilju promocije Strategije. Aktivnosti koje će se preduzimati u okviru Komunikacijske strategije bit će usmjerene na informiranje lokalnih aktera i readmisiranih lica o ciljevima Strategije, a posebno o projektima koji se provode u okviru Akcionog plana, a od velike su važnosti readmisiranim licima, kao što je ekonomsko osnaživanje i privremeni smještaj po modelu neprofitnog socijalnog stanovanja.

Praćenje i izvještavanje o realizaciji aktivnosti definiranih Akcionim planom uključuje analizu stanja u oblastima od važnosti za državljanu BiH koji su vraćeni u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji i utvrđivanje stepena realizacije aktivnosti koje su definirane u okviru specifičnih ciljeva, kako bi se izrada sljedećih akcionih planova zasnivala na realnim osnovima.

¹ "Službeni glasnik Republike Srpske", br. 42/05, 52/12.

² "Službene novine Federacije BiH", broj 15/05.

Izvjешťaji zasnovani na kriterijima monitoringa, kao što su nadležnost, učinkovitost, djelotvornost, uspjeh i održivost, dovest će do bolje procjene potreba readmisiranih lica. Praćenje realizacije ciljeva definiranih Strategijom vršit će MLJPI kontinuirano, a izvješťaji o realizaciji pripremat će se na godišnjem nivou i prezentirati Vijeću ministara BiH radi usvajanja. Na osnovu realnih izvješťaja stvorit će se uslovi da se Strategija, ako je to potrebno, prilagodi novim kvalitetnijim rješenjima koja zahtijevaju promijenjenu situaciju na terenu.

VII. VIZIJA

U BiH je uspostavljen funkcionaln i održiv sistem prihvata i integracije državljana BiH povratnika po osnovu Sporazuma o readmisiji i drugih lica u potrebi te je razvijen mehanizam koordinacije i institucionalne saradnje na svim nivoima uključenosti.

U lokalnim zajednicama uspostavljene organizacijske strukture, koje uz poslove readmisije u okvirima svojih nadležnosti, po potrebi se bave i drugim migracijskim tokovima i trendovima koji se odnose na državljane Bosne i Hercegovine.

AKCIONI PLAN

2024-2026.

STRATEŠKI CILJEVI:

1. U BOSNI I HERCEGOVINI JE USPOSTAVLJEN FUNKCIONALAN, TRANSPARENTAN I ODRŽIV SISTEM PRIHVATA I INTEGRACIJE DRŽAVLJANA BiH KOJI SE VRAĆAJU U BiH NA OSNOVU SPORAZUMA O READMISIJU.

2. JEDINICE LOKALNE SAMOUPRAVE U BOSNI I HERCEGOVINI SU OSPOSOBLJENE DA DJELOTVORNO ODGOVORE NA IZAZOVE SOCIOEKONOMSKE INTEGRACIJE DRŽAVLJANA BIH KOJI SE VRAĆAJU U BIH NA OSNOVU SPORAZUMA O READMISIJI I DAJU DOPRINOS JAČANJU SISTEMA.

SPECIFIČNI CILJ 1.		Poboljšati status državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji kroz unapređenje zakonodavnog okvira i osiguranje pravne podrške i zaštite prava readmisiranih lica										
Br.	Aktivnost	Nosilac aktivnosti	Sarađnja	Rok za realizaciju						Indikator	Izvor finansiranja	
				2024.		2025.		2026.				
1.	Pripreme izmjena i dopuna Zakona koje se bave pitanjem socijalnih kategorija i uključivanjem readmisiranih lica	Entitetske i kantonalne vlade	FMRLI, RSRLM i nadležna kantonalna ministarstva	X	X	X	X	X	X	X	Broj izmjena i dopuna Zakona kojima su definirani državljani BiH koji se vraćaju po osnovu Sporazuma o readmisiji	Budžeti entiteta i kantona
2.	Usvojiti Zakone koji se bave pitanjem socijalnih kategorija i uključivanjem readmisiranih lica	Parlament FBiH, Narodna skupština RS i kantonalne skupštine	Entitetske i kantonalne vlade			X	X			X	Broj usvojenih dopuna entitetskih i kantonalnih zakona	Budžeti entiteta i kantona

3.	Pripremiti dopune pravilnikā o unutrašnjoj organizaciji kroz unos readmisije kao pojma kantonalnih koordinatora i njihovih poslova i zadataka unutar postojećih pravilnika i postojećih sistematiziranih radnih mjesta u kantonalnim institucijama nadležnim za pitanje readmisije	Kantonalne institucije nadležne za pitanje readmisije	FMRL i ostale kantonalne institucije	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Broj predloženih i usvojenih izmjena i dopuna pravilnikā o unutrašnjoj organizaciji nadležnih kantonalnih institucija	Budžeti kantona i donatorska sredstva
4.	Usvojiti izmjene i dopune pravilnikā o unutrašnjoj organizaciji nakon unosa readmisije kao pojma i poslova i zadataka kantonalnih koordinatora unutar postojećih pravilnika i postojećih sistematiziranih radnih mjesta u kantonalnim institucijama nadležnim za pitanje readmisije	Vlade kantona																Broj usvojenih izmjena i dopuna pravilnikā o unutrašnjoj organizaciji	Budžeti kantona i donatorska sredstva
5.	Usvojiti Zakon o javnoj upravi Brčko Distrikta BiH	Odjel za raseljena lica, izbjeglice i stambena pitanja BD BiH	Vlada BD BiH															Usvojen Zakon o javnoj upravi BD BiH	Budžet BD BiH

6.	Iменовати članove Koordinacijskog organa za praćenje realizacije Strategije i AP za period 2024-2026. godina	MLJPI	MLJPI, MS, FMRLI, RSRLM, BD BiH, kantoni							X	X									Iменовани Koordinacijski organ	Budžet institucija BiH, budžet entiteta i kantona
7.	Izvršiti izmjene i dopune Poslovnika o radu Koordinacijskog organa	MLJPI	MS, FMRLI, RSRLM, BD BiH							X										Izvršene izmjene i dopune Poslovnika o radu Koordinacijskog organa	Budžet institucija BiH
8.	Pripremiti dopune Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji MLJPI u cilju jačanja kapaciteta Sektora za izbjeglice, raseljena lica, readmisiju i stambenu politiku	MLJPI	Sektor za izbjeglice, raseljena lica, readmisiju i stambenu politiku							X	X	X	X							Usvojene izmjene Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji MLJPI	Budžet institucija BiH
9.	Usvojiti dopune Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji MLJPI	Vijeće ministara BiH								X										Usvojen dopunjeni Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji MLJPI	Budžet institucija BiH
10.	Realizirati Protokol o saradnji i načinu razmjene informacija za reintegraciju državljana Bosne i Hercegovine	MLJPI	MS, GP BiH	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X					Kontinuirane konsultacije sa nadležnim institucijama; Godišnji izvještaj o	Budžet institucija BiH i donatorska sredstva

[illegible]

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

[illegible]

[illegible]

																		sredstava
10.	Organiziranje godišnjih sastanaka u cilju informiranja o aktivnostima u oblasti readmisije	MLJPI, RSRLM, FMRLI i BD BiH									X							Održani godišnji sastanci Budžet MLJPI, RSRLM, FMRLI, BD BiH, donatorska sredstva
11.	Finansijska podrška JLS u cilju osiguranja i održavanja stambenih kapaciteta za potrebe readmisiranih lica	MLJPI									X							Visina doznačenih sredstava JLS i broj raspoloživih stambenih jedinica Budžet MLJPI, budžet entiteta, budžet kantona i JLS, donatorska sredstva
12.	Terenske provjere i podrška readmisiranim licima	LRT									X	X	X	X	X	X	X	Broj terenskih provjera i podrška readmisiranim licima Grant sredstva viših nivoa vlasti, donatorska sredstva, sredstva JLS
13.	Dopuna i izrada novih LAP	LRT									X	X	X	X	X	X	X	Broj dopunjenih i izrađenih LAP Budžet JLS, grant sredstva viših nivoa vlasti i donatorska sredstva

14.	Koordinacija svih aktivnosti na prihvatu i integraciji readmisiranih lica na teritoriji Republike Srpske	RSRLM	MUP RS, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite RS, JLS	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Broj koordiniranih aktivnosti	RSRLM, JLS
15.	Koordinacija svih aktivnosti na prihvatu i integraciji readmisiranih lica na teritoriji Federacije BiH	FMRLI	Kantonalni koordinatori, JLS	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Broj koordiniranih aktivnosti	FBiH, kantoni i JLS
16.	Koordinacija svih aktivnosti na prihvatu i integraciji readmisiranih lica na teritoriji kantona u Federaciji BiH	Kantonalni koordinatori	MUP kantona, kantonalna ministarstva zdravlja i socijalne zaštite, zavodi za zapošljavanje	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Broj koordiniranih aktivnosti	Kantonalni budžeti i JLS
17.	Pružanje asistencije u ostvarivanju pripadajućih prava readmisiranih lica vraćenih na teritoriju Republike Srpske	RSRLM	MUP, JLS, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite RS	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Broj pruženih asistencija	RSRLM i JLS
18.	Pružanje asistencije u ostvarivanju pripadajućih prava readmisiranih lica vraćenih na teritoriju Federacije BiH	FMRLI	Kantonalni koordinatori, JLS	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Broj pruženih asistencija	FBiH, kantonalni budžeti i JLS

19.	Pružanje asistencije u ostvarivanju pripadajućih prava readmisiranih lica vraćenih na teritoriju kantona	Kantonalni koordinatori	LRT i povjerenici	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Broj pruženih asistencija	Kantonalni budžeti i JLS
20.	Terenska provjera i utvrđivanje mjesta prebivališta readmisiranih lica na teritoriji Republike Srpske	RSRLM	MUP, JLS	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Broj izvršenih provjera	RSRLM i JLS
21.	Terenska provjera i utvrđivanje mjesta prebivališta readmisiranih lica na teritoriji općina	LRT i povjerenici	FMRLI i kantonalni koordinatori	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Broj izvršenih provjera	Budžet općina i kantona
22.	Stručna podrška u izradi LAP JLS u RS	RSRLM	JLS, MLJPI	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Broj održanih edukacija	RSRLM, JLS, donatorska sredstva
23.	Stručna podrška u izradi LAP JLS u kantonima	Kantonalni koordinatori	FMRLI, MLJPI, JLS	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Broj održanih edukacija	RSRLM, JLS, donatorska sredstva
24.	Obuke u cilju kontinuiranog i efikasnog održavanja sistema readmisije	LRT	RSRLM, FMRLI, kantonalni koordinatori	X														Broj održanih obuka	MLJPI, RSRLM, kantonalni budžeti, JLS, donatorska sredstva

25.	Finansijska i druga podrška JLS	RSRLM	JLS																Iznos dodijeljenih sredstava, broj JLS kojima je pružena finansijska podrška	Budžet RSRLM
26.	Finansijska i druga podrška JLS	FMRLI i kantonalni koordinatori	JLS i MLJPI																Iznos dodijeljenih sredstava	Kantoni i FBiH
SPECIFIČNI CILJ 3. Osigurana puna socioekonomska uključenost državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji																				
Br.	Aktivnost	Nosilac aktivnosti	Saradnja	Rok za realizaciju				Indikator		Izvor finansiranja										
				2024.	2025.	2026.														
1.	Kreirati mjere ekonomskog osnaživanja državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji u cilju zapošljavanja i samozapošljavanja	Nadležna entitetska i kantonalna ministarstva i ustanove, nadležni organi BD BiH i lokalne zajednice	Službe za zapošljavanje, razvojne agencije i druge organizacije koje se bave pitanjem zapošljavanja samozapošljavanja		X	X	X	X	X	X	X								Broj korisnika za koje su kreirane mjere ekonomskog osnaživanja	Budžet entiteta, budžet BD BiH, budžet kantona, budžet jedinica lokalne samouprave, donatorska sredstva
2.	Informiranje readmisiranih lica o programima zapošljavanja, samozapošljavanja,	LRT i povjerenici	ZZP	X	X	X	X	X	X	X	X								Broj readmisiranih lica koje su informirane	Budžet MLJPI, entiteta, kantona

[illegible]

																			lica		
7.	Pratiti položaj reamisiranih porodica sa djecom koje su u riziku od socijalne isključenosti	LRT i povjerenici	CSR																Uspostavljene evidencije i pružena podrška porodicama sa djecom koja su u riziku od socijalne isključenosti	Budžeti osnivača centara za socijalni rad	
8.	Razvijanje projekata u cilju socioekonomskog uključivanja readmisiranih lica na osnovu preporuka iz Studije održivosti (pročitati Studiju održivosti)	MLJPI	FMRLI, RSRLM, Odjel za raseljena lica, izbjeglice i stambena pitanja Vlade BD BiH, kantonalni koordinatori																Broj realiziranih preporuka i kandidiranih projekata za socijalno uključivanje kroz korištenje IPA i drugih fondova	Budžet institucija BiH	
9.	Analiziranje stanja i potreba u cilju Prijedloga mjera u oblasti socioekonomske integracije državljana BiH koji se vraćaju u BiH na osnovu Sporazuma o readmisiji	MLJPI	FMRLI, RSRLM, Odjel za raseljena lica, izbjeglice i stambena pitanja Vlade BD BiH, kantonalni koordinatori LRT i povjerenici																Broj urađenih analiza i predloženih mjera u cilju socioekonomske integracije	Budžet institucija BiH	
10.	Izrada Protokola o saradnji u procesu prihvata i privremenog smještaja readmisiranih državljana BiH u ustanove za stara.	MLJPI	Entiteti, BD BiH, kantoni, JLS, centri za socijalni rad, ustanove za brigu i smještaj starih lica																Usvojen Protokol o saradnji u procesu prihvata i privremenog smještaja	Budžet institucija BiH, donatorska sredstva, budžet	

[illegible]

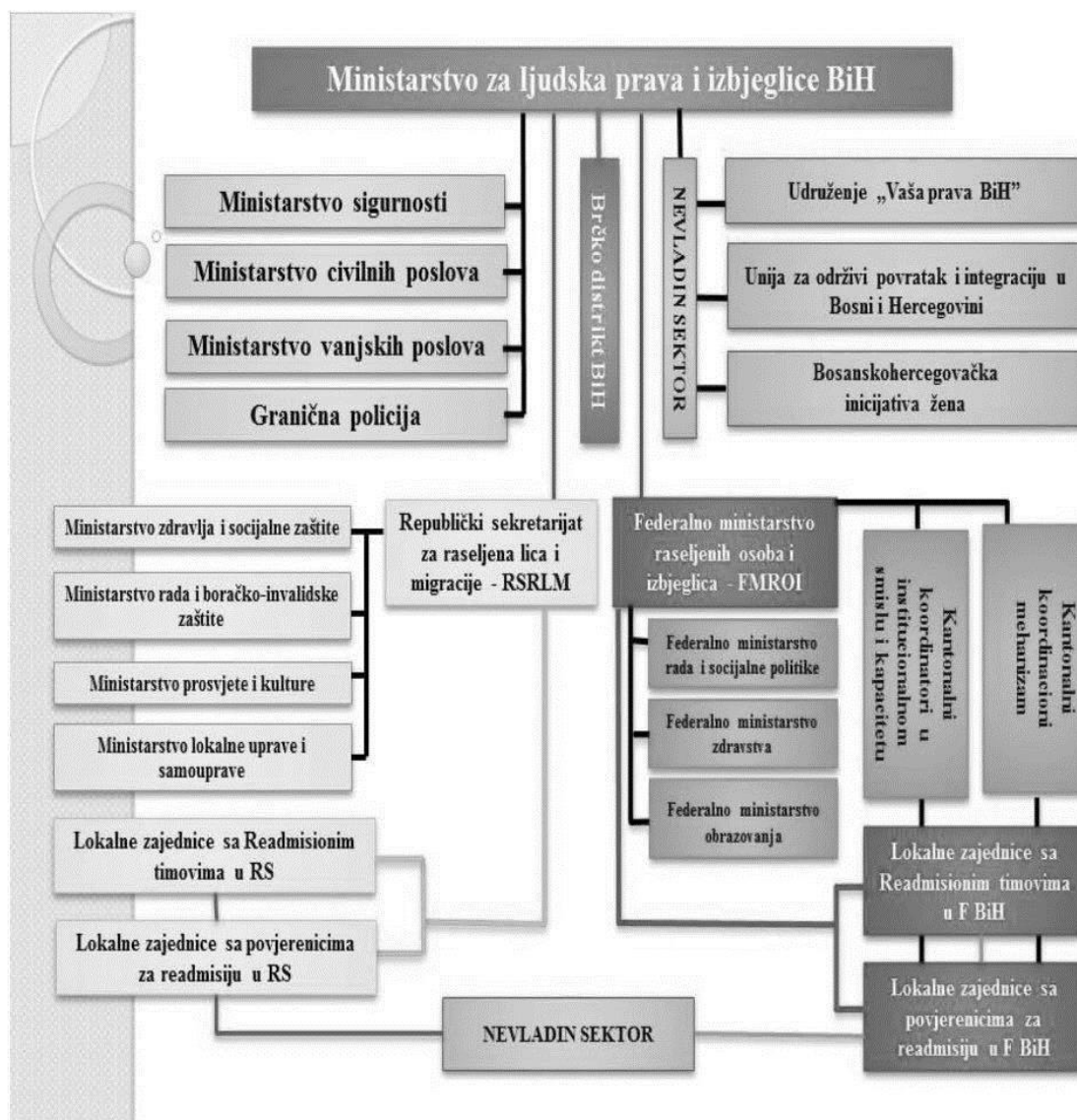
SPECIFIČNI CILJ 4 Uspostavljen sistem za upravljanje podacima o readmisiji i stambenim jedinicama												
Br.	Aktivnost	Nosilac aktivnosti	Saradnja	Rok za realizaciju					Indikator			
				2024.	2025.	2026.						Izvor finansiranja
1.	Nadogradnja softvera za upravljanje podacima o readmisiji i monitoring useljivosti stambenih jedinica	MLPI	Entiteti, BD BiH, kantoni, JLS		X							Donatorska sredstva, budžet institucija BiH
2.	Osigurati materijalno-tehnička sredstva za rad na ažuriranju sistema za upravljanje podacima o readmisiji i monitoring useljivosti stambenih jedinica	MLPI		X	X							Budžet institucija BiH, donatorska sredstva
3.	Nabavka tehničke opreme u cilju osnaživanja uključenih institucija i lokalnih zajednica	MLPI	Implementing partner	X	X							Donatorska sredstva
4.	Provesti obuke za korištenje baze podataka za korisnike na entitetskom, kantonalnom i na nivou lokalnih zajednica	MLPI	FMRLI, RSRLM, BD BiH, kantonalni koordinatori		X	X	X	X	X	X		Donatorska sredstva, budžet institucija BiH

SPECIFIČNI CILJ 5. Uspostavljen sistem promocije, praćenja i izvješćavanja o implementaciji Strategije													
Br.	Aktivnost	Nosilac aktivnosti	Saradnja	Rok za realizaciju							Indikator	Izvor finansiranja	
				2024.		2025.		2026.					
1.	Upoznavanje o značaju procesa prihvata i integracije readmisiranih lica i procesa readmisije	MLJPI	FMRLI, RSRLM, Odjel za raseljena lica, izbjeglice i stambena pitanja Vlade BD BiH, LRT	X	X	X	X	X	X	X	X	Broj organiziranih sastanaka, konferencija i savjetovanja	Budžeti svih nivoa, donatorska sredstva
2.	Izraditi godišnje izvještaje u vezi sa realizacijom i praćenjem Akcionog plana	MLJPI	Kordinacijski organ, LRT, kantoni					X				Sačinjeni godišnji izvještaji realizacije Akcionog plana	Budžet institucija BiH
3.	Kreirati, štampati i distribuirati promotivne materijale	MLJPI	FMRLI, RSRLM, BD BiH, NVO				X	X				Broj štampanih promotivnih materijala, broj promotivnih kampanja	Budžet institucija BiH, donatorska sredstva
4.	Organiziranje sastanaka, konferencija i savjetovanja o problemima prihvata i integracije readmisiranih lica	MLJPI	FMRLI, RSRLM, BD BiH, kantonalni koordinatori, lokalne zajednice, NVO	X	X	X	X	X	X	X	X	Broj održanih sastanaka, konferencija i savjetovanja	Budžet institucija BiH, donatorska sredstva
5.	Promocija Strategije u lokalnim zajednicama	MLJPI, RSRLM, FMRLI, kantonalni koordinatori	JLS				X	X				Broj održanih promocija	Budžet institucija BiH, donatorska sredstva

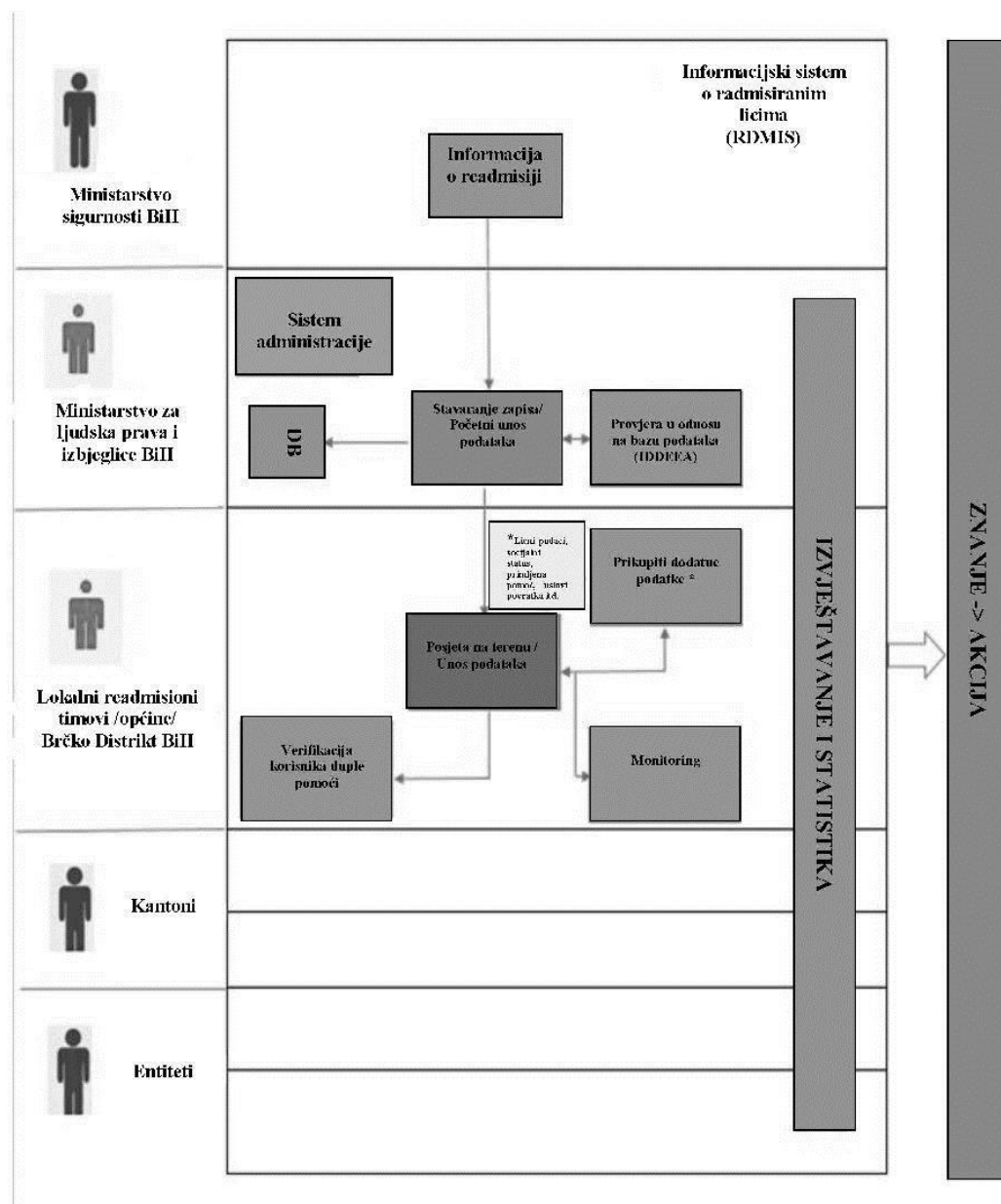
6.	Kontinuirano razvijanje sistema readmisije državljana BiH.	MLJPI, FMRLI, RSRLM, kantonalni koordinatori, LRT		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Urađene analize kretanja u oblasti readmisije	Budžet institucija BiH, donatorska sredstva
7.	Izraditi Nacrt akcionog plana za period 2027-2029. godina	MLJPI	FMRLI, RSRLM, BDBiH, LRT, kantonalni koordinatori																X	Izraden Nacrt akcionog plana za period 2027-2029. godina	Budžet institucija BiH, donatorska sredstva
8.	Usvojiti Akcioni plan za period 2027-2029. godina	Vijeće ministara BiH	MLJPI																X	Usvojen Akcioni plan za period 2027-2029. godina	Budžet institucija BiH

VIII PRILOZI

PRILOG 1. Dijagram vertikalne i horizontalne koordinacije institucija, ustanova i organizacija uključenih u sistem prihvata i integracije državljana Bosne i Hercegovine koji se vraćaju u Bosnu i Hercegovinu na osnovu Sporazuma o readmisiji

PRILOG 2. Grafički prikaz komunikacije u sistemu za upravljanje podacima o readmisiji

PRILOG 3. Pregled dokumenata i legislative korištene pri izradi Strategije**Zakoni i podzakonski akti**

1. Zakon o ministarstvima i drugim organima uprave BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09, 103/09, 87/12, 6/13 i 19/16);
2. Zakon o ravnopravnosti spolova („Službeni glasnik BiH“, br. 32/10);
3. Zakon o zabrani diskriminacije („Službeni glasnik BiH“, br. 59/09, 66/16);
4. Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina Bosne i Hercegovine („Službene novine BiH“, br. 12/03, 76/05);
5. Zakon o graničnoj policiji („Službeni glasnik BiH“, br. 50/04, 27/07, 59/09 i 47/14);
6. Zakon o graničnoj kontroli („Službeni glasnik BiH“, br. 53/09 i 54/10);
7. Odluka o instrumentima za usklađivanje zakonodavstva BiH sa pravnom tekovinom Evropske unije („Službeni glasnik BiH“, broj 23/11);
8. Odluka o obavezi dostavljanja statističkih podataka o migracijama i međunarodnoj zaštiti Ministarstva sigurnosti („Službeni glasnik BiH“, broj 83/09);
9. Odluka o imenovanju članova Koordinacijskog vijeća za praćenje realizacije Strategije za prihvrat i integraciju bh. državljana koji se vraćaju na osnovu Sporazuma o readmisiji i Akcionog plana za period 2015-2018. („Službeni glasnik BiH“, broj 52/16);
10. Pravilnik o evidenciji državljana Bosne i Hercegovine koji se vraćaju na osnovu Sporazuma o readmisiji („Službeni glasnik BiH“, broj 63/11);
11. Protokol o saradnji i načinu razmjene informacija za reintegraciju državljana BiH prihvaćenih na osnovu Sporazuma o readmisiji zaključen između Ministarstva sigurnosti i Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice (30. decembra 2013. godine);
12. Protokol o saradnji u učinkovitijoj realizaciji Sporazuma o readmisiji lica koja borave bez dozvola u drugim zemljama, zaključen između Ministarstva sigurnosti, Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, Federalne uprave policije, kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova, Policije Brčko Distrikta BiH, Službe za poslove sa strancima i Granične policije BiH (17. maja 2010. godine);
13. Uputstvo o načinu privremenog zbrinjavanja državljana Bosne i Hercegovine na osnovu Sporazuma o readmisiji („Službeni glasnik BiH“, broj 39/13);
14. Odluka o osnivanju Readmisionog centra u Mostaru („Službeni glasnik BiH“, broj 39/13);
15. Pravilnik o načinu rada, funkcioniranju i kućnom redu u Readmisionom centru u Mostaru („Službeni glasnik BiH“, broj 39/13);
16. Zakon o načelima lokalne samouprave u FBiH („Službene novine FBiH“, br. 49/06, 51/09);
17. Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina u Federaciji BiH („Službene novine FBiH“, broj 56/08);
18. Zakon o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih lica („Službene novine FBiH“, br. 55/00, 41/01, 22/05, 9/08);
19. Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju lica sa invaliditetom („Službene novine FBiH“, broj 9/10);

20. Pravilnik o evidencijama u oblasti zapošljavanja („Službene novine FBiH”, broj 24/06);
21. Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom („Službene novine FBiH”, br. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09, 45/16, 40/18);
22. Zakon o zaštiti lica sa duševnim smetnjama („Službene novine FBiH”, br. 37/01, 40/02, 52/11, 14/13);
23. Zakon o zdravstvenoj zaštiti („Službene novine FBiH”, br. 46/10, 75/13);
24. Zakon o zdravstvenom osiguranju („Službene novine FBiH”, br. 30/97, 7/02, 70/08, 48/11);
25. Odluka o utvrđivanju osnovnog paketa zdravstvenih prava („Službene novine FBiH”, broj 21/09);
26. Zakon o raseljenim licima i povratnicima u Federaciji BiH i izbjeglicama iz Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH”, broj 15/05);
27. Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina („Službeni glasnik RS”, broj 2/05);
28. Zakon o lokalnoj samoupravi („Službeni glasnik RS”, broj 97/16);
29. Zakon o posredovanju u zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti („Službeni glasnik RS”, br. 30/10, 102/12);
30. Zakon o socijalnoj zaštiti („Službeni glasnik RS”, br. 37/12, 90/16);
31. Zakon o zaštiti lica sa mentalnim poremećajima („Službeni glasnik RS”, broj 46/04);
32. Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju lica sa invaliditetom („Službeni glasnik RS”, br. 37/12, 82/15);
33. Zakon o zdravstvenom osiguranju („Službeni glasnik RS”, br. 18/99, 51/01, 70/01, 51/03, 17/08, 1/09, 110/16);
34. Zakon o zdravstvenoj zaštiti („Službeni glasnik RS”, br. 106/09, 44/15);
35. Zakon o republičkoj upravi („Službeni glasnik RS”, broj 115/18);
36. Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u Republičkom sekretarijatu za raseljena lica i migracije („Službeni glasnik RS”, broj 15/19);
37. Zakon o raseljenim licima, povratnicima i izbjeglicama u Republici Srpskoj („Službeni glasnik RS”, br. 42/05, 52/12);
38. Zakon o socijalnom stanovanju Republike Srpske („Službeni glasnik RS”, broj 54/19);
39. Zakon o posredovanju u zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti („Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH”, br. 33/04, 19/07, 25/08);
40. Zakon o socijalnoj zaštiti Brčko Distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH”, broj 20/20 - prečišćeni tekst);
41. Zakon o zdravstvenoj zaštiti („Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH”, broj 52/18);
42. Zakon o zdravstvenom osiguranju („Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH”, broj 27/08);
43. Zakon o socijalnom stanovanju u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH”, broj 9/23).

Strateški dokumenti:

1. Strategija u oblasti migracija i azila i Akcioni plan za period 2016-2020. godina;
2. Akcioni plan BiH za rješavanje problema Roma u oblastima zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite 2017-2020. godina;
3. Okvirni akcioni plan o obrazovnim potrebama Roma u BiH za period 2018-2022. godina;
4. Revidirana strategija za implementaciju Aneksa 7. Dejtonskog mirovnog sporazuma;
5. Politika u oblasti invalidnosti u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH”, broj 76/08);
6. Strategija zapošljavanja 2016-2020. godina („Službeni glasnik RS”, broj 90/16);
7. Strategija unapređenja prava i položaja lica sa invaliditetom u Republici Srpskoj 2017-2026. godina („Službeni glasnik RS”, broj 44/17);
8. Strategija za unapređenje prava i položaja lica sa invaliditetom 2016-2021. godina (FBiH);
9. Uvrštavanje koncepta migracija i razvoja nadležne politike, planova i aktivnosti u BiH: Dijaspورا za razvoj (Projekat MLJPI, 2016-2020).

Međunarodni dokumenti

1. Mapa puta prema ukidanju viznog režima za Bosnu i Hercegovinu, Blok 2: Ilegalna migracija uključujući readmisiju (dokument Evropske komisije predstavljen 5. juna 2008. godine);
2. Sporazum između Evropske zajednice i Bosne i Hercegovine o readmisiji lica koje borave bez dozvola („Službeni glasnik BiH - Međunarodni ugovori”, broj 13/07);
3. Revidirana evropska socijalna povelja („Službeni glasnik BiH - Međunarodni ugovori”, broj 8/08);
4. Evropska strategija za pametan, održiv i uključiv rast - Evropa 2020, marta 2010. godine;
5. Evropska platforma protiv siromaštva i socijalne isključenosti: evropski okvir za socijalnu i teritorijalnu koheziju (decembra 2010. godine);
6. Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima (1948);
7. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (1966);
8. Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (1966);
9. Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije (1965);
10. Konvencija o pravima djeteta (1989);
11. Konvencija o pravima lica sa invaliditetom (2006);
12. Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (1950).

**STRATEGIJA
ZA PRIHVAT I INTEGRACIJU DRŽAVLJANA BOSNE I
HERCEGOVINE KOJI SE VRAĆAJU U BOSNU I
HERCEGOVINU NA TEMELJU SPORAZUMA O
READMISIJI**

**i
Akcijski plan za razdoblje 2024. - 2026. godina
Sarajevo, 2024. godina**

Nakladnik:

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH

Radna skupina za izradbu Strategije:

Dijana Delalić, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglica BiH, Adnan Mehanija, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ševka Palo, Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica, Ilma Durak, Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica, Dejan Mutić, Republički sekretarijat za raseljene osobe i migracije, Vinka Polić, Republički sekretarijat za raseljene osobe i migracije, Biljana Obrenović, Odjel za raseljene osobe, izbjeglice i stambena pitanja Brčko Distrikta BiH, Amir Softić, Odjel za raseljene osobe, izbjeglice i stambena pitanja Brčko Distrikta BiH, Gordana Antić, Grad Bijeljina, Adnan Hadžić, Grad Zvornik, Nataša Vreća, Grad Trebinje, Rajka Zdjelar, Grad Prijedor, Edin Trgovčević, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak TŽ, Zoran Jovetić, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljene osobe i izbjeglice SŽ, Vildana Kondić, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDŽ, Enver Brkan, Uprava za prognanike i izbjeglice, HNŽ, Ivo Kovačević, Ured za obnovu, stambeno zbrinjavanje i raseljene osobe PŽ, Sakib Alibegović, Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike USŽ, Jasna Alispahić, Grad Tuzla, Said Čerkezović, Grad Živinice, Emina Idrizović, Općina Ilidža, Almedina Mirvić, Grad Goražde, Eldina Mehinagić, Općina Maglaj i Željko Papak, Općina Drvar.

U izradbi Strategije doprinos su dali predstavnici institucija i organizacija:

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ministarstvo financija i trezora BiH, Ured za zakonodavstvo Vijeća ministara BiH, Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica, Republički sekretarijat za raseljene osobe i migracije Republike Srpske, Ministarstvo zdravlja i socijalne skrbi Republike Srpske, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Srpske, Vlada Brčko Distrikta BiH, Vlade županija u FBiH, lokalne zajednice u BiH.

Izradbu Strategije poduprijeti:

Savezni ured za migracije i izbjeglice SR Njemačke

Lektorica:

Naklada:

- 250 primjeraka na bosanskom jeziku
- 100 primjeraka na hrvatskom jeziku
- 150 primjeraka na srpskom jeziku
- 60 primjeraka na engleskom jeziku

SADRŽAJ:

KRATICE

SAŽETAK

I. UVOD

II. PRAVNI OKVIR ZA IZRADBU STRATEGIJE

- 1. Međunarodni pravni okvir
- 2. Domaći pravni okvir

III. ANALIZA STANJA U PODRUČJU PRIHVATA I INTEGRACIJE DRŽAVLJANA BiH KOJI SE VRAĆAJU U BiH NA TEMELJU SPORAZUMA O READMISIJI

- 1. Analiza stanja u području prihvata državljana BiH
- 2. Analiza stanja u području integracije državljana BiH

- 2.1. Tržište rada i zapošljavanje
- 2.2. Socijalna skrb
- 2.3. Zdravstvena zaštita
- 2.4. Obrazovanje
- 2.5. Privremeni smještaj po modelu neprofitnog socijalnog stanovanja

IV. INSTITUCIONALNI OKVIR ZA PROVEDBU STRATEGIJE

V. OČEKIVANI REZULTATI

VI. CILJEVI

VII. VIZIJA

AKCIJSKI PLAN 2024. - 2026.

VIII. PRIVITCI

Lista korištenih kratica

Kratika	Puni naziv
AP	Akcijski plan
AP 2020. - 2023.	Akcijski plan za razdoblje 2020. - 2023.
BiH	Bosna i Hercegovina
BD BiH	Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine
BHIŽ	Fondacija "Bosanskohercegovačka inicijativa žena"
DEP	Direkcija za ekonomsko planiranje
EU	Europska unija
ESP	Europska socijalna povelja
EZ	Europska zajednica
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
FMROI	Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica
GP BiH	Granična policija Bosne i Hercegovine
IDDEEA	Agencija za identifikacijske dokumente, evidencije i razmjenu podataka
LAP	Lokalni akcijski plan
MCP	Ministarstvo civilnih poslova
MIRO	Ministarstvo za izbjeglice i raseljene osobe Republike Srpske
MLJPI	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice
MS	Ministarstvo sigurnosti
MVP	Ministarstvo vanjskih poslova
NVO	Nevladine organizacije
RSROM	Republički sekretarijat za raseljene osobe i migracije
SEK	Socioekonomski karton
Readmisirane osobe	Državljeni BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji
SMART	Metoda za definiranje i testiranje strateških ciljeva - specifičan (S), mjerljiv (M), ostvariv (A), realan (R), vremenski ograničen (T)
SOTAC	Social Sector Technical Assistance Project - Projekt potpore socijalnom sektoru u Bosni i Hercegovini
Strategija 2020. - 2023.	Strategija za prihvata i integraciju bh. državljana koji se vraćaju na temelju Sporazuma o readmisiji i Akcijski plan za razdoblje 2020. - 2023.
Strategija	Strategija za prihvata i integraciju bh. državljana koji se vraćaju na temelju Sporazuma o readmisiji
SWOT	Vrsta okvira za analizu snaga (S), slabosti (W), prilika (O) i prijetnji (T)
Ustav BiH	Ustav Bosne i Hercegovine
VM BiH	Vijeće ministara Bosne i Hercegovine

SAŽETAK

Prvi strateški dokument u području prihvata i integracije državljana Bosne i Hercegovine koji se vraćaju u Bosnu i Hercegovinu na temelju Sporazuma o readmisiji donesen je 24. rujna 2009. godine, kada je Vijeće ministara Bosne i Hercegovine (VM BiH) usvojilo dokument "Strategija reintegracije povratnika na temelju Sporazuma o readmisiji".

Važnost ovoga dokumenta ogleda se u tome što je Bosna i Hercegovina (u daljnjem tekstu: BiH) formalno ispunila obvezu koju ima iz Mape puta za liberalizaciju viznog režima i što je readmisija obuhvaćena kao dio cjelokupne migracijske politike BiH. Strategija za prihvata i integraciju bh. državljana koji se vraćaju na temelju Sporazuma o readmisiji i Akcijski plan za razdoblje 2020. - 2023. (u daljnjem tekstu: Strategija 2020. - 2023.), koju je Vijeće ministara BiH usvojilo u prosincu 2020. godine, jeste treći strateški dokument čiji je fokus bio izgradnja

novog i jačanje postojećeg institucionalnog okvira za prihvata i integraciju državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji (u daljnjem tekstu: readmisirane osobe), uključivanje jedinica lokalne samouprave kao ključnih aktera u postupku integracije readmisiranih osoba i uspostava odgovarajuće baze podataka o readmisiranim osobama.

Strategija za prihvata i integraciju državljana Bosne i Hercegovine koji se vraćaju u Bosnu i Hercegovinu na temelju Sporazuma o readmisiji i Akcijski plan za razdoblje 2024. - 2026. (u daljnjem tekstu: Strategija) predstavljaju nastavak ispunjavanja obveza BiH iz Mape puta za liberalizaciju viznog režima, u cilju očuvanja bezviznog režima koji joj je odobren Odlukom Vijeća Europe od 14. prosinca 2010. godine kao i obveza iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. To podrazumijeva usvajanje djelotvornih politika kojima će se uspostaviti funkcionalan sustav prihvata i integracije državljana BiH koji se vraćaju u BiH temeljem Sporazuma o readmisiji u društvo na djelotvoran, održiv i dugoročan način, uz puno uvažavanje njihovih prava, i na taj način pridonijeti smanjenju broja sekundarnih migracija državljana Bosne i Hercegovine.

Pored strateškoga cilja i ciljeva koji iz njega proizlaze, ovom Strategijom se ide i korak dalje i kao vizija promovira institucionalna organizacija koja će se po potrebi u budućnosti baviti i drugim aspektima migracijske politike, koja se odnosi na državljane BiH i druge kategorije u potrebi, sukladno mjerodavnostima.

Strateški ciljevi, tj. vizija podrazumijeva da je u BiH uspostavljen funkcionalan, transparentan i održiv sustav prihvata i integracije državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji i da su sve uključene institucije i ustanove osposobljene da budu funkcionalan dio sustava. U cilju realizacije ovih strateških ciljeva, i nakon sveobuhvatnih konzultacija s ključnim institucijama o stanju u području socioekonomske integracije readmisiranih osoba i prioritarnih potreba, definirano je pet specifičnih ciljeva čija realizacija treba, kroz srednjoročna razdoblja provedbe definirane akcijskim planovima, pridonijeti ostvarenju strateških ciljeva:

1. Poboljšanje statusa državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji kroz unaprjeđenje postojećeg zakonodavnoga okvira i osiguranje odgovarajuće potpore i zaštite readmisiranim osobama;
2. Unaprjeđenje sustava koordinacije i ojačanje kapaciteta u području prihvata i integracije državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji;
3. Osiguranje pune socioekonomske uključenosti državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji;
4. Unaprjeđenje sustava za upravljanje podacima o readmisiji;
5. Promidžbe, praćenja i izvješćivanja o provedbi Strategije.

Prilikom definiranja strateških ciljeva, kao i konkretnih aktivnosti za njihovu realizaciju, u obzir je uzeta Europska socijalna povelja (revidirana) koju je BiH ratificirala, a osobito odredbe koje se odnose na pravo na rad, pravo na socijalnu i zdravstvenu zaštitu, pravo na medicinsku pomoć, pravo na korištenje službi socijalne skrbi, pravo obitelji na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu, pravo starih osoba na socijalnu skrb itd. Prilikom izradbe ove Strategije, uzeta je u obzir činjenica da je Europsko povjerenstvo, koje prati provedbu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, pozvalo BiH da u svojim planovima i programima prati Strategiju Europa 2020.

Ovo se osobito odnosi na dokument "Europska platforma protiv siromaštva i socijalne isključenosti: europski okvir za

socijalnu i teritorijalnu koheziju", koji je dio Strategije Europa 2020., a čije su ključne aktivnosti: a) poboljšani pristup marginaliziranim i socijalno isključenim skupinama zaposlenju, socijalnoj sigurnosti, zdravstvu, stanovanju i obrazovanju i b) definiranje i realizacija mjera koje su usmjerene na posebne skupine među kojima se izdvajaju Romi, obitelji s jednim roditeljem, starije osobe, osobe s invaliditetom i beskućnici.

Dio Strategije je i Akcijski plan (u daljnjem tekstu: AP) kao provedbeni dokument, kojim su definirane aktivnosti koje će se realizirati u razdoblju od 2024. do 2026. godine, uz navođenje odgovornih aktera kao i rokova za njihovu realizaciju. Akcijski plan će se po potrebi revidirati na godišnjoj razini, a nakon razdoblja za koji je donesen i na temelju eksterne evaluacije izradit će se novi za iduće srednjoročno razdoblje.

Strategija je rezultat rada Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH (u daljnjem tekstu: MLJPI) i Radne skupine za izradbu Strategije, koju je imenovao ministar za ljudska prava i izbjeglice BiH, a u čijem sastavu su sudjelovali predstavnici Federalnog ministarstva za raseljene osobe i izbjeglice (u daljnjem tekstu: FMROI), Republičkog sekretarijata za raseljene osobe i migracije Republike Srpske (u daljnjem tekstu: RSRM), Odjela za raseljene osobe, izbjeglice i stambena pitanja Vlade Brčko Distrikta BiH, Ministarstva za rad, socijalnu politiku i povratak Tuzlanske županije, Uprave za prognanike i izbjeglice Hercegovačko-neretvanske županije, Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljene osobe i izbjeglice Sarajevske županije, Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice Zeničko-dobojske županije, Uprave za prognanike i izbjeglice Hercegovačko-neretvanske županije, Ureda za obnovu, stambeno zbrinjavanje i raseljene osobe Posavske županije, Ministarstva zdravstva, rada i socijalne politike Unsko-sanske županije, Grada Bijeljine, Grada Zvornika, Grada Trebinja, Grada Prijedora, Grada Tuzle, Grada Živinica, Grada Goražda, Općine Maglaj, Općine Ilidža i Općine Drvar.

I. UVOD

U okviru svojih mjerodavnosti Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine izradilo je Strategiju za prihvata i integraciju bh. državljana koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji s Akcijskim planom za razdoblje 2015. - 2018. godina kao i Strategiju za prihvata i integraciju bh. državljana koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji s Akcijskim planom za razdoblje 2020. - 2023. godina.

Ovi strateški dokumenti su imali za cilj, pored ispunjenja obveza iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju s Europskom unijom, odnosno, iz Mape puta za liberalizaciju viznog režima i upotpunjavanja migracijske politike Bosne i Hercegovine, uspostavu funkcionalnog, djelotvornog i održivog sustava prihvata državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji i osiguranje njihove ekonomske i društvene integracije u mjestima nastanjenja. Ciljevi postavljeni ovim dokumentima koji su realizirani i produkt uspostavljenog sustava prihvata i integracije državljana BiH koji se vraćaju po temelju Sporazuma o readmisiji je odličan primjer suradnje svih uključenih institucija u realizaciji zacrtanih ciljeva u interesu svih građana BiH. S obzirom na to da je razdoblje provedbe Strategije okončano koncem 2023. godine, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice je koncem 2023. godine, sukladno mjerodavnostima, donijelo odluku o izradbi Akcijskog plana za razdoblje 2024. - 2026. kao i dopunu postojećeg strateškog dokumenta, te je imenovalo radnu skupinu sastavljenu od predstavnika uključenih institucija u cilju izrade novog Akcijskog plana kao i dopunu strateškog dokumenta.

Metodologija izradbe ove Strategije utemeljena je na načelima strateškoga planiranja uz poštivanje načela zakonitosti i vladavine prava, poštivanja temeljnih ljudskih prava i sloboda, međuinstitucionalne i međusektorske suradnje, uvažavanja

međunarodnih standarda, transparentnosti i javnosti rada, a osobito na načelima nediskriminacije i održivosti.

Akcijski plan za razdoblje 2024. - 2026. godina rađen je na način da ciljevi i aktivnosti budu izvodljivi te da se realizacija istih može pratiti. Uloga uključenih institucija u uspostavljeni sustav treba da bude maksimalno vidljiva uz jasno definirane očekivane rezultate. Vezano uz dopunu temeljnog teksta Strategije, iste se odnose na usklađivanje s usvojenim zakonskim i podzakonskim aktima kojima se definiraju uloge i nadležnosti uključenih institucija kao i modalitete pristupa pripadajućim pravima readmisiranih osoba.

Strategija i Akcijski plan su nastavak usaglašene državne politike prihvata i integracije državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji, kao obveza koju BiH ima po Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju, vodeći brigu o uspostavljenom sustavu koordinacije između mjerodavnih institucija na državnoj, entitetskoj i županijskoj razini, te razini jedinica lokalne samouprave sukladno ustavnim nadležnostima.

Struktura Strategije je koncipirana tako da se fokusira, prije svega, na analizu stanja u području prihvata i socioekonomske integracije državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji, a što podrazumijeva osiguranje socijalne i zdravstvene zaštite, zapošljavanje, obrazovanje kao i privremeni smještaj readmisiranih osoba. Stanje u ovim područjima, koje je prikazano na temelju realnih i ažuriranih podataka mjerodavnih institucija, predstavlja temelj za realno definiranje ciljeva i aktivnosti neophodnih za njihovu realizaciju. Zahvaljujući uspostavljenoj koordinaciji, osigurana je usklađenost odluka mjerodavnih tijela entiteta, županija i Brčko Distrikta BiH, a koje se odnose na područja koja su obuhvaćena Strategijom kao i usklađenost s drugim strateškim dokumentima u BiH koji tretiraju ista ili slična pitanja.

Ovaj pristup je omogućio definiranje važnih ciljeva putem kojih će se ostvariti identificirane prioritetne potrebe, način ostvarenja tih ciljeva i efekti koji će se time postići, osiguranje usklađenosti definiranih ciljeva s ciljevima drugih strateških dokumenata u BiH kao i međunarodnih dokumenata kojima se tretira područje readmisije, te definiranje jasnih indikatora efekata i rezultata što će kao posljedicu imati mogućnost analize razine realizacije aktivnosti kao i uspostavu djelotvornog sustava praćenja i evaluacije ove Strategije.

Na ovaj način postignuto je da se svi ciljevi, bez obzira na sadržajnu različitost, definiraju sukladno SMART metodi prema kojoj svaki cilj treba biti osobit, mjerljiv, ostvarljiv, mjerodavan i vremenski definiran.

Ova Strategija i Akcijski plan predstavlja nastavak suradnje sa svim razinama vlasti koje su uključene u prihvata, smještaj i integraciju readmisiranih državljana BiH i potvrđivanje njihovog značaja pri provedbi definiranih ciljeva i aktivnosti.

Također, očekuje se osiguranje veće vidljivosti readmisiranih osoba koja se treba osigurati njihovim uvođenjem u odgovarajući pravni okvir kroz dopune postojeće pravne legislative.

Ovo je važno iz razloga što državljani BiH koji se vraćaju u BiH po temelju Sporazuma o readmisiji, u smislu ostvarivanja prava koja vode ka integraciji u društvo, nisu prepoznati niti u jednom zakonu u BiH, te se ovom Strategijom unapređuju prava readmisiranih osoba u nedostatku pravnih rješenja koja tek treba usaglašavati na razini nadležnih institucija.

U cilju ostvarenja definiranih ciljeva, Strategija je fokusirana na sljedeća područja:

1. Unaprjeđenje postojećeg pravnog okvira kojim se uređuje prihvata i integracija državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji na državnoj, entitetskoj, županijskoj i lokalnoj razini;

2. Dalja izgradnja sustava koordinacije i ojačavanje kapaciteta u području prihvata i integracije državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji;
3. Jačanje kapaciteta jedinica lokalne samouprave kroz ustrojavanje lokalnih readmisionih timova ili povjerenika i njihove obuke za poduzimanje aktivnosti na integraciji državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji;
4. Omogućavanje socioekonomske integracije državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji;
5. Unaprjeđenje funkcionalnog sustava za upravljanje podacima o readmisiji;
6. Promidžbe Strategije, redovitog monitoringa, izvješćivanja i evaluacije.

Nositelj aktivnosti u izradbi ove Strategije bilo je MLJPI, dok je finansijsku pomoć u njenoj izradbi osigurao Savezni ured za migracije i izbjeglice SR Njemačke kroz provedbu projekta "Potpora sustavu prihvata i integracije državljana BiH koji se vraćaju po temelju sporazuma o readmisiji - Faza II."

II. PRAVNI OKVIR ZA IZRADBU STRATEGIJE

1. Međunarodni pravni okvir

Prilikom izradbe Strategije uvažavale su se odredbe, kriteriji i načela sadržana u sljedećim međunarodnim dokumentima koji tretiraju pitanja vezana uz postupak readmisije:

1.1. Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) između europskih zajednica i njihovih država članica i BiH potpisan je 16. lipnja 2008. godine ¹, a stupio je na snagu 1. lipnja 2015. godine.

SSP predstavlja međunarodni ugovor čija je svrha uspostava trajnog odnosa s EU i formalno pridruživanje BiH Europskoj uniji. Kroz ispunjavanje obveza preuzetih ovim Sporazumom, BiH je dužna uskladiti svoje nacionalno zakonodavstvo s pravnom stečevinom EU.

U Glavi VII. ovoga Sporazuma, pod nazivom "Pravda, sloboda i sigurnost", člankom 81. "Sprječavanje i kontrola ilegalne migracije; ponovni prihvata (readmisija)", utvrđeno je sljedeće:

- Strane će surađivati u cilju sprječavanja i kontrole ilegalne migracije. U tu svrhu Bosna i Hercegovina i države članice EU slažu se da će ponovno prihvatiti sve svoje državljane koji nelegalno borave na njihovim teritorijama i također se slažu da će sklopiti i u potpunosti provesti Sporazum o readmisiji, uključujući i obvezu ponovnog prihvaćanja državljana drugih zemalja i osoba bez državljanstva. Države članice Europske unije i Bosna i Hercegovina osigurat će svojim državljanima odgovarajuće identifikacijske dokumente i pružiti im administracijske olakšice potrebne u tu svrhu. Posebni postupci u svrhu ponovnog prihvaćanja državljana, državljana trećih zemalja i osoba bez državljanstva utvrdit će se Sporazumom o ponovnom prihvaćanju.
- Bosna i Hercegovina se slaže da će zaključivati sporazume o readmisiji s drugim zemljama u postupku stabilizacije i pridruživanja i obvezuje se da će poduzimati sve neophodne mjere na osiguranju fleksibilne i žurne provedbe svih sporazuma o readmisiji iz ovoga članka.
- Vijeće za stabilizaciju i pridruživanje utvrdit će druge zajedničke mjere koje se mogu poduzeti u cilju sprječavanja i nadzora ilegalne migracije, uključujući i trgovinu ljudima i mrežu ilegalne migracije.

¹ "Službeni glasnik BiH - Međunarodni ugovori", br. 10/08.

1.2. Sporazum između Europske zajednice i Bosne i Hercegovine o readmisiji osoba koje borave bez dozvola potpisan je 2007. godine¹, a stupio je na snagu 1. siječnja 2008. godine. Ovaj Sporazum predstavlja temeljni pravni instrument kojim se uređuju pitanja readmisije u kontekstu odnosa s Europskom unijom. Ovim Sporazumom BiH se obvezala da će ponovno prihvatiti svoje državljane koji ne ispunjavaju uvjete boravka na teritoriji države koja podnosi zahtjev za readmisiju. Važno je naglasiti da Sporazum poštiva prava, obveze i odgovornosti koje proizlaze iz međunarodnog prava, a što podrazumijeva da svaki slučaj povratka mora biti sukladan međunarodnoj zaštiti i poštivanju ljudskih prava readmisiranih osoba. Sporazum predviđa zaključivanje protokola o njegovoj primjeni sa svakom zemljom članicom Europske unije kojima se definiraju određena tehnička pitanja, kao što su utvrđivanje mjerodavnih tijela, graničnih prijelaza za predaju i prihvata osoba, modaliteti povratka po žurnom postupku i sl. Države s kojima BiH ima potpisane provedbene protokole su: R. Estonija (2010.), Malta (2010.), R. Austrija (2011.), Bugarska (2011.), Mađarska (2012.), Češka Republika (2012.), Rumunija (2012.), Zemlje Beneluksa-Kraljevina Belgija, Kraljevina Holandija i Veliko vojvodstvo Luksemburg (2013.), SR Njemačka (2014.), R. Francuska (2014.), Slovačka Republika (2015.), R. Grčka (2015.), R. Slovenija (2016.) i R. Italija (2017.).

S navedenim državama readmisija se provodi sukladno potpisanim provedbenim protokolima, dok se s ostalim državama EU readmisija provodi izravnom primjenom Sporazuma o readmisiji između EZ i BiH.

1.3. Bilateralni sporazumi o readmisiji su sporazumi koje je BiH potpisala s državama koje nisu u sastavu EU ili su izuzete iz Sporazuma EZ i BiH, i to: Kraljevinom Danskom (2004.), Kraljevinom Norveškom (2005.), Švicarskom Konfederacijom (2008.), Republikom Sjevernom Makedonijom (2008.), Crnom Gorom (2008.), Republikom Albanijom (2009.), Republikom Moldavijom (2012.), Republikom Turskom (2012.), Republikom Srbijom (2013.) i Ruskom Federacijom (2015.).

1.4. Međunarodni instrumenti za zaštitu ljudskih prava koje je BiH ratificirala primjenjuju se i kod readmisije, što je naglašeno u preambuli Sporazuma o readmisiji s EZ, gdje stoji da taj "Sporazum neće utjecati na prava, obveze i odgovornosti Zajednice, država članica Europske unije i Bosne i Hercegovine koje proizlaze iz međunarodnog prava, a pogotovu iz Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda od 4. studenog 1950. godine i Konvencije o statusu izbjeglica od 28. srpnja 1951. godine."

Pored navedenih konvencija, međunarodni dokumenti koji su korišteni pri izradi ove Strategije su:

- Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (obvezuje države da poduzmu odgovarajuće mjere do maksimuma raspoloživih resursa kako bi postigle punu realizaciju prava na socijalno osiguranje, prava na odgovarajući životni standard, prava na zdravlje i prava na obrazovanje);
- Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije (zabranjuje diskriminaciju među ljudima i zahtijeva od država da poduzmu sve neophodne mjere za prevenciju i ukidanje svih oblika rasne diskriminacije i osigurava pravo na napuštanje i povratak u svoju zemlju, pravo na državljanstvo, pravo na rad, stan, socijalno osiguranje i obrazovanje);
- Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (odredbe od posebne važnosti za državljane BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji

odnose se na pravo djeteta na registraciju u matične knjige te pravo na pristup javnim službama);

- Konvencija o pravima osoba s invaliditetom (jamči puno i jednako uživanje svih ljudskih prava osoba s invaliditetom, promovira poštivanje njihova dostojanstva i obvezuje državu ugovornicu da usvoji odgovarajuće zakonodavne, administracijske i druge mjere neophodne za osiguranje ravnopravnosti i nediskriminacije osoba s invaliditetom);
- Konvencija o pravima djeteta (obvezuje državu da poduzme sve zakonske, administracijske, socijalne i obrazovne mjere radi zaštite djeteta od svih oblika tjelesnog ili mentalnog nasilja, povreda ili zlorab, zanemarivanja ili nemarnog odnosa, maltretiranja ili eksploatacije kao i da osigura alternativnu skrb za dijete, privremeno ili stalno lišeno svoga obiteljskog okruženja, kao i da mu osigura prikladno obrazovanje);
- **Revidirana europska socijalna povelja** (obvezuje države potpisnice da osiguraju građanima temeljna ekonomska i socijalna prava koja, uz iznimku onih koje BiH nije ratificirala, podrazumijevaju pravo djece i mladih na zaštitu, pravo na socijalnu i zdravstvenu zaštitu, pravo obitelji na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu, pravo starijih osoba na socijalnu skrb.

Kao potencijalni kandidat za članstvo u EU, BiH je dužna uvažavati i konzultovati i one akte koji se tiču suradnje unutar EU, ali koji se izravno ili neizravno odnose na bh. državljane koji borave u zemljama EU bez dozvole boravka. To su:

- **Novi Europski pakt o migraciji i azilu** usvojilo je Vijeće Europe 14. svibnja 2024. godine, kojim se uređuje zajednička migracijska politika i politika azila i koji se dijelom odnosi i na nadzor nezakonitog useljavanja kroz omogućavanje nezakonitim useljenicima da se vrate u zemlju podrijetla ili u tranzitnu zemlju, kao i na uspostavu partnerskih odnosa s državama iz kojih migranti dolaze;
- **Rezolucija Europskog parlamenta o položaju malodobnika bez pratnje u EU** od 12. kolovoza 2013. godine kojom se Europsko povjerenstvo poziva na uspostavu strateških smjernica koje bi sadržavale uvjete koji se moraju ispuniti prije povratka malodobnika, a koji bi poštivali najbolji interes djeteta. U Rezoluciji se naglašava da nikako nije moguće donijeti odluku o vraćanju malodobnika ako to nije u njegovu korist ili ako predstavlja prijetnju za njegov život, tjelesno i duševno zdravlje, njegovu dobrobit, sigurnost, njegova temeljna prava ili temeljna prava njegove obitelji, te da se moraju u potpunosti uzeti u obzir i ocijeniti individualne okolnosti svakog malodobnika. Također, podsjeća da je odluku o vraćanju moguće donijeti samo ako je utvrđeno da će u zemlji povratka za malodobnika vrijediti sigurne, konkretne i prilagođene odredbe kojima će se poštivati njegova prava i koje će biti povezane s mjerama reintegracije u državu povratka. U svezi s tim, Rezolucija potiče države članice da u svrhu osiguranja sigurnog povratka djece uspostave dogovore o suradnji i praćenju s zemljama podrijetla i tranzitnim zemljama, s nevladinim, lokalnim i međunarodnim organizacijama, te da osiguraju zaštitu i reintegraciju malodobnika nakon njihova povratka;
- **Direktive** kojima se uređuju pitanja readmisije kao što je **Direktiva 2008/115/EZ** ("Direktiva o vraćanju") Europskog parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 2008. godine, kojom su regulirani standardi i postupanja za vraćanje državljana trećih zemalja čiji je boravak

¹ "Službeni glasnik BiH - Međunarodni ugovori", br. 13/07.

nezakonit, **Direktiva Vijeća 2001/40/EZ** od 28. svibnja 2001. godine o uzajamnom priznavanju odluka o protjerivanju državljana trećih država i **Direktiva Vijeća 2003/110/EZ** od 25. studenog 2003. godine o uzajamnoj pomoći u slučajevima tranzita u svrhe udaljšavanja zračnim putem.

Obveza ministarstava i drugih institucija BiH kao i rukovoditelja tijela uprave, koja su zakonom ili drugim propisom ovlaštena za donošenje propisa da u postupku izradbe nacrtu ili prijedloga propisa osiguraju njihovu usklađenost s pravnom stečevinom Europske unije (Acquis EU), proizlazi, između ostalog, i iz Odluke Vijeća ministara BiH o instrumentima za usklađivanje zakonodavstva BiH s pravnom stečevinom EU ¹.

Uz gore pobrojane izvore prilikom izradbe ovog dokumenta uvažilo se i Mišljenje Europskog povjerenstva o zahtjevu BiH za članstvo u EU i 14 ključnih prioriteta koje BiH treba ispuniti s posebnim osvrtnom na Područje vladavine prava i Prioritet 8. koji podrazumijeva osiguravanje učinkovite koordinacije, na svim razinama, upravljanje granicama i sposobnost upravljanja migracijama, kao i osiguranje funkcioniranja sustava azila, pod koje spada i readmisija državljana BiH.

2. Domaći pravni okvir

Ustavom Bosne i Hercegovine regulirana su pitanja mjerodavnosti i odnosa između institucija BiH i entiteta, pa je tako člankom III. "Nadležnosti i odnosi između institucija Bosne i Hercegovine i entiteta", u stavku (1) točki f), određena mjerodavnost institucija BiH za politike i reguliranje pitanja migracije, izbjeglica i azila, dok je stavkom (2) ovoga članka regulirana obveza entiteta u pružanju pomoći državnim institucijama po pitanju ispunjavanja međunarodnih obveza BiH, kao i obveza zaštite građana putem svojih institucija koje trebaju funkcionirati sukladno međunarodno priznatim standardima, uz poštivanje međunarodno priznatih ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Sukladno Općim odredbama poglavlja II.A., članka 2. Ustava Federacije BiH ², Federacija BiH ima obvezu osigurati primjenu najviše razine međunarodno priznatih prava i sloboda utvrđenih u aktima navedenim u aneksu Ustava. Prema članku 2. Poglavlja III. Ustava, Federacija BiH i županije dijele mjerodavnosti za područje zdravstva i socijalne politike, dok isključivu mjerodavnost za utvrđivanje politike obrazovanja i školovanja, stambene politike, provedbe socijalne politike i uspostavu službi socijalne skrbi imaju županije. Poglavlje II. Ustava Republike Srpske ³ jamči ljudska prava i slobode koje, između ostalog, obuhvaćaju i pravo na zaštitu obitelji i djece, pravo na obrazovanje, zdravstvenu i socijalnu skrb kao i pravo na rad.

Prema odredbama u Glavi II., članku 13. Statuta Brčko Distrikta BiH ⁴, sve osobe na teritoriju Distrikta uživaju prava i slobode koje su im date Europskom konvencijom o ljudskim pravima i temeljnim slobodama, i ta prava imaju veću pravnu snagu u odnosu na svaki zakon koji je u suprotnosti s Konvencijom.

Akti Vijeća ministara BiH, mjerodavnih ministarstava i drugih institucija, koji se izravno odnose na pitanja readmisije i kojima se uređuju procedure koje se poduzimaju tijekom cijelog postupka readmisije, od njene najave do pružanja odgovarajuće

asistencije državljanima BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji su sljedeći:

- Uputa o načinu privremenog zbrinjavanja državljana BiH na temelju Sporazuma o readmisiji ⁵, koju je donijelo Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, a kojom se propisuju procedure za prihvrat državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji i koji su zatražili asistenciju, način privremenog zbrinjavanja i način postupanja mjerodavnih tijela uključenih u postupak prihvata i zbrinjavanja;
- Pravilnik o evidenciji državljana BiH koji se vraćaju na temelju Sporazuma o readmisiji ⁶, koji je donijelo Ministarstvo sigurnosti i koji utvrđuje tijelo mjerodavno za vođenje službene evidencije, sadržaj, način prikupljanja i način obrade podataka, svrhu i način korištenja evidencije, te druga pitanja važna za vođenje evidencije bh. državljana koji se vraćaju na temelju Sporazuma o readmisiji;
- Odluka o obvezi dostavljanja statističkih podataka o migracijama i međunarodnoj zaštiti Ministarstvu sigurnosti ⁷, koju je donijelo Vijeće ministara BiH a koja, između ostalog, utvrđuje vrstu i strukturu statističkih podataka koji se odnose na prihvrat osoba u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji;
- Protokol o suradnji u djelotvornijoj realizaciji Sporazuma o readmisiji osoba koje borave bez dozvola u drugim zemljama, potpisan 17. svibnja 2010. godine između Ministarstva sigurnosti, Ministarstva unutarnjih poslova Republike Srpske, Federalne uprave policije, županijskih ministarstava unutarnjih poslova, Policije Brčko Distrikta BiH, Službe za poslove sa strancima i Granične policije BiH, koji je uspostavio zaštićen kanal za komunikaciju između MS i svih ostalih policijskih tijela u BiH i koji je uredio procedure pri provjeri državljanstva i identiteta osoba navedenih u zahtjevima za readmisiju;
- Protokol o suradnji i načinu razmjene informacija za reintegraciju državljana BiH prihvaćenih na temelju Sporazuma o readmisiji, zaključen između MS i MLJPI 30. prosinca 2013. godine, koji regulira osnove suradnje i način razmjene informacija između mjerodavnih sektora ova dva Ministarstva;
- Protokol o suradnji u postupku prihvata, praćenosti i privremenog zbrinjavanja djece bez pratnje koja se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji, koji su u svibnju 2016. godine potpisali MLJPI, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljene osobe i izbjeglice Sarajevske županije, Javna ustanova "Županijski centar za socijalnu skrb" Sarajevo, županijska Javna ustanova "Dom za djecu bez roditeljske skrbi" Sarajevo i Fondacija bosanskohercegovačka inicijativa žena (BHIŽ). Ovim Protokolom uređen je način suradnje potpisnika u postupcima obavješćavanja, imenovanja posebnoga skrbnika, prihvata, praćenosti i privremenog zbrinjavanja djece bh. državljana bez roditeljske skrbi ili bez pratnje odraslih osoba, koja se vraćaju na temelju sporazuma o readmisiji;
- Protokol o postupanju mjerodavnih tijela u prihvatu, praćenosti i privremenom zbrinjavanju ranjivih osoba koje se vraćaju na temelju Sporazuma o

¹ "Službeni glasnik BiH", br. 75/16.

² "Službene novine Federacije BiH", br.1/94, 13/97, 16/02, 22/02, 52/02, 63/03, 9/04, 20/04, 33/04, 71/05, 72/05, 88/08.

³ "Službeni glasnik RS", br. 21/92 - Prečišćeni tekst, 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 21/02, 26/02, 30/02, 31/02, 69/02, 31/03, 98/03, 115/05, 117/05.

⁴ "Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH", broj 2/10.

⁵ "Službeni glasnik BiH", broj 39/13.

⁶ "Službeni glasnik BiH", broj 63/11.

⁷ "Službeni glasnik BiH", broj 83/09.

readmisiji, koji su u prosincu 2018. godine potpisali MLJPI, FMROI, uz prethodnu suglasnost svih županijskih vlada, MIRO RS i Odjela za raseljene osobe, izbjeglice i stambena pitanja Vlade Brčko Distrikta BiH, a koji uređuje uzajamna prava, obveze, koordinaciju i suradnju između potpisnika u cilju potpore pojedincima i ranjivim skupinama readmisiranih osoba.

- Izrađena su i potpisana dva Protokola kojima su uređena područja privremenog prihvata, smještaja i postupanja starijih i hronično bolesnih osoba kao i ovisnika o psihoaktivnim supstancama.

Zakonom o ministarstvima i drugim tijelima uprave ¹, člankom 12. stavak (1), točka 13. određena je mjerodavnost MLJPI za prihvata i zbrinjavanje readmisiranih osoba na razdoblje do 30 dana. U cilju ispunjavanja ove mjerodavnosti, MLJPI je donijelo niz provedbenih akata kojima se dopunjavaju podzakonski akti koji uređuju pitanja readmisije i omogućuje lakši prihvata readmisiranih osoba, kao što su Odluka o osnutku Readmisionog centra u Mostaru ², Informator za povratnike na temelju Sporazuma o readmisiji, Informativni list za povratnike na temelju readmisije, Obiteljski i individualni upitnik za povratnike na temelju readmisije i Pravilnik o načinu rada, funkcioniranju i kućnom redu u Readmisionom centru u Mostaru ³.

Da bi se ispoštovalo načelo međusektorskog pristupa pri izradbi Strategije, konzultirane su i uvažene postojeće strategije, zakoni i drugi akti koji tretiraju pitanja od važnosti za readmisirane osobe. To su, između ostalog, Strategija u području migracija i azila i Akcijski plan 2021. - 2025., Akcijski plan BiH za rješavanje problema Roma u područjima zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite 2017. - 2020., Okvirni akcijski plan o obrazovnim potrebama Roma u BiH 2018. - 2022., Revidirana strategija za provedbu Aneksa 7. Dejtonskog mirovnog sporazuma, Zakon o zabrani diskriminacije BiH, Zakon o ravnopravnosti spolova u BiH kao i zakoni o pravima pripadnika nacionalnih manjina.

III. ANALIZA STANJA U PODRUČJU PRIHVATA I INTEGRACIJE DRŽAVLJANA BiH KOJI SE VRAĆAJU U BiH NA TEMELJU SPORAZUMA O READMISJI

1. Analiza stanja u području prihvata državljana BiH

Segment prihvata državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji dao je najbolje rezultate u razdoblju od donošenja prve Strategije do danas, što je izravna posljedica dobre pravne uređenosti ovoga područja, odnosno, usvojenih podzakonskih i provedbenih akata koji su doneseni na državnoj razini i koji propisuju način i proceduru prihvata readmisiranih osoba na graničnim prijelazima. Također, kod prihvata readmisiranih osoba ostvarena je odgovarajuća suradnja s nevladinim organizacijama s kojima MLJPI ima potpisane sporazume, pa tako nevladina organizacija "Vaša prava" pruža pravnu pomoć readmisiranim osobama koje su smještene u Readmisionom centru u Mostaru, sa sjedištem u Salakovcu, što se posebno odnosi na osiguranje identifikacijskih dokumenata, dok Fondacija bosanskohercegovačka inicijativa žena (BHIŽ) osigurava psihosocijalnu potporu readmisiranim osobama smještenim u Readmisionom centru u Mostaru, te prijevoz i pratnju posebnog skrbnika djetetu čije je prebivalište na području druge županije, entiteta ili Brčko Distrikta BiH, ako roditelji, skrbnici ili predstavnici mjerodavnog centra za socijalnu skrb iz objektivnih razloga nisu u mogućnosti preuzeti dijete.

Procedure koje se provode kod prihvata readmisiranih osoba ovise od toga je li Ministarstvu sigurnosti upućen zahtjev za readmisiju ili je izvršena najava povratka. Zahtjev za readmisiju podnosi se za one osobe koje ne ispunjavaju ili više ne ispunjavaju važeće uvjete ulaska, nazočnosti ili boravka na teritoriju države koja podnosi zahtjev, pod uvjetom da se dokaže ili da se može valjano pretpostaviti da su oni državljani Bosne i Hercegovine. Ove osobe ne posjeduju valjanu dokumentaciju i najčešće se radi o većem broju osoba. Uglavnom se radi o obiteljima pa zahtjev za readmisiju pored podataka o nositelju, sadrži podatke i o bračnim partnerima i njihovoj djeci. Zahtjev za readmisiju, nakon zaprimanja, analizira Sektor za migraciju Ministarstva sigurnosti i prosljeđuje ministarstvu unutarnjih poslova koje je mjerodavno u mjestu koje je navedeno kao mjesto rođenja ili mjesto prebivališta osobe koja je predmet readmisije.

Mjerodavna ustrojbeni jedinica ministarstva unutarnjih poslova provjerava državljanstva u lokalnom matičnom uredu i utvrđuje identitet državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji. Nakon što mjerodavna ministarstva unutarnjih poslova pribave sve važne informacije o readmisiranoj osobi, one se dostavljaju Ministarstvu sigurnosti koje, ako je potvrđen identitet i državljanstvo BiH, odobrava povratak i svoj odgovor dostavlja zemlji koja je podnijela zahtjev za readmisiju. Ministarstvo sigurnosti obavještava MLJPI da su se stekli uvjeti za prihvata državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji.

Najava povratka vrši se za one državljane Bosne i Hercegovine koji posjeduju valjanu dokumentaciju (pasoš, biometrijsku osobnu iskaznicu) i u tom slučaju Ministarstvo sigurnosti obavještava Graničnu policiju kako bi se izvršio prihvata. Po prijemu najave povratka GP BiH vrši graničnu provjeru državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji sukladno zakonskim i podzakonskim aktima i pruža druge vrste asistencije mjerodavnim ministarstvima koje su neophodne kod prihvata.

Nakon što dobije informaciju o povratku od Sektora za migraciju, MLJPI vrši dodatne provjere u bazi IDDEEA, te u slučaju potrebe organiziranja odgovarajućeg prihvata obavještava entitetske koordinatore te županijskog koordinatera u FBiH ili jedinicu lokalne samouprave. Readmisioni tim ili povjerenik za readmisiju u jedinici lokalne samouprave vrši dodatne provjere na terenu, priprema povratnu informaciju koja sadrži socioekonomsku anamnezu readmisiranih osoba i vraća je na isti način kako je zaprimio nalog za postupanje. Ovaj protok informacija, osim što omogućava mjerodavnim institucijama planiranje aktivnosti na integraciji readmisiranih osoba, omogućava i evidentiranje readmisirane osobe, praćenje njene integracije u lokalnoj zajednici, redovitu komunikaciju između mjerodavnih institucija i pripremu izvješća utemeljenih na realnim podacima i procjenama. Protokolom o suradnji i načinu razmjene informacija za reintegraciju državljana BiH prihvaćenih na temelju Sporazuma o readmisiji regulirana su pitanja suradnje i načina razmjene informacija između Ministarstva sigurnosti i Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice, u cilju što djelotvornije provedbe Sporazuma o readmisiji, s posebnim naglaskom na osiguranje odgovarajućeg prihvata readmisiranih osoba kojima je neophodna posebna asistencija prilikom prihvata i zbrinjavanja. Ovim Protokolom utvrđeni su i rokovi unutar kojih MS i MLJPI moraju poduzeti sve neophodne radnje iz svoje mjerodavnosti kako bi se readmisiranim osobama u potrebi pružila pravodobna i odgovarajuća asistencija.

Ako prilikom prihvata na graničnom prijelazu readmisirana osoba zatraži asistenciju za smještaj, omogućuje joj se smještaj u Readmisionom centru na razdoblje do 30 dana, kako stoji u Zakonu o ministarstvima i drugim tijelima uprave Bosne i Hercegovine. Readmisioni centar ima osnovne institucionalne,

¹ "Službeni glasnik BiH", br. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09 i 103/09, 87/12, 6/13, 19/16.

² "Službeni glasnik BiH", broj 39/13.

³ "Službeni glasnik BiH", broj 39/13.

kadrovске, техничке и финансијске kapacitete за прихват и привремено збринјаванја readmisiranih osoba, gdje se врши evidentiranje, triјаја, припрема и коначно, upућивање u последње mјесто пребивалишта u БиХ или u другу локалну заједницу u БиХ, сукладно Planu територијалног размјештаја readmisiranih osoba којег заједнички доносе координатори на свим раzinama укључености. Tijekom boravka u Readmisionom centru readmisiranim osobama се пружају информације о могућностима и наћинима даље интеграције u локалну заједницу, урућују им се Informativni list и Informator за повратнике на temelju Sporazuma о readmisiji којим су обухваћене све потребне информације и контакти за даље остваривање права. Prilikom прихвата, сукладно Правилнику о наћину рада, функционирању и кућном реду u Readmisionom centru, обавља се детаљан систематски преглед који ради мјеродавна медицинска установа с којом MLJPI има потписан уговор о пружању услуга. Readmisirane osobe имају третман сукладно међународним стандардима од ангажираног особља u Centru као и државних службеника u сједишту Министарства који су прошли специјалистичке обуке везане уз provedбу процедура прихвата и осигурања права која произлазе из тог прихвата. S посебном позорношћу особље је обучено за поступања u ситуацијама када readmisirane osobe испољавају насилничко понашање, psihiчку неуравнотеженост или било који други вид друшћено неприхватљивог понашања, што се неријетко дешава.

Sustav прихвата bh. држављана који се враћају на temelju Sporazuma о readmisiji, иако добро уређен, неријетко се сусреће с озбиљним проблемима када је u питању прихват дјеце без пратње и других, посебно ранјивих readmisiranih osoba којима је потребна посебна асистенција.

Чланцима од 11. до 16. Upute о наћину привременог збринјаванја држављана БиХ на temelju Sporazuma о readmisiji¹ уређено је поступање мјеродавних институција u случају најаве повратка малодобне особе и особе с посебним потребима u погледу осигурања смјештаја и одређивања привременог скрбника, као и обвеза MLJPI да, по питању одговарајуће асистенције овим особама, сарађује с мјеродавним институцијама и центрима за социјалну скрб.

Имајући u виду ове обвезе, MLJPI је 2016. године потписало Протокол о сарадњи u поступку прихвата, прората и привременог збринјаванја дјеце без пратње која се враћају u БиХ на temelju Sporazuma о readmisiji с Министарством за рад, социјалну политику, раселјене особе и избјеглице Сарајевске жупаније, Јавном установом "Жупанијски центар за социјалну скрб", Жупанијском јавном установом "Дом за дјецу без родитељске скрби", Сарајево и Фондацијом босанскохерцеговачка иницијатива жена (BHIЖ). Овим Протоколом су потанко уређена питања сарадње с мјеродавним центрима за социјалну скрб, поступка обавјештавања, именовања посебног скрбника, прихвата, пропраћености и привременог збринјаванја дјеце без пратње, наћин финансирања смјештаја и других неопходних трошкова као и обвезе свих потписника Протокола по питању прихвата дјеце без пратње. Сличне протоколе о сарадњи u поступку прихвата, пропраћености и привременог збринјаванја малодобних osoba и особа с посебним потребима које се враћају u БиХ на temelju Sporazuma о readmisiji треба потписати и с осталим жупанијским центрима за социјалну скрб u Федерацији БиХ. Сличне протоколе с центрима за социјалну скрб u Republicи Српској ће изкоординирати RSRом с надлежним министарством и на тај наћин u потпуности и једнообразно уређити ова питања на подрућју Републике Српске.

Pored наведеног Протокола о сарадњи, MLJPI је u просину 2018. године, с FMROI, MIRO RS и Одјелом за раселјене особе, избјеглице и стамбена питања Владе Брћко Дистрикта БиХ, потписало Протокол о поступању мјеродавних тијела u прихвату, пропрату и

привременом збринјаванју ранјивих osoba које се враћају на temelju Sporazuma о readmisiji.

Glede потписника u име Владе Републике Српске, иако је престало да постоји Министарство које је потписник Протокола, континуитет u поступању је осигуран измјенама и допунaма Закона о републићкој управи којима је дефинирано да послове и обвезе Министарства преузима Републички секретаријат за раселјене особе и миграције. Иначе, овим Протоколом су потанко уређена узajамна права, обвезе, координација и сарадња између потписника Протокола код поступања u прихвату readmisiranih osoba. Протоколом се осигурава потпора посебно ранјивим категоријама које се дефинирају као особе које су, сукладно прописима о здравственој и социјалној скрби Брћко Дистрикта БиХ, Федерације БиХ, Републике Српске, жупанија, градова и опћина, дефиниране као особе којима је потребна посебна заштита оvisно од ступња ранјивости. Сви потписници Протокола се обвезују да ће readmisirane osobe информирати о наћину остваривања права из подрућја здравствене и социјалне скрби, створити увјете и осигурати потпору за њихово укључивање u ове sustаве, укључујући и услуге социјалне скрби посредством мјеродавних центара за социјалну скрб и стварати увјете и осигурати им потпору за њихово укључивање u sustav тржишта рада.

Pored обвеза потписника Протокола дефинирају се и обвезе жупанијских координатора за питања readmisije, које осигуравају пуну укљученост жупанијске раzине када је u питању прихват и интеграција readmisiranih osoba. Протоколом се жупанијски координатори обвезују да ће преузети захтеве за прихват, пропраћеност и привремено збринјаванје readmisiranih osoba, координирати с другим жупанијским институцијама везано уз питања која се односе на њих, организирати тријаже када је то потребно, судјеловати u изради плана потреба, предлагати финансијске планове и програме и пратити издвajaње прорачунских средстава за потребе readmisije, пратити поступак интеграције readmisiranih osoba и о томе извјешћивати мјеродавне институције на ентитетској и државној раzини. Прије потписивања овога Протокола, све жупанијске владе дале су сугласност за његово потписивање, чиме се осигурава његова пунa provedба. Средства за финансирање активности које произлазе из овога Протокола осигуравају се из прорачуна потписника путем различитих пројеката, програма и путем donatorsких средстава.

2. Анализа стања u подрућју интеграције држављана БиХ

Sporazumima о readmisiji није прописана мјеродавност државе за интеграцију readmisiranih osoba нити је предвиђено да се приликом provedбе споразума о readmisiji морају уважавати socioекономски аспекти локалне интеграције u циљу одрживости readmisiranih osoba. Међутим, према Споразуму о стабилизацији и придруживању, БиХ је обвезна својим држављанима који се враћају на temelju Sporazuma о readmisiji осигурати одговарајуће идентификацијске документе и пружити администрацијске олакшце потребне за ту сврху, а према Mapi пута за liberalizацију визног режима за БиХ, Блок 2: Иlegalна миграција, укључујући readmisiju, БиХ је обвезна усвојити и провести Стратегију за reintegrацију readmisiranih osoba укључујући одрживу финансијску и социјалну потпору. Nadalje, Стратегија Европа 2020.², која представља визију европске социјалне тржишне економије 21. столјећа, има за циљ борбу против siromaштва којом се жељи осигурати економска, социјална и територијална коhezија и оснажити свијест о темелјним правима siromaшних osoba ради остварења могућности за живот u достојанству и активно судјеловање u друштву.

Ovaj циљ iskazan је кроз документ "Европска платформа против siromaштва и социјалне искључености: европски оквир за

¹ "Службени гласник БиХ", број 39/13.

² Европска стратегија за паметан, одржив и укључив раст – Европа 2020., март, 2010. год.

socijalnu i teritorijalnu koheziju¹”, koji je dio Strategije Europa 2020. za pametan, održiv i uključiv rast. Ključne aktivnosti ove platforme uključuju, između ostalog, poboljšani pristup marginaliziranim i socijalno isključenim skupinama zaposlenju, socijalnoj sigurnosti, zdravstvu, stanovanju i obrazovanju, kao i definiranje i realizaciju mjera koje su usmjerene na posebne skupine među kojima se izdvajaju Romi, obitelji s jednim roditeljem, starije osobe, osobe s invaliditetom i beskućnici. Iako BiH nema obvezu provedbe Strategije Europa 2020., Europsko povjerenstvo, koje prati provedbu SSP-a, pozvalo je BiH da u svojim planovima i programima prati ovu Strategiju.

Općenito, sve razine vlasti u BiH uključene su u rješavanje pitanja integracije bh. državljana koji se vraćaju na temelju Sporazuma o readmisiji kroz svoju odgovornost za izradbu i provedbu politika socijalne inkluzije građana, kao i kroz mjerodavnosti definirane pravnim okvirom kojim su uređena područja od važnosti za integraciju readmisiranih osoba, a tiču se pitanja pristupa socijalnim pravima. Nažalost, znatan broj domaćih institucija u čijoj su mjerodavnosti područja socijalne i zdravstvene skrbi, obrazovanja, zapošljavanja i stambenog zbrinjavanja kao i jedinica lokalne samouprave još uvijek nisu prikladno informirane o postupku readmisije zbog čega često izostaje odgovarajuća asistencija. Tamo gdje postoji prikladna informiranost često nedostaje dostatna financijska, kadrovska i materijalno-tehnička opremljenost mjerodavnih institucija i službi, što je prepreka u sustavnom bavljenju ovim problemima. Nadalje, državljani BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji nisu u domaćem pravnom okviru prepoznati kao posebna kategorija, odnosno, nisu uvedeni u zakone i druge odgovarajuće pravne akte, što ih stavlja u podređen položaj, kada se zna da se sva socijalna prava u BiH ostvaruju na temelju priznatog statusa. Razlog za to leži u činjenici da readmisirane osobe ne pripadaju jednoj homogenoj skupini koja bi omogućila da se realno procijene njihove potrebe, vrsta i opseg neophodnih intervencija.

Državnom strategijom socijalne uključenosti su se trebale definirati socijalno osjetljive skupine stanovništva, ali ta Strategija još uvijek nije usvojena. Dosadašnja praksa kod prihvata državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji, koji su tražili asistenciju, pokazuje da se radi o više različitih skupina koje su posebno pogođene socijalnom isključenošću i siromaštvom kao što su osobe s invaliditetom, kronični bolesnici i osobe sa smetnjama mentalnog zdravlja, malodobnici i djeca bez roditeljske pratnje, Romi i obitelji s djecom.

Osobe s invaliditetom iz kategorije readmisiranih osoba još uvijek ne uživaju prava koja bi im omogućila izjednačavanje mogućnosti u odnosu na ostalu populaciju niti je odnos društva prema ovoj populaciji na odgovarajućoj razini, što ih čini ugroženom skupinom. Ove osobe se tretiraju isključivo kao socijalna kategorija, iako to ne moraju biti ako bi dobili odgovarajuću asistenciju. Osobe s invaliditetom su obuhvaćene odgovarajućim entitetskim zakonima koji uređuju područje socijalne skrbi, na temelju kojih mogu ostvariti pravo na invalidninu, tuđu njegu i pomoć kao i ortopedski dodatak, ali uz uvjet da ispunjavaju zakonske kriterije koje državljani BiH s invaliditetom koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji često ne ispunjavaju. Stanju u kojem državljani BiH s invaliditetom koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji ne ostvaruju prava iz područja zdravstvene zaštite i ne mogu dobiti pomoć u okviru specijaliziranih ustanova pridonosi

nedostatak koordinacije između sustava zdravstvene zaštite i sustava socijalne pomoći. Nadalje, u BiH se vrši otvorena diskriminacija osoba s invaliditetom prema uzroku nastanka invaliditeta i stupnju invalidnosti, što govori u prilog činjenici da se prava ostvaruju na temelju statusa, a ne na temelju potreba za stvaranjem jednakih mogućnosti za ovu skupinu građana. Kako osobe s invaliditetom koje se vraćaju na temelju Sporazuma o readmisiji često nemaju status na temelju kojeg bi imali pristup pravima, ili su ga izgubili zbog svoje izočenosti, oni su diskriminirani ne samo u odnosu na ostalu populaciju nego i u odnosu na druge osobe s invaliditetom.

Kronični bolesnici, stare osobe bez obiteljske brige, osobe sa smetnjama mentalnog zdravlja i ovisnici o psihoaktivnim supstancama čije stanje zahtijeva specijaliziranu medicinsku intervenciju koja se može dobiti samo u određenim specijaliziranim ustanovama. Problem predstavlja to što se liječenje koje je započeto u inozemstvu često ne može nastaviti na prikladan način po povratku u zemlju zbog nedostatka potrebnih lijekova, problema u prijenosu medicinske dokumentacije koja daje uvid u zdravstveno stanje readmisirane osobe, te promjene liječnika i uvjeta u kojima se liječio. Kod osoba s zaraznim i prenosivim bolestima problem je u njihovoj hospitalizaciji, smještaju u prihvatne centre i druge ustanove zbog nemogućnosti provedbe prikladnog medicinskog tretmana. Pored toga, javljaju se i poteškoće u prihvatanju i integraciji takvih osoba u lokalnoj zajednici zbog istih razloga kao i kod kroničnih bolesnika.

Malodobnici i djeca bez roditeljske skrbi zahtijevaju posebnu pozornost i poduzimanje odgovarajućih intervencija kao i angažman specijaliziranih službi. U slučajevima kada se podnosi zahtjev za readmisiju malodobne osobe koja je bez pratnje ili osobe s posebnim potrebama, mjerodavne institucije na državnoj razini poduzimaju neophodne mjere putem Sektora za migraciju, Ministarstva sigurnosti, koji podnosi MLJPI zahtjev za osiguranje privremenog zbrinjavanja, u cilju osiguranja specifičnih uvjeta neophodnih za odgovarajući prihvata malodobnika ili osoba s posebnim potrebama. Zbog posebne osjetljivosti ove skupine readmisiranih osoba, a ispunjavajući obvezu koordinacije aktivnosti na njihovom prihvatu i zbrinjavanju s mjerodavnim centrima za socijalnu skrb, MLJPI je potpisalo Protokol o suradnji s JU "Županijski centar za socijalnu skrb" o prihvatu, prapratu i privremenom zbrinjavanju djece bez pratnje, kojim je uređen postupak prihvata i privremenog zbrinjavanja malodobnih osoba bez roditeljske skrbi kroz sufinanciranje njihova smještaja u "Domu za djecu bez roditeljske skrbi", Bjelave. Ovo je početni korak u zbrinjavanju ove posebno ranjive populacije, s tim što bi mjerodavne institucije na nižim razinama vlasti trebale nastaviti aktivnosti na sličnom načinu zbrinjavanja malodobnika i djece bez roditeljske skrbi.

Romi su zbog slabe obrazovanosti, neuključenosti u formalne oblike rada i specifičnog načina života, u većoj ili manjoj mjeri, marginalizirani ekonomski, prostorno, kulturološki i politički. Oni se tradicionalno susreću sa socijalnom isključenošću koja je poglavito uzrokovana sprječavanjem njihova uključivanja kao i nametnutom izolacijom u okvirima vlastitih romskih zajednica što za posljedicu ima diskriminaciju. Sve ovo uzrokuje lošija kvaliteta njihova života po pitanju obrazovanja, zdravstvene i socijalne skrbi i zapošljavanja u odnosu na ostatak populacije. Veoma mali broj Roma ima stalno zaposlenje, najčešći izvori prihoda su prikupljanje i prodaja sekundarnih sirovina i prosjačenje, dok je zanemariv postotak uključenosti Roma u obrazovni sustav. I pored toga što država, usvajanjem Strategije za rješavanje problema Roma i akcijskih planova iz područja obrazovanja, zapošljavanja, zdravstvene zaštite i stambenog zbrinjavanja, ulaže napore za poboljšanje života romske populacije i omogućivanje njihove veće socijalne uključenosti i smanjenje siromaštva, veliki broj Roma migrira prema

¹ Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions –The European Platform against Poverty and Social Exclusion: A European framework for social and territorial cohesion, December, 2010.

zapadnoeuropskim zemljama u potrazi za boljim životom. Postojeće baze podataka, statistike i izvješća o bh. državljanima koji se vraćaju na temelju Sporazuma o readmisiji ne sadrže podatke o nacionalnoj strukturi readmisiranih osoba, ali je evidentno da se u najvećem broju radi o pripadnicima romske populacije.

Za **obitelji s djecom** koje se vraćaju na temelju Sporazuma o readmisiji odgovorno je Ministarstvo sigurnosti do granice BiH, za one obitelji koje su smještene u Readmisionom centru Salakovac mjerodavno je MLJPI, a za obitelji koje su smještene izvan Readmisionog centra mjerodavne su socijalne službe u lokalnim zajednicama u koje se vraćaju. Rokovi za prihvrat državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji često su nedostadni za pružanje odgovarajuće asistencije članovima obitelji koji su u potrebi. Putni list je često jedini identifikacijski dokument koji readmisirane osobe posjeduju i on ima snagu javne isprave, koristi se u postupcima pred državnim tijelima kao i prilikom ostvarivanja određenih prava iz područja socijalne i zdravstvene skrbi. Djeca koja su rođena u zemljama u koje je obitelj migrirala često ostaju izvan obrazovnog sustava zbog toga što nemaju rodne listove ili zbog siromaštva. Kako ne postoje posebni programi ekonomske pomoći obiteljima s djecom koje se vrte na temelju Sporazuma o readmisiji, one ostaju potpuno nezbrinute ako ne ostvare pravo na socijalnu pomoć po drugim kriterijima. Dalju pomoć obiteljima koje se vraćaju u svoja prvobitna mjesta prebivališta treba da pruže centri za socijalnu skrb, ali kako djeca sa statusom readmisirane osobe nisu prepoznata u zakonima o socijalnoj skrbi kao takva, prava na socijalnu skrb mogu ostvariti samo po nekom drugom temelju.

Prema posljednjem popisu kućanstva, u BiH ima 16% obitelji s jednim roditeljem, oko 10% samačkih starijih kućanstava dok je od ukupnog broja stanovnika više od 8% osoba s invaliditetom. Svaka od ovih ranjivih skupina stanovništva suočava se sa specifičnim problemima, ali ono što je svima zajednička značajka je visoka stopa siromaštva, kao rezultat visoke stope nezaposlenosti, neodgovarajuće socijalne skrbi i ograničenog pristupa pojedinim uslugama kao što su zdravstvo i obrazovanje. Uspješna integracija državljanina BiH koji je vraćen u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji, osobito navedenih ranjivih skupina, podrazumijeva osiguranje readmisiranim osobama lakši pristup tržištu rada, socijalnoj skrbi, zdravstvenoj zaštiti, obrazovanju i stambenom zbrinjavanju. Sve navedeno vodi ka punoj socijalnoj inkluziji koja treba dovesti do podizanja sudjelovanja neaktivnog stanovništva, njihovo uključivanje u društveni život i tržište rada, a time i do postupnog smanjenja opterećenja na socijalna davanja što, dugoročno, treba dovesti do uspostave održivog sustava socijalne skrbi u BiH. Puna socijalna uključenost državljanina BiH koji je vraćen u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji osigurava sudjelovanje readmisirane osobe u svim aspektima života i socijalno-ekonomsku neovisnost što, dugoročno, treba rezultirati smanjenjem sekundarnih migracija. Ciljevi ove Strategije, usmjereni na integraciju državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji, predviđaju da se definirane aktivnosti unutar tih ciljeva provode unutar općih ciljeva i politika koje se odnose i na druge skupine koje su u potrebi za nekom vrstom intervencije mjerodavnih institucija. Uključivanje pitanja od važnosti za readmisirane osobe u politike i strategije lokalnih zajednica otklanja eventualni otpor određenih skupina prema readmisiranim osobama i smanjuje njihovu segregaciju.

Ciljevi ranijih strateških dokumenata iz ove oblasti su bili uglavnom usmjereni na uspostavu odgovarajućih institucionalnih mehanizama za prihvrat i integraciju državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji, uspostavu koordinacije između mjerodavnih institucija i osiguranje resursa za rad mjerodavnih institucija. Cilj koji se odnosio na uspostavu

funkcionalnog sustava integracije readmisiranih osoba, uz osiguranje jednakopravnog pristupa pripadajućim pravima, je također bio usmjeren na osiguranje formalnih pretpostavki za integraciju, a ne na konkretne mjere u pravcu socioekonomske uključenosti. Tako su u sklopu realizacije ovoga cilja ustrojani lokalni readmisioni timovi i/ili povjerenici u 116 jedinica lokalne samouprave u BiH, imenovani su županijski koordinatori za readmisiju u ime županijskih ministarstava u čijoj su mjerodavnosti zdravstvo, socijalna skrb, rad, raseljeni i povratnici, sanirano i opremljeno 63 stambenih jedinica na području 21 jedinice lokalne samouprave namijenjenih za privremeni smještaj readmisiranih osoba po modelu socijalnog stanovanja u zaštićenim uvjetima.

Iskustva iz započetog postupka osposobljavanja jedinica lokalne samouprave za integraciju državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji uzeta su u obzir kod definiranja konkretnih aktivnosti na socioekonomskoj integraciji readmisiranih osoba. Ova Strategija nastavlja s realizacijom onih aktivnosti koje nisu realizirane ili čija realizacija nije bila u potpunosti provedena u prethodnom razdoblju. Te aktivnosti se odnose na osiguranje odgovarajuće finansijske potpore za programe integracije readmisiranih osoba, uspostavu evidencija s procjenom potreba readmisiranih osoba od strane centara za socijalnu skrb, prikladno sudjelovanje mjerodavnih institucija svih razina vlasti glede finansijske, materijalno-tehničke i stručne potpore jedinicama lokalne samouprave i informiranje i podizanje svijesti o važnosti održive integracije državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji.

2.1. Tržište rada i zapošljavanje

Tržište rada u BiH karakterizira, pored ostalog, umjeren ekonomski rast, i dalje niska stopa zaposlenosti, posebno žena, visoka nezaposlenost mladih i nekvalificirane radne snage, velika zaposlenost u neformalnoj ekonomiji, neprikladan razvitak ljudskih resursa, niska obrazovna struktura uz velike razlike među spolovima, veliki raskorak između vještina i zahtjeva tržišta rada.

Na temelju analiza tržišta rada i socijalne isključenosti na tržištu rada, koje Direkcija za ekonomsko planiranje (DEP) obavlja u sklopu svojih mjerodavnosti, jedan od najvećih problema tržišta rada je strukturalna nezaposlenost koju karakterizira visok udio dugoročno nezaposlenih osoba koji ima trend rasta. Mnogi zaposleni jednom kada postanu nezaposleni ostaju u tom statusu u veoma dugom razdoblju. Dosadašnje iskustvo pokazuje da se vjerojatnost nalaženja posla smanjuje razmjerno duljini nezaposlenosti što može dovesti do trajnog isključivanja s tržišta rada.

Pravni okvir u području zapošljavanja u **Federaciji BiH** određen je prvenstveno Zakonom o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba ¹, kojim su, između ostalog, uređena prava i obveze Federacije BiH i županija u utvrđivanju i provedbi politike i mjera u području zapošljavanja, osnivanje, ustroj, rad i financiranje javnih službi za zapošljavanje, temeljna načela u posredovanju u zapošljavanju kao i materijalna i socijalna sigurnost nezaposlenih osoba. Ovim Zakonom je uspostavljen Federalni zavod za zapošljavanje čija mjerodavnost je, između ostalog, praćenje i predlaganje mjera za unaprjeđenje zapošljavanja i socijalne sigurnosti nezaposlenih osoba, pružanje pomoći provedbi programa profesionalne orijentacije, obuka i prekvalifikacija za nezaposlene osobe. Nakon izvršenja svojih, zakonom određenih, obveza Federalni zavod za zapošljavanje usmjerava preostala finansijska sredstva u mjere i programe aktivne politike zapošljavanja čija je provedba u mjerodavnosti županijskih službi za zapošljavanje. Ovo podrazumijeva sufinansiranje zapošljavanja, samozapošljavanja i obuke, pri čemu

¹ "Službene novine Federacije BiH", br. 55/00, 41/01, 22/05, 9/08.

se omogućuje poslodavcima i nezaposlenim osobama da sudjeluju u realizaciji tih mjera i programa. Često su to programi u koje su uključeni Romi, žene, mladi i osobe bez kvalifikacija, a sredstva za njihovo financiranje osiguravaju se iz doprinosa za osiguranje u slučaju nezaposlenosti koje uplaćuju poslodavci i zaposlenici. Iako postojeći programi aktivnih politika zapošljavanja promoviraju aktivno sudjelovanje i integraciju nezaposlenih osoba, među kojima su i osobe s invaliditetom, mjerodavne službe za zapošljavanje ne promoviraju posebne programe inkluzije osoba s invaliditetom na tržištu rada. Prema Zakonu o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju osoba s invaliditetom¹, omogućeno je stručno obučavanje osoba s invaliditetom kroz programe i projekte njihove profesionalne rehabilitacije, čime se omogućava praktično radno osposobljavanje u gospodarskim društvima koja su osnovana za zapošljavanje osoba s invaliditetom. Pored zakonskog okvira, Federacija BiH je donijela Strategiju zapošljavanja u Federaciji BiH 2023. - 2030. ("Sl. Novine FBiH" broj 94/23), koja obuhvaća nekoliko sektorskih politika, a među njima su i obrazovna politika i socijalna skrb. Vizija ove Strategije odnosi se na izgradnju funkcionalnog tržišta rada gdje bi se povećalo formalno zapošljavanje građana, s naglaskom na građane u nepovoljnom položaju, što podrazumijeva promidžbu zapošljavanja socijalno najranjivijih skupina i poboljšanje učinkovitosti i kvalitete službi za zapošljavanje.

Glede institucionalnog okvira, mjerodavnost za područja rada i zapošljavanja ima Federalno ministarstvo rada i socijalne politike. Novi Prednacrt zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba je dostavljen skupštinama županija 26.5.2023. godine te se u narednom razdoblju očekuje usaglašavanje i usvajanje ovog Zakona. Također i Prednacrt zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom upućen je u proceduru te se očekuje usaglašavanje i usvajanje i ovog Zakona.

Situacija na tržištu rada u **županijama** dijeli sudbinu opće situacije u FBiH: visoka stopa nezaposlenosti stanovništva, strukturna nezaposlenost, neformalno zapošljavanje, visoka migracija radno sposobnog stanovništva, neusklađenost kvalifikacija i stručnih znanja s potražnjom radne snage, nedostatak programa dugoročnog rješavanja problema nezaposlenosti, veliki broj teško zapošljivih, odnosno, ranjivih kategorija nezaposlenih na tržištu rada, kao što su dugoročno nezaposlene osobe, osobe s invaliditetom i starije osobe, neusuglašen obrazovni sustav, slab sustav obrazovanja odraslih. Pravni okvir u području zapošljavanja na županijskoj razini naslanja se na federalni, s tim što su u nekim županijama donesene strategije zapošljavanja dok su u nekim u pripremi, što ukazuje na trend da se pitanja tržišta rada i zapošljavanja potanko reguliraju na županijskoj razini. Županijske službe za zapošljavanje mjerodavne su za prikupljanje i dostavljanje podataka o nezaposlenim osobama Federalnom zavodu za zapošljavanje, informiranje o mogućnosti zapošljavanja, suradnju s obrazovnim ustanovama radi usklađivanja obrazovnih programa s kadrovskim potrebama poslodavaca, provedbu programa profesionalne orijentacije, obuke i prekvalifikacije nezaposlenih osoba i njihovo ponovno zapošljavanje na odgovarajućim poslovima, utvrđivanje prava osobama za slučaj nezaposlenosti, donošenje i provedbu programa mjera za brže zapošljavanje određenih kategorija nezaposlenih osoba čije je zapošljavanje otežano. Na temelju Pravilnika o evidencijama u području zapošljavanja², županijske službe za zapošljavanje vode evidencije o nezaposlenim osobama, osobama koje traže promjenu zaposlenja i poslodavcima koji koriste usluge javnih

službi za zapošljavanje. Nažalost, te evidencije ne obuhvaćaju podatke o stopi ekonomske aktivnosti, stopi dugoročne nezaposlenosti, osposobljavanja po razini obrazovanja, spolu, starosnoj dobi, nacionalnoj pripadnosti, regionalnim razlikama, vodećim sektorima, odnosno, djelatnostima gdje se otvara najviše radnih mjesta. Razlog zašto županijske službe ne iskazuju podatke o stopi nezaposlenosti jeste činjenica da su za to izračunavanje potrebni podatci o radnoj snazi i neki drugi podatci kojima županijske službe ne raspolažu. Programi zapošljavanja koje županijske službe provode u okviru svojih mjerodavnosti ne daju očekivane efekte jer su kratkotrajni i nedjelotvorni. To se osobito ispoljava kod davanja poticaja poslodavcima za zapošljavanje gdje se postižu kratkotrajna poboljšanja, ali čim dođe do ispunjavanja uvjeta ugovora o poticaju, ljudi se vraćaju na evidenciju nezaposlenih što službama uzrokuje dugoročne probleme zbog obveze isplate novčanih naknada za vrijeme nezaposlenosti.

Programi obuka i prekvalifikacija za unaprijed poznatog poslodavca bili bi bolje rješenje i davali bi veće efekte u odnosu na sredstva koja se ulažu u te programe. Županijske vlade su u potpunosti svjesne ovih problema, pa su među strateškim ciljevima koji se odnose na ekonomski razvitak i poboljšanje socijalne situacije postavljeni - očuvanje postojećih radnih mjesta i stvaranje ambijenta za nova zapošljavanja, posebno zapošljavanja mladih osoba. Glede institucionalnog okvira sektora rada i zapošljavanja, on je u svim županijama vrlo sličan onom koji postoji na federalnoj razini, jer sve županije imaju ministarstva koja su mjerodavna za rad i zapošljavanje i uspostavljene službe za zapošljavanje koje imaju status javnih ustanova.

Republika Srpska je, također, usvojila Strategiju zapošljavanja Republike Srpske 2021. - 2027. godine koja ima 4 strateška cilja: povećanje zaposlenosti produktivnije radne snage kroz usklađivanje ponude i potražnje na tržištu rada; povećanje unutarnje mobilnosti i raspoloživosti radne snage; unaprijeđenje funkcioniranja tržišta rada i socijalnog dijaloga i unaprjeđenje socijalne uključenosti i osiguranje jednakih mogućnosti.

Pravni okvir za kreiranje i provedbu programa i mjera za poticanje zapošljavanja u Republici Srpskoj sadržan je u Zakonu o posredovanju u zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti. Radi provedbe ovoga Zakona i bližeg uređenja pojedinih pitanja, doneseni su podzakonski akti koji se odnose na način provedbe mjera aktivne politike zapošljavanja, uključivanje nezaposlenih u mjere aktivne politike zapošljavanja, evidencije u području zapošljavanja. Ovim zakonom je utvrđeno da aktivna politika zapošljavanja predstavlja sustav planova, programa i mjera usmjerenih na povećanje zaposlenosti, a da je osnovni instrument ove politike Strategija zapošljavanja koja se provodi kroz realizaciju akcijskih planova koje Vlada Republike Srpske donosi na godišnjoj razini. Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite je institucija koja nadzire primjenu ovoga Zakona, mjere aktivne politike zapošljavanja provodi Zavod za zapošljavanje RS, dok se financiranje vrši iz proračuna i drugih izvora.

Kada su u pitanju osobe s invaliditetom, kroz četvrti strateški cilj Strategije zapošljavanja Republike Srpske 2021. - 2027. godine, unaprijeđenje socijalne uključenosti i osiguranje jednakih mogućnosti, planirane su mjere kroz **Program zapošljavanja i samozapošljavanja ciljnih kategorija u gospodarstvu**. Programom će se stimulirati isključivo zapošljavanje u gospodarstvu Republike Srpske i pospješiti integracija na tržište rada osoba iz ciljne skupine programa, u cilju sprječavanja dugoročne nezaposlenosti i socijalne isključenosti. Za realizaciju mjera neophodno je povezivanje organizacionih jedinica Zavoda za zapošljavanje s centrima za socijalnu skrb i uključivanje korisnika iz ovih ciljnih skupina u tržište rada.

¹ "Službene novine Federacije BiH", br. 9/10.

² "Službene novine Federacije BiH", broj 24/06.

U Brčko Distriktu BiH Zakon o zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti¹ predstavlja temeljni pravni okvir za područje zapošljavanja. Zavod za zapošljavanje BD BiH utvrđuje program rada Zavoda za svaku godinu, uz uvažavanje Strategije razvoja BiH s Akcijskim planom za BD BiH i Strategije razvoja Brčko Distrikta BiH 2021. - 2027. Ciljevi politike zapošljavanja u BD BiH podrazumijevaju dogradnju pravnoga okvira, unaprjeđivanje politike tržišta rada kroz razmjenu informacija o stanju na tržištu rada i zapošljavanja, unaprjeđenje posredovanja u zapošljavanju kroz jačanje savjetodavne funkcije, jačanje funkcije pomoći u profesionalnoj orijentaciji i karijernom usmjeravanju mladih, unaprjeđenje aktivnih mjera zapošljavanja kroz prekvalifikaciju za poznatog poslodavca i subvencioniranje poslodavaca koji osiguravaju novo zapošljavanje. Jačanje socijalne uključenosti nezaposlenih osoba putem tržišno usmjerenih obuka jedan je od osnovnih ciljeva u provedbi pravnoga okvira koji uređuje područje tržišta rada u BD BiH.

Zavod za zapošljavanje Brčko Distrikta BiH, izvršavajući Memorandum o provedbi Akcijskog plana Bosne i Hercegovine za rješavanje problema Roma u području zapošljavanja, u suradnji s MLJPI realizira Javni poziv za zapošljavanje Roma, te Planom rada Zavoda, kroz sufinanciranje zapošljavanja teže zapošljivih kategorija nezaposlenih osoba, daje potporu prepoznatim teže zapošljivim kategorijama poput: osobama kojima je neophodno da steknu prvo radno iskustvo, dugoročno nezaposlenim osobama (sve osobe koje se preko dvanaest mjeseci nalaze u evidenciji Zavoda), mladim ili osobama do 30 godina starosti, osobama starosti preko 50 godina, osobama s invaliditetom (preko 50% invaliditeta), kao i civilnim žrtvama rata i djeci civilnih žrtava rata, te užim članovima obitelji poginulog borca.

Osjetljive skupine poput Roma, osoba s invaliditetom i osoba bez kvalifikacija suočavaju se s posebnim izazovima u smislu socioekonomske integracije zbog slabih mogućnosti pronalaska adekvatnog posla na tržištu rada, što ima važan utjecaj u smislu da određeni broj ove populacije napusti zemlju i potraži bolje prilike i zaposlenje u drugim državama. U entitetima su osobe s invaliditetom obuhvaćene programima aktivnih politika zapošljavanja, koje provode Fondovi za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, dok se u Brčko Distriktu BiH radi na izradi Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom, te bi ta nadležnost trebala biti jedna od budućih aktivnosti i zaseban dio programa rada Zavoda za zapošljavanje Brčko Distrikta BiH. Pojam samozaposlenog djelatnika ne postoji u entitetskom i županijskom radno-pravnom zakonodavstvu, ali se samozapošljavanje navodi kao jedan od ciljeva programa zapošljavanja koje provode županijske službe za zapošljavanje. Suradnja između županijskih ministarstava, u čijoj su mjerodavnosti rad i zapošljavanje, i službi za zapošljavanje često nije na odgovarajućoj razini. Loša situacija na tržištu rada koja uzrokuje povećanje broja socijalno ugroženih kućanstava, velika nezaposlenost i nedostatan sustav osiguranja u slučaju nezaposlenosti ima za posljedicu veliki broj građana koji vrše pritisak na socijalnu skrb i potražuju socijalne naknade, ali im strogi kriteriji ne omogućuju da ih ostvare.

Međutim, i pored navedenih problema, pozitivno je to što na svim razinama vlasti u BiH, koji su mjerodavni za područje rada i zapošljavanja, postoje i pravne pretpostavke i širok konsenzus mjerodavnih institucija kada su u pitanju programi zapošljavanja osjetljivih skupina u koje spadaju i readmisirane osobe. O toj činjenici se vodilo računa kada su se definirali ciljevi i konkretne aktivnosti usmjerene na olakšan pristup tržištu rada kao jednog od najvažnijih segmenata integracije readmisiranih osoba u lokalnu zajednicu.

2.2. Socijalna skrb

Socijalna skrb u BiH uređena je na razini entiteta, županija i Brčko Distrikta BiH. U Federaciji BiH djelatnost socijalne skrbi uređena je Zakonom o izmjenama Zakona o temeljima socijalne skrbi, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji s djecom², a obavljaju je ustanove socijalne skrbi u koje spadaju centri za socijalnu skrb, ustanove za djecu bez roditeljske skrbi, ustanove za odgojno zanemarenu i zapuštenu djecu, ustanove za djecu ometenu u tjelesnom ili mentalnom razvoju, ustanove za odrasle i stare osobe, ustanove za socijalno-zdravstveno zbrinjavanje invalidnih i drugih osoba, ustanove za dnevni boravak korisnika socijalne skrbi. Pored ovog Zakona u FBiH je donesen i Zakon o materijalnoj potpori obiteljima s djecom u Federaciji Bosne i Hercegovine³, kojim se uređuju temelji materijalne potpore obiteljima s djecom, utvrđuju se temeljna materijalna prava za potporu obiteljima s djecom, postupak, uvjeti i način ostvarivanja prava, financiranje materijalne potpore obiteljima s djecom, nadzor i druga pitanja od značaja za ostvarivanje materijalne potpore obiteljima s djecom u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Djelatnost socijalne skrbi mogu obavljati i humanitarne organizacije, udruge građana, vjerske zajednice i organizacije koje oni osnivaju, građanin pojedinac i strane fizičke ili pravne osobe. Iako ne postoje definicije ugroženih skupina, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, koje utvrđuje politike i donosi zakone iz područja socijalne skrbi, navodi da su korisnici socijalne skrbi osobe koje se nalaze u stanju socijalne potrebe, i to djeca bez roditeljske skrbi, odgojno zanemarena djeca, odgojno zapuštena djeca, djeca čiji je razvoj ometen obiteljskim prilikama, osobe s invaliditetom i osobe ometene u tjelesnom ili mentalnom razvoju, materijalno neosigurane i za rad nesposobne osobe, stare osobe bez obiteljske skrbi, osobe s društveno negativnim ponašanjem i osobe i obitelji u stanju socijalne potrebe kojima je uslijed posebnih okolnosti potreban odgovarajući oblik socijalne skrbi.

S aspekta socijalne skrbi, nabrojani korisnici pripadaju kategoriji ugroženih skupina.

Na temelju federalnih propisa, mjerodavna županijska ministarstva provode utvrđenu politiku, donose provedbene zakone i podzakonske akte iz područja socijalne skrbi i financiraju djelatnost socijalne skrbi iz županijskog proračuna. Provedba utvrđenih politika iz područja socijalne skrbi vrši se putem centara za socijalnu skrb, službi mjerodavnih za područje socijalne skrbi i ustanova za zbrinjavanje korisnika socijalne skrbi. Pored toga, županijska ministarstva sufinanciraju programe i projekte koji pridonose socijalnoj inkluziji ugroženih skupina i osiguravaju sredstva za potporu u radu organizacija civilnog društva koje djeluju u sustavu socijalne skrbi. Propisima županija koji su doneseni na temelju Zakona o temeljima socijalne skrbi, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji s djecom, uglavnom je osigurano ostvarivanje socijalne skrbi i zaštite obitelji s djecom, ali u različitom opsegu prava i iznosima novčanih primanja socijalno ugroženih kategorija osoba, što ovisi od materijalnih mogućnosti županija, čime se ne osigurava ravnopravnost građana na području cijele FBiH. Ovakvoj situaciji pridonosi i činjenica da Zakon o temeljima socijalne skrbi, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji s djecom obuhvaća više odvojenih područja, tj. socijalnu skrb, zaštitu civilnih žrtava rata, zaštitu osoba s invaliditetom i zaštitu obitelji s djecom, i kao takav je nejasno koncipiran i kompliciran za primjenu u praksi. Iz navedenog se može zaključiti da, iako je sustav socijalne skrbi u FBiH decentraliziran, a mjerodavnosti podijeljene između svih razina vlasti, županije nose cijeli sustav, dok jedinice lokalne

¹ "Službeni glasnik Brčko distrikta BiH", br. 1/23,19/23.

² "Službene novine Federacije BiH", br. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09, 45/16, 40/18, 60/23.

³ "Službene novine Federacije BiH", broj 52/22.

samouprave nemaju mjerodavnosti u smislu praćenja potreba, donošenja posebnih programa, nadziranja, kontrole, financiranja i slično. Kako je finansijska situacija po županijama različita, ostvarivanje prava iz socijalne skrbi, kao i opseg tih prava, ovisi od toga gdje osoba u socijalnoj potrebi živi, a ne od toga koje su joj potrebe.

Nadalje, administracijske procedure koje treba proći osoba koja traži neko pravo iz socijalne skrbi su komplicirane, u smislu adrese na koju se obraća, broja dolazaka u mjerodavnu službu, pribavljanja potrebnih dokumenata i putnih troškova. Ovakva situacija, osim što otežava ugroženim skupinama građana ostvarenje njihovih prava, onemogućava odgovarajuće vođenje evidencija i izradbu statistika na temelju kojih bi se moglo pratiti stanje u sustavu socijalne skrbi po županijama i jedinicama lokalne samouprave. Ovi problemi su djelomično prevaziđeni uspostavljanjem baze podataka SOTAC (Social Sector Technical Assistance Project - Projekt potpore socijalnom sektoru u Bosni i Hercegovini) koja predstavlja jedinstvenu bazu podataka za korisnike socijalne pomoći.

Unos podataka vrše centri za socijalnu skrb za svoja područja, dok pristup bazi podataka imaju Ministarstvo rada i socijalne politike, županijska ministarstva mjerodavna za područje socijalne i dječje skrbi, centri za socijalnu skrb s područja Federacije i službe mjerodavne za područje socijalne i dječje skrbi. Ono što kod ovakvog načina evidentiranja predstavlja problem jeste činjenica da se podatci iz područja socijalne skrbi negdje prikupljaju putem SOTAC baze podataka, a negdje kroz evidencije koje nisu u elektronskom programu. Pored Zakona o temeljima socijalne skrbi, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji s djecom, pravni okvir za područje socijalne skrbi u FBiH je dopunjen Zakonom o zaštiti osoba s duševnim smetnjama¹, Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju osoba s invaliditetom² kao i Strategijom za unaprjeđenje prava i položaja osoba s invaliditetom 2016. - 2021.

Sustav socijalne skrbi u **Republici Srpskoj** je organiziran na razini entiteta i na razini jedinica lokalne samouprave. Nositelji socijalne skrbi sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi³ imaju obvezu stimulirati razvitak sustava socijalne skrbi, osigurati ostvarivanje prava utvrđenih u Zakonu uključujući i financiranje tih prava, osigurati sredstva i osnovati ustanove radi realizacije prava. Poslove neposrednog upravljanja sustavom socijalne skrbi na entitetskoj razini vrši Ministarstvo zdravlja i socijalne skrbi u čijem okviru postoji Resor za socijalnu, obiteljsku i dječju skrb koji ima mjerodavnost nad radom ustanova socijalne skrbi. Na razini lokalnih zajednica poslove socijalne skrbi obavljaju centri za socijalnu skrb, kao osnovne ustanove socijalne skrbi, na čijem radu počiva djelovanje cijeloga sustava socijalne skrbi u Republici Srpskoj. I u sustavu socijalne skrbi u Republici Srpskoj je uspostavljena SOTAC baza podataka u koju su svi centri za socijalnu skrb i službe socijalne skrbi dužni unositi i ažurirati podatke. Pristup cjelokupnoj bazi podataka imaju službenici Ministarstva zdravlja i socijalne skrbi. Pored centara za socijalnu skrb, a sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi, u sustavu socijalne skrbi predviđen je osnutak zavoda za socijalnu skrb, ustanova za smještaj, ustanova za dnevno zbrinjavanje i usluge, centra za pomoć i njegu u kući, gerontološkog centra, centra za socijalnu rehabilitaciju osoba s invaliditetom, centra za odgoj djece i mladeži, centra za djecu i mladež sa smetnjama u razvoju. Zakonom o socijalnoj skrbi predviđen je mješoviti sustav pružanja usluga socijalne skrbi, što znači da se poslovi zbrinjavanja korisnika sustava socijalne skrbi mogu obavljati u javnom, privatnom i nevladinom sektoru, što je omogućilo osnutak

privatnih ustanova socijalne skrbi i djelovanje nevladinih organizacija u području socijalne skrbi. Zakonom o lokalnoj samoupravi⁴ utvrđene su mjerodavnosti jedinica lokalne samouprave u području socijalne skrbi na način da one prate socijalne potrebe građana i ugroženih skupina i na temelju toga definiraju politiku proširene socijalne skrbi na lokalnoj razini.

U sustavu socijalne skrbi u Republici Srpskoj se također navode osobe s invaliditetom, nezaposleni, djeca iz socijalno ugroženih obitelji, djeca bez roditeljske skrbi, starije osobe, samohrani roditelji i romska populacija, kao ugrožene skupine na temelju njihove materijalne i finansijske neosiguranosti koja uzrokuje siromaštvo. Ove se skupine identificiraju na temelju neposrednog uvida u stanje na terenu, prikupljanja podataka i uvida u dokumentaciju na temelju čega se izrađuju socijalne anamneze. Pravni okvir za socijalnu skrb, pored Zakona o socijalnoj zaštiti, čine i Zakon o zaštiti osoba s mentalnim poremećajima⁵, Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju osoba s invaliditetom⁶. Pored navedenog pravnog okvira, u Republici Srpskoj je donesena Strategija unaprjeđenja socijalne skrbi djece bez roditeljske skrbi (2015. - 2020.), Strategija unaprjeđenja položaja osoba s invaliditetom u Republici Srpskoj (2017. - 2026.)⁷ i Strategija za unaprjeđenje položaja starih osoba u Republici Srpskoj za razdoblje od 2019. do 2028. godine, koja je u proceduri usvajanja.

U **Brčko Distriktu BiH** političku odgovornost za razvijanje i provedbu politike socijalne skrbi ima Vlada BD BiH, a za provedbu mjera socijalnog uključivanja mjerodavan je Odjel za zdravlje i ostale usluge - Pododjel za socijalnu skrb. Provedba mjera socijalne skrbi odvija se primjenom Zakona o socijalnoj skrbi Brčko Distrikta BiH⁸ kojim je utvrđeno da se socijalna skrb osigurava građanima koji su nesposobni za rad, koji nemaju sredstava za život i srodnika koji su zakonom obvezni osigurati im uzdržavanje, kao i građanima i obiteljima koji svojim radom i na temelju rada ne mogu osigurati dostatna sredstva za zadovoljavanje životnih potreba.

Sustav socijalne skrbi u BiH ne osigurava svim građanima socijalnu sigurnost i socijalni minimum, jednake mogućnosti za sve, posebnu zaštitu osobama s invaliditetom, djeci i starijim osobama. Veliki nedostatak sustava socijalne skrbi je loše ciljanje što dovodi do toga da veliki dio siromašnih građana nije pokriven sustavom socijalne skrbi, dok proračunska sredstva koja se izdvajaju za socijalnu skrb imaju zanemariv utjecaj na smanjenje siromaštva. Osobe koje su posebno izložene riziku siromaštva su djeca, posebno do pet godina starosti, obitelji s troje i više djece, raseljene osobe i povratnici, nezaposleni i osobe bez kvalifikacija i vještina.

Bosna i Hercegovina nije preuzela obvezu iz ESP-a, koja se odnosi na pravo na zaštitu od siromaštva i socijalne isključenosti, koja podrazumijeva obvezu države da osobama koje žive ili su izložene riziku života u socijalnoj isključenosti ili siromaštvu omoguće pristup zaposlenju, stanovanju, obrazovanju, kulturi i socijalnoj i medicinskoj pomoći. Osobe s invaliditetom predstavljaju posebno ranjivu skupinu stanovništva i država je donijela dokument "Politika u području invalidnosti u Bosni i Hercegovini"⁹ koji je koncipiran na načelima socijalne inkluzije i holističkom pristupu potrebama osoba s invaliditetom, te je kao takav poslužio kao temelj za izradbu strateških dokumenata i akcijskih planova od strane entiteta i županija.

⁴ "Službeni glasnik RS", broj 97/16.

⁵ "Službeni glasnik RS", broj 46/04.

⁶ "Službeni glasnik RS", br. 37/12, 82/15.

⁷ "Službeni glasnik RS", broj 44/17.

⁸ "Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH", broj 20/20 - prečišćeni tekst.

⁹ "Službeni glasnik BiH", broj 76/08.

¹ "Službene novine Federacije BiH", br. 37/01, 40/02, 52/11, 14/13.

² "Službene novine Federacije BiH", broj 9/10.

³ "Službeni glasnik RS", br. 37/12, 90/16.

S druge strane, BiH nije preuzela obvezu iz ESP-a da osigura pravo osoba s onesposobljenjima na neovisnost, socijalnu integraciju i sudjelovanje u životu zajednice što ne pridonosi poboljšanju situacije ovih osoba. Pravni okvir kojim je regulirana socijalna skrb u BiH definira veliki broj prava, ali nisu sva predviđena prava utemeljena na potrebama, što negativno utječe na svrhu zakonskih i drugih akata. Centri za socijalnu skrb, kao prva adresa u ostvarivanju prava iz socijalne skrbi, imaju problema s uvjetima rada vezanim uz prostor i opremljenost, financiranjem, nedostatnim brojem stručnih djelatnika i djelatnika sa stručnom osposobljenošću.

U cilju prevazilaženja ovih i drugih problema kojima je sustav socijalne skrbi u BiH opterećen, potrebno je da mjerodavne institucije poduzmu niz mjera u cilju prevazilaženja navedenih problema. Prije svega potrebno je uspostaviti mehanizme za praćenje stanja u sustavu socijalne skrbi i vođenje jedinstvene evidencije kako bi se osigurali važni podaci i omogućila analiza funkcioniranja sustava, a time i planiranje odgovarajućih mjera. U cilju borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti, potrebno je unaprijediti mehanizme za planiranje, praćenje i evaluaciju primjene usvojenih politika, povećati pomoć mjerodavnih institucija ugroženim skupinama i prilagoditi programe aktivnih mjera zapošljavanja ugroženim skupinama.

Centri za socijalnu skrb trebaju biti tehnički, informacijski i kadrovski osnaženi kako bi odgovorili zahtjevima koji donose izmjene legislative u području socijalne skrbi, a osobito u kontekstu novih metoda ciljanja korisnika koje imaju namjeru uvesti. Nedostatan broj zaposlenih u centrima za socijalnu skrb i neodgovarajuća kadrovska struktura predstavlja jedan od važnijih problema u području socijalne skrbi. Socijalnim anamnezama koje rade socijalni radnici u centrima za socijalnu skrb ne daje se veća važnost u odnosu na dokumentaciju kao formalnog uvjeta za ostvarivanje prava iz socijalne skrbi, iako se one temelje na stvarnom stanju utvrđenom na terenu. Ratifikacijom Europske socijalne povelje, BiH se obvezala na osiguranje prava na korištenje službi socijalne skrbi, koje podrazumijeva promidžbu, pružanje usluga i doprinos dobrobiti i razvitku pojedinaca unutar zajednice i njihova prilagodba socijalnom okružju.

Na ovaj način, kao i poduzimanjem drugih neophodnih mjera u cilju unaprjeđenja sustava socijalne skrbi u BiH, osigurava se jednakost u pristupu socijalnoj skrbi, što se izravno odražava na poboljšanje socijalnog položaja državljana koji su vraćeni u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji. Postojanje niza strateških dokumenata u BiH kojima su utvrđene politike socijalne skrbi, koje su sukladne međunarodnim dokumentima i pravnim okvirom EU koji tretira ovo područje, govori u prilog činjenica da u BiH postoji širok konsenzus o načinima rješavanja pitanja iz područja socijalne skrbi. Ova činjenica je uzeta u obzir kada su se definirali ciljevi i konkretne aktivnosti usmjerene na olakšanu socijalnu integraciju readmisiranih osoba.

2.3. Zdravstvena zaštita

Fragmentirani sustav zdravstvene zaštite u BiH, koji je različito uređen na razini entiteta, Brčko Distrikta BiH i županija i koji djeluje kroz 13 podsustava, otežava učinkovito pružanje zdravstvenih usluga stanovništvu, pa tako i readmisiranim osobama.

Mjerodavnost za utvrđivanje politika u području zdravstvene zaštite u **Federaciji BiH** je podijeljena tako da federalna vlast donosi zakone, a županijska ih provodi, dok jedinice lokalne samouprave osiguravaju uvjete za ostvarivanje zdravstvene zaštite na svome području. Dva sustavna zakona kojima je regulirano područje zdravstvene zaštite u FBiH su Zakon o zdravstvenoj zaštiti¹ i Zakon o zdravstvenom osiguranju². Zakon o

zdravstvenoj zaštiti počiva na načelima pristupačnosti, pravičnosti, solidarnosti i sveobuhvatnosti zdravstvene zaštite i određuje da su pacijenti sve osobe bez obzira na to jesu li osigurane ili ne. Zdravstveno osiguranje je dio socijalnog osiguranja u okviru kojeg građani ostvaruju pravo na zdravstvenu zaštitu. Međutim, da bi se ostvarilo pravo na zdravstveno osiguranje, a time i na zdravstvenu zaštitu, potrebno je ispuniti zakonom propisane uvjete što, kao i u slučaju socijalne skrbi, dovodi do zaključka da samo osobe s priznatim statusom mogu ostvariti ova prava. Pravo na obvezno zdravstveno osiguranje ostvaruju osobe koje su zaposlene ili obavljaju određene djelatnosti, dok nezaposlene osobe to pravo mogu ostvariti ako su prijavljene u Zavodu za zapošljavanje, pod uvjetom da su tu prijavu podnijele u zakonom propisanom roku. Državljeni BiH koji su vraćeni u BiH na temelju sporazuma o readmisiji i ovdje se susreću s diskriminacijom, ako se uzme u obzir činjenica da su nakon dulje izočnosti oni vjerojatno izgubili status potreban za ostvarenje ovoga prava, a nakon povratka nisu u prilici da ga ostvare.

Sustav zdravstvene zaštite u FBiH najvećim dijelom se financira iz doprinosa koje uplaćuju poslodavci i zaposleni, a kako između županija postoje znatne razlike u stopi zaposlenosti i visini plaća na koje se ti doprinosi obračunavaju, tako je i potrošnja za zdravstvo u županijama različita. Nadalje, sustav financiranja zdravstvene zaštite koji se oslanja isključivo na doprinose za obvezno zdravstveno osiguranje nije održiv, jer svaka promjena koja se odnosi na poslodavce i zaposlene, kao što je broj zaposlenih, visina plaća, visina stope doprinosa i slično, izravno se odražava i na ukupna sredstva u zdravstvu od kojih ovisi opseg zdravstvenih prava i kvaliteta zdravstvene zaštite. Na ovaj način dolazi do nejednake prakse u opsegu prava na zdravstvenu zaštitu na cijelom teritoriju FBiH, a primjena navedenih načela na kojima počiva Zakon o zdravstvenoj zaštiti ograničava se na razinu županije. Ovo dalje vodi ka nejednakosti u ostvarivanju prava između osoba koje su ostvarile pravo na zdravstveno osiguranje, a koje ovisi od ekonomske situacije svake županije kao i od mjesta gdje te osobe žive.

Ove probleme su uočile mjerodavne institucije u FBiH i, u cilju da se amortiziraju, donesena je Odluka o utvrđivanju osnovnog paketa zdravstvenih prava³, a koja predviđa uvođenje zdravstvenih prava za neosigurane osobe koja obuhvaćaju osiguranje hitne medicinske pomoći u slučaju ugrožavanja života, liječenje teških zaraznih bolesti, zdravstvenu zaštitu žena tijekom trudnoće i poroda, zdravstvenu zaštitu duševnih bolesnika koji zbog naravi i stanja bolesti mogu ugroziti svoj ili tuđi život, zdravstvenu zaštitu u slučaju kroničnih bolesti, zdravstvenu zaštitu oboljelih od progresivnih neuromišićnih oboljenja, paraplegije, epilepsije, zdravstvene usluge vezane uz darovanje krvi i doniranje organa u svrhu presađivanja radi liječenja druge osobe. Nažalost, kako Federalno ministarstvo zdravstva nije donijelo provedbene akte neophodne za provedbu ove Odluke, ona nije provedena na odgovarajući način i nije zaživjela u praksi.

S istim ciljem je osnovan i Fond solidarnosti FBiH u cilju ostvarivanja jednakih uvjeta za provedbu obveznog zdravstvenog osiguranja u svim županijama, realizacije određenih prioritetnih programa zdravstvene zaštite od interesa za FBiH i pružanja prioritetnih najsloženijih oblika zdravstvene zaštite iz određenih specijalističkih djelatnosti. Pored ovoga, postoje zemljopisna ograničenja u ostvarivanju zdravstvene zaštite, jer je veoma teško ostvariti zdravstvenu zaštitu u drugoj jedinici lokalne samouprave unutar iste županije ili u drugoj županiji. Postojeći sporazumi potpisani između županija su prevaziđeni i neprovođivi, a pacijenti iz drugih područja moraju platiti zdravstvenu uslugu bez jamstva da će troškove moći refundirati.

¹ "Službene novine Federacije BiH", br. 46/10, 75/13.

² "Službene novine Federacije BiH", br. 30/97, 7/02, 70/08, 48/11.

³ "Službene novine Federacije BiH", broj 21/09.

Republika Srpska ima centraliziran sustav zdravstva u kojem ključnu ulogu ima Ministarstvo zdravlja i socijalne skrbi, kao centralna institucija sustava koja kreira politike i strategije u ovome području. Ustav Republike Srpske ističe da su ljudsko dostojanstvo, tjelesni i duhovni integritet nepovredivi i proklamira da svatko ima pravo na zaštitu zdravlja. Pravni okvir za područje zdravstva čine Zakon o zdravstvenoj zaštiti ¹, prema kojem zdravstvena djelatnost predstavlja djelatnost od općeg interesa i ostvaruje se bez diskriminacije sukladno Zakonu o zdravstvenom osiguranju ² i propisanim načinima ostvarivanja prava na ovaj vid osiguranja. Zdravstveno osiguranje financira zdravstvenu zaštitu samo osiguranim osobama dok određene kategorije, kao što su djeca, osobe s mentalnim oboljenjima, osobe s invaliditetom i starije osobe, uživaju zdravstvenu zaštitu iako nisu osigurane. Kako je ocijenjeno da sustav financiranja zdravstvene zaštite treba unaprijediti i učiniti ga učinkovitijim, Ministarstvo zdravlja i socijalne skrbi planira unaprijeđenje zdravstvenog sustava kroz: a) smanjenje razlika u zdravstvenom stanju i dostupnosti zdravstvene zaštite stanovništva u odnosu na zemljopisno područje i socijalno-ekonomske skupine, b) unaprijeđenje zdravstvenog stanja i povećanje dostupnosti zdravstvene zaštite za ranjive skupine stanovništva, c) reorijentacija cjelokupne zdravstvene zaštite na unaprijeđivanje zdravlja i prevenciju bolesti i d) podizanje djelatnosti i kvalitete zdravstvene zaštite.

Kao i u FBiH i RS, organizacija zdravstvene zaštite u **Brčko Distriktu BiH** odvija se kroz sustav primarne zdravstvene zaštite, sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite putem specijalističke ambulante, specijalističkog centra, odnosno, poliklinike, bolnice i zavoda i aktivnosti javnog zdravstva, a pravni okvir kojim je ovo područje regulirano sadržan je u Zakonu o zdravstvenoj zaštiti u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine ³ i Zakonu o zdravstvenom osiguranju Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine ⁴. U Brčko Distriktu BiH ne postoje određene zdravstvene ustanove putem kojih se ostvaruju zdravstvene usluge, kao što su klinički centri ili zavodi, ali se u takvim zdravstvenim ustanovama zdravstvene usluge za osiguranike iz Brčko Distrikta ostvaruju kroz slanje pacijenata putem nadležnih tijela. Osobe koje imaju prebivalište u BD BiH i koje su uključene u sustav zdravstvenog osiguranja su zaposlene osobe, nezaposlene osobe, korisnici stalne osnovne socijalne pomoći, osobe smještene u ustanovu putem Pododjela za socijalnu skrb BD BiH, umirovljenici, osobe starije od 65 godina, malodobne osobe, osobe pod skrbništvom kao i neosigurane osobe pokrivene Odlukom gradonačelnika o zdravstvenom osiguranju neosiguranih osoba.

Ciljevi koje BiH želi ostvariti kada je u pitanju zdravstvena zaštita stanovništva naslanjaju se na ciljeve i načela koja su zajednički definirale zemlje EU, a odnose se na univerzalnost, mogućnost pristupa zdravstvenoj zaštiti dobre kvalitete, solidarnost i jednakost vrijednosti u području zdravstvene zaštite. Univerzalnost znači da nikome nije zabranjen pristup zdravstvenoj zaštiti, solidarnost je povezana s financijskim rješenjem sustava i potrebom da se osigura pristup svima, a jednakost se odnosi na jednak pristup sukladno potrebama bez obzira na spol, starost, socijalni status ili mogućnost plaćanja. Ratifikacijom Europske socijalne povelje BiH je preuzela obvezu da uspostavi djelotvoran sustav socijalne skrbi, osigura prava iz zdravstvenog osiguranja i uspostavi dostupan i djelotvoran sustav primarne zdravstvene zaštite stanovništva, s posebnom pozornošću prema ugroženim skupinama stanovništva, kao što su beskućnici, ovisnici, nezaposleni i slično. Odgovarajuća socijalna i medicinska pomoć se prema obvezama BiH iz ESP-a osigurava svakoj osobi koja

nema odgovarajuća sredstva. Strateški dokumenti u području zdravstvene zaštite koje su donijeli entiteti i planirane reforme govore u prilog činjenici da postoji ozbiljna namjera da se ciljevi i načela preuzeta iz dokumenata EU ostvare u praksi i na taj način stanovništvu osigura dostupnost zdravstvenih usluga i eliminiraju nejednakosti u ostvarivanju prava na zdravstvenu zaštitu. Prema godišnjem izvješću Direkcije za ekonomsko planiranje BiH više od 15% stanovništva u BiH je izvan sustava zdravstvene zaštite i nije obuhvaćeno zdravstvenim osiguranjem, što govori da pristup zdravstvenoj zaštiti i zdravstvenom osiguranju nije svima jednako dostupan. Ovo se posebno odnosi na pojedine marginalizirane skupine koje nisu integrirane u društvenu zajednicu, kao što su Romi, raseljene osobe i povratnici, starije i nepokretne osobe, kronični bolesnici, a može se pretpostaviti da određeni broj readmisiranih osoba spada u neku od navedenih skupina.

Eliminiranje diskriminacije ranjivih skupina po pitanju ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu moguće je kroz donošenje novih ili izmjene i dopune postojećih sustavnih zakona, kao što su Zakon o zdravstvenoj zaštiti i Zakon o zdravstvenom osiguranju, kao i podzakonskih akata donesenih na temelju ovih zakona, iako i po postojećim zakonskim rješenjima ne treba postojati neosigurano stanovništvo. Za ostvarivanje cilja pune pokrivenosti stanovništva zdravstvenim osiguranjem kao i načela preuzetih iz Europske socijalne povelje postoji puna politička potpora svih važnih aktera u BiH i ta se činjenica, kao što je to slučaj i sa socijalnom skrbi, uzela u obzir kod definiranja specifičnih ciljeva ove Strategije usmjerenih na osiguranje olakšanog pristupa zdravstvenim uslugama readmisiranih osoba.

2.4. Obrazovanje

Sustav obrazovanja u BiH je decentraliziran, a punu i nepodijeljenu mjerodavnost u obrazovanju imaju Republika Srpska, deset županija u Federaciji BiH i Brčko Distrikt BiH koji tu mjerodavnost provode kroz 12 institucija odgovornih za obrazovanje. Na razini BiH, Ministarstvo civilnih poslova ima koordinirajuću ulogu kada je u pitanju definiranje strategija na međunarodnom planu, između ostalog i za područje obrazovanja. U Republici Srpskoj Ministarstvo prosvjete i kulture i Ministarstvo za znanstvenotehnoški razvoj i visoko obrazovanje imaju izvornu mjerodavnost za obrazovanje i obavljaju upravne i stručne poslove koji se odnose na područje obrazovanja i kulture. Odjel za obrazovanje Vlade Brčko Distrikta BiH obavlja stručne, administracijske i druge poslove koji se odnose na područje obrazovanja.

U FBiH obrazovna politika, donošenje zakona i financiranje obrazovanja je u mjerodavnosti deset županijskih ministarstava mjerodavnih za obrazovanje, dok su jedinice lokalne samouprave mjerodavne za organiziranje odgojno-obrazovnog procesa, održavanje školskih objekata, kreiranje dijela kurikuluma od važnosti za lokalnu zajednicu i za sufinanciranje obrazovanja. Okvirnim zakonima na razini BiH i zakonima nižih razina vlasti mjerodavnih za obrazovanje propisano je pravo pristupa i jednake mogućnosti sudjelovanja u odgovarajućem obrazovanju bez diskriminacije po bilo kojem temelju. U BiH svatko ima pravo na školovanje pod jednakim uvjetima, a osnovno obrazovanje je obvezno i besplatno i jedini kriterij za upis je starost djeteta.

Međutim, obrazovni sustav u BiH nije prilagođen zahtjevima tržišta i nije u mogućnosti da se brzo prilagođava promjenama u društvu zbog čega je započeto s reformama usmjerenim na modernizaciju obrazovanja sukladno EU standardima. Ono što je bitno za readmisirane osobe kada su u pitanju reforme u području obrazovanja jeste činjenica da je jedan od ciljeva reformi uspostava inkluzivnog obrazovnog sustava koji, između ostalog, podrazumijeva:

- uključivanje djece iz marginaliziranih skupina (djeca s poteškoćama u razvoju, djeca iz ruralnih sredina, djeca

¹ "Službeni glasnik RS", br. 106/09, 44/15.

² "Službeni glasnik RS", br. 18/99, 51/01, 70/01, 51/03, 17/08, 1/09, 106/09.

³ "Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH", broj 52/18.

⁴ "Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH", br. 27/08.

iz siromašnih obitelji i obitelji u riziku, djeca nezaposlenih roditelja, djeca bez roditeljske skrbi) u obrazovni sustav;

- omogućavanje djeci s posebnim obrazovnim potrebama da se mogu školovati u redovitim školama prema programima koji su prilagođeni njihovim potrebama;
- zabranu diskriminacije djece, nastavnika i školskog osoblja na temelju rase, spola, jezika, religije, političkog ili drugog mišljenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, na temelju individualnosti ili na bilo kojem drugom temelju.

U BiH se pojam inkluzivnog obrazovanja još uvijek veže za obrazovanje djece s poteškoćama u razvoju i djece s posebnim potrebama, tako da je veoma važno podići svijest o važnosti obrazovne i socijalne uključenosti svih marginaliziranih skupina i promovirati koncept inkluzivnog obrazovanja. U tom pravcu su u strateške dokumente i zakonsku regulativu u obrazovanju u BiH ugrađene odredbe iz međunarodnih dokumenata iz područja ljudskih prava. Ovo je dovelo do toga da djeca i mladi s posebnim potrebama sve češće stižu obrazovanje u redovitim školama i prema programima prilagođenim njihovim individualnim mogućnostima i sposobnostima. Skupine koje su najčešće isključene iz obrazovanja su djeca s posebnim potrebama, romska djeca, djeca readmisiranih osoba, socijalno ugrožena djeca, djeca iz ruralnih područja, djeca i mladi ovisnici o drogama, djeca s problemima u učenju i ponašanju, djeca i mladi u sukobu s zakonom. Kada su u pitanju djeca s višestrukim smetnjama, ona su uglavnom smještena u posebnim i specijalnim socijalnim ustanovama dok ih u redovitim školama nema. Isključenost iz obrazovanja uvjetovana je ograničenim finansijskim mogućnostima i fragmentiranom djelatnošću obrazovanja u kojoj je svaka razina mjerodavne obrazovne vlasti odgovorna za cjelinu tog sektora na svom području. Započete reforme sustava obrazovanja u BiH traju dugo jer su opterećene problemima koji uključuju nedostatak ljudskih kapaciteta, nepostojanje zajedničkih standarda za sve obrazovne postupke, nespремnost obrazovnih struktura na promjene, nedostatak finansijskih sredstava i nedostatan sudjelovanje jedinica lokalne samouprave u radu škola.

Readmisirane osobe dijele probleme s kojima se suočavaju sve marginalizirane skupine kada je u pitanju obrazovanje. Readmisirana djeca se često susreću s problemom nastavka obrazovanja nakon povratka. Jedan broj njih loše ili uopće ne govori materinski jezik jer su rođeni u inozemstvu, pa su im potrebni dodatni tečajevi kako bi mogli pratiti nastavu. Školski program u mjestima povratka je drukčiji od onoga koji su pohađali u zemljama iz kojih se vraćaju, pa su prinuđeni upisati se u niže razrede. Dodatni problem je neprihvatanje sredine u koju se vraćaju, tako da su readmisirana djeca veoma često diskriminirana, što je posebno vidljivo kada su u pitanju romska djeca. Nedostatak preciznih podataka o strukturi readmisiranih osoba, uključujući starosnu i obrazovnu, onemogućava izradbu pouzdane procjene obrazovnih potreba djece kao i odraslih kojima je potrebno dodatno obrazovanje. Slično kao i u slučaju ostvarivanja drugih prava, nedostatak osobnih dokumenata i troškovi nostrifikacije diploma stečenih u inozemstvu predstavljaju dodatni problem kada je u pitanju nastavak obrazovanja u mjestima povratka. Postojeće reforme obrazovnog sustava u BiH, strateški dokumenti s ugrađenim načelima preuzetim iz dokumenata EU i zakonodavni okvir za područje obrazovanja razvijaju koncept inkluzivnog obrazovanja i punu uključenost marginaliziranih skupina u sustav redovitog školovanja, što je uzeto u obzir kod definiranja konkretnih aktivnosti usmjerenih na pristup obrazovanju državljana BiH koji su vraćeni u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji.

2.5. Privremeni smještaj po modelu neprofitnog socijalnog stanovanja

Zadovoljavanje stambenih potreba jedan je od osnovnih preduvjeta za održivu integraciju državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji. Određeni broj readmisiranih osoba nema riješeno pitanje stanovanja, što se najčešće odnosi na romsku populaciju i na one readmisirane osobe koje su prije odlaska iz zemlje bile podstanari kao i one koje su izgubile stolarska prava zbog propuštanja zakonskih rokova za povrat stambenih jedinica. Zbog činjenice da nisu imale prijavljeno prebivalište u BiH zbog dulje izočnosti iz zemlje, readmisirane osobe ne mogu zadovoljiti kriterije javnih poziva za stambeno zbrinjavanje koje obznanjuju mjerodavna ministarstva. U BiH nije dostatno razvijen sustav socijalnog stanovanja kao dijela ukupne stambene politike putem kojeg bi država preuzela obvezu stambenog zbrinjavanja osoba u potrebi, uključujući i državljane BiH koji su vraćeni u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji. Ova situacija je djelomično amortizirana kroz provedbu Akcijskog plana za stambeno zbrinjavanje Roma kao i putem unaprijeđenja pravnog okvira na lokalnoj razini kojim se uređuje neprofitno socijalno stanovanje.

Nažalost, praksa pravnog uređenja u području socijalnog stanovanja je u svom začetku s obzirom na to da je zabilježena samo u nekim županijama Federacije BiH. Pored ovoga, u BiH se već nekoliko godina provode programi neprofitnog socijalnog stanovanja kroz provedbu projekata podržanih od nevladinih i međunarodnih organizacija i uz sudjelovanje jedinica lokalne samouprave, koji su usmjereni na stambeno zbrinjavanje socijalno ugroženih osoba. Ovakvi projekti dali su pozitivne rezultate, pa je MLJPI sukladno svojim mjerodavnostima osiguralo privremeni smještaj readmisiranim osobama po modelu neprofitnog socijalnog stanovanja, u sklopu čega je sanirano i opremljeno 63 stambene jedinice. Ove stambene jedinice su u vlasništvu jedinica lokalne samouprave koje su donijele odgovarajuće odluke vezane uz njihovo korištenje i na taj način ih uvele u postojeći sustav socijalnog stanovanja. Stambene jedinice su namijenjene readmisiranim osobama, ali ih jedinice lokalne samouprave mogu koristiti i za smještaj socijalno ugroženih osoba, pod uvjetom da nema potrebe za smještajem readmisiranih osoba, na što prethodnu suglasnost daje MLJPI. Sve više jedinica lokalne samouprave teži uspostavi socijalnog stambenog fonda kroz sanaciju i adaptaciju neuvjetnih stambenih objekata jer to ima višestruku važnost za zajednicu. Pored sprječavanja daljeg propadanja stanova, povećavanja broja funkcionalnih stambenih jedinica i boljeg ukupnog izgleda, podržava se i razvitak lokalnih zajednica jer se u radove na sanaciji stambenih objekata uključuju lokalne tvrtke. Nadalje, privremeni smještaj po modelu neprofitnog socijalnog stanovanja omogućuje readmisiranim osobama da dobiju odgovarajuću asistenciju u pogledu ostvarivanja drugih prava. Odluke o privremenom smještaju readmisiranih osoba po modelu neprofitnog socijalnog stanovanja, koje donose jedinice lokalne samouprave, usuglašene su s postojećim odlukama kojima se uređuju pitanja socijalnog neprofitnog stanovanja, čime se sprječava eventualni otpor koji stanovništvo može pružiti u slučaju favoriziranja jedne skupine građana u odnosu na ostale. U tom pravcu, sredstva za financiranje najamnine i drugih troškova stanovanja za korisnike koji samostalno ne priskrbljuju, privremeno se osiguravaju iz sredstava koja je osiguralo MLJPI, dok se druge razine uključenosti ne počnu i na ovaj način identificirati kao institucije koje su odgovorne za integraciju readmisiranih osoba.

Iako BiH nije preuzela obvezu iz Europske socijalne povelje da promovira pristup stanovanju odgovarajućeg standarda, sprječati i smanjiti stanje beskućnosti u cilju njegove postupne eliminacije i učini cijenu stanovanja dostupnom za one koji ne raspolažu odgovarajućim resursima, ohrabruje činjenica da se na lokalnoj

razini razvija sustav privremenog socijalnog stambenog zbrinjavanja u koji su uključene i readmisirane osobe.

U Republici Srpskoj donesen je Zakon o socijalnom stanovanju Republike Srpske ¹. Vlada Republike Srpske je 30.7.2020. godine donijela Odluku o usvajanju Strategije razvoja socijalnog stanovanja u Republici Srpskoj 2020. - 2030. godina, koja je postavila osnovne elemente u području socijalnog stanovanja koji se dalje razvijaju na republičkoj i lokalnoj razini.

Cilj Strategije je identifikacija prioriteta potrebnih za razvoj socijalnog stanovanja u Republici Srpskoj, a svrha Strategije je: povećanje povoljnijih stambenih rješenja; proširenje kruga obiteljskih kućanstava kao potencijalnih korisnika koji učestvuju u stambenoj potrošnji da bi mogli ostvariti pravo na ovaj vid stanovanja; stambeno zbrinjavanje ranjivih kategorija, kao i drugih kategorija obuhvaćenih ovom Strategijom.

Socijalno stanovanje, u smislu ovog Zakona, je stanovanje određenog standarda, koje se, uz potporu javnog sektora, osigurava fizičkim osobama koje iz različitih, a prvenstveno ekonomskih, socijalnih i zdravstvenih razloga, nisu u mogućnosti da samostalno riješe stambeno pitanje na tržištu. Ovaj oblik stanovanja osigurava temeljne funkcije koje se ogledaju u:

- zadovoljenju stambenih potreba osjetljivih-ranjivih društvenih skupina i siromašnih kategorija stanovništva,
- poticanju razvoja nerazvijenih i nedovoljno razvijenih područja stambenom ponudom i poboljšanju uvjeta stanovanja određenih skupina nositelja razvoja,
- smanjenju loših uvjeta stanovanja u gradskim naseljima i povećanju ponude stanova s nižom najamninom u odnosu na tržišnu ponudu.

Predloženim zakonskim rješenjima stambeno zbrinjavanje je usmjereno, između ostalog, i prema ranjivim kategorijama, kao što su raseljene osobe i izbjeglice, povratnici po Sporazumu o readmisiji, žrtve ratne torture, samohrani roditelji, obitelji s troje ili više djece, mladi bez roditeljske skrbi, korisnicima prava koja im pripadaju temeljem Zakona kojim se propisuje socijalna skrb, kao što su materijalno neosigurane i za rad nesposobne osobe, osobe s invaliditetom, starije osobe bez obiteljske skrbi, žrtve nasilja u obitelji i druge osobe sukladno Zakonu. Izrađena je Strategija razvoja socijalnog stanovanja u Republici Srpskoj (2020. - 2030. godina) ², kojom se planira izgradnja novih stambenih jedinica za socijalno stanovanje.

U Brčko Distriktu BiH donesen je Zakon o socijalnom stanovanju u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine ³. Donošenjem ovog Zakona pravno je uređeno područje socijalnog stanovanja, propisani su uvjeti i način ostvarivanja prava na socijalno stanovanje i druga pitanja značajna za socijalno stanovanje u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine. Ovaj Zakon je kao ranjivu skupinu prepoznao i povratnike po temelju Sporazuma o readmisiji u dijelu koji se odnosi na posebne kriterije koji pomažu u odabiru korisnika stana socijalnog stanovanja i služe za procjenu potreba korisnika stana socijalnog stanovanja po prioritetima, gdje je propisano da ova kategorija ima pravo na dodatne bodove po temelju pripadnosti toj kategoriji.

IV. INSTITUCIONALNI OKVIR ZA PROVEDBU STRATEGIJE

Funkcionalni mehanizam koordinacije između državnih i entitetskih institucija uključenih u sustav readmisije uspostavljen je putem Koordinacijskog vijeća za praćenje realizacije Strategije, Koordinacijskog odbora za međuinstitucionalnu suradnju, koji djeluje kao stručno i operativno tijelo Koordinacijskog vijeća, kao

i kroz uspostavu županijskih koordinatora za readmisiju i lokalnih readmisionih timova na lokalnoj razini, čime su postavljeni temelji za harmoniziran pristup u prihvatu i integraciji državljana koji su vraćeni u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji.

Izravnu mjerodavnost za provedbu Sporazuma o readmisiji državljana BiH, koji se nalaze u ilegalnom boravku u zemljama EU i drugim zemljama s kojima BiH ima potpisane bilateralne sporazume, ima **Ministarstvo sigurnosti BiH**. Sektor za migraciju Ministarstva sigurnosti provjerava državljanstva i identitet osoba navedenih u zahtjevima za readmisiju putem ministarstava unutarnjih poslova u BiH, sukladno odredbama Protokola o suradnji u učinkovitijoj realizaciji Sporazuma o readmisiji osoba koje borave bez dozvola u drugim zemljama. Protokolom je potanko regulirana procedura postupanja između potpisnica, a njegova provedba znatno je utjecala na poštivanje striktnih rokova predviđenih sporazumima o readmisiji.

U slučajevima kada ne postoji zahtjev za readmisiju nego samo najava povratka, a što se odnosi na osobe koje posjeduju valjanu dokumentaciju (pasoš ili biometrijsku osobnu iskaznicu), Ministarstvo obavještava Graničnu policiju i MLJPI kako bi se izvršio prihvati.

Granična policija BiH je upravna organizacija s operativnom samostalnošću u sastavu Ministarstva sigurnosti koja, sukladno Zakonu o graničnoj policiji ⁴, Zakonu o graničnoj kontroli ⁵ i drugim zakonima po kojima je dužna postupati, vrši granične provjere nad svim osobama koje prelaze državnu granicu BiH radi odobravanja ulaska ili izlaska s teritorija BiH, odnosno, prelaska državne granice BiH. Po prijemu najave prihvata bh. državljana na temelju Sporazuma o readmisiji od strane Ministarstva sigurnosti, GP BiH obavlja graničnu provjeru nad osobom i sukladno članku 2. Protokola o suradnji u učinkovitijoj realizaciji Sporazuma o readmisiji osoba koje borave bez dozvole u drugim zemljama, obavještava MS o realiziranom prihvatu osobe. Također, GP BiH daje potporu Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice na graničnom prijelazu prilikom obavljanja intervjua, osigurava prostoriju za obavljanje intervjua i nazočnost službenika Granične policije tijekom intervjua i prihvata osoba, a po zahtjevu Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice pruža i drugu potporu potrebnu za uspješnu realizaciju prihvata readmisiranih osoba, sukladno Uputi o načinu privremenog zbrinjavanja bh. državljana na temelju Sporazuma o readmisiji, u okviru svojih mjerodavnosti.

Ministarstvo vanjskih poslova BiH, posredstvom svojih diplomatsko-konzularnih predstavništava, izdaje putni dokument potreban za povratak osobe koja treba da bude prihvaćena. U slučajevima kada ne postoje dokazi uvjeta za readmisiju, mjerodavna diplomatska i konzularna predstavništva BiH, po zahtjevu, omogućuju razgovor s osobom koja treba biti vraćena u cilju utvrđivanja njenog državljanstva. Također, Ministarstvo putem Sektora za međunarodnopravne i konzularne poslove djeluje i kao posrednik između institucija mjerodavnih za primjenu Sporazuma po pitanju dogovora oko potankosti koje se odnose na nadnevak povratka, mjesto ulaska u BiH, moguću pratnju i druge potankosti.

Ministarstvo civilnih poslova je do stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o ministarstvima i drugim tijelima uprave BiH ⁶, putem Sektora za rad, zapošljavanje, socijalnu skrb i mirovine, primalo od Ministarstva sigurnosti zahtjeve za prihvati i smještaj osoba koje se vraćaju na temelju Sporazuma o readmisiji. U slučajevima kada su se ti zahtjevi odnosili na malodobnike, osobe s duševnim smetnjama ili osobe s invaliditetom, Ministarstvo je koordiniralo aktivnosti na

¹ "Službeni glasnik RS", broj 54/19.

² "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 80/20

³ "Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH", broj 9/23.

⁴ "Službeni glasnik BiH", br. 50/04, 27/07, 59/09 i 47/14.

⁵ "Službeni glasnik BiH", br. 53/09 i 54/10.

⁶ "Službeni glasnik BiH", broj 87/12.

prihvat i smještaju s tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH mjerodavnim za socijalnu skrb i centrima za socijalnu skrb. Prihvat i zbrinjavanje državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji stavljeno je u mjerodavnost MLJPI, a Ministarstvo civilnih poslova ima mjerodavnost u području državljanstva, upisa i evidencije građana, prijavljivanja prebivališta i boravišta, osobnih i putnih isprava. Također, ovo Ministarstvo je mjerodavno za utvrđivanje temeljnih načela koordinacije aktivnosti, usklađivanje planova entitetskih vlasti i definiranje strategija na međunarodnom planu u područjima zdravstva i socijalne skrbi, znanosti i obrazovanja kao i rada i zapošljavanja. Također, MCP koordinira projekte čiji su ciljevi usmjereni na unaprjeđenje socijalne skrbi osjetljivih i socijalno ugroženih skupina i poboljšanje, praćenje, izvješćivanje i promidžbu ljudskih prava.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH - Nakon što je dopunom članka 12. Zakona o ministarstvima i drugim tijelima uprave ¹ MLJPI dobilo mjerodavnost za prihvat i zbrinjavanje državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji, stvoreni su uvjeti za jačanje kapaciteta Sektora za izbjeglice, raseljene osobe, readmisiju i stambenu politiku. Unutar Sektora djeluju četiri odjela, i to Odjel za povratak, prihvat i koordinaciju rada centara za zbrinjavanje izbjeglica i povratnika po readmisiji, Odjel za praćenje ostvarivanja prava izbjeglica, raseljenih osoba i povratnika, Odjel za stambenu politiku i projekte i Odjel za potporu rada Povjerenstva za izbjeglice i raseljene osobe BiH.

Glede mjerodavnosti za rješavanje pitanja readmisije na entitetskoj razini i u Brčko Distriktu BiH, ona je određena kroz odgovarajuće dopune zakona i Pravilnika o unutarnjem ustroju i sistematizaciji radnih mjesta.

U Federaciji BiH Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica je koordinirajuće tijelo za područje readmisije. Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica, kao koordinirajuća institucija po pitanju readmisije, ostvaruje vertikalnu koordinaciju s MLJPI kroz suradnju u okviru Koordinacijskog vijeća, kao i koordinaciju s županijskim koordinatorima za pitanje readmisije koji imaju direktnu suradnju s jedinicama lokalne samouprave kroz imenovane lokalne readmisione timove i povjerenike za prihvat i integraciju readmisiranih osoba. Kada je u pitanju horizontalna koordinacija, Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica, ostvaruje suradnju u dva pravca, i to kroz suradnju s mjerodavnim federalnim ministarstvima kao što su Federalno ministarstvo zdravlja, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, Federalno ministarstvo obrazovanja i znanosti kao i kroz suradnju s mjerodavnim županijskim institucijama putem imenovanih županijskih koordinatora za poslove readmisije.

Glede zakonske regulative još uvijek nije došlo do dopune Zakona o federalnim ministarstvima i drugim tijelima federalne uprave kako se to predviđalo u vrijeme izradbe Akcijskog plana 2015. - 2018., ali je izvršena dopuna Pravilnika o unutarnjem ustroju i sistematizaciji radnih mjesta Federalnog ministarstva raseljenih osoba i izbjeglica.

Ovom dopunom popunjeno je nedostajuće radno mjesto-stručni suradnik za neprofitno-socijalno stanovanje i readmisiju u Sektoru za izgradnju i obnovu stambenih objekata raseljenih osoba, povratnika i izbjeglica, u Odjelu za stvaranje uvjeta za povratak raseljenih osoba, povratnika, izbjeglica i readmisiju. U opisu poslova je, između ostalog, i sudjelovanje u izradbi Strategije za prihvat i integraciju bh. državljana koji se vraćaju na temelju Sporazuma o readmisiji, izradba podzakonskih akata iz područja readmisije, vođenje evidencije o readmisiranim

osobama, sudjelovanje u izradbi programa i planiranju sredstava, izvješća, analiza i sl.

U Republici Srpskoj donesen je novi Zakon o republičkoj upravi ² kojim je ustanovljen Republički sekretarijat za raseljene osobe i migracije (RSROM) kao samostalna upravna organizacija koja obavlja upravne i druge stručne poslove koji se, između ostalog, odnose i na praćenje provedbe mjera migracijske politike, predlaganje mjera radi postizanja pozitivnih efekata zakonitih migracija i suzbijanje nezakonitih migracija, integraciju državljana BiH koji se vraćaju u Republiku Srpsku na temelju Sporazuma o readmisiji, koordinaciju rada s mjerodavnim tijelima i institucijama koje se bave poslovima raseljenih osoba i izbjeglica i poslovima migracija, kontrolu ostvarivanja, poštivanja i unaprjeđenja ljudskih prava izbjeglica, raseljenih i readmisiranih osoba. Stupanjem na snagu Zakona o republičkoj upravi, RSROM je preuzeo sve poslove iz mjerodavnosti Ministarstva za izbjeglice i raseljene osobe koje je time prestalo raditi.

Pravilnikom o unutarnjem ustroju i sistematizaciji radnih mjesta u Republičkom sekretarijatu za raseljene osobe i migracije ³ ustanovljen je Sektor za migracije i poslove readmisije koji je mjerodavan za koordinaciju i praćenje postupka migracija na prostoru Republike Srpske, zaštitu ljudskih prava i reintegraciju (**integracija**) državljana BiH koji se vraćaju na temelju Sporazuma o readmisiji, organiziranje njihova primarnog prihvata, suradnju s jedinicama lokalne samouprave koje prihvataju državljane BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji kao i za **provedbu** planiranih aktivnosti na terenu radi uspješne reintegracije readmisiranih osoba.

Kada je u pitanju područje migracija, ovaj Sektor uspostavlja suradnju i koordinaciju s organizacijama iz regije kao i međunarodnim organizacijama koje se bave poslovima migracija. Sistematizacijom radnih mjesta u ovom Sektoru predviđena su radna mjesta pomoćnika ravnatelja za migracije i poslove readmisije, načelnika Odjela za migracije i načelnika Odjela za poslove readmisije, stručnog savjetnika za migracije i poslove readmisije, višeg stručnog suradnika za praćenje migracijskih postupaka i višeg stručnog suradnika za poslove readmisije. Kada je u pitanju vertikalna suradnja po pitanju readmisije, RSROM surađuje s MLJPI u okviru Koordinacijskog vijeća. Na razini horizontalne koordinacije, RSROM ostvaruje suradnju s drugim entitetskim institucijama u čijoj su mjerodavnosti pitanja od važnosti za readmisirane osobe i poslovi migracija i u tim institucionalnim relacijama RSROM je prepoznat kao entitetski koordinator za pitanje readmisije. Posebno intenzivnu suradnju RSROM ostvaruje s Ministarstvom zdravlja i socijalne skrbi, Ministarstvom unutarnjih poslova, Ministarstvom uprave i lokalne samouprave, Ministarstvom financija, Crvenim križom RS, Savezom općina i gradova RS kao i s nevladinim organizacijama koje su uključene u rješavanje pitanja od važnosti za readmisirane osobe.

Ustrojbenim planom Odjela za raseljene osobe, izbjeglice i stambena pitanja, u dijelu koji se odnosi na djelokrug rada, navedena je i readmisija. Tako je navedeno da je Pododjel za rješavanje stambenih potreba raseljenih osoba, socijalnih kategorija stanovništva i obnovu stambenih jedinica povratnika, kao jedan od ustrojbenih jedinica Odjela za raseljene osobe, izbjeglice i stambena pitanja BD BiH, mjerodavan za "koordinaciju s mjerodavnim tijelima Bosne i Hercegovine i mjerodavnim tijelima i institucijama Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine po pitanju ponovnog prihvata i zbrinjavanja osoba koje borave bez dozvole u drugim državama, a koje se vraćaju u Brčko Distrikt BiH na temelju Sporazuma o readmisiji". U Brčko Distriktu BiH u tijeku je izrada novog Zakona o javnoj upravi

¹ "Službeni glasnik BiH", br. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09 i 103/09, 87/12, 6/13, 19/16.

² "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 115/18.

³ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 15/19.

Brčko Distrikta BiH u čijem prijedlogu je u sklopu reorganizacije postojećeg Odjela predložena i nadležnost koja se odnosi na reintegraciju državljana BiH koji se vraćaju u Distrikt po temelju Sporazuma o readmisiji. Brčko Distrikt BiH, također, ostvaruje izravnu koordinaciju s MLJPI kroz sudjelovanje u Koordinacijskom vijeću. Gradonačelnik Brčko Distrikta BiH je imenovao lokalni readmisioni tim koji ostvaruje suradnju po pitanju readmisije s drugim odjelima Vlade BD BiH kao i s MLJPI.

Strategija za prihvata i integraciju bh. državljana koji se vraćaju na temelju Sporazuma o readmisiji i Akcijski plan za razdoblje 2015. - 2018. godina, nisu se bavili uspostavom institucionalnog okvira za pitanja readmisije na županijskoj razini. U tijeku provedbe prošle Strategije javila se potreba da se županije uključe, s obzirom na to da se ostvarivanje socioekonomskih prava readmisiranih osoba najvećim dijelom realizira putem županijskih institucija. To je dovelo do imenovanja koordinatora za poslove readmisije u svim županijama, koji je ujedno tijelo na županijskoj razini mjerodavno za koordinaciju mjera i aktivnosti koje je potrebno poduzeti u cilju osiguranja uvjeta za prihvata, proprat i privremeno zbrinjavanje readmisiranih osoba, a svoju koordinirajuću ulogu, u personalnom smislu, ostvaruje putem osobe koja je imenovana za obavljanje poslova koordinacije. U određenim županijama su neovisno od imenovanih županijskih koordinatora оформljeni i županijski readmisioni timovi, isto se očekuje i u dugim županijama u kojima postoji potreba za formiranjem županijskih readmisionih timova koji će se baviti organiziranjem svih potrebnih aktivnosti vezano uz prihvata državljana koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji, a u čiji sastav trebaju ući predstavnici županijskih ministarstava mjerodavnih za područja unutarnjih poslova, zdravstva i obrazovanja.

Institucije na županijskoj razini koje su imenovale koordinatore za poslove readmisije su:

1. Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike Unsko-sanske županije,
2. Ured za obnovu, stambeno zbrinjavanje i raseljene osobe Vlade Županije Posavske,
3. Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice Zeničko-dobojske županije,
4. Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak Tuzlanske županije,
5. Ministarstvo za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljene osobe i izbjeglice Bosansko-podrinjske županije,
6. Ministarstvo prostornog uređenja, građenja, zaštite okoliša, povratka i stambenih poslova Županije Središnja Bosna,
7. Uprava za prognanike i izbjeglice Hercegovačko-neretvanske županije,
8. Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Zapadnohercegovačke županije,
9. Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, izbjeglice i raseljene osobe Sarajevske županije,
10. Ministarstvo rada, zdravstva, socijalne skrbi i prognanih Hercegbosanske županije.

U BiH je u proteklom razdoblju imenovano 116 lokalnih readmisionih timova i povjerenika čija je uloga prihvata i integracija readmisiranih osoba, organiziranje obuka za izradbu lokalnih akcijskih planova (LAP) iz područja readmisije, obuka za izradbu projekata integracije readmisiranih osoba, održavanje edukacijskih radionica i seminara čime se stvaraju uvjeti za uspostavu održivog sustava integracije readmisiranih osoba na lokalnoj razini. Ranijim strategijama započet je postupak uključivanja lokalnih zajednica u rješavanje problema readmisiranih osoba kroz uspostavu readmisionih timova koje vode predstavnici lokalne administracije, dok članove timova

delegiraju lokalne institucije i ustanove kao što su centri za socijalnu skrb, biroji za zapošljavanje, domovi zdravlja i policijske uprave. Na ovaj način se uspostavlja horizontalna koordinacija između različitih službi na lokalnoj razini i osigurava odgovarajuća potpora i asistencija readmisiranim osobama. U lokalnim zajednicama u kojima još uvijek nema potrebe za uspostavom lokalnih readmisionih timova zbog malog broja readmisiranih osoba, imenuju se povjerenici za readmisiju, kako bi na taj način lokalna zajednica mogla barem načelno odgovoriti na izazove lokalne integracije readmisiranih osoba.

V. OČEKIVANI REZULTATI

Polazeći od analize trenutačnog stanja u području prihvata i integracije državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji kao i rezultata koji su na tom polju postignuti kroz provedbu ranijih strateških dokumenata, ustanovljena su strateška pitanja na koja je potrebno odgovoriti definiranjem jasnih specifičnih ciljeva i konkretnih aktivnosti za njihovu realizaciju. Rezultati ove Strategije će se pratiti na srednjoročnoj i dugoročnoj razini.

Očekivani rezultati na **srednjoročnom planu** određeni su Akcijskim planom za razdoblje 2024. - 2026. godina, čija provedba treba:

- omogućiti readmisiranim osobama odgovarajući pristup postojećem pravnom okviru, u cilju ostvarivanja pripadajućih prava;
- poboljšati ranije uspostavljen sustav koordinacije između mjerodavnih institucija na državnoj, entitetskoj, županijskoj i lokalnoj razini;
- ojačati kapacitete mjerodavnih službi u jedinicama lokalne samouprave i mjerodavnih županijskih institucija kroz uspostavu radnih mjesta, obuke i redovito financiranje;
- nadograditi softver za upravljanjem podacima o readmisiji i useljivosti stambenih jedinica;
- uspostavu readmisionih timova ili povjerenika za readmisiju u svim jedinicama lokalne samouprave u BiH u kojima nije uspostavljen sustav;
- pružiti odgovarajuću i kontinuiranu obuku lokalnih readmisionih timova i povjerenika;
- osigurati resurse u smislu kadrovske i materijalno-tehničke opremljenosti mjerodavnih službi u jedinicama lokalne samouprave kao i centara za socijalnu skrb;
- uspostaviti evidenciju potreba readmisiranih osoba s njihovim socijalnim anamnezama od strane centara za socijalnu skrb kako bi se osigurala ciljana intervencije;
- osigurati odgovarajuću financijsku potporu za posebne programe namijenjene readmisiranim osobama od strane jedinica lokalne samouprave (privremeni smještaj, samozapošljavanje, financijsko-materijalna pomoć itd.);
- osigurati odgovarajuće sudjelovanje mjerodavnih institucija svih razina vlasti u pogledu financijske, materijalno-tehničke i stručne potpore jedinicama lokalne samouprave;
- osigurati objektivno informiranje i podizanje svijesti o važnosti integracije readmisiranih osoba u jedinicama lokalne samouprave kroz organiziranje sastanaka, konferencija, savjetovanja i promidžbenih kampanja;
- osigurati pravodobno informiranje readmisiranih osoba o njihovim pravima i načinima za njihovo ostvarivanje.

Od institucija na **državnoj razini** koje su uključene u postupak readmisije očekuje se da uz financijsku i stručnu pomoć uspostave sustav za upravljanje podacima o readmisiji, čiji je cilj potpora radu svim sudionicima koji su uključeni u poslove

readmisije, a osobito donositeljima odluka od važnosti za readmisirane osobe. Sustav će omogućiti evidentiranje readmisiranih osoba, monitoring realizacije aktivnosti, bržu komunikaciju između ključnih aktera, kao i potporu projektima usmjerenim na rješavanje potreba readmisiranih osoba. Korisnici ovoga sustava bit će akteri svih razina vlasti u BiH, s tim da će MLJPI kreirati informacije o državljanima BiH koji su vraćeni u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji nakon provjere s IDDEEA-om, entitetske i županijske institucije imat će mogućnost uvida u informacije dok će jedinice lokalne samouprave, nakon provjere dobijenih informacija na terenu, imati mogućnost da ih dopune ako je potrebno. Očekuje se da će uspostava ovoga informacijskog sustava unaprijediti i olakšati protok informacija o readmisiranim osobama od trenutka prijama informacija od strane MS i GP, preko odgovarajućih provjera od strane entitetskih i lokalnih institucija do lokalnih readmisionih timova zaduženih za provedbu i praćenje aktivnosti na integraciji readmisiranih osoba. Pored navedenog, MLJPI nastaviti će s aktivnostima vezanim uz provedbu Programa obuka i edukacija iz područja readmisije, jačanja međunarodne i regionalne suradnje i razvijanja komunikacijske strategije u cilju promidžbe Strategije i Akcijskog plana.

Kako se integracija readmisiranih osoba odvija na lokalnoj razini, neophodno je na **višim razinama** upotpuniti postojeći pravni okvir koji tretira pitanje readmisije na način da se zakonski uredi jasna mjerodavnost za ovo područje. Ovo se odnosi na dopune Zakona o federalnim ministarstvima i drugim tijelima federalne uprave kada su u pitanju odredbe o mjerodavnosti federalnih ministarstava, te Zakona o javnoj upravi Brčko Distrikta BiH kada su u pitanju odredbe o mjerodavnosti odgovarajućeg odjela Vlade Brčko Distrikta BiH. Nadalje, potrebno je analizirati potrebu izmjena i dopuna zakona i podzakonskih akata entiteta, županija i BD BiH iz područja pripadajućih prava i uključenja i readmisiranih osoba u iste.

Od **županijske razine** u idućem razdoblju se očekuje da se mjerodavne županijske institucije aktivno uključe u provedbu programa i mjera usmjerenih na prihvati i integraciju državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji. Ovaj postupak je započeo u razdoblju provedbe Strategije 2015. - 2018. imenovanjem županijskih koordinatora, koji su ujedno tijela na županijskoj razini, mjerodavnih za koordinaciju mjera i aktivnosti koje je potrebno poduzeti u cilju osiguranja uvjeta za prihvati, proprati i privremeno zbrinjavanje readmisiranih osoba, a svoju koordinirajuću ulogu, u personalnom smislu, ostvaruju putem osoba koje su imenovane za obavljanje poslova koordinacije što, između ostalog, podrazumijeva: preuzimanje zahtjeva za prihvat državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji na teritorij županije; uspostavu komunikacije i koordinacije s županijskim institucijama u čijoj su mjerodavnosti pitanja od važnosti za readmisirane osobe; suradnju s mjerodavnim ustanovama i službama po pitanju utvrđivanja Plana potreba readmisiranih osoba; predlaganje planova potreba s Prijedlogom programa i mjera za odgovarajuću socioekonomsku asistenciju; pripremu Izvješća o postupku integracije readmisiranih osoba i niza drugih mjera i aktivnosti. Očekuje se da u županijama, gdje mjerodavne županijske institucije odluče da je to neophodno, županijski koordinatori budu nositelji aktivnosti na ustrojavanju županijskih readmisionih timova u čiji sastav bi trebali ući predstavnici županijskih ministarstava mjerodavnih za područja unutarnjih poslova, socijalne i zdravstvene zaštite, rada i zapošljavanja, te obrazovanja.

Strategija treba da stvori pretpostavku da se u **jedinicama lokalne samouprave** na kvalitetan i organiziran način rješavaju problemi s kojima se readmisirane osobe suočavaju. Lokalne zajednice treba da su osposobljene za aktivno uključivanje u sustav prihvata i integracije državljana BiH, a dugoročno i

osposobljene da u suradnji s mjerodavnim institucijama na lokalnoj, županijskoj, entitetskoj i državnoj razini djelotvorno rješavaju sve aspekte integracije readmisiranih osoba. Prvi korak u tom smjeru je puna informiranost mjerodavnih službi na lokalnoj razini o postupku readmisije i migracijskim kretanjima u BiH i organiziranje odgovarajućih obuka službenika. Također, u razdoblju provedbe Akcijskog plana 2024. - 2026., inicirat će se uspostava lokalnih readmisionih timova ili povjerenika za readmisiju u jedinicama lokalne samouprave u BiH u kojima to nije učinjeno, kao i redovito ažuriranje o izmjenama članova lokalnih readmisionih timova. Postojeći lokalni readmisioni timovi trebaju redovito revidirati svoje akcijske planove, a novoustrojeni donijeti nove uz izradbu akata kojima će biti uređena pitanja privremenog smještaja readmisiranih osoba po načelima neprofitnog socijalnog stanovanja i izrađeni projekti socijalne i ekonomske integracije readmisiranih osoba.

Iako su **nevladine organizacije** uključene u potporu u pristupu pravima readmisiranih osoba, očekuje se dalje razvijanje suradnje na lokalnoj razini, u cilju snažnijeg angažiranja nevladinog sektora u nastojanju da se unaprijedi stupanj socijalne uključenosti. Ovo se planira postići kroz konkretne programe i projekte pomoći koje provodi nevladin sektor, kao i kroz aktivnosti posredovanja između jedinica lokalne samouprave i potencijalnih donatora, kako bi se identificirali i pripremili projekti integracije readmisiranih osoba i osigurali finansijski izvori za njihovu realizaciju. Nvladin sektor se treba značajnije uključiti u postupak donošenja odluka na svim razinama vlasti i dati doprinos u pripremi propisa i strateških dokumenata kroz uspostavu mehanizama komunikacije i suradnje državnih, entitetskih i županijskih tijela uprave i nevladinog sektora. Također, nevladin sektor može pridonijeti amortizaciji negativnih efekata fragmentiranog pravnog i institucionalnog okvira u BiH kroz posredovanje između lokalne zajednice i viših razina vlasti. Segmenti integracije readmisiranih osoba u kojima se očekuje uključenost nevladinog sektora su psihosocijalna pomoć, besplatna pravna pomoć i zastupanje. Dosadašnja iskustva nevladinog sektora u radu s readmisiranim osobama, a posebno s ranjivim skupinama, njihova mobilnost i fleksibilnost kao i pravodobno djelovanje na potrebe ugroženih skupina mogu djelovati kao produljena ruka centrima za socijalnu skrb, a široka lepeza usluga koje pruža nevladin sektor može olakšati postupak integracije readmisiranih osoba u lokalne zajednice.

Strateškim projektima će se olakšati, unaprijediti i dalje osnažiti svi aspekti vezani uz uspostavu funkcionalnog sustava integracije državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji, a oni buhvaćaju sljedeće:

1. **Ekonomsko osnaživanje državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji** - Ekonomsko osnaživanje readmisiranih osoba temeljni je preduvjet za smanjenje sekundarnih migracija državljana BiH i uvjet za ostvarivanje socijalnih i drugih prava. Uzimajući u obzir trenutno stanje na tržištima rada u BiH kao i činjenicu da readmisirane osobe uglavnom spadaju u kategoriju teško zapošljivih osoba, projekti ekonomskog osnaživanja dobijaju na svojoj važnosti. Sukladno svojim mjerodavnostima, MLJPI je u proteklom razdoblju realiziralo pilot projekt ekonomskog osnaživanja readmisiranih osoba u 25 jedinica lokalne samouprave u kojima su ustrojeni lokalni readmisioni timovi kojim se želi promovirati održivost na individualnoj i lokalnoj razini. Održivost na individualnoj razini podrazumijevala je i dostavu inicijalne pomoći posebno ugroženim kućanstvima kao i pomoć pri zapošljavanju ili samozapošljavanju. Ove vrste interventnih pomoći su imale za cilj razviti kapacitete za kontinuirano ostvarivanje prihoda kod korisnika, a za ostvarivanje toga cilja ključnu ulogu imaju jedinice lokalne samouprave od kojih se očekuje i u narednom razdoblju da putem lokalnih readmisionih

timova aktivno sudjeluju u ekonomskom osnaživanju readmisiranih osoba kroz pružanje socijalno-ekonomske potpore. Socioekonomska integracija readmisiranih osoba ne može biti uspješna bez izgradnje kapaciteta na lokalnoj razini tako da postojeći projekt ekonomskog osnaživanja obuhvaća obuke lokalnih readmisionih timova kako bi bili osposobljeni da djelotvorno vode aktivnosti na socioekonomskoj integraciji. Ovakav pristup osigurava održivost na lokalnoj razini.

Posebna vrijednost projekta ekonomskog osnaživanja readmisiranih osoba leži u činjenici da se za sve readmisirane osobe izrađuju socioekonomski kartoni (SEK) koji sadrže podatke o broju i strukturi readmisiranih osoba, stupnju njihove ugroženosti, imovnom, obrazovnom i zdravstvenom statusu, spolnoj strukturi kao i podatci o pripadnosti radno sposobnim kategorijama. Podatci koji se prikupе putem navedenih kartona predstavljaju temelj za utvrđivanje kriterija koji će olakšati socioekonomsku potporu readmisiranim osobama, što je MLJPI uzeo u obzir pri izradbi Pravilnika o načinima potpore u ostvarivanju socio-ekonomske održivosti. Ovaj Pravilnik namijenjen je lokalnim administracijama kako bi kod procjene i dodjele ekonomske pomoći postupali na jednoobrazan način. Očekuje se da iskustva stečena provedbom ovoga projekta budu iskorištena pri uspostavi istog ili sličnog sustava ekonomskog osnaživanja i u drugim jedinicama lokalne samouprave kako bi se osigurao standardiziran, usklađen i učinkovit sustav integracije readmisiranih osoba. Najveći broj potencijalnih korisnika projekta socioekonomskog osnaživanja pripada romskoj populaciji koja spada u skupinu "teško zapošljivih osoba". Rješenje problema ove populacije nadilazi okvire ovoga projekta i zahtijeva uključivanje mjerodavnih institucija svih razina, a osobito onih jedinica lokalne samouprave s velikim brojem Roma koji su vraćeni u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji.

2. Sustav za upravljanje podacima o readmisiji

Funkcionalan, djelotvoran i održiv informacijski sustav uključuje sve one podatke koji su od važnosti za odgovarajuću asistenciju readmisiranim osobama, a osobito za planiranje aktivnosti za njihovu socioekonomsku integraciju od strane jedinica lokalne samouprave.

Uporaba informacijskog sustava predstavlja strateški cilj u srednjoročnom planskom razdoblju obuhvaćenom važećim akcijskim planovima, a koji je u funkciji jačanja sustava koordinacije između mjerodavnih institucija i službi svih razina vlasti.

Informacijski sustav kojim upravlja MLJPI i čiji je vlasnik, sadrži osnovne osobne podatke o readmisiranim osobama koje Ministarstvo sigurnosti BiH dostavlja Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH. Podatci se, nadalje, ustupaju na korištenje ključnim institucijama i lokalnim zajednicama. Pristup samim podacima se osigurava kroz neometan pristup sustavu putem mrežnog preglednika s pripadajućim korisničkim imenima i pristupnim zaporkama. Entitetska i županijska tijela uprave imaju pristup ovome sustavu radi sagledavanja stanja iz ovoga područja, kreiranja izvješća, analiza i programa pomoći, kao i redovitih statističkih pregleda za vlastite potrebe, dok lokalne zajednice unose podatke o socioekonomskoj anamnezi readmisiranih osoba. Za korištenje sustava za upravljanje podacima o readmisiji, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH izradilo je Uputu o načinu korištenja. Uspostava sustava za upravljanje podacima o readmisiji predstavlja dodatnu vrijednost cijeloga postupka readmisije u svrhu socioekonomskog osnaživanja državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji.

3. Privremeni smještaj po modelu neprofitnog socijalnog stanovanja

Readmisirane osobe koje nemaju riješeno stambeno pitanje smještaju se u stambene jedinice koje je MLJPI, iz aktivnih

projekata pomoći vlada prijateljskih zemalja i međunarodnih organizacija, osiguralo za ove potrebe. Analiza podataka iz socioekonomskih kartona, koji su izrađeni kroz projekt ekonomskog osnaživanja readmisiranih osoba, govori da je mali broj onih kojima je potrebna pomoć u privremenom smještaju, ali da određeni broj njih živi u stambeno neuvjetnim objektima. Ovaj problem bi se trebao rješavati kroz sanaciju i opremanje neuvjetnih stambenih jedinica ali i kroz ekonomsko osnaživanje readmisiranih osoba čime bi se, kroz sinergiju dva projekta

4. Tematske edukacije

Prihvat i socioekonomska integracija readmisiranih osoba nije moguća bez odgovarajućih kapaciteta, prije svega na lokalnoj razini, ali i svih institucija koje su uključene u postupak readmisije. Očekuje se nastavak obuka lokalnih readmisionih timova započetih u prethodnom razdoblju, što podrazumijeva izradbu novih lokalnih akcijskih planova usklađenih s važećim akcijskim planovima, kao i reviziju postojećih. Informiranost o postupku readmisije kao i upoznavanje s izazovima u području migracija, koji su po svom opsegu takvi da zahtijevaju aktivno uključivanje svih razina vlasti u njihovo rješavanje, zahtijevaju posebne edukacije svih aktera uključenih u ove postupke, a posebno županijskih i lokalnih administracija. U tom smislu očekuje se organiziranje tematskih edukacija kroz koje će se županijski readmisioni timovi, lokalni readmisioni timovi i povjerenici prikladno osposobljavati da, putem horizontalne i vertikalne koordinacije, djelotvorno i pravodobno odgovore na sve potrebe readmisiranih osoba. U konačnici sve navedeno treba biti korišteno za izradbu smjernica i uputstava o postupanju uključenih institucija u sustav prihvata readmisiranih osoba.

VI. CILJEVI

Na temelju analize stanja u područjima prihvata i integracije readmisiranih osoba, utvrđene razine provedbe Strategije 2020. - 2023., konzultacija s mjerodavnim institucijama svih razina vlasti koje su sudjelovale u izradbi ove Strategije, i uzimajući u obzir obveze koje je BiH preuzela iz Mape puta za liberalizaciju viznog režima i Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, utvrđeni su i definirani sljedeći strateški ciljevi Strategije o prihvatu i integraciji državljana Bosne i Hercegovine koji se vraćaju u Bosnu i Hercegovinu na temelju Sporazuma o readmisiji:

1. **U Bosni i Hercegovini je uspostavljen funkcionalan, transparentan i održiv sustav prihvata i integracije državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji;**
2. **Jedinice lokalne samouprave u Bosni i Hercegovini su osposobljene da djelotvorno odgovore na izazove socioekonomske integracije državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji i daju doprinos jačanju sustava.**

Tijekom provedbe Strategije 2015. - 2018. započeo je postupak osposobljavanja jedinica lokalne samouprave za prihvata i integraciju državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji putem organiziranja obuka za izradbu lokalnih akcijskih planova (LAP) iz područja readmisije, obuka za izradbu projekata integracije readmisiranih osoba, održavanja edukativnih radionica i seminara čime su stvoreni uvjeti za uspostavu održivog sustava prihvata na lokalnoj razini. S ovom praksom će se nastaviti i kroz provedbu ove Strategije, odnosno, važećih akcijskih planova.

Definirani strateški ciljevi će se realizirati kroz dugoročna i srednjoročna planska razdoblja, a specifični ciljevi čija je provedba planirana za srednjoročno razdoblje od 2024. do 2026. godine su sljedeći:

1. **Poboljšanje statusa državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji kroz unaprjeđenje postojećeg zakonodavnog okvira i**

osiguranje pravne potpore i zaštite prava readmisiranih osoba

Pravni okvir u BiH ne prepoznaje readmisirane osobe kao posebnu kategoriju osoba koje su u potrebi. Kako se u BiH sva prava ostvaruju isključivo na temelju pripadnosti kategoriji koja je zakonom utvrđena i na temelju koje osoba koja ispunjava kriterije dobija određeni status, državljani BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji često se susreću s problemima koje ne mogu riješiti na prikladan način, a tiču se pristupa određenim socioekonomskim pravima. Prema Zakonu o raseljenim osobama, povratnicima i izbjeglicama u Republici Srpskoj¹ povratnik je "državljanin BiH koji se kao izbjeglica iz inozemstva, odnosno raseljena osoba u BiH, vratio na teritoriju RS-a, u svoje ranije prebivalište, kao i raseljena osoba koja je nadležnom tijelu izrazila volju za povratak i u postupku je povratka". Prema Zakonu o raseljenim osobama i povratnicima u Federaciji BiH i izbjeglicama iz Bosne i Hercegovine² povratnik je "izbjeglica iz Bosne i Hercegovine ili raseljena osoba koja je nadležnom tijelu izrazila volju za povratak u ranije prebivalište i koja je u postupku tog povratka, kao i izbjeglica iz Bosne i Hercegovine i raseljena osoba koja se vratila u svoje ranije prebivalište".

Readmisirane osobe se nalaze u istom položaju kao i povratnici definirani navedenim zakonima, imaju iste obveze po pitanju prijave prebivališta i pribavljanja odgovarajućih dokumenata, pa bi bilo logično osigurati im olakšan pristup pripadajućim pravima koja imaju povratnici definirani ovim zakonima.

Dok se ne izvrše dopune navedenih zakona, kao i zakona kojima su regulirana područja socijalne i zdravstvene zaštite i osiguranja, odredbe kojima su regulirana prava povratnika i način njihova ostvarivanja se trebaju primjenjivati i na readmisirane osobe (*mutatis mutandis*).

2. Unaprjeđenje sustava koordinacije i jačanje kapaciteta u području prihvata i integracije državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji

Kao rezultat realizacije ciljeva Strategije 2020. - 2023. koji su se odnosili na uspostavu sustava koordinacije između institucija u cilju harmoniziranog pristupa u području prihvata i integracije readmisiranih osoba, te uspostavu i jačanje institucionalnih kapaciteta u BiH u cilju pružanja odgovarajuće asistencije readmisiranim osobama, uspostavljeno je Koordinacijsko vijeće za praćenje realizacije Strategije. Institucije državne i entitetske razine mjerodavne za prihvata državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji, kao članovi Vijeća, na ovaj način ostvaruju koordinaciju po pitanju prihvata readmisiranih osoba, ali je u taj sustav koordinacije neophodno uvesti i druge institucije od posebne važnosti kao što su mjerodavne institucije za ostvarivanje prava na entitetskoj razini. Nakon prihvata readmisirane osobe fokus je na njihovoj punoj integraciji u lokalnu zajednicu, a uzimajući u obzir činjenicu da su za pitanja od važnosti za integraciju readmisiranih osoba mjerodavne niže razine vlasti, kao i činjenicu da integraciju mogu jamčiti samo institucije koje za to imaju kapacitete, preduvjet za realizaciju svih ciljeva ove Strategije je jačanje postojećih kapaciteta svih mjerodavnih institucija i drugih ključnih aktera.

Jačanje kapaciteta mjerodavnih institucija podrazumijeva, između ostalog, dopunu postojećeg zakonodavnog okvira kako bi se jasno utvrdile obveze mjerodavnih institucija u području prihvata i integracije državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji i uspostavili odgovarajući mehanizmi za zaštitu ljudskih prava. Pored ovoga, neophodno je

osigurati redovitu edukaciju i informiranje zaposlenih u mjerodavnim institucijama i osigurati odgovarajuću materijalno-tehničku opremljenost mjerodavnih institucija i službi. Aktivnosti predviđene u okviru ovoga cilja usmjerene su na dogradnju sustava koordinacije koji je uspostavljen u prethodnom razdoblju, kao i na jačanje kapaciteta za prihvata i integraciju readmisiranih osoba na nižim razinama vlasti.

3. Osiguranje pune socioekonomske uključenosti državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji

Prikladan sustav socijalne skrbi koji je usmjeren na pružanje pomoći najugroženijem dijelu stanovništva doprinosi je stabilnosti svake države. Kao potencijalni kandidat za članstvo u EU, BiH treba svoje socijalne politike fokusirati na postupak socijalnog uključivanja kako bi se domaće prakse uskladile s politikama Europske unije. Strateški ciljevi u području socijalnog uključivanja podrazumijevaju da socijalne politike u BiH budu u funkciji zapošljavanja, poboljšanja položaja obitelji s djecom, poboljšanja obrazovanja i zdravstvene zaštite, poboljšanja položaja osoba s invaliditetom i poboljšanja mirovinske politike. Sva navedena područja trenutno su pod nekom vrstom reformi koje se provode s više ili manje uspjeha. Realizacijom ovoga specifičnog cilja, pored osiguranja socioekonomske uključenosti readmisiranih osoba, daje se doprinos ukupnim politikama usmjerenim na razvitak sustava socijalne uključenosti u BiH. Sve aktivnosti koje su definirane u okviru ovoga cilja trebaju pridonijeti provedbi postojećih reformi u područjima obrazovanja, socijalne i zdravstvene zaštite tako da je ovaj cilj u funkciji općih reformskih postupaka koji se odvijaju u BiH.

4. Uspostava (nadogradnja) sustava za upravljanje podacima o readmisiji

Cilj uspostave sustava za upravljanje podacima o readmisiji je potpora svim sudionicima koji rade na poslovima prihvata i zbrinjavanja državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji. Ovaj cilj se logično naslanja na prethodni jer je u funkciji, prije svega, unaprjeđenja sustava koordinacije između svih aktera u području readmisije. Sustav je širi pojam od baze podataka o readmisiranim osobama jer obuhvaća evidentiranje državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji, monitoring njihova uključivanja u lokalnu zajednicu, komunikaciju i notifikaciju između korisnika sustava i izvješćivanje. Korisnici ovoga sustava trebaju biti sve institucije i službe od državne do lokalne razine koje su uključene u poslove prihvata i integracije readmisiranih osoba. Vlasnik sustava bit će MLJPI i, u korisničkom smislu, bit će dostupan putem mrežne aplikacije svim uključenim institucijama i ustanovama. Jedinicama lokalne samouprave bit će omogućeno kontrolirati podatke i dopunjavati ih sukladno nalazima s terena. Korištenje informacija o broju državljana BiH koji su vraćeni u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji, kao i o njihovu statusu, uvjet je za pravodobno angažiranje mjerodavnih službi i pružanje odgovarajuće asistencije, dok precizni i sistematizirani podatci o socioekonomskom statusu omogućuju izradbu analiza, planiranje potreba, u cilju pune integriranosti readmisiranih osoba u lokalne zajednice.

5. Promidžbe, praćenja i izvješćivanja o provedbi Strategije

Neinformiranost i nedostatak znanja o obvezama koje je BiH preuzela potpisivanjem SSP-a, a koje se odnose na readmisiju, predstavljali su neke od razloga za sporu realizaciju određenih ciljeva definiranih ranijim strateškim dokumentima. Kako bi se izbjegli isti ili slični propusti, kada je u pitanju provedba ove Strategije, MLJPI će u suradnji s entitetskim i drugim partnerima razviti Komunikacijsku strategiju u cilju promidžbe Strategije. Aktivnosti koje će se poduzimati u okviru Komunikacijske strategije bit će usmjerene na informiranje lokalnih aktera i

¹ "Službeni glasnik Republike Srpske", br. 42/05, 52/12.

² "Službene novine Federacije BiH", broj 15/05.

readmisiranih osoba o ciljevima Strategije, a osobito o projektima koji se provode u okviru Akcijskog plana, a od velike su važnosti readmisiranim osobama, kao što je ekonomsko osnaživanje i privremeni smještaj po modelu neprofitnog socijalnog stanovanja.

Praćenje i izvješćivanje o realizaciji aktivnosti definiranih Akcijskim planom uključuje analizu stanja u područjima od važnosti za državljane BiH koji su vraćeni u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji i utvrđivanje stupnja realizacije aktivnosti koje su definirane u okviru specifičnih ciljeva, kako bi se izrada sljedećih akcijskih planova temeljila na realnim temeljima.

Izvješća utemeljena na kriterijima monitoringa, kao što su mjerodavnost, učinkovitost, djelotvornost, uspjeh i održivost, dovest će do bolje procjene potreba readmisiranih osoba. Praćenje realizacije ciljeva definiranih Strategijom vršit će MLJPI kontinuirano, a izvješća o realizaciji pripremat će se na godišnjoj

razini i prezentirati Vijeću ministara BiH radi usvajanja. Na temelju realnih izvješća stvorit će se uvjeti da se Strategija, ako je to potrebno, prilagodi novim kvalitetnijim rješenjima koja zahtijevaju promijenjenu situaciju na terenu.

VII. VIZIJA

U BiH je uspostavljen funkcionaln i održiv sustav prihvata i integracije državljana BiH povratnika po temelju Sporazuma o readmisiji i drugih osoba u potrebi te je razvijen mehanizam koordinacije i institucionalne suradnje na svim razinama uključenosti.

U lokalnim zajednicama uspostavljene organizacijske strukture, koje uz poslove readmisije u okvirima svojih nadležnosti, po potrebi se bave i drugim migracijskim tokovima i trendovima koji se odnose na državljane Bosne i Hercegovine.

AKCIJSKI PLAN

2024. – 2026.

3.	Pripremiti dopune pravilnikā o unutarnjem ustroju kroz unos readmisije kao pojma županijskih koordinatora i njihovih poslova i zadataka unutar postojećih pravilnika i postojećih sistematiziranih radnih mjesta u institucijama županija mjerodavnim za pitanje readmisije	Županijske institucije mjerodavne za pitanje readmisije	FMROI i ostale županijske institucije	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Broj predloženih i usvojenih izmjena i dopuna pravilnikā o unutarnjem ustroju mjerodavnih županijskih institucija	Proračuni županija i donatorska sredstva
4.	Usvojiti izmjene i dopune pravilnikā o unutarnjem ustroju nakon unosa readmisije kao pojma i poslova i zadataka županijskih koordinatora unutar postojećih pravilnika i postojećih sistematiziranih radnih mjesta u županijskim institucijama mjerodavnim za pitanje readmisije	Vlade županija																		Broj usvojenih izmjena i dopuna pravilnikā o unutarnjem ustroju	Proračuni županija i donatorska sredstva
5.	Usvojiti Zakon o javnoj upravi Brčko Distrikta BiH	Odjel za raseljene osobe, izbjeglice i stambena pitanja BD BiH	Vlada BD BiH																	Usvojen Zakon o javnoj upravi BD BiH	Proračun BD BiH

6.	Iменовati članove Koordinacijskog tijela za praćenje realizacije Strategije i AP za razdoblje 2024. – 2026. godina	MLJPI	MLJPI, MS, FMROI, RSRROM, BD BiH, županije						X X									Inenovano Koordinacijsko tijelo	Proračun institucija BiH, proračun entiteta i županija
7.	Izvršiti izmjene i dopune Poslovnika o radu Koordinacijskog tijela	MLJPI	MS, FMROI, RSRROM, BD BiH						X									Izvršene izmjene i dopune Poslovnika o radu Koordinacijskog tijela	Proračun institucija BiH
8.	Pripremiti dopune Pravilnika o unutarnjem ustroju MLJPI u cilju jačanja kapaciteta Sektora za izbjeglice, raseljene osobe, readmisiju i stambenu politiku	MLJPI	Sektor za izbjeglice, raseljene osobe, readmisiju i stambenu politiku						X X X X									Usvojene izmjene Pravilnika o unutarnjem ustroju MLJPI	Proračun institucija BiH
9.	Usvojiti dopune Pravilnika o unutarnjem ustroju MLJPI	Vijeće ministara BiH									X							Usvojen dopunjeni Pravilnik o unutarnjem ustroju MLJPI	Proračun institucija BiH
10.	Realizirati Protokol o suradnji i načinu razmjene informacija za reintegraciju državljana Bosne i Hercegovine prihvaćenih na temelju	MLJPI	MS, GP BiH	X X X X	X X X X	X X X X	X X X X	X X X X	X X X X	X X X X	X X X X	X X X X	X X X X	X X X X	X X X X	X X X X	X X X X	Kontinuirane konzultacije s mjerodavnim institucijama; Godišnje izvješće o readmisiji za	Proračun institucija BiH i donatorska sredstva

	Sporazuma o readmisiji																		Vijeće ministara BiH sadrži informacije o realizaciji Protokola	
11.	Prihvat readmisiranih osoba iz zemalja s kojima BiH ima potpisane sporazume o readmisiji	MLJPI																	Broj prihvaćenih readmisiranih osoba	Proračun institucija BiH, proračun entiteta, proračun županija, proračun JLS, donatorska sredstva
12.	Izrada Upute za vođenje i korištenje sustava za upravljanje podacima o readmisiji	MLJPI																	Usvajena Uputa o uspostavi, vođenju i korištenju sustava	Proračun institucija BiH i donatorska sredstva
13.	Informirati državljane BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji o njihovim pravima prilikom prihvata	MLJPI																	Materijali s informacijama pripremljeni i distribuirani na graničnim prijelazima i u jedinicama lokalne samouprave	Proračun institucija BiH
14.	Lokalni readmisioni timovi i povjerenici daju potporu državljanima BiH koji	LRT i povjerenici																	Broj readmisiranih osoba prijavljenih na	Proračun FBiH, proračun županija,

	se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji da se prijave službi za zapošljavanje nakon izdavanja identifikacijskih dokumenata																Zavod za zapošljavanje	proračun lokalne zajednice i donatorska sredstva
SPECIFIČNI CILJ 2.																		
Unaprijeđen sustav koordinacije i ojačani kapaciteti u području prihvata i integracije državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji																		
Br.	Aktivnost	Nositelj aktivnosti	Suradnja	Rok za realizaciju						Indikator								Izvor financiranja
				2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.									
1.	Unaprijediti metodologiju za praćenje položaja bh. državljana koji se vraćaju na temelju Sporazuma o readmisiji i drugih marginaliziranih skupina	ML/JPI	RSROM, FMROI, Odjel za raseljene osobe, izbjeglice i stambena pitanja Vlade BD BiH, županijski koordinatori	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Proračun institucija BiH
2.	Osigurati međusektorsku suradnju na socioekonomskoj integraciji bh. državljana koji se vraćaju na temelju Sporazuma o readmisiji u FBiH	FMROI	Ministarstvo rada i socijalne politike, Ministarstvo zdravstva, Ministarstvo obrazovanja, mjerodavna županijaska ministarstva i lokalne	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Proračun FBiH, proračun županija i lokalnih zajednica

[illegible]

readmisiranim osobama	Odjel za stručne i administracijske poslove Vlade BD BiH, županijska ministarstva, jedinice lokalne samouprave	Broj sastanaka i studijskih posjeta u cilju razmjene znanja i informacija s zemljama regije, a posebno sa Srbijom i Crnom Gorom, kao i drugim partnerskim zemljama	županija, donatorska sredstva
7.	MLJPI	Broj održanih obuka i edukacija	Proračun institucija BiH, donatorska sredstva
8.	MLJPI, RSRM, FMROI i BD BiH	Izrađen Priručnik sa smjernicama	Proračunska sredstva MLJPI
9.	MLJPI, RSRM, FMROI i BD BiH	Broj održanih obuka i edukacija	Proračun MLJPI, RSRM, FMROI, BD BiH, županija, lokalnih

	readmisiranih osoba																		zajednica i donatorskih sredstava
10.	Organiziranje godišnjih sastanaka u cilju informiranja o aktivnostima u području readmisije	MLJPI, RSROM, FMROI I BD BiH																Održani godišnji sastanci	Proračun MLJPI, RSROM, FMROI, BD BiH, donatorska sredstva
11.	Financijska potpora JLS u cilju osiguranja i održavanja stambenih kapaciteta za potrebe readmisiranih osoba	MLJPI	Entiteti, BD BiH, županije, JLS															Visina doznačenih sredstava JLS i broj raspoloživih stambenih jedinica	Proračun MLJPI, proračun entiteta, proračun županija i JLS, donatorska sredstva
12.	Terenske provjere i potpora readmisiranim osobama	LRT	Entiteti, BD BiH, županije	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		Broj terenskih provjera i potpore readmisiranim osobama	Bespovratna sredstva viših razina vlasti, donatorska sredstva, sredstva JLS
13.	Dopuna i izrada novih LAP	LRT	MLJPI, entiteti, BD BiH, županije	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		Broj dopunjenih i izrađenih LAP	Proračun JLS, bespovratna sredstva viših razina vlasti i donatorska sredstva

																		sredstva
14.	Koordinacija svih aktivnosti na prihvatu i integraciji readmisiranih osoba na teritoriji Republike Srpske	RSROM	MUP RS, Ministarstvo zdravlja i socijalne skrbi RS, JLS	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Broj koordiniranih aktivnosti	RSROM, JLS
15.	Koordinacija svih aktivnosti na prihvatu i integraciji readmisiranih osoba na teritoriji Federacije BiH	FMIROI	Županijski koordinatori, JLS	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Broj koordiniranih aktivnosti	FBiH, županije i JLS
16.	Koordinacija svih aktivnosti na prihvatu i integraciji readmisiranih osoba na teritoriji županija u Federaciji BiH	Županijski koordinatori	MUP županija, županijska ministarstva zdravlja i socijalne skrbi, zavodi za zapošljavanje	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Broj koordiniranih aktivnosti	Županijski proračuni i JLS
17.	Pružanje asistencije u ostvarivanju pripadajućih prava readmisiranih osoba vraćenih na teritoriju Republike Srbije	RSROM	MUP, JLS, Ministarstvo zdravlja i socijalne skrbi RS	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Broj pruženih asistencija	RSROM i JLS

18.	Pružanje asistencije u ostvarivanju pripadajućih prava readmisiranih osoba vraćenih na teritoriju Federacije BiH	FMROI	Županijski koordinatori, JLS	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Broj pruženih asistencija	FBiH, županijski proračuni i JLS
19.	Pružanje asistencije u ostvarivanju pripadajućih prava readmisiranih osoba vraćenih na teritoriju županija	Županijski koordinatori	LRT i povjerenici	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Broj pruženih asistencija	Županijski proračuni i JLS
20.	Terenska provjera i utvrđivanje mjesta prebivališta readmisiranih osoba na teritoriji Republike Srpske	RSROM	MUP, JLS	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Broj izvršenih provjera	RSROM i JLS
21.	Terenska provjera i utvrđivanje mjesta prebivališta readmisiranih osoba na teritoriji općina	LRT i povjerenici	FMROI i županijski koordinatori	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Broj izvršenih provjera	Proračun općina i županija
22.	Stručna potpora u izradbi LAP JLS u RS	RSROM	JLS, MLJPI	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Broj održanih edukacija	RSROM, JLS, donatorska sredstva
23.	Stručna potpora u izradbi LAP JLS u županijama	Županijski koordinatori	FMROI, MLJPI, JLS	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Broj održanih edukacija	RSROM, JLS, donatorska sredstva

24.	Obuke u cilju kontinuiranog i efikasnog održavanja sustava readmisije	LRT	RSROM, FMROI, županijski koordinatori																	Broj održanih obuka	MLJPI, RSROM, županijski proračuni, JLS, donatorska sredstva
25.	Financijska i druga potpora JLS	RSROM	JLS																	Iznos dodijeljenih sredstava, broj JLS kojima je pružena financijska potpora	Proračun RSROM
26.	Financijska i druga potpora JLS	FMROI i županijski koordinatori	JLS i MLJPI																	Iznos dodijeljenih sredstava	Županije i FBiH
SPECIFIČNI CILJ 3. Osigurana puna socioekonomska uključenost državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji																					
Br.	Aktivnost	Nositelj aktivnosti	Suradnja	Rok za realizaciju						Indikator	Izvor financiranja										
				2024.	2025.	2026.	2026.	2026.	2026.												
1.	Kreirati mjere ekonomskog osnaživanja državljana BiH koji se vraćaju u BiH na temelju Sporazuma o readmisiji u cilju zapošljavanja i samozapošljavanja	Mjerodavna entitetska i županijska ministarstva i ustanove, mjerodavna tijela BD BiH i lokalne zajednice	Službe za zapošljavanje, razvojne agencije i druge organizacije koje se bave pitanjem zapošljavanja samozapošljavanja		X	X	X	X	X	X	Broj korisnika za koje su kreirane mjere ekonomskog osnaživanja	Proračun entiteta, proračun BD BiH, proračun županija, proračun jedinica lokalne									

[illegible]

	BD BiH, mjerodavna županijska ministarstva																		donatorska sredstva
6.	Identificirati potrebe i procijeniti stupanj ugroženosti readmisiranih osoba	Centri za socijalnu skrb	RSROM, FMROI, BD BiH, županijski koordinatori, LRT	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Broj izrađenih socijalnih anamneza za readmisirane osobe	Proračuni osnivača centara za socijalnu skrb
7.	Pratiti položaj readmisiranih obitelji s djecom koje su u riziku od socijalne isključenosti	LRT i povjerenici	CSR				X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Uspostavljene evidencije i pružena potpora obiteljima s djecom koja su u riziku od socijalne isključenosti	Proračuni osnivača centara za socijalnu skrb
8.	Razvijanje projekata u cilju socioekonomskog uključivanja readmisiranih osoba na temelju preporuka iz Studije održivosti (pročitati Studiju održivosti)	MLJPI	FMROI, RSROM, Odjel za raseljene osobe, izbjeglice i stambena pitanja Vlade BD BiH, županijski koordinatori				X											Broj realiziranih preporuka i kandidiranih projekata za socijalno uključivanje kroz korištenje IPA i drugih fondova	Proračun institucija BiH
9.	Analiziranje stanja i potreba u cilju Prijedloga mjera u području socioekonomske integracije državljana BiH koji se vraćaju u	MLJPI	FMRLI, RSRLM, Odjel za raseljene osobe, izbjeglice i stambena pitanja Vlade BD BiH, županijski koordinatori LRT i	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Broj urađenih analiza i predloženih mjera u cilju socioekonomske integracije	Proračun institucija BiH

[illegible]

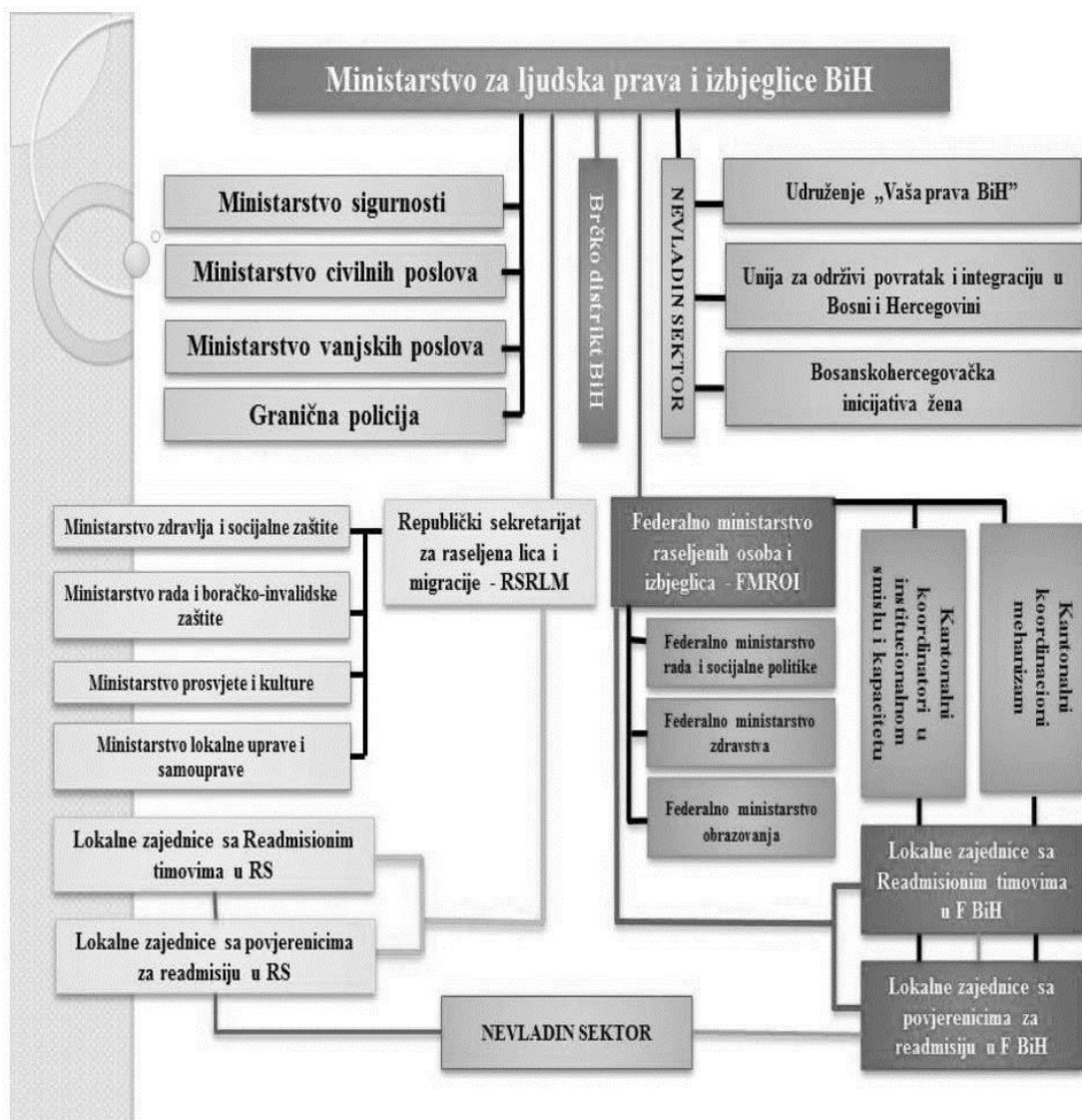
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

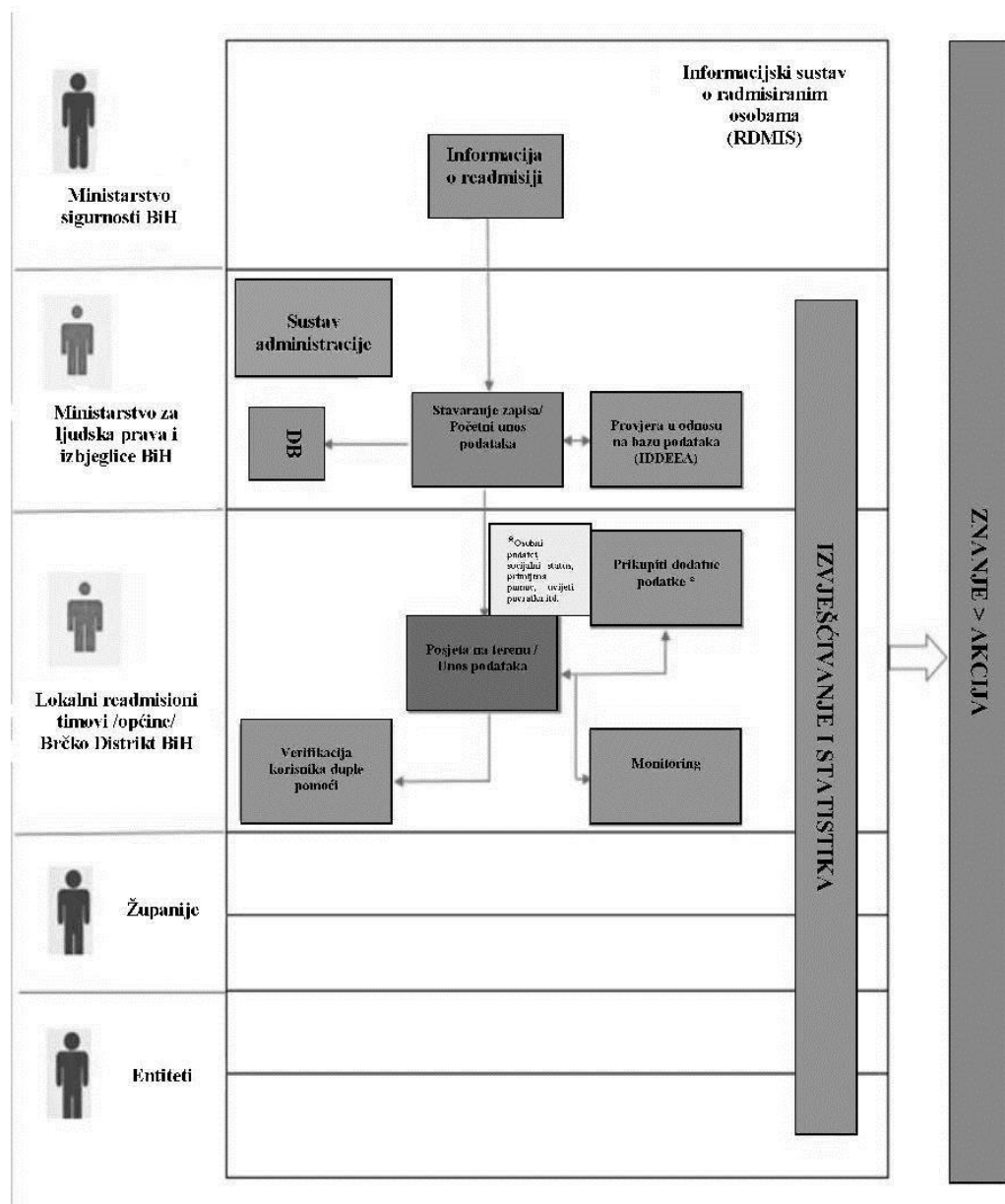
		koordinatori																	sredstva
6.	Kontinuirano razvijanje sustava readmisije državljana BiH	MLJPI, FMROI, RSROM, županijски koordinatori, LRT	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Urađene analize kretanja u području readmisije	Proračun institucija BiH, donatorska sredstva
7.	Izraditi Nacrt akcijskog plana za razdoblje 2027. – 2029. godina	MLJPI FMROI, RSROM, BDBiH, LRT, županijски koordinatori																Izrađen Nacrt akcijskog plana za razdoblje 2027. – 2029. godina	Proračun institucija BiH, donatorska sredstva
8.	Usvojiti Akcijski plan za razdoblje 2027. – 2029. godina	Vijeće ministara BiH MLJPI															X	Usvojen Akcijski plan za razdoblje 2027. – 2029. godina	Proračun institucija BiH

VIII. PRIVITCI

PRIVITAK 1. Organigram vertikalne i horizontalne koordinacije institucija, ustanova i organizacija uključenih u sustav prihvata i integracije državljana Bosne i Hercegovine koji se vraćaju u Bosnu i Hercegovinu na temelju Sporazuma o readmisiji

PRIVITAK 2. Grafički prikaz komunikacije u sustavu za upravljanje podacima o readmisiji

PRIVITAK 3. Pregled dokumenata i legislative korištene pri izradbi Strategije**Zakoni i podzakonski akti**

1. Zakon o ministarstvima i drugim tijelima uprave BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09, 103/09, 87/12, 6/13 i 19/16);
2. Zakon o ravnopravnosti spolova („Službeni glasnik BiH“, br. 32/10);
3. Zakon o zabrani diskriminacije („Službeni glasnik BiH“, br. 59/09, 66/16);
4. Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina Bosne i Hercegovine („Službene novine BiH“, br. 12/03, 76/05);
5. Zakon o graničnoj policiji („Službeni glasnik BiH“, br. 50/04, 27/07, 59/09 i 47/14);
6. Zakon o graničnoj kontroli („Službeni glasnik BiH“, br. 53/09 i 54/10);
7. Odluka o instrumentima za usklađivanje zakonodavstva BiH s pravnom stečevinom Europske unije („Službeni glasnik BiH“, broj 23/11);
8. Odluka o obvezi dostavljanja statističkih podataka o migracijama i međunarodnoj zaštiti Ministarstva sigurnosti („Službeni glasnik BiH“, broj 83/09);
9. Odluka o imenovanju članova Koordinacijskog vijeća za praćenje realizacije Strategije za prihvata i integraciju bh. državljana koji se vraćaju na temelju Sporazuma o readmisiji i Akcijskog plana za razdoblje 2015. – 2018. („Službeni glasnik BiH“, broj 52/16);
10. Pravilnik o evidenciji državljana Bosne i Hercegovine koji se vraćaju na temelju Sporazuma o readmisiji („Službeni glasnik BiH“, broj 63/11);
11. Protokol o suradnji i načinu razmjene informacija za reintegraciju državljana BiH prihvaćenih na temelju Sporazuma o readmisiji zaključen između Ministarstva sigurnosti i Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice (30. prosinca 2013. godine);
12. Protokol o suradnji u učinkovitijoj realizaciji Sporazuma o readmisiji osoba koje borave bez dozvola u drugim zemljama, zaključen između Ministarstva sigurnosti, Ministarstva unutarnjih poslova Republike Srpske, Federalne uprave policije, županijskih ministarstava unutarnjih poslova, Policije Brčko Distrikta BiH, Službe za poslove sa strancima i Granične policije BiH (17. svibnja 2010. godine);
13. Uputa o načinu privremenog zbrinjavanja državljana Bosne i Hercegovine na temelju Sporazuma o readmisiji („Službeni glasnik BiH“, broj 39/13);
14. Odluka o osnutku Readmisionog centra u Mostaru („Službeni glasnik BiH“, broj 39/13);
15. Pravilnik o načinu rada, funkcioniranju i kućnom redu u Readmisionom centru u Mostaru („Službeni glasnik BiH“, broj 39/13);
16. Zakon o načelima lokalne samouprave u FBiH („Službene novine FBiH“, br. 49/06, 51/09);
17. Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina u Federaciji BiH („Službene novine FBiH“, broj 56/08);
18. Zakon o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba („Službene novine FBiH“, br. 55/00, 41/01, 22/05, 9/08);

19. Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju osoba s invaliditetom („Službene novine FBiH”, broj 9/10);
20. Pravilnik o evidencijama u području zapošljavanja („Službene novine FBiH”, broj 24/06);
21. Zakon o temeljima socijalne skrbi, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji s djecom („Službene novine FBiH”, br. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09, 45/16, 40/18);
22. Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama („Službene novine FBiH”, br. 37/01, 40/02, 52/11, 14/13);
23. Zakon o zdravstvenoj zaštiti („Službene novine FBiH”, br. 46/10, 75/13);
24. Zakon o zdravstvenom osiguranju („Službene novine FBiH”, br. 30/97, 7/02, 70/08, 48/11);
25. Odluka o utvrđivanju osnovnog paketa zdravstvenih prava („Službene novine FBiH”, broj 21/09);
26. Zakon o raseljenim osobama i povratnicima u Federaciji BiH i izbjeglicama iz Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH”, broj 15/05);
27. Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina („Službeni glasnik RS”, broj 2/05);
28. Zakon o lokalnoj samoupravi („Službeni glasnik RS”, broj 97/16);
29. Zakon o posredovanju u zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti („Službeni glasnik RS”, br. 30/10, 102/12);
30. Zakon o socijalnoj skrbi („Službeni glasnik RS”, br. 37/12, 90/16);
31. Zakon o zaštiti osoba s mentalnim poremećajima („Službeni glasnik RS”, broj 46/04);
32. Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju osoba s invaliditetom („Službeni glasnik RS”, br. 37/12, 82/15);
33. Zakon o zdravstvenom osiguranju („Službeni glasnik RS”, br. 18/99, 51/01, 70/01, 51/03, 17/08, 1/09, 110/16);
34. Zakon o zdravstvenoj zaštiti („Službeni glasnik RS”, br. 106/09, 44/15);
35. Zakon o republičkoj upravi („Službeni glasnik RS”, broj 115/18);
36. Pravilnik o unutrašnjem ustroju i sistematizaciji radnih mjesta u Republičkom sekretarijatu za raseljene osobe i migracije („Službeni glasnik RS”, broj 15/19);
37. Zakon o raseljenim osobama, povratnicima i izbjeglicama u Republici Srpskoj („Službeni glasnik RS”, br. 42/05, 52/12);
38. Zakon o socijalnom stanovanju Republike Srpske („Službeni glasnik RS”, broj 54/19);
39. Zakon o posredovanju u zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti („Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH”, br. 33/04, 19/07, 25/08);
40. Zakon o socijalnoj skrbi Brčko Distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH”, broj 20/20 - prečišćeni tekst);
41. Zakon o zdravstvenoj zaštiti („Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH”, broj 52/18);
42. Zakon o zdravstvenom osiguranju („Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH”, broj 27/08);
43. Zakon o socijalnom stanovanju u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH”, broj 9/23).

Strateški dokumenti:

1. Strategija u području migracija i azila i Akcijski plan za razdoblje 2016. – 2020. godina;
2. Akcijski plan BiH za rješavanje problema Roma u područjima zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite 2017. – 2020. godina;
3. Okvirni akcijski plan o obrazovnim potrebama Roma u BiH za razdoblje 2018. – 2022. godina;
4. Revidirana strategija za provedbu Aneksa 7. Dejtonskog mirovnog sporazuma;
5. Politika u području invalidnosti u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH”, broj 76/08);
6. Strategija zapošljavanja 2016. – 2020. godina („Službeni glasnik RS“, broj 90/16);
7. Strategija unaprjeđenja prava i položaja osoba s invaliditetom u Republici Srpskoj 2017. – 2026. godina („Službeni glasnik RS“, broj 44/17);
8. Strategija za unaprjeđenje prava i položaja osoba s invaliditetom 2016. – 2021. godina (FBiH);
9. Uvrštavanje koncepta migracija i razvitka mjerodavne politike, planova i aktivnosti u BiH: Dijaspore za razvitak (Projekt MLJPI, 2016. – 2020.).

Međunarodni dokumenti

1. Mapa puta prema ukidanju viznog režima za Bosnu i Hercegovinu, Blok 2: Ilegalna migracija uključujući readmisiju (dokument Europskog povjerenstva predstavljen 5. lipnja 2008. godine);
2. Sporazum između Europske zajednice i Bosne i Hercegovine o readmisiji osoba koje borave bez dozvola („Službeni glasnik BiH - Međunarodni ugovori”, broj 13/07);
3. Revidirana europska socijalna povelja („Službeni glasnik BiH - Međunarodni ugovori”, broj 8/08);
4. Europska strategija za pametan, održiv i uključiv rast - Europa 2020., ožujka 2010. godine;
5. Europska platforma protiv siromaštva i socijalne isključenosti: europski okvir za socijalnu i teritorijalnu koheziju (prosina 2010. godine);
6. Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima (1948.);
7. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (1966.);
8. Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (1966.);
9. Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije (1965.);
10. Konvencija o pravima djeteta (1989.);
11. Konvencija o pravima osoba s invaliditetom (2006.);
12. Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (1950.).

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА УПРАВА ЗА ИНДИРЕКТНО ОПОРЕЗИВАЊЕ

568

На основу члана 54. став 2. Закона о порезу на додату вриједност ("Службени гласник БиХ", бр. 9/05, 35/05, 100/08, 33/17, 46/23, 80/23 и 20/25), члана 15. Закона о Управи за индиректно опорезивање ("Службени гласник БиХ", број 89/05) и члана 61. став 2. Закона о управи ("Службени гласник БиХ", бр. 32/02, 102/09 и 72/17), директор Управе за индиректно опорезивање доноси

ИНСТРУКЦИЈУ О ПОВРАТУ ПОРЕЗА НА ДОДАТУ ВРИЈЕДНОСТ СТРАНИМ ДРЖАВЉАНИМА

ГЛАВА I - ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

(Предмет)

Овом инструкцијом прописују се услови и начин поврата пореза на додату вриједност (у даљем тексту: ПДВ) страном држављанину на некоришћена добра која купи у Босни и Херцеговини и изнесе изван Босне и Херцеговине.

Члан 2.

(Употреба израза у мушком или женском роду)

Ријечи које су ради прегледности у овој инструкцији наведени у једном роду без дискриминације односе се и на мушки и на женски род.

Члан 3.

(Правни основ)

Поврат ПДВ-а страним држављанима регулисан је:

- а) одредбама члана 54. Закона о порезу на додату вриједност ("Службени гласник БиХ", бр. 9/05, 35/05, 100/08, 33/17, 46/23, 80/23 и 20/25) и
- б) одредбама чл. 96. до 105. Правилника о примјени Закона о порезу на додату вриједност ("Службени гласник БиХ", бр. 93/05, 21/06, 60/06, 06/07, 100/07, 35/08, 65/10, 85/17, 44/20, 47/22, 87/22, 62/23 и 25/25).

Члан 4.

(Дефиниције)

У смислу ове инструкције поједини изрази имају сљедеће значење:

- а) **"страни држављанин"**, који остварује право на поврат ПДВ-а, је физичко лице које има стално мјесто пребивалишта изван Босне и Херцеговине,
- б) **"рачун"** значи пореска фактура или благајнички рачун, који садржи све елементе прописане Законом о порезу на додату вриједност и Правилником о примјени Закона о порезу на додату вриједност,
- ц) **"путна исправа"** је пасош, лична карта или други документ који Босна и Херцеговина признаје као личну идентификациону исправу,
- д) **образац "ПДВ-СЛ-2"** је образац захтјева за поврат ПДВ-а страним држављанима, који је прописан Правилником о измјенама и допунама Правилника о примјени Закона о порезу на додату вриједност ("Службени гласник БиХ", број 25/25),
- е) **"УИО"** је Управа за индиректно опорезивање,
- ф) **"царински орган"** је организациона јединица Сектора за царине УИО успостављена на граничном прелазу, којој страни држављанин, ради поврата ПДВ-а, приликом напуштања царинског подручја Босне и Херцеговине, даје на увид

некоришћена купљена добра која износи са собом, оригинал рачуне и оригинал попуњени образац "ПДВ-СЛ-2".

Члан 5.

(Право на поврат ПДВ-а)

Страни држављанин има право на поврат ПДВ-а на некоришћена добра купљена у Босни и Херцеговини за некомерцијалне сврхе на која је плаћен ПДВ, а која, у оквиру путничког промета, према царинским прописима у личном пртљагу износи са собом изван царинског подручја Босне и Херцеговине.

Члан 6.

(Изузеће од права на поврат ПДВ-а)

Право на поврат ПДВ-а из члана 5. ове инструкције не односи се на изнесена минерална уља (петролеј, дизел-гориво, уље за ложење, екстра лако и лако специјално, моторни бензин-безоловни, моторни бензин), алкохол и алкохолна пића и прерађевине од дувана.

ГЛАВА II - ПОСТУПАК И УСЛОВИ ЗА ПОВРАТ ПДВ-а

Члан 7.

(Захтјев за поврат ПДВ-а)

- (1) Поступак за остваривање права на поврат ПДВ-а страни држављанин покреће подношењем захтјева за поврат ПДВ-а.
- (2) Захтјев за поврат ПДВ-а подноси се на образцу "ПДВ-СЛ-2", који је прописан Правилником о измјенама и допунама Правилника о примјени Закона о порезу на додату вриједност ("Службени гласник БиХ", број 25/25).
- (3) Образац "ПДВ-СЛ-2" попуњава обвезник-продавац, на захтјев страног држављанина у три примјерка, од којих оригинал и једну копију продавац уручује страном држављанину, а другу копију задржава у својој документацији.
- (4) Продавац својим потписом и печатом овјерава образац "ПДВ-СЛ-2".

Члан 8.

(Обавезе страног држављанина)

- (1) Страни држављанин обавезан је продавцу платити укупну вриједност испоручених добара, са обрачунатим ПДВ-ом, и за потребе поврата ПДВ-а дати податке о сталном мјесту пребивалишта, како су назначени у путној исправи.
- (2) Страни држављанин, који остварује право на поврат ПДВ-а, обавезан је, при напуштању царинског подручја Босне и Херцеговине, дати царинском органу на излазном граничном прелазу на увид некоришћена купљена добра, оригинал рачуне наведене у образцу "ПДВ-СЛ-2" и попуњен образац "ПДВ-СЛ-2" у оригиналу.

Члан 9.

(Услови за поврат ПДВ-а)

- (1) Царински орган, прије овјере обрасца "ПДВ-СЛ-2", дужан је за сваки образац "ПДВ-СЛ-2" који страни држављанин даје на увид приликом напуштања царинског подручја Босне и Херцеговине додијелити јединствени евиденциони број, уписати га у одговарајућу рубрику обрасца "ПДВ-СЛ-2" и евидентирати у информационом систему УИО.
- (2) Након обављених радњи из става (1) овог члана, царински орган утврђује да ли су испуњени сљедећи услови:
 - а) да су подаци из путне исправе истовјетни са подацима из обрасца "ПДВ-СЛ-2",

- б) да су добра дата на увид истовјетна са добрима наведеним у обрасцу "ПДВ-СЛ-2" и на приложеним рачунима, као и да та добра нису коришћена,
- ц) да је укупна вриједност добара са ПДВ-ом исказана на обрасцу "ПДВ-СЛ-2", на која страни држављанин има право на поврат ПДВ-а, већа од 200,00 конвертибилних марака,
- д) да се добра износе прије истека рока од три мјесеца од дана испоруке (куповине) у Босни и Херцеговини и
- е) да је оригинал образац "ПДВ-СЛ-2" овјерио и потписао продавац.

Члан 10.

(Овјера обрасца "ПДВ-СЛ-2" када су испуњени услови)

- (1) Ако су испуњени сви услови из члана 9. став (2) ове инструкције, царински орган овјерава образац "ПДВ-СЛ-2" потписом и печатом у доњем лијевом углу, те у исти уписује датум изношења добара из царинског подручја Босне и Херцеговине.
- (2) Ако образац "ПДВ-СЛ-2", поред добара на која страни држављанин има право на поврат ПДВ-а, садржи и добра из члана 6. ове инструкције на која нема право на поврат ПДВ-а, у том случају царински орган овјерава образац "ПДВ-СЛ-2", на начин наведен у ставу (1) овог члана, само ако је укупна вриједност добара са ПДВ-ом исказана на обрасцу "ПДВ-СЛ-2", на која страни држављанин има право на поврат ПДВ-а, већа од 200,00 конвертибилних марака и утврди да су испуњени и други услови из члана 9. став (2) ове инструкције.

Члан 11.

(Посљедице неиспуњавања услова за поврат ПДВ-а)

- (1) У случају да царински орган утврди да нису испуњени услови за поврат ПДВ-а, овјерава образац "ПДВ-СЛ-2" потписом и печатом у доњем десном углу, а страни држављанин у том случају не може остварити право на поврат ПДВ-а плаћеног при набавци добара у Босни и Херцеговини.
- (2) У случају из става (1) овог члана, царински орган, на обрасцу "ПДВ-СЛ-2" (испод овјере или на полеђини обрасца у недостатку простора), сажето и јасно наводи разлоге због којих страни држављанин не испуњава услове за поврат ПДВ-а, уз овјеру тог навода потписом и службеним печатом.

Члан 12.

(Поступање царинског органа са овјереним обрасцима "ПДВ-СЛ-2")

- (1) Оригинал рачуне и овјерен образац "ПДВ-СЛ-2" царински орган враћа страном држављанину.
- (2) Царински орган, за службене потребе, задржава копију обрасца "ПДВ-СЛ-2" и копију рачуна.

Члан 13.

(Евиденција УИО о овјереним обрасцима "ПДВ-СЛ-2")

- (1) Царински орган води посебну електронску евиденцију о свим овјереним обрасцима "ПДВ-СЛ-2", у оквиру информационог система УИО намијењеног за ту сврху.
- (2) Под свим овјереним обрасцима "ПДВ-СЛ-2" подразумевају се сви обрасци "ПДВ-СЛ-2" које су страни држављани дали на увид царинском органу приликом изношења купљених добара из царинског подручја Босне и Херцеговине, без обзира на то да ли је царински орган утврдио да страни држављанин испуњава или не испуњава услове за поврат ПДВ-а.
- (3) Евиденција из става (1) овог члана садржи:
 - а) редни број,

- б) име и презиме страног држављанина,
- ц) стално мјесто и држава пребивалишта страног држављанина,
- д) јединствени евиденциони број захтјева (обраца "ПДВ-СЛ-2"),
- е) датум овјере захтјева,
- ф) број рачуна наведеног у обрасцу "ПДВ-СЛ-2",
- г) датум рачуна наведеног у обрасцу "ПДВ-СЛ-2",
- х) вриједност добара са исказаним ПДВ-ом, на која страни држављанин има право поврата ПДВ-а,
- и) трговачки назив добара,
- ј) регистарска ознака возила,
- к) ПДВ број продавца,
- к) разлог одбијања захтјева,
- м) датум иступа из царинског подручја Босне и Херцеговине.

- (4) Јединствени евиденциони број обрасца "ПДВ-СЛ-2" из става (3) тачка д) овог члана аутоматски креира информациони систем УИО, у моменту уношења у систем података из става (3) овог члана од стране царинског органа.

Члан 14.

(Рок за подношење обрасца "ПДВ-СЛ-2" продавцу)

Страном држављанину или подносиоцу захтјева врши се поврат ПДВ-а ако, у року од три мјесеца од дана издавања рачуна, достави оригинал образац "ПДВ-СЛ-2", који је овјерен од стране царинског органа, продавцу од којег су купљена добра.

Члан 15.

(Достављање обрасца "ПДВ-СЛ-2" поштом)

Ако се овјерени образац "ПДВ-СЛ-2" доставља поштом, страни држављанин или подносилац захтјева доставља продавцу број рачуна у банци на који ће се извршити поврат плаћеног ПДВ-а.

Члан 16.

(Поврат уплаћеног износа ПДВ-а)

На основу овјереног оригинала обрасца "ПДВ-СЛ-2", продавац, када провјери да ли поднесени захтјев испуњава услове за поврат ПДВ-а за добра на која страни држављанин има право на поврат ПДВ-а, врши поврат плаћеног ПДВ-а страном држављанину или подносиоцу захтјева.

Члан 17.

(Валута у којој се врши поврат ПДВ-а)

Поврат ПДВ-а врши се у конвертибилним маркама, готовинском исплатом или уплатом на рачун у банци коју наведе страни држављанин или подносилац захтјева.

Члан 18.

(Рок за исплату ПДВ-а)

Ако се исплата врши у готовини продавац је обавезан да изврши поврат ПДВ-а одмах, а ако се дозначава на рачун страног држављанина или подносиоца захтјева онда у року од 30 дана од дана пријема захтјева.

Члан 19.

(Доказ о пријему враћеног износа ПДВ-а)

Страни држављанин или подносилац захтјева потписом на овјереном оригиналу обрасца "ПДВ-СЛ-2" потврђује пријем враћеног износа ПДВ-а у готовом новцу.

ГЛАВА III - ПРАВА И ОБАВЕЗЕ ПРОДАВЦА

Члан 20.

(Право на умањење излазног ПДВ-а)

- (1) Овјерени оригинал обрасца "ПДВ-СЛ-2" с потписом страног држављанина, односно подносиоца захтјева, о пријему враћеног ПДВ-а у готовини или с налогом за

- пренос средстава по основу поврата ПДВ-а, служе продавцу као доказ за умањење износа излазног ПДВ-а.
- (2) Продавац односно порески обвезник умањује износ излазног ПДВ-а за износ ПДВ-а враћеног страном држављанину или подносиоцу захтјева само за добра на која страни држављанин има право на поврат ПДВ-а и то у пореском периоду у којем је извршен поврат (видјети члан 10. став (2)).
- (3) У случају да царински орган одбије овјеру обрасца "ПДВ-СЛ-2" у доњем десном углу, чиме страни држављанин није остварио право на поврат ПДВ-а плаћеног при куповини добара у Босни и Херцеговини, продавац нема право на умањење излазног ПДВ-а.

Члан 21.

(Евиденција продавца о обрасцима "ПДВ-СЛ-2")

- (1) Продавац је обавезан водити посебну електронску евиденцију о издатим обрасцима "ПДВ-СЛ-2" и о поврату ПДВ-а страним држављанима за добра на која страни држављанин има право на поврат ПДВ-а.
- (2) Евиденција из става (1) овог члана садржи следеће податке:
- а) јединствени евиденциони број обрасца "ПДВ-СЛ-2", додијељен од УИО,
 - б) број путне исправе страног држављанина,
 - ц) број рачуна наведених у обрасцу "ПДВ-СЛ-2",
 - д) датум рачуна наведених у обрасцу "ПДВ-СЛ-2",
 - е) износ накнаде за испоручена добра без ПДВ-а,
 - ф) износ ПДВ-а садржаног у накнади за испоручена добра,
 - г) датум пријема овјереног оригинала обрасца "ПДВ-СЛ-2",
 - х) износ ПДВ-а који је враћен на име поврата ПДВ-а,
 - и) датум поврата ПДВ-а.
- (3) Податке о извршеним повратима по основу обрасца "ПДВ-СЛ-2", за добра на која страни држављанин има право на поврат ПДВ-а, за одређени порески период продавац је дужан евидентирати збирно или појединачно као саставни дио својих евиденција о испорукама (еИспоруке) у пореском периоду у којем изврши поврат ПДВ-а страном држављанину или подносиоцу захтјева, са ознаком типа документа према Техничком упутству за подношење књиговодствених евиденција електронским путем. Ако обвезник-продавац евидентирање врши збирно, дужан је обезбиједити електронски преглед појединачних поврата ПДВ-а по основу обрасца "ПДВ-СЛ-2".
- (4) Јединствени евиденциони број обрасца "ПДВ-СЛ-2" служи као основ за унос података у евиденцију из става (3) овог члана.

ГЛАВА IV - ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 22.

(Престанак важења)

Даном ступања на снагу ове инструкције престаје важити Инструкција о поврату пореза на додатну вриједност страним држављанима ("Службени гласник БиХ", бр. 1/07 и 82/15).

Члан 23.

(Ступање на снагу)

Ова инструкција ступа на снагу 06. августа 2025. године и објављује се у "Службеном гласнику БиХ".

Број 01-02-2-1373-5/25

31. јула 2025. године

Бања Лука

Директор

Др Зоран Тегелтија, с. р.

На основу члана 54. став 2. Закона о порезу на додатну вриједност ("Службени гласник БиХ", бр. 9/05, 35/05, 100/08, 33/17, 46/23, 80/23 и 20/25), члана 15. Закона о Управи за индиректно опорезивање ("Службени гласник БиХ", број 89/05) и члана 61. став 2. Закона о управи ("Службени гласник БиХ", бр. 32/02, 102/09 и 72/17), директор Управе за индиректно опорезивање доноси

ИНСТРУКЦИЈУ

О ПОВРАТУ ПОРЕЗА НА ДОДАТУ ВРИЈЕДНОСТ
СТРАНИМ ДРЖАВЉАНИМА

ГЛАВА I - ОПЋЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

(Предмет)

Овом инструкцијом прописују се услови и начин поврата пореза на додатну вриједност (у даљем тексту: PDV) страном држављанину на некориштена добра која купи у Босни и Херцеговини и изнесе изван Босне и Херцеговине.

Члан 2.

(Употреба израза у мушком или женском роду)

Ријечи које су ради прегледности у овој инструкцији наведене у једном роду без дискриминације односе се и на мушки и на женски род.

Члан 3.

(Правни основ)

Поврат PDV-а страним држављанима регулисан је:

- а) одредбама члана 54. Закона о порезу на додатну вриједност ("Службени гласник БиХ", бр. 9/05, 35/05, 100/08, 33/17, 46/23, 80/23 и 20/25) и
- б) одредбама чл. 96. до 105. Правилника о примјени Закона о порезу на додатну вриједност ("Службени гласник БиХ", бр. 93/05, 21/06, 60/06, 06/07, 100/07, 35/08, 65/10, 85/17, 44/20, 47/22, 87/22, 62/23 и 25/25).

Члан 4.

(Дефиниције)

У смислу ове инструкције поједини изрази имају следеће значење:

- а) "**strani држављанин**", који остварује право на поврат PDV-а, је физичко лице које има стално мјесто пребивалишта изван Босне и Херцеговине,
- б) "**рачун**" значи пореска фактура или благајнички раџун, који садржи све елементе прописане Законом о порезу на додатну вриједност и Правилником о примјени Закона о порезу на додатну вриједност,
- в) "**putna исправа**" је пасош, лична карта или други документ који Босна и Херцеговина признаје као личну идентификациону исправу,
- д) **образак "PDV-SL-2"** је образац захтјева за поврат PDV-а страним држављанима, који је прописан Правилником о измјенама и допунама Правилника о примјени Закона о порезу на додатну вриједност ("Службени гласник БиХ", број 25/25),
- е) "**UIO**" је Управа за индиректно опорезивање,
- ф) "**carinski орган**" је организациона јединица Сектора за carine UIO успостављена на граничном прелазу, којој страни држављанин, ради поврата PDV-а, приликом напуштања carinskog подручја Босне и Херцеговине, даје на увид некориштена купљена добра која износи са собом, original раџуне и original попуњени образац "PDV-SL-2".

Član 5.

(Pravo na povrat PDV-a)

Strani državljanin ima pravo na povrat PDV-a na nekorisštena dobra kupljena u Bosni i Hercegovini za nekomercijalne svrhe na koja je plaćen PDV, a koja, u okviru putničkog prometa, prema carinskim propisima u ličnom prtljagu iznosi sa sobom izvan carinskog područja Bosne i Hercegovine.

Član 6.

(Izuzeće od prava na povrat PDV-a)

Pravo na povrat PDV-a iz člana 5. ove instrukcije ne odnosi se na iznesena mineralna ulja (petrolej, dizel-gorivo, ulje za loženje, ekstra lako i lako specijalno, motorni benzin-bezokolovni, motorni benzin), alkohol i alkoholna pića i prerađevine od duvana.

GLAVA II - POSTUPAK I USLOVI ZA POVRAT PDV-a

Član 7.

(Zahtjev za povrat PDV-a)

- (1) Postupak za ostvarivanje prava na povrat PDV-a strani državljanin pokreće podnošenjem zahtjeva za povrat PDV-a.
- (2) Zahtjev za povrat PDV-a podnosi se na obrascu "PDV-SL-2", koji je propisan Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o primjeni Zakona o porezu na dodatu vrijednost ("Službeni glasnik BiH", broj 25/25).
- (3) Obrazac "PDV-SL-2" popunjava obveznik-prodavac, na zahtjev stranog državljanina u tri primjerka, od kojih original i jednu kopiju prodavac uručuje stranom državljaninu, a drugu kopiju zadržava u svojoj dokumentaciji.
- (4) Prodavac svojim potpisom i pečatom ovjerava obrazac "PDV-SL-2".

Član 8.

(Obaveze stranog državljanina)

- (1) Strani državljanin obavezan je prodavcu platiti ukupnu vrijednost isporučenih dobara, sa obračunatim PDV-om, i za potrebe povrata PDV-a dati podatke o stalnom mjestu prebivališta, kako su naznačeni u putnoj ispravi.
- (2) Strani državljanin, koji ostvaruje pravo na povrat PDV-a, obavezan je, pri napuštanju carinskog područja Bosne i Hercegovine, dati carinskom organu na izlaznom graničnom prelazu na uvid nekorisštena kupljena dobra, original račune navedene u obrascu "PDV-SL-2" i popunjen obrazac "PDV-SL-2" u originalu.

Član 9.

(Uslovi za povrat PDV-a)

- (1) Carinski organ, prije ovjere obrasca "PDV-SL-2", dužan je za svaki obrazac "PDV-SL-2" koji strani državljanin daje na uvid prilikom napuštanja carinskog područja Bosne i Hercegovine dodijeliti jedinstveni evidencioni broj, upisati ga u odgovarajuću rubriku obrasca "PDV-SL-2" i evidentirati u informacionom sistemu UIO.
- (2) Nakon obavljenih radnji iz stava (1) ovog člana, carinski organ utvrđuje da li su ispunjeni sljedeći uslovi:
 - a) da su podaci iz putne isprave istovjetni sa podacima iz obrasca "PDV-SL-2",
 - b) da su dobra data na uvid istovjetna sa dobrima navedenim u obrascu "PDV-SL-2" i na priloženim računima, kao i da ta dobra nisu korištena,
 - c) da je ukupna vrijednost dobara sa PDV-om iskazana na obrascu "PDV-SL-2", na koja strani državljanin ima pravo na povrat PDV-a, veća od 200,00 konvertibilnih maraka,
 - d) da se dobra iznose prije isteka roka od tri mjeseca od dana isporuke (kupovine) u Bosni i Hercegovini i
 - e) da je original obrazac "PDV-SL-2" ovjerio i potpisao prodavac.

Član 10.

(Ovjera obrasca "PDV-SL-2" kada su ispunjeni uslovi)

- (1) Ako su ispunjeni svi uslovi iz člana 9. stav (2) ove instrukcije, carinski organ ovjerava obrazac "PDV-SL-2" potpisom i pečatom u donjem lijevom uglu, te u isti upisuje datum iznošenja dobara iz carinskog područja Bosne i Hercegovine.
- (2) Ako obrazac "PDV-SL-2", pored dobara na koja strani državljanin ima pravo na povrat PDV-a, sadrži i dobra iz člana 6. ove instrukcije na koja nema pravo na povrat PDV-a, u tom slučaju carinski organ ovjerava obrazac "PDV-SL-2", na način naveden u stavu (1) ovog člana, samo ako je ukupna vrijednost dobara sa PDV-om iskazana na obrascu "PDV-SL-2", na koja strani državljanin ima pravo na povrat PDV-a, veća od 200,00 konvertibilnih maraka i utvrdi da su ispunjeni i drugi uslovi iz člana 9. stav (2) ove instrukcije.

Član 11.

(Posljedice neispunjavanja uslova za povrat PDV-a)

- (1) U slučaju da carinski organ utvrdi da nisu ispunjeni uslovi za povrat PDV-a, ovjerava obrazac "PDV-SL-2" potpisom i pečatom u donjem desnom uglu, a strani državljanin u tom slučaju ne može ostvariti pravo na povrat PDV-a plaćenog pri nabavci dobara u Bosni i Hercegovini.
- (2) U slučaju iz stava (1) ovog člana, carinski organ, na obrascu "PDV-SL-2" (ispod ovjere ili na poledini obrasca u nedostatku prostora), sažeto i jasno navodi razloge zbog kojih strani državljanin ne ispunjava uslove za povrat PDV-a, uz ovjeru tog navoda potpisom i službenim pečatom.

Član 12.

(Postupanje carinskog organa sa ovjerenim obrascima "PDV-SL-2")

- (1) Original račune i ovjeren obrazac "PDV-SL-2" carinski organ vraća stranom državljaninu.
- (2) Carinski organ, za službene potrebe, zadržava kopiju obrasca "PDV-SL-2" i kopiju računa.

Član 13.

(Evidencija UIO o ovjerenim obrascima "PDV-SL-2")

- (1) Carinski organ vodi posebnu elektronsku evidenciju o svim ovjerenim obrascima "PDV-SL-2" u okviru informacionog sistema UIO namijenjenog za tu svrhu.
- (2) Pod svim ovjerenim obrascima "PDV-SL-2" podrazumijevaju se svi obrasci "PDV-SL-2" koje su strani državljanini dali na uvid carinskom organu prilikom iznošenja kupljenih dobara iz carinskog područja Bosne i Hercegovine, bez obzira na to da li je carinski organ utvrdio da strani državljanin ispunjava ili ne ispunjava uslove za povrat PDV-a.
- (3) Evidencija iz stava (1) ovog člana sadrži:
 - a) redni broj,
 - b) ime i prezime stranog državljanina,
 - c) stalno mjesto i država prebivališta stranog državljanina,
 - d) jedinstveni evidencioni broj zahtjeva (obrasca "PDV-SL-2"),
 - e) datum ovjere zahtjeva,
 - f) broj računa navedenog u obrascu "PDV-SL-2",
 - g) datum računa navedenog u obrascu "PDV-SL-2",
 - h) vrijednost dobara sa iskazanim PDV-om, na koja strani državljanin ima pravo povrata PDV-a,
 - i) trgovački naziv dobara,
 - j) registarska oznaka vozila,
 - k) PDV broj prodavca,
 - l) razlog odbijanja zahtjeva,
 - m) datum istupa iz carinskog područja Bosne i Hercegovine.

- (4) Jedinstveni evidencioni broj obrasca "PDV-SL-2" iz stava (3) tačka d) ovog člana automatski kreira informacijski sistem UIO u momentu unošenja u sistem podataka iz stava (3) ovog člana od strane carinskog organa.

Član 14.

(Rok za podnošenje obrasca "PDV-SL-2" prodavcu)

Stranom državljaninu ili podnosiocu zahtjeva vrši se povrat PDV-a ako u roku od tri mjeseca od dana izdavanja računa, dostavi original obrazac "PDV-SL-2", koji je ovjeren od strane carinskog organa, prodavcu od kojeg su kupljena dobra.

Član 15.

(Dostavljanje obrasca "PDV-SL-2" poštom)

Ako se ovjereni obrazac "PDV-SL-2" dostavlja poštom, strani državljanin ili podnosilac zahtjeva dostavlja prodavcu broj računa u banci na koji će se izvršiti povrat plaćenog PDV-a.

Član 16.

(Povrat uplaćenog iznosa PDV-a)

Na osnovu ovjerenog originala obrasca "PDV-SL-2", prodavac, kada provjeri da li podneseni zahtjev ispunjava uslove za povrat PDV-a za dobra na koja strani državljanin ima pravo na povrat PDV-a, vrši povrat plaćenog PDV-a stranom državljaninu ili podnosiocu zahtjeva.

Član 17.

(Valuta u kojoj se vrši povrat PDV-a)

Povrat PDV-a vrši se u konvertibilnim markama, gotovinskom isplatom ili uplatom na račun u banci koju navede strani državljanin ili podnosilac zahtjeva.

Član 18.

(Rok za isplatu PDV-a)

Ako se isplata vrši u gotovini prodavac je obavezan da izvrši povrat PDV-a odmah, a ako se doznachava na račun stranog državljanina ili podnosioca zahtjeva onda u roku od 30 dana od dana prijema zahtjeva.

Član 19.

(Dokaz o prijemu vraćenog iznosa PDV-a)

Strani državljanin ili podnosilac zahtjeva potpisom na ovjerenom originalu obrasca "PDV-SL-2" potvrđuje prijem vraćenog iznosa PDV-a u gotovom novcu.

GLAVA III - PRAVA I OBAVEZE PRODAVCA

Član 20.

(Pravo na umanjenje izlaznog PDV-a)

- (1) Ovjereni original obrasca "PDV-SL-2" s potpisom stranog državljanina, odnosno podnosioca zahtjeva, o prijemu vraćenog PDV-a u gotovini ili s nalogom za prenos sredstava po osnovu povrata PDV-a, služe prodavcu kao dokaz za umanjenje iznosa izlaznog PDV-a.
- (2) Prodavac odnosno poreski obveznik umanjuje iznos izlaznog PDV-a za iznos PDV-a vraćenog stranom državljaninu ili podnosiocu zahtjeva samo za dobra na koja strani državljanin ima pravo na povrat PDV-a i to u poreskom periodu u kojem je izvršen povrat (vidjeti član 10. stav (2)).
- (3) U slučaju da carinski organ odbije ovjeru obrasca "PDV-SL-2" u donjem desnom uglu, čime strani državljanin nije ostvario pravo na povrat PDV-a plaćenog pri kupovini dobara u Bosni i Hercegovini, prodavac nema pravo na umanjenje izlaznog PDV-a.

Član 21.

(Evidencija prodavca o obrascima "PDV-SL-2")

- (1) Prodavac je obavezan voditi posebnu elektronsku evidenciju o izdatim obrascima "PDV-SL-2" i o povratu PDV-a stranim državljanima za dobra na koja strani državljanin ima pravo na povrat PDV-a.

- (2) Evidencija iz stava (1) ovog člana sadrži sljedeće podatke:
 - a) jedinstveni evidencioni broj obrasca "PDV-SL-2", dodijeljen od UIO,
 - b) broj putne isprave stranog državljanina,
 - c) broj računa navedenih u obrascu "PDV-SL-2",
 - d) datum računa navedenih u obrascu "PDV-SL-2",
 - e) iznos naknade za isporučena dobra bez PDV-a,
 - f) iznos PDV-a sadržanog u naknadi za isporučena dobra,
 - g) datum prijema ovjerenog originala obrasca "PDV-SL-2",
 - h) iznos PDV-a koji je vraćen na ime povrata PDV-a,
 - i) datum povrata PDV-a.
- (3) Podatke o izvršenim povratima po osnovu obrasca "PDV-SL-2", za dobra na koja strani državljanin ima pravo na povrat PDV-a, za određeni poreski period prodavac je dužan evidentirati zborno ili pojedinačno kao sastavni dio svojih evidencija o isporukama (elsporuke) u poreskom periodu u kojem izvrši povrat PDV-a stranom državljaninu ili podnosiocu zahtjeva, sa oznakom tipa dokumenta prema Tehničkom uputstvu za podnošenje knjigovodstvenih evidencija elektronskim putem. Ako obveznik-prodavac evidentiranje vrši zborno, dužan je obezbijediti elektronski pregled pojedinačnih povrata PDV-a po osnovu obrasca "PDV-SL-2".
- (4) Jedinstveni evidencioni broj obrasca "PDV-SL-2" služi kao osnov za unos podataka u evidenciju iz stava (3) ovog člana.

GLAVA IV - ZAVRŠNE ODREDBE

Član 22.

(Prestanak važenja)

Danom stupanja na snagu ove instrukcije prestaje važiti Instrukcija o povratu poreza na dodatu vrijednost stranim državljanima ("Službeni glasnik BiH", br. 1/07 i 82/15).

Član 23.

(Stupanje na snagu)

Ova instrukcija stupa na snagu 06. avgusta 2025. godine i objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".

Broj 01-02-2-1373-5/25

31. jula 2025. godine

Banja Luka

Direktor

Dr. Zoran Tegeltija, s. r.

Temeljem članka 54. stavak 2. Zakona o porezu na dodanu vrijednost ("Službeni glasnik BiH", br. 9/05, 35/05, 100/08, 33/17, 46/23, 80/23 i 20/25), članka 15. Zakona o Upravi za neizravno oporezivanje ("Službeni glasnik BiH", broj 89/05) i članka 61. stavak 2. Zakona o upravi ("Službeni glasnik BiH", br. 32/02, 102/09 i 72/17), ravnatelj Uprave za neizravno oporezivanje donosi

INSTRUKCIJU

O POV RATU POREZA NA DODANU VRIJEDNOST STRANIM DRŽAVLJANIMA

GLAVA I - OPĆE ODREDBE

Članak 1.

(Predmet)

Ovom instrukcijom propisuju se uvjeti i način povrata poreza na dodanu vrijednost (u daljnjem tekstu PDV-a) stranom državljaninu na nekorisštena dobra koja kupi u Bosni i Hercegovini i iznese izvan Bosne i Hercegovine.

Članak 2.

(Uporaba izraza u muškom ili ženskom rodu)

Riječi koje su radi preglednosti u ovoj instrukciji navedene u jednom rodu bez diskriminacije odnose se i na muški i na ženski rod.

Članak 3.

(Pravna osnova)

Povrat PDV-a stranim državljanima reguliran je:

- a) odredbama članka 54. Zakona o porezu na dodanu vrijednost ("Službeni glasnik BiH", br. 9/05, 35/05, 100/08, 33/17, 46/23, 80/23 i 20/25) i
- b) odredbama čl. 96. do 105. Pravilnika o primjeni Zakona o porezu na dodanu vrijednost ("Službeni glasnik BiH", br. 93/05, 21/06, 60/06, 06/07, 100/07, 35/08, 65/10, 85/17, 44/20, 47/22, 87/22, 62/23 i 25/25).

Članak 4.

(Definicije)

U smislu ove instrukcije pojedini izrazi imaju sljedeće značenje:

- a) **"strani državljanin"**, koji ostvaruje pravo na povrat PDV-a, je fizička osoba koja ima stalno mjesto prebivališta izvan Bosne i Hercegovine,
- b) **"račun"** znači porezni račun ili blagajnički račun, koji sadrži sve elemente propisane Zakonom o porezu na dodanu vrijednost i Pravilnikom o primjeni Zakona o porezu na dodanu vrijednost,
- c) **"putna isprava"** je putovnica, osobna iskaznica ili drugi dokument koji Bosna i Hercegovina priznaje kao osobni identifikacijski dokument,
- d) **obrazac "PDV-SL-2"** je obrazac zahtjeva za povrat PDV-a stranim državljanima, koji je propisan Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o primjeni Zakona o porezu na dodanu vrijednost ("Službeni glasnik BiH", broj 25/25),
- e) **"UNO"** je Uprava za neizravno oporezivanje,
- f) **"carinski organ"** je organizacijska jedinica Sektora za carine UNO uspostavljena na graničnom prijelazu, kojoj strani državljanin, radi povrata PDV-a, prilikom napuštanja carinskog područja Bosne i Hercegovine, daje na uvid nekorištena kupljena dobra koja iznosi sa sobom, original račune i original popunjeni obrazac "PDV-SL-2".

Članak 5.

(Pravo na povrat PDV-a)

Strani državljanin ima pravo na povrat PDV-a na nekorištena dobra kupljena u Bosni i Hercegovini za nekomercijalne svrhe na koja je plaćen PDV, a koja, u okviru putničkog prometa, prema carinskim propisima u osobnom prtljagu iznosi sa sobom izvan carinskog područja Bosne i Hercegovine.

Članak 6.

(Izuzeci od prava na povrat PDV-a)

Pravo na povrat PDV-a iz članka 5. ove instrukcije ne odnosi se na iznesena mineralna ulja (petrolej, dizel-gorivo, ulje za loženje, ekstra lako i lako specijalno, motorni benzin-bezokolovni, motorni benzin), alkohol i alkoholna pića i prerađevine od duhana.

GLAVA II - POSTUPAK I UVJETI ZA POVRAT PDV-a

Članak 7.

(Zahtjev za povrat PDV-a)

- (1) Postupak za ostvarivanje prava na povrat PDV-a strani državljanin pokreće podnošenjem zahtjeva za povrat PDV-a.
- (2) Zahtjev za povrat PDV-a podnosi se na obrascu "PDV-SL-2", koji je propisan Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o primjeni Zakona o porezu na dodanu vrijednost ("Službeni glasnik BiH", broj 25/25).
- (3) Obrazac "PDV-SL-2" popunjava obveznik-prodavatelj, na zahtjev stranog državljanina u tri primjerka, od kojih original

i jednu presliku prodavatelj daje stranom državljaninu, a drugu presliku zadržava u svojoj dokumentaciji.

- (4) Prodavatelj svojim potpisom i pečatom ovjerava obrazac "PDV-SL-2".

Članak 8.

(Obveze stranog državljanina)

- (1) Strani državljanin obavezan je prodavatelju platiti ukupnu vrijednost isporučenih dobara, s obračunatim PDV-om, i za potrebe povrata PDV-a dati podatke o stalnom mjestu prebivališta, kako su naznačeni u putnoj ispravi.
- (2) Strani državljanin, koji ostvaruje pravo na povrat PDV-a, obavezan je, pri napuštanju carinskog područja Bosne i Hercegovine, dati carinskom organu na izlaznom graničnom prijelazu na uvid nekorištena kupljena dobra, originalne račune navedene u obrascu "PDV-SL-2" i popunjen obrazac "PDV-SL-2" u originalu.

Članak 9.

(Uvjeti za povrat PDV-a)

- (1) Carinski organ, prije ovjere obrasca "PDV-SL-2", obavezan je za svaki obrazac "PDV-SL-2" koji strani državljanin daje na uvid prilikom napuštanja carinskog područja Bosne i Hercegovine dodijeliti jedinstveni evidencijski broj, upisati ga u odgovarajuću rubriku obrasca "PDV-SL-2" i evidentirati u informacijskom sustavu UNO.
- (2) Nakon izvršenih radnji iz stavka (1) ovog članka, carinski organ utvrđuje da li su ispunjeni sljedeći uvjeti:
 - a) da su podatci iz putne isprave istovjetni sa podacima iz obrasca "PDV-SL-2",
 - b) da su dobra dana na uvid istovjetna sa dobrima navedenim u obrascu "PDV-SL-2" i na priloženim računima, kao i da ta dobra nisu korištena,
 - c) da je ukupna vrijednost dobara s PDV-om iskazana na obrascu "PDV-SL-2", na koja strani državljanin ima pravo na povrat PDV-a, veća od 200,00 konvertibilnih maraka,
 - d) da se dobra iznose prije isteka roka od tri mjeseca od dana isporuke (kupnje) u Bosni i Hercegovini i
 - e) da je originalni obrazac "PDV-SL-2" ovjerio i potpisao prodavatelj.

Članak 10.

(Ovjera obrasca "PDV-SL-2" kada su ispunjeni uvjeti)

- (1) Ako su ispunjeni svi uvjeti iz članka 9. stavak (2) ove instrukcije, carinski organ ovjerava obrazac "PDV-SL-2" potpisom i pečatom u donjem lijevom kutu, te u isti upisuje datum iznošenja dobara iz carinskog područja Bosne i Hercegovine.
- (2) Ako obrazac "PDV-SL-2", pored dobara na koja strani državljanin ima pravo na povrat PDV-a, sadrži i dobra iz članka 6. ove instrukcije na koja nema pravo na povrat PDV-a, u tom slučaju carinski organ ovjerava obrazac "PDV-SL-2", na način naveden u stavku (1) ovog članka, samo ako je ukupna vrijednost dobara s PDV-om iskazana na obrascu "PDV-SL-2", na koja strani državljanin ima pravo na povrat PDV-a, veća od 200,00 konvertibilnih maraka i utvrdi da su ispunjeni i drugi uvjeti iz članka 9. stavak (2) ove instrukcije.

Članak 11.

(Posljedice neispunjavanja uvjeta za povrat PDV-a)

- (1) U slučaju da carinski organ utvrdi da nisu ispunjeni uvjeti za povrat PDV-a, ovjerava obrazac "PDV-SL-2" potpisom i pečatom u donjem desnom kutu, a strani državljanin u tom slučaju ne može ostvariti pravo na povrat PDV-a, plaćenog pri nabavci dobara u Bosni i Hercegovini.
- (2) U slučaju iz stavka (1) ovog članka, carinski organ, na obrascu "PDV-SL-2" (ispod ovjere ili na poledini obrasca u

nedostatku prostora), sažeto i jasno navodi razloge zbog kojih strani državljanin ne ispunjava uvjete za povrat PDV-a, uz ovjeru tog navoda potpisom i službenim pečatom.

Članak 12.

(Postupanje carinskog organa s ovjerenim obrascima "PDV-SL-2")

- (1) Originalne račune i ovjeren obrazac "PDV-SL-2" carinski organ vraća stranom državljaninu.
- (2) Carinski organ, za službene potrebe, zadržava presliku obrasca "PDV-SL-2" i presliku računa.

Članak 13.

(Evidencija UNO o ovjerenim obrascima "PDV-SL-2")

- (1) Carinski organ vodi posebnu elektroničku evidenciju o svim ovjerenim obrascima "PDV-SL-2", u okviru informacijskog sustava UNO namijenjenog za tu svrhu.
- (2) Pod svim ovjerenim obrascima "PDV-SL-2" podrazumijevaju se svi obrasci "PDV-SL-2" koje su strani državljani dali na uvid carinskom organu prilikom iznošenja kupljenih dobara iz carinskog područja Bosne i Hercegovine, bez obzira na to da li je carinski organ utvrdio da strani državljanin ispunjava ili ne ispunjava uvjete za povrat PDV-a.
- (3) Evidencija iz stavka (1) ovog članka sadrži:
 - a) redni broj,
 - b) ime i prezime stranog državljanina,
 - c) stalno mjesto i država prebivališta stranog državljanina,
 - d) jedinstveni evidencijski broj zahtjeva (obrasca "PDV-SL-2"),
 - e) datum ovjere zahtjeva,
 - f) broj računa navedenog u obrascu "PDV-SL-2",
 - g) datum računa navedenog u obrascu "PDV-SL-2",
 - h) vrijednost dobara s iskazanim PDV-om, na koja strani državljanin ima pravo povrata PDV-a,
 - i) trgovački naziv dobara,
 - j) registracijska oznaka vozila,
 - k) PDV broj prodavatelja,
 - l) razlog odbijanja zahtjeva,
 - m) datum istupa iz carinskog područja Bosne i Hercegovine.
- (4) Jedinstveni evidencijski broj obrasca "PDV-SL-2" iz stavka (3) točka d) ovog članka automatski stvara informacijski sustav UNO, u trenutku unosa u sustav podataka iz stavka (3) ovog članka od strane carinskog organa.

Članak 14.

(Rok za podnošenje obrasca "PDV-SL-2" prodavatelju)

Stranom državljaninu ili podnosiocu zahtjeva vrši se povrat PDV-a ako, u roku od tri mjeseca od dana izdavanja računa, dostavi originalni obrazac "PDV-SL-2", koji je ovjeren od strane carinskog organa, prodavatelju od kojeg su kupljena dobra.

Članak 15.

(Dostavljanje obrasca "PDV-SL-2" poštom)

Ako se ovjereni obrazac "PDV-SL-2" dostavlja poštom, strani državljanin ili podnositelj zahtjeva dostavlja prodavatelju broj računa u banci na koji će se izvršiti povrat plaćenog PDV-a.

Članak 16.

(Povrat uplaćenog iznosa PDV-a)

Na temelju ovjerenog originala obrasca "PDV-SL-2", prodavatelj, kada provjeri da li podneseni zahtjev ispunjava uvjete za povrat PDV-a za dobra na koja strani državljanin ima pravo na povrat PDV-a, vrši povrat plaćenog PDV-a stranom državljaninu ili podnosiocu zahtjeva.

Članak 17.

(Valuta u kojoj se vrši povrat PDV-a)

Povrat PDV-a vrši se u konvertibilnim markama, gotovinskom isplatom ili uplatom na račun u banci koju navede strani državljanin ili podnositelj zahtjeva.

Članak 18.

(Rok za isplatu PDV-a)

Ako se isplata vrši u gotovini prodavatelj je obavezan izvršiti povrat PDV-a odmah, a ako se doznava na račun stranog državljanina ili podnosioca zahtjeva onda u roku od 30 dana od dana primitka zahtjeva.

Članak 19.

(Dokaz o primitku vraćenog iznosa PDV-a)

Strani državljanin ili podnositelj zahtjeva potpisom na ovjerenom originalu obrasca "PDV-SL-2" potvrđuje primitak vraćenog iznosa PDV-a u gotovom novcu.

GLAVA III - PRAVA I OBEVEZE PRODAVATELJA

Članak 20.

(Pravo na umanjenje izlaznog PDV-a)

- (1) Ovjereni original obrasca "PDV-SL-2" s potpisom stranog državljanina, odnosno podnosioca zahtjeva, o primitku vraćenog PDV-a u gotovini ili s nalogom za prijenos sredstava po osnovu povrata PDV-a, služe prodavatelju kao dokaz za umanjenje iznosa izlaznog PDV-a.
- (2) Prodavatelj odnosno porezni obveznik umanjuje iznos izlaznog PDV-a za iznos PDV-a vraćenog stranom državljaninu ili podnosiocu zahtjeva samo za dobra na koja strani državljanin ima pravo na povrat PDV-a i to u poreznom razdoblju u kojem je izvršen povrat (vidjeti članak 10. stavak (2)).
- (3) U slučaju da carinski organ odbije ovjeru obrasca "PDV-SL-2" u donjem desnom kutu, čime strani državljanin nije ostvario pravo na povrat PDV-a plaćenog pri kupnji dobara u Bosni i Hercegovini, prodavatelj nema pravo na umanjenje izlaznog PDV-a.

Članak 21.

(Evidencija prodavatelja o obrascima "PDV-SL-2")

- (1) Prodavatelj je obavezan voditi posebnu elektroničku evidenciju o izdanim obrascima "PDV-SL-2" i o povratu PDV-a stranim državljanima za dobra na koja strani državljanin ima pravo na povrat PDV-a.
- (2) Evidencija iz stavka (1) ovog članka sadrži sljedeće podatke:
 - a) jedinstveni evidencijski broj obrasca "PDV-SL-2", dodijeljen od UNO,
 - b) broj putne isprave stranog državljanina,
 - c) broj računa navedenih u obrascu "PDV-SL-2",
 - d) datum računa navedenih u obrascu "PDV-SL-2",
 - e) iznos naknade za isporučena dobra bez PDV-a,
 - f) iznos PDV-a sadržanog u naknadi za isporučena dobra,
 - g) datum primitka ovjerenog originala obrasca "PDV-SL-2",
 - h) iznos PDV-a koji je vraćen na ime povrata PDV-a,
 - i) datum povrata PDV-a.
- (3) Podatke o izvršenim povratima na temelju obrasca "PDV-SL-2", za dobra na koja strani državljanin ima pravo na povrat PDV-a, za određeno porezno razdoblje prodavatelj je dužan evidentirati zborno ili pojedinačno kao sastavni dio svojih evidencija o isporukama (eIsporuke) u poreznom razdoblju u kojem izvrši povrat PDV-a stranom državljaninu ili podnosiocu zahtjeva, sa oznakom vrste dokumenta prema Tehničkoj uputi za podnošenje knjigovodstvenih evidencija elektroničkim putem. Ako obveznik-prodavatelj evidentiranje vrši zborno, dužan je osigurati elektronički

pregled pojedinačnih povrata PDV-a na temelju obrasca "PDV-SL-2".

- (4) Jedinstveni evidencijski broj obrasca "PDV-SL-2" služi kao osnova za unos podataka u evidenciju iz stavka (3) ovog članka.

GLAVA IV - ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 22.

(Prestanak važenja)

Danom stupanja na snagu ove instrukcije prestaje važiti Instrukcija o povratu poreza na dodanu vrijednost stranim državljanima ("Službeni glasnik BiH", br. 1/07 i 82/15).

Članak 23.

(Stupanje na snagu)

Ova instrukcija stupa na snagu 6. kolovoza 2025. godine i objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".

Broj 01-02-2-1373-5/25

31. srpnja 2025. godine

Banja Luka

Ravnatelj

Dr. Zoran Tegeltija, v. r.

КОНКУРЕНЦИЈСКИ САВЈЕТ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

569

Конкурencijsки савјет Босне и Херцеговине, на основу члана 42. став (2) Закона о конкуренцији ("Службени гласник БиХ", бр. 48/05, 76/07 и 80/09), и члана 105. Закона о управном поступку ("Службени гласник БиХ", бр. 29/02, 12/04, 88/07, 93/09, 41/13 и 53/16), а по Захтјеву заprimљеном дана 11. септембра 2024. године под бројем УП-01-26-3-026-1/24, поднесеном од стране привредног субјекта Аеро Центар Крила д.о.о., Дунавска 1ц, 78 000 Бања Лука, заступан по пуномоћници адвокатици Дарији Мирнић-Мајсторовић, Првог крајишког корпуса 2., 78 000 Бања Лука, против привредних субјеката Мтел а.д. Бања Лука, Вука Карацића 2., 78 000 Бања Лука и Финанц д.о.о., Дунавска 1ц, 78 000 Бања Лука, оба заступана по пуномоћнику адвокату Браниславу Цвијановићу, Светозара Марковића 5/11, 78 000 Бања Лука и Емини Хот-Ајановић, Јадранска 3., 71 000 Сарајево, ради утврђивања постојања забрањеног споразума из члана 4. и злоупотребе доминантног положаја из члана 10. Закона о конкуренцији, на 28. (двадесетосмој) сједници одржаној дана 4. јуна 2025. године, донио је следеће

РЈЕШЕЊЕ

- Одбија се Захтјев привредног субјекта Аеро Центар Крила д.о.о., Дунавска 1ц, 78 000 Бања Лука, Босна и Херцеговина, поднесен против привредних субјеката Мтел а.д. Бања Лука, Вука Карацића 2., 78 000 Бања Лука и Финанц д.о.о., Дунавска 1ц, 78 000 Бања Лука, Босна и Херцеговина, ради утврђивања злоупотребе доминантног положаја у смислу члана 10. Закона о конкуренцији, као неоснован.
- Одбија се Захтјев привредног субјекта Аеро Центар Крила д.о.о., Дунавска 1ц, 78 000 Бања Лука, Босна и Херцеговина, поднесен против привредних субјеката Мтел а.д. Бања Лука, Вука Карацића 2., 78 000 Бања Лука и Финанц д.о.о., Дунавска 1ц, 78 000 Бања Лука, Босна и Херцеговина, ради утврђивања постојања забрањеног споразума у смислу члана 4. Закона о конкуренцији, као неоснован.
- Налаже се привредном субјекту Аеро Центар Крила д.о.о., Дунавска 1ц, 78 000 Бања Лука, Босна и Херцеговина, да надокнади трошкове поступка привредног субјекта Мтел а.д. Бања Лука, Вука Карацића 2., 78 000 Бања Лука и Финанц д.о.о.,

Дунавска 1ц, 78 000 Бања Лука, Босна и Херцеговина у износу од 2.679,53 КМ (словима: двије стотине шест стотина седамдесет девет конвертибилних марака и педесет три фенинга) пуномоћнику Браниславу Цвијановићу и износ од 720,00 КМ (словима: седам стотина двадесет конвертибилних марака) пуномоћници Емини Хот-Ајановић у року од 8 дана од дана пријема овог рјешења.

- Обавезује се привредни субјекат Аеро Центар Крила д.о.о., Дунавска 1ц, 78 000 Бања Лука, Босна и Херцеговина да плати административну таксу у укупном износу од 3.000 КМ (словима: три хиљаде конвертибилних марака) у корист Буџета институција Босне и Херцеговине у року од 8 дана од дана пријема овог Рјешења.
- Ово Рјешење је коначно и биће објављено у "Службеном гласнику БиХ", службеним гласницима ентитета и Брчко дистрикта Босне и Херцеговине.

Образложење

Конкурencijsки савјет Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Конкурencijsки савјет) је, дана 11. септембра 2024. године заprimио Захтјев за покретање поступка, заprimљен од стране привредног субјекта Аеро Центар Крила д.о.о., Дунавска 1ц, 78 000 Бања Лука (у даљем тексту: Подносилац захтјева или АЦ Крила д.о.о.), под бројем УП-01-26-3-026-1/24, заступаног по пуномоћници адвокатици Дарији Мирнић-Мајсторовић, Првог крајишког корпуса 2., 78 000 Бања Лука, ради утврђивања постојања забрањеног споразума из члана 4. и злоупотребе доминантног положаја из члана 10. Закона о конкуренцији ("Службени гласник БиХ", бр. 48/05, 76/07 и 80/09) од стране привредних субјеката Мтел а.д. Бања Лука, Вука Карацића 2., 78 000 Бања Лука (у даљем тексту: Мтел а.д.) и Финанц д.о.о., Дунавска 1ц, 78 000 Бања Лука (у даљем тексту: Финанц д.о.о.) или (у даљем тексту за оба: Противна страна).

Са Захтјевом за допуном Захтјева Конкурencijsки савјет се Подносиоцу захтјева обратио дана 14. октобра 2024. године, актом број УП-01-26-3-026-2/24. Подносилац захтјева је доставио тражено дана 21. октобра 2024. године актом број УП-01-26-3-026-3/24.

Комплектирањем предметног Захтјева, Конкурencijsки савјет је на основу члана 28. став (3) Закона дана 7. новембра 2024. године издао Потврду о пријему комплетног и уредног Захтјева, број УП-01-26-3-026-4/24.

Конкурencijsки савјет је оцијенио да повреде Закона, на које Подносилац захтјева указује, није могуће утврдити без провођења поступка, те је у складу са чланом 32. став (2) Закона, на 16. сједници одржаној дана 7. новембра 2024. године, донио Закључак о покретању поступка, број УП-01-26-3-026-6/24 (у даљем тексту: Закључак), ради утврђивања постојања забрањеног споразума из члана 4. и злоупотребе доминантног положаја из члана 10. Закона о конкуренцији.

..., будући да се ради о поступку са странкама са супротним интересима, Конкурencijsки савјет је заказао усмену расправу, у складу са чланом 39. Закона, за дан 8. маја 2025. године (позиви достављени Подносиоцу захтјева актом број УП-01-26-3-026-25/24, Противној страни актом број УП-01-26-3-026-26/24 дана 10. априла 2025. године).

Усмена расправа одржана је у просторијама Конкурencijsког савјета о чему је сачињен Записник број УП-01-26-3-026-37/24.

Након сагледавања релевантних чињеница и доказа утврђених током поступка, чињеница изнијетих на усменој расправи, података и документације релевантних институција, савјесном и детаљном оцјеном сваког доказа

посебно и свих доказа заједно, Конкурентијски савјет је утврдио следеће:

У конкретном случају, привредни субјекат АЦ Крила д.о.о., наводи како су једностраним раскидом уговора закључених између АЦ Крила д.о.о. и Мтел а.д. о посредовању у продаји ргерајд кредита Мтела, и о посредовању у закључивању претплатничких уговора, привредни субјекат Мтел а.д. и привредни субјекат Финанц д.о.о. злоупотребили доминантни положај из члана 10. Закона, својим поступањем на релевантном тржишту, те да су Мтел а.д. и Финанц д.о.о. закључили забрањени споразум, из члана 4. Закона чиме су ограничили конкуренцију.

На основу достављених доказа и утврђеног чињеничног стања, као аргументације изнесене током поступка, савјесном и детаљном оцјеном сваког доказа посебно и свих доказа заједно, Конкурентијски савјет је разматрао наведени предмет и донио одлуку да се Подносилац у свом захтјеву одбије, јер радње које се стављају на терет привредним субјектима Мтел а.д. и Финанц д.о.о. не представљају злоупотребу доминантног положаја из члана 10. Закона и не представљају забрањени споразум из члана 4. Закона.

Наиме, као релевантно тржиште производа одређена су следећа тржишта:

- тржиште примања и реализације уплата допуна препајд кредита путем терминала на основу технолошког рјешења мобилног система плаћања за допуну ргерајд кредита од стране корисника мобилне мреже (у даљем тексту: ргерајд кредити), и
- тржиште посредовања у процесу закључивања претплатничких уговора услуга мобилне и фиксне телефоније, приступа интернету, ИПТВ услуга, укључујући и интегрисане услуге у вези са истим, а на географском релевантном тржишту Босне и Херцеговине (у даљем тексту: претплатнички уговори или postpaid уговори).

1.

Чланом 9. став (1) и (2) Закона прописано је како привредни субјекат има доминантни положај на релевантном тржишту роба или услуга, ако се због своје тржишне снаге може понашати у значајној мјери независно од стварних или могућих конкурената, купаца, потрошача или добављача, такође узимајући у обзир ушешће тог привредног субјекта на релевантном тржишту, учешћа на том тржишту које имају његови конкуренти, као и правне запрете за улазак других привредних субјеката на тржиште. Претпоставља се да привредни субјекат има доминантни положај на тржишту роба или услуга ако на релевантном тржишту има учешће веће од 40%.

Чланом 10. став (1) прописано је да је забрањена свака злоупотреба доминантног положаја једног или више привредних субјеката на релевантном тржишту, а чланом 10. став (2) тачка прописано је да се злоупотреба доминантног положаја посебно односи на:

- а) директно или индиректно наметање нелојалних куповних и продајних цијена или других трговинских услова којима се ограничава конкуренција,
- б) ограничавање производње, тржишта или техничког развоја на штету потрошача,
- ц) примјену различитих услова за исту или сличну врсту послова с осталим странама, чиме их доводе у неравноправан и неповољан конкурентски положај,
- д) закључивање споразума којима се условљава да друга страна прихвати додатне обавезе које по

својој природи или према трговинском обичају немају везе с предметом таквог споразума.

Као главне чињенице овог поступка утврђено је како је подносилац захтјева АЦ Крила д.о.о. са привредним субјектом Мтел а.д. имао закључена три уговора о посредовању и то следеће:

- Уговор о посредовању број Мтел а.д. 1-01-1636/221 од 13.1.2021. (АЦ Крила д.о.о. број 010/2021 од 14.1.2021.) са припадајућим анексима којим је регулисан процес посредовања у процесу закључивања претплатничких уговора за м:САТ услугу, услугу фиксне телефоније, услугу присуца интернету, ИПТВ услуга, укључујући и интегрисане понуде услуга,
- Уговор о посредовању број Мтел а.д. 1-01-5749/18 од 5.2.2018. (АЦ Крила д.о.о. број 008/2017 од 1.2.2018.) са припадајућим анексима којим је регулисан процес посредовања у примању и реализацији уплата допуна ргерајд кредита путем терминала на основу технолошког рјешења мобилног система плаћања за допуну ргерајд кредита од стране корисника мобилне мреже Мтел а.д., и
- Уговор о посредовању број Мтел а.д. 1-01-1589/21 од 13.1.2021. (АЦ Крила д.о.о. број 009/2021 од 14.1.2021.) са припадајућим анексима којим је регулисан процес, односно начин и поступак посредовања приликом закључивања претплатничких уговора за услуге мобилне телефоније са новим и постојећим корисницима свих тарифних модела и postpaid начином плаћања.

Увидом у горе наведене уговоре Конкурентијски савјет је утврдио како су сва три уговора садржавали следећу одредбу:

"Неовисно од претходног става, свака Уговорна страна задржава право на отказ уговора, без обавезе навођења разлога отказа, достављањем изјаве о отказу другој уговорној страни, с тим да отказ уговора наступа истеком отказног рока од петнаест (15) дана, рачунајући од дана достављања писане Изјаве о отказу другој уговорној страни."

Дана, 1. августа 2024. године привредни субјекат Мтел а.д. је упутио Поносиоцу захтјева три изјаве, и то како слиједи:

- Изјава о отказу Уговора о посредовању број 1-01-41707/24 од 1. 8. 2024. године (којом се отказује - Уговор о посредовању број Мтел а.д. 1-01-1636/221 од 13.1.2021. (АЦ Крила д.о.о. број 010/2021 од 14.1.2021.) са припадајућим анексима којим је регулисан процес посредовања у процесу закључивања претплатничких уговора за м:САТ услугу, услугу фиксне телефоније, услугу присуца интернету, ИПТВ услуга, укључујући и интегрисане понуде услуга),
- Изјава о отказу Уговора о посредовању број 1-01-41704/24 од 1. 8. 2024. године (којом се отказује - Уговор о посредовању број Мтел а.д. 1-01-5749/18 од 5.2.2018. (АЦ Крила д.о.о. број 008/2017 од 1.2.2018.) са припадајућим анексима којим је регулисан процес посредовања у примању и реализацији уплата допуна ргерајд кредита путем терминала на основу технолошког рјешења мобилног система плаћања за допуну препајд кредита од стране корисника мобилне мреже Мтел а.д.), и
- Изјава о отказу Уговора о посредовању број 1-01-41705/24 од 1. 8. 2024. године (којом се отказује -

Уговор о посредовању број Мтел а.д. 1-01-1589/21 од 13.1.2021. (АЦ Крила д.о.о. број 009/2021 од 14.1.2021.) са припадајућим анексима којим је регулисан процес, односно начин и поступак посредовања приликом закључивања претплатничких уговора за услуге мобилне телефоније са новим и постојећим корисницима свих тарифних модела и postpaid начином плаћања).

Достављењем наведених изјава подносиоцу захтјева, почео је тећи отказни рок од 15 дана, те истеком рока, Уговори између Мтел а.д. и АЦ Крила д.о.о. о посредовању су раскинути, што је неспорно и између странака у поступку.

Конкурентијски савјет је утврдио како слањем наведених Изјава о раскиду посредничких уговора, те сам раскид као такав, не представља повреду Закона о конкуренцији.

Иако је у уговорима било предвиђено да једностранни раскид уговора могућ и без навођења разлога, Мтел а.д. је током поступка доставио образложење раскида уговора, и то како је субјекат АЦ Крила д.о.о. вршио притисак на комитенте Финанца д.о.о. да раскину уговор са Финанс д.о.о., те да посредовање у продаји омогуће АЦ Крила д.о.о., што је био разлог изласка Комисије коју је формирао Мтел а.д., провјере стања на терену, те након тога и раскида уговора. Предње је АЦ Крила д.о.о. негирао, о чему се води и судски спор.

Привредни субјекти, било доминантни на тржишту, па и сви остали, првенствено се оснивају у складу са Законом о привредним друштвима, те имају за циљ како стицање добити и остваривање својих стратешких циљева, путем одлука управљачких структура.

Привредни субјекти на тржишту у свом пословању врло често закључују уговоре са својим партнерима, или пак исте раскидају, уколико не постоји пословни интерес за сарадњом, што је легитимно и оправдано.

Будући да је чланом 10. став (1) Закона прописано да је забрањена свака злоупотреба доминантног положаја једног или више привредних субјеката на релевантном тржишту, Конкурентијски савјет је утврдио према члану 10. став (2) у којем је прописано следеће, да се злоупотреба доминантног положаја посебно односи на:

- а) директно или индиректно наметање нелојалних куповних и продајних цијена или других трговинских услова којима се ограничава конкуренција.
По овој тачки током поступка утврђено је како уговорима који су били закључени између уговорних странака Мтел а.д. и АЦ Крила д.о.о. нису наметана било каква ограничења, већ како се наводи у спису, странке су биле задовољне условима уговора и њиховом пословном сарадњом, чиме је искључено било какво злоупотребно наметање и нелојални услови уговора, из чега произлази чињеница како је Подносилац захтјева био незадовољан искључиво чињеницом раскида, а како је наведено у захтјеву.
- б) ограничавање производње, тржишта или техничког развоја на штету потрошача.
Трајањем Уговора АЦ Крила д.о.о. су дјеловала искључиво као посредник у продаји Мтел а.д. производа, било у продаји prepaid кредита, било у продаји претплатничких уговора (postpaid), АЦ Крила д.о.о. нису имале свој оригинални производ (којим би нпр. у случају раскида уговора био ускраћен за снабдијевање неке одређене сировине,

која је потребна за производњу тог оригиналног производа или сл.), те стога чињеницом раскида Уговора са АЦ Крила д.о.о. није ограничавана производња, нити тржиште, нити технички развој на штету потрошача.

Чињеница је да АЦ Крила д.о.о. није продавао свој властити производ, већ производ Мтел а.д., а у коначници крајњи купци, потрошачи нису морали знати за посредничку продају, приликом куповине услуга Мтел а.д., те да се раскид уговора није одразио на потрошаче у било каквом облику, те неспорно је утврђено како уговором које је раскинут није било недопуштених клаузула које би представљале ограничавање производње, тржишта или техничког развоја на штету потрошача.

- ц) примјену различитих услова за исту или сличну врсту послова с осталим странама, чиме их доводе у неравноправан и неповољан конкурентски положај.

Током поступка утврђено је како су посредници имали закључене уговоре у складу са Правилником о условима и правилима посредовања за посреднике и процесоре електронске допуне, односно да је Правилник акт који на унифициран начин уређује уговорне односе између Мтела а.д. и партнера, те је доношење Правилника, уобичајен начин пословања и поступања у виду "општих услова" пословања, а у циљу како би се имао једнообразан приступ приликом закључења уговора, а супротно тврдњама подносиоца захтјева како је исти једностранни акт - којим је нарушена конкуренција, управо пружа сигурност у поступању и осигурање равноправности свим странкама.

- д) закључивање споразума којима се условљава да друга страна прихвати додатне обавезе које по својој природи или према трговинском обичају немају везе с предметом таквог споразума.

Такође, предмет поступка је било раскид Уговора којим су АЦ Крила д.о.о. биле задовољне, те из навода у захтјеву није било никаквих тврдњи о условљавању.

Дакле, чином потписивања уговора странке су пристале и на могућност раскида истог, и то једностраног уз отказни рок, а уплитање у конкретни уговорни однос од стране Конкурентијског савјета, што је у овом случају подносилац тражио у поступку, било би у супротности с пословном аутономијом привредних субјеката да самостално одреде своју пословну политику коју намјерава слиједити на тржишту, посебно када је ријеч о начину, продаје својих властитих производа и услуга, па било путем посредника, било директним путем или властитим продајним каналима. Такође, у том смислу, указујемо на члан 25. Закона о конкуренцији у којем су побројане надлежности Конкурентијског савјета.

Привредни субјекат АЦ Крила д.о.о. је навео како је раскид уговора био супротан добрим пословним обичајима, и Закону о обвезним односима, те по том питању Конкурентијски савјет је утврдио како је уговор као такав предвидио могућност једностраног раскида, стога према Закону о конкуренцији раскид уговора није споран. Конкурентијски савјет је утврдио како Закон о обвезним односима и Закон о конкуренцији нису у колизији, већ у односу међусобне повезаности, једног са другим.

Што се тиче питања релевантног тржишта и конкурената на релевантном тржишту, током поступка је

утврђено како на релевантном тржишту rgeraid кредита дјелује већи број привредних субјеката, што је приказано у табели 1.

Табела 1.

Учесници на тржишту посредовања rgeraid кредита у БиХ	Процјена тржишног учешћа (%)
1. Сателит д.о.о. Читлук и ПОС д.о.о. Посушје	46
2. Финанц д.о.о. Бања Лука	26
3. АЦ Крила д.о.о. Бања Лука	9
4. Рива д.о.о. Тузла	4
5. Бинго д.о.о. Тузла	5
6. И Новине д.о.о.	8
ОСТАЛИ	2

Извор: спис;

Дакле, током поступка је неспорно утврђено како на релевантном тржишту дјелује већи број конкурената, са већим или мањим тржишним учешћем, који обављају посредничке услуге у продаји rgeraid кредита, при том немају сви посредници уговоре са свим оператерима који нуде услуге мобилне телефоније на тржишту Босне и Херцеговине.

Конкретно, у овом поступку је утврђено како АЦ Крила д.о.о. имају закључене уговоре о посредовању са БХ Телеком д.д. Сарајево, ХТ Мостар д.д. Мостар, те продају Haloо пакета.

Финанц д.о.о. има закључене уговоре о посредовању са Мтел а.д., Блицнет д.о.о. Бања Лука, те Новотел д.о.о. Сарајево.

Такође, утврђено је како Мтел а.д. на релевантном тржишту у продаји rgeraid кредита, на тржишту Босне и Херцеговине, врши и продају директно купцима кроз интерне канале Мтел а.д. (postpaid, ИПТВ, веб, апликације, пословнице), што у његовој укупној продаји rgeraid кредита износи 13,09 % продаје.

Неспорна је чињеница како привредни субјекат Мтел а.д. Бања Лука има значајну тржишну моћ, међутим његове главне пословне дјелатности пружање услуга мобилне телефоније, фиксне телефоније, кабловске телевизије и интернета.

Према подацима из годишњег Извјештаја Мтел а.д. за 2023. годину, објављеног на веб страници www.mtel.ba и подацима из документа Телекомуникацијски показатељи за 2023. годину донесеном од стране РАК-а и објављеном на службеној веб страници РАК-а, www.rak.ba видљиво је како у 2023. години на тржишту мобилних услуга Мтел а.д. имао 36,8% учешћа на тржишту мобилне телефоније у Босни и Херцеговини.

Чињеница је да су на тржишту пружања услуга мобилне телефоније у Босни и Херцеговини обавља 8 (осам) привредних субјеката и то: Мтел а.д. Бања Лука, БХ Телеком д.д. Сарајево, ХТ Мостар д.д. Мостар, Новотел д.о.о. Сарајево, Логософт д.о.о. Сарајево, Haloо д.о.о. Сарајево и Блицнет д.о.о. Бања Лука, са већим или мањим учешћем на тржишту, те да сви имају припадајућу дозволу РАК-а за пружање ових услуга.

Даље, Конкурентијски савјет у поступку је утврдио и по питању уговора за продају postpaid услуга Мтел а.д. који су такође раскинути са АЦ Крила д.о.о., да и у том случају није дошло до повреде тржишне конкуренције из Закона о конкуренцији.

Конкретно, Мтел а.д. у свом пословању већи дио уговора postpaid, претплатничких уговора закључује у својим пословницама, међутим према достављеним подацима Мтел а.д. има важеће уговоре о посредовању у продаји postpaid услуга са сљедећим субјектима, како је приказано у табели 2.

Табела 2.

	Посредник
1.	Е Сомтрапу д.о.о. Бања Лука
2.	Финанц д.о.о. Бања Лука
3.	Теледирект д.о.о. Бања Лука
4.	Блицнет д.о.о. Бања Лука
5.	Оптинет д.о.о. Бања Лука
6.	Видеотел д.о.о. Бања Лука
7.	II Solutions д.о.о. Тузла
8.	Интер Плус д.о.о. Бања Лука
9.	Elektron Group д.о.о. Бања Лука
10.	КТ Сара д.о.о. Дрвар
11.	Grubex RD д.о.о. Градишка
12.	Логософт д.о.о. Сарајево
13.	СД Системи д.о.о. Лакташи
14.	ZR European TV Мирослав Блачаковић с.п. Рудо
15.	Telesky д.о.о. Градчац
16.	ПТТ Инжињеринг д.о.о. Подгорица
17.	Connect с.п. Драган Зрнић Приједор

Извор: спис;

Дакле, чињеница је како Мтел а.д. има закључене уговоре о посредовању у продаји претплатничких уговора, са 17 (седманаест) других посредника који у име Мтел а.д. закључују уговоре о продаји, те чињеницом раскида уговора са АЦ Крила д.о.о. на тржишту није дошло до промјена на штету потрошача.

У вези са привредним субјектом Финанц д.о.о., Конкурентијски савјет је утврдио како Финанц д.о.о. није био странка Уговора који је раскинут, те стога не постоји аргумент да би исти извршио повреду Закона о конкуренцији. Наиме, чињеницом раскида уговора између Мтел а.д. и АЦ Крила д.о.о., привредни субјекат Мтел а.д. је своје пословање посредника у продаји повјерио свом повезаном друштву у 100% власништву учешћа Мтел а.д.

Чињеница је да је Финанц д.о.о. 2020. године на тржишту преузео Мтел а.д. те стекао 100% учешћа у власништву истог, а који је и прије наведене трансакције вршио послове посредовања у продаји за Мтел а.д. Ова пословна трансакција пријављена је Конкурентијском савјету, о чему је Конкурентијски савјет донио Закључак број УП-06-26-1-028-6/19 дана 23.1.2020. године. Овом пословном трансакцијом Мтел а.д. је проширио свој портфељ, те се у пословању осамосталио у дијелу омогућавања доступности rgeraid услуга својим корисницима, тј. продају бонова, путем повезаног друштва Финанц д.о.о., што је такође легитиман циљ пословања. Будући да на тржишту постоје бројни субјекти који су у том дијелу и конкуренти, у том смислу Мтел а.д. може, у случају потребе или нпр. нижих тошкова, немогућности постављања својих уређаја за продају препаид бонова, ангажирати посреднике у продаји.

Што се тиче привредног субјекта Финанц д.о.о., утврђено је како уговор садржи исте услове и одредбе са Мтел а.д. као што је и прије раскида имао АЦ Крила д.о.о.

Током поступка, утврђено је како је привредни субјекат Финанц д.о.о. нема уговор о посредовању у продаји са привредним субјектима БХ Телеком д.д. Сарајево и ХТ Мостар д.д. Мостар те да исти пословни субјекти, имају уговоре о посредовању у продаји rgeraid кредита са АЦ Крила д.о.о.

Тако, утврђено је како Финанц д.о.о. поред продаје rgeraid бонова Мтел а.д. врши продају и rgeraid бонова Новотел д.о.о. Сарајево и Блицнет д.о.о. Бања Лука. Финанц д.о.о. има закључене уговоре и са подуговарачима, а то су Сателит д.о.о. Читлук и ПОС д.о.о. Посушје.

Дакле, све чињенице које су утврђене у поступку указују да је тржиште диверзифицирано, конкурентно, на тржишту постоји више субјеката који се такмиче, не постоје

барјере на тржишту које би онемогућавале развој и напредак субјеката на овом тржишту, тј. на тржишту влада учинковита конкуренција, а крајњи корисници Мтел а.д. услуга ни на који начин нису доведени у неравноправан положај на тржишту.

Начин пословања и рјешавања унутарњих пословних ситуација, маркетинг, посредовање и остале пословне политике, не представљају злоупотребе доминантног положаја, штавише, уколико би се Конкурентијски савјет могао толико уплатити у пословање то би било супротно начелима слободног подузетништва.

Будући да је у складу са чланом 36. став (1) Закона, терет доказивања на странци која је поднијела захтјев за покретање поступка, Конкурентијски савјет је утврдио како подносилац захтјева АЦ Крила д.о.о. у овом поступку није успио доказати постојање злоупотребе доминантног положаја из члана 10. Закона од стране Мтел а.д. и Финанц д.о.о.

На основу наведеног, Конкурентијски савјет је утврдио, да Мтел а.д. и Финанц д.о.о. нису злоупотребиле доминантни положај из члана 10. Закона којим је прописано да је забрањена свака злоупотреба доминантног положаја једног или више привредних субјеката на релевантном тржишту, а чланом 10. став (2) тачка прописано је да се злоупотреба доминантног положаја посебно односи на: а) директно или индиректно наметање нелојалних куповних и продајних цијена или других трговинских услова којима се ограничава конкуренција, б) ограничавање производње, тржишта или техничког развоја на штету потрошача, ц) примјену различитих услова за исту или сличну врсту послова с осталим странама, чиме их доводе у неравноправан и неповољан конкурентски положај.

На основу свега наведеног Конкурентијски савјет је одлучио као у тачки 1. диспозитива овога Рјешења.

2.

Будући да је предмет овог поступка била и оцјена постојања забрањеног споразума, те да је подносилац захтјева тражио да се уговор између Мтел а.д. и Финанц д.о.о. утврди као забрањени споразум или рестриктивни споразум, односно како се наводи у захтјеву "кроз пословни модел Мтел а.д., усклађено дјеловање са Финанц д.о.о и једностране акте који су од стране Мтел а.д."

Садржај забрањеног споразума прописан је чланом 4. став (1) тачка б) Закона о конкуренцији и који гласи:

- (1) Забрањени су споразуми, уговори, поједине одредбе споразума или уговора, заједничка дјеловања и прешутни договори привредних субјекта, као и одлуке и други акти привредних субјеката који за циљ и посљедицу имају спрјечавање, ограничавање или нарушавање конкуренције на тржишту, а који се посебно односе на:
 - а) директно или индиректно утврђивање куповних и продајних цијена или било којих других трговинских услова;
 - б) ограничавање и контролу производње, тржишта, техничког развоја или улагања;
 - ц) подјелу тржишта или извора снабдијевања;
 - д) примјена различитих услова за идентичне трансакције с другим привредним субјектима, доводећи их у неравноправан положај у односу на конкуренцију;
 - е) закључивање таквих споразума којима се друга страна условљава да прихвати додатне обавезе које по својој природи или обичајима у трговини нису у вези с предметом споразума;
- (2) Споразуми забрањени у складу са ставом (1) овог члана су ништави.

....

У конкретном случају, привредни субјект АЦ Крила д.о.о., наводи како постоји забрањени споразум из члана 4. став Закона о конкуренцији, а који је настао закључивањем уговора о посредовању у продаји прерајд и postpaid услуга мобилне телефоније између привредног субјекта Финанц д.о.о и Мтел а.д.

Уговор између Мтел а.д. и Финанц д.о.о. је пословни уговор којим странке регулишу своје пословне односе, и који је уобичајен у пословном свијету. Уговор не садржи било какве недопуштене клаузуле које би могле представљати угрожавање конкуренције на тржишту, па самим тим и чињеницом да су Мтел а.д. и Финанц д.о.о. повезана друштва, те да је Финанц д.о.о. у 100 % власништву Мтел а.д. те између повезаних друштава у оквиру исте групације, те да исти у битном не могу представљати биће дјела забрањеног споразума из члана 4. Закона.

Конкурентијски савјет је утврдио како су наводи подносиоца захтјева о постојању забрањеног споразума неосновани.

Будући да је у складу са чланом 36. став (1) Закона, терет доказивања је на странци која је поднијела захтјев за покретање поступка, Конкурентијски савјет је утврдио како подносилац захтјева АЦ Крила д.о.о. у овом поступку није успио доказати постојање забрањеног споразума из члана 4. Закона од стране Мтел а.д. и Финанц д.о.о.

Слиједом наведеног Конкурентијски савјет је одлучио као у тачки 2. диспозитива овог Рјешења.

Поука о правном лијеку

Против овога Рјешења није дозвољена жалба.

Незадовољна странка може покренути Управни спор пред Судом Босне и Херцеговине у року од 30 дана од дана пријема, односно објављивања овога Рјешења.

Број УП-01-26-3-026-46/24

4. јуна 2025. године
Сарајево

Предсједник
Иво Јеркић, с. р.

Konkurencijsko vijeće Bosne i Hercegovine, na osnovu člana 42. stav (2) Zakona o konkurenciji ("Službeni glasnik BiH", br. 48/05, 76/07 i 80/09), i člana 105. Zakona o upravnom postupku ("Službeni glasnik BiH", br. 29/02, 12/04, 88/07, 93/09, 41/13 i 53/16), a po Zahtjevu zaprimljenom dana 11. septembra 2024. godine pod brojem UP-01-26-3-026-1/24, podnesenom od strane privrednog subjekta Aero Centar Krila d.o.o., Dunavska 1c, 78 000 Banja Luka, zastupan po punomoćnici advokatici Dariji Mimić-Majstorović, Prvog krajiškog korpusa 2., 78 000 Banja Luka, protiv privrednih subjekata Mtel a.d. Banja Luka, Vuka Karadžića 2., 78 000 Banja Luka i Financ d.o.o., Dunavska 1c, 78 000 Banja Luka, oba zastupana po punomoćniku advokatu Branislavu Cvijanoviću, Svetozara Markovića 5/11, 78 000 Banja Luka i Emuni Hot-Ajanović, Jadranska 3., 71 000 Sarajevo, radi utvrđivanja postojanja zabranjenog sporazuma iz člana 4. i zloupotrebe dominantnog položaja iz člana 10. Zakona o konkurenciji, na 28. (dvadesetosmoj) sjednici održanoj dana 4. juna 2025. godine, donijelo je sljedeće

РЈЕШЕЊЕ

1. Odbija se Zahtjev privrednog subjekta Aero Centar Krila d.o.o., Dunavska 1c, 78 000 Banja Luka, Bosna i Hercegovina, podnesen protiv privrednih subjekata Mtel a.d. Banja Luka, Vuka Karadžića 2., 78 000 Banja Luka i Financ d.o.o., Dunavska 1c, 78 000 Banja Luka, Bosna i Hercegovina, radi utvrđivanja zloupotrebe dominantnog položaja u smislu člana 10. Zakona o konkurenciji, kao neosnovan.

2. Odbija se Zahtjev privrednog subjekta Aero Centar Krila d.o.o., Dunavska 1c, 78 000 Banja Luka, Bosna i Hercegovina, podnesen protiv privrednih subjekata Mtel a.d. Banja Luka, Vuka Karadžića 2., 78 000 Banja Luka i Financ d.o.o., Dunavska 1c, 78 000 Banja Luka, Bosna i Hercegovina, radi utvrđivanja postojanja zabranjenog sporazuma u smislu člana 4. Zakona o konkurenciji, kao neosnovan.
3. Nalaže se privrednom subjektu Aero Centar Krila d.o.o., Dunavska 1c, 78 000 Banja Luka, Bosna i Hercegovina, da nadoknadi troškove postupka privrednog subjekta Mtel a.d. Banja Luka, Vuka Karadžića 2., 78 000 Banja Luka i Financ d.o.o., Dunavska 1c, 78 000 Banja Luka, Bosna i Hercegovina u iznosu od 2.679,53 KM (slovima: dvije stotine šest stotina sedamdeset devet konvertibilnih maraka i pedeset tri feninga) punomoćniku Branislavu Cvijanoviću i iznos od 720,00 KM (slovima: sedam stotina dvadeset konvertibilnih maraka) punomoćnici Emini Hot-Ajanović u roku od 8 dana od dana prijema ovog rješenja.
4. Obavezuje se privredni subjekt Aero Centar Krila d.o.o., Dunavska 1c, 78 000 Banja Luka, Bosna i Hercegovina da plati administrativnu taksu u ukupnom iznosu od 3.000 KM (slovima: tri hiljade konvertibilnih maraka) u korist Budžeta institucija Bosne i Hercegovine u roku od 8 dana od dana prijema ovog Rješenja.
5. Ovo Rješenje je konačno i bit će objavljeno u "Službenom glasniku BiH", službenim glasilima entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Образложење

Konkurencijsko vijeće Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Konkurencijsko vijeće) je, dana 11. septembra 2024. godine zaprimilo Zahtjev za pokretanje postupka, zaprimljen od strane privrednog subjekta Aero Centar Krila d.o.o., Dunavska 1c, 78 000 Banja Luka (u daljem tekstu: Podnosilac zahtjeva ili AC Krila d.o.o.), pod brojem UP-01-26-3-026-1/24, zastupanog po punomoćnici advokatici Dariji Mirić-Majstorović, Prvog krajiškog korpusa 2., 78 000 Banja Luka, radi utvrđivanja postojanja zabranjenog sporazuma iz člana 4. i zloupotrebe dominantnog položaja iz člana 10. Zakona o konkurenciji ("Službeni glasnik BiH", br. 48/05, 76/07 i 80/09) od strane privrednih subjekata Mtel a.d. Banja Luka, Vuka Karadžića 2., 78 000 Banja Luka (u daljem tekstu: Mtel a.d.) i Financ d.o.o., Dunavska 1c, 78 000 Banja Luka (u daljem tekstu: Financ d.o.o.) ili (u daljem tekstu za oba: Protivna strana).

Sa Zahtjevom za dopunom Zahtjeva Konkurencijsko vijeće se Podnosiocu zahtjeva obratilo dana 14. oktobra 2024. godine, aktom broj UP-01-26-3-026-2/24. Podnosilac zahtjeva je dostavio traženo dana 21. oktobra 2024. godine aktom broj UP-01-26-3-026-3/24.

Kompletiranjem predmetnog Zahtjeva, Konkurencijsko vijeće je na osnovu člana 28. stav (3) Zakona dana 7. novembra 2024. godine izdalo Potvrdu o prijemu kompletnog i urednog Zahtjeva, broj UP-01-26-3-026-4/24.

Konkurencijsko vijeće je ocijenilo da povrede Zakona, na koje Podnosilac zahtjeva ukazuje, nije moguće utvrditi bez provođenja postupka, te je u skladu sa članom 32. stav (2) Zakona, na 16. sjednici održanoj dana 7. novembra 2024. godine, donijelo Zaključak o pokretanju postupka, broj UP-01-26-3-026-6/24 (u daljem tekstu: Zaključak), radi utvrđivanja postojanja zabranjenog sporazuma iz člana 4. i zloupotrebe dominantnog položaja iz člana 10. Zakona o konkurenciji.

..., budući da se radi o postupku sa strankama sa suprotnim interesima, Konkurencijsko vijeće je zakazalo usmenu raspravu, u skladu sa članom 39. Zakona, za dan 8. maja 2025. godine (pozivi dostavljeni Podnosiocu zahtjeva aktom broj UP-01-26-3-026-

25/24, Protivnoj strani aktom broj UP-01-26-3-026-26/24 dana 10. aprila 2025. godine).

Usmena rasprava održana je u prostorijama Konkurencijskog vijeća o čemu je sačinjen Zapisnik broj UP-01-26-3-026-37/24.

Nakon sagledavanja relevantnih činjenica i dokaza utvrđenih tokom postupka, činjenica iznijetih na usmenoj raspravi, podataka i dokumentacije relevantnih institucija, savjesnom i detaljnom ocjenom svakog dokaza posebno i svih dokaza zajedno, Konkurencijsko vijeće je utvrdilo slijedeće:

U konkretnom slučaju, privredni subjekt AC Krila d.o.o., navodi kako su jednostranim raskidom ugovora zaključenih između AC Krila d.o.o. i Mtel a.d. o posredovanju u prodaji prepaid kredita Mtele, i o posredovanju u zaključivanju pretplatničkih ugovora, privredni subjekt Mtel a.d. i privredni subjekt Financ d.o.o. zloupotrijebili dominantni položaj iz člana 10. Zakona, svojim postupanjem na relevantnom tržištu, te da su Mtel a.d. i Financ d.o.o. zaključili zabranjeni sporazum, iz člana 4. Zakona čime su ograničili konkurenciju.

Na osnovu dostavljenih dokaza i utvrđenog činjeničnog stanja, kao argumentacije iznesene tokom postupka, savjesnom i detaljnom ocjenom svakog dokaza posebno i svih dokaza zajedno, Konkurencijsko vijeće je razmatralo navedeni predmet i donijelo odluku da se Podnosilac u svom zahtjevu odbije, jer radnje koje se stavljaju na teret privrednim subjektima Mtel a.d. i Financ d.o.o. ne predstavljaju zloupotrebu dominantnog položaja iz člana 10. Zakona i ne predstavljaju zabranjeni sporazum iz člana 4. Zakona.

Naime, kao relevantno tržište proizvoda određena su slijedeća tržišta:

- tržište primanja i realizacije uplata dopuna prepaid kredita putem terminala na osnovu tehnološkog rješenja mobilnog sistema plaćanja za dopunu prepaid kredita od strane korisnika mobilne mreže (u daljem tekstu: prepaid krediti), i
- tržište posredovanja u procesu zaključivanja pretplatničkih ugovora usluga mobilne i fiksne telefonije, pristupa internetu, IPTV usluga, uključujući i integrisane usluge u vezi sa istim, a na geografskom relevantnom tržištu Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: pretplatnički ugovori ili postpaid ugovori).

1.

Članom 9. stav (1) i (2) Zakona propisano je kako privredni subjekt ima dominantni položaj na relevantnom tržištu roba ili usluga, ako se zbog svoje tržišne snage može ponašati u značajnoj mjeri nezavisno od stvarnih ili mogućih konkurenata, kupaca, potrošača ili dobavljača, također uzimajući u obzir udjel tog privrednog subjekta na relevantnom tržištu, udjele na tom tržištu koje imaju njegovi konkurenti, kao i pravne zapreke za ulazak drugih privrednih subjekata na tržište. Pretpostavlja se da privredni subjekt ima dominantni položaj na tržištu roba ili usluga ako na relevantnom tržištu ima udjel veći od 40%.

Članom 10. stav (1) propisano je da je zabranjena svaka zloupotreba dominantnog položaja jednog ili više privrednih subjekata na relevantnom tržištu, a članom 10. stav (2) tačka propisano je da se zloupotreba dominantnog položaja posebno odnosi na:

- a) direktno ili indirektno nametanje nelojalnih kupovnih i prodajnih cijena ili drugih trgovinskih uslova kojima se ograničava konkurencija,
- b) ograničavanje proizvodnje, tržišta ili tehničkog razvoja na štetu potrošača,
- c) primjenu različitih uslova za istu ili sličnu vrstu poslova s ostalim stranama, čime ih dovode u neravnotežan i nepovoljan konkurentski položaj,
- d) zaključivanje sporazuma kojima se uvjetuje da druga strana prihvati dodatne obaveze koje po svojoj prirodi

ili prema trgovinskom običaju nemaju veze s predmetom takvog sporazuma.

Kao glavne činjenice ovog postupka utvrđeno je kako je podnosilac zahtjeva AC Krila d.o.o. sa privrednim subjektom Mtel a.d. imao zaključena tri ugovora o posredovanju i to slijedeće:

- Ugovor o posredovanju broj Mtel a.d. 1-01-1636/221 od 13.1.2021. (AC Krila d.o.o. broj 010/2021 od 14.1.2021.) sa pripadajućim aneksima kojim je regulisan proces posredovanja u procesu zaključivanja pretplatničkih ugovora za m:SAT uslugu, uslugu fiksne telefonije, uslugu prisupa internetu, IPTV usluga, uključujući i integrisane ponude usluga,
- Ugovor o posredovanju broj Mtel a.d. 1-01-5749/18 od 5.2.2018. (AC Krila d.o.o. broj 008/2017 od 1.2.2018.) sa pripadajućim aneksima kojim je regulisan proces posredovanja u primanju i realizaciji uplata dopuna prepaid kredita putem terminala na osnovu tehnološkog rješenja mobilnog sistema plaćanja za dopunu prepaid kredita od strane korisnika mobilne mreže Mtel a.d., i
- Ugovor o posredovanju broj Mtel a.d. 1-01-1589/21 od 13.1.2021. (AC Krila d.o.o. broj 009/2021 od 14.1.2021.) sa pripadajućim aneksima kojim je regulisan proces, odnosno način i postupak posredovanja prilikom zaključivanja pretplatničkih ugovora za usluge mobilne telefonije sa novim i postojećim korisnicima svih tarifnih modela i postpaid načinom plaćanja.

Uvidom u gore navedene ugovore Konkurencijsko vijeće je utvrdilo kako su sva tri ugovora sadržavali sljedeću odredbu:

"Neovisno od prethodnog stava, svaka Ugovorna strana zadržava pravo na otkaz ugovora, bez obaveze navođenja razloga otkaza, dostavljanjem izjave o otkazu drugoj ugovornoj strani, s tim da otkaz ugovora nastupa istekom otkaznog roka od petnaest (15) dana, računajući od dana dostavljanja pisane Izjave o otkazu drugoj ugovornoj strani."

Dana, 1. avgusta 2024. godine privredni subjekt Mtel a.d. je uputio Ponosiocu zahtjeva tri izjave, i to kako slijedi:

- Izjava o otkazu Ugovora o posredovanju broj 1-01-41707/24 od 1. 8. 2024. godine (kojom se otkazuje - Ugovor o posredovanju broj Mtel a.d. 1-01-1636/221 od 13.1.2021. (AC Krila d.o.o. broj 010/2021 od 14.1.2021.) sa pripadajućim aneksima kojim je regulisan proces posredovanja u procesu zaključivanja pretplatničkih ugovora za m:SAT uslugu, uslugu fiksne telefonije, uslugu prisupa internetu, IPTV usluga, uključujući i integrisane ponude usluga),
- Izjava o otkazu Ugovora o posredovanju broj 1-01-41704/24 od 1. 8. 2024. godine (kojom se otkazuje - Ugovor o posredovanju broj Mtel a.d. 1-01-5749/18 od 5.2.2018. (AC Krila d.o.o. broj 008/2017 od 1.2.2018.) sa pripadajućim aneksima kojim je regulisan proces posredovanja u primanju i realizaciji uplata dopuna prepaid kredita putem terminala na osnovu tehnološkog rješenja mobilnog sistema plaćanja za dopunu prepaid kredita od strane korisnika mobilne mreže Mtel a.d.), i
- Izjava o otkazu Ugovora o posredovanju broj 1-01-41705/24 od 1. 8. 2024. godine (kojom se otkazuje - Ugovor o posredovanju broj Mtel a.d. 1-01-1589/21 od 13.1.2021. (AC Krila d.o.o. broj 009/2021 od 14.1.2021.) sa pripadajućim aneksima kojim je regulisan proces, odnosno način i postupak posredovanja prilikom zaključivanja pretplatničkih ugovora za usluge mobilne telefonije sa novim i

postojećim korisnicima svih tarifnih modela i postpaid načinom plaćanja).

Dostavljenjem navedenih izjava podnosiocu zahtjeva, počeo je teći otkazni rok od 15 dana, te istekom roka, Ugovori između Mtel a.d. i AC Krila d.o.o. o posredovanju su raskinuti, što je nesporno i između stranaka u postupku.

Konkurencijsko vijeće je utvrdilo kako slanjem navedenih Izjava o raskidu posredničkih ugovora, te sam raskid kao takav, ne predstavlja povredu Zakona o konkurenciji.

Iako je u ugovorima bilo predviđeno da jednostrani raskid ugovora moguć i bez navođenja razloga, Mtel a.d. je tokom postupka dostavio obrazloženje raskida ugovora, i to kako je subjekt AC Krila d.o.o. vršio pritisak na komitente Financa d.o.o. da raskinu ugovor sa Financ d.o.o., te da posredovanje u prodaji omoguće AC Krila d.o.o., što je bio razlog izlaska Komisije koju je formirao Mtel a.d., provjere stanja na terenu, te nakon toga i raskida ugovora. Prednje je AC Krila d.o.o. negirao, o čemu se vodi i sudski spor.

Privredni subjekti, bilo dominantni na tržištu, pa i svi ostali, prvenstveno se osnivaju u skladu sa Zakonom o privrednim društvima, te imaju za cilj kako sticanje dobiti i ostvarivanje svojih strateških ciljeva, putem odluka upravljačkih struktura.

Privredni subjekti na tržištu u svom poslovanju vrlo često zaključuju ugovore sa svojim partnerima, ili pak iste raskidaju, ukoliko ne postoji poslovni interes za saradnjom, što je legitimno i opravdano.

Budući da je članom 10. stav (1) Zakona propisano da je zabranjena svaka zloupotreba dominantnog položaja jednog ili više privrednih subjekata na relevantnom tržištu, Konkurencijsko vijeće je utvrdilo prema članu 10. stav (2) u kojem je propisano slijedeće, da se zloupotreba dominantnog položaja posebno odnosi na:

- a) direktno ili indirektno nametanje nelojalnih kupovnih i prodajnih cijena ili drugih trgovinskih uslova kojima se ograničava konkurencija.

Po ovoj tački tokom postupka utvrđeno je kako ugovorima koji su bili zaključeni između ugovornih stranka Mtel a.d. i AC Krila d.o.o. nisu nametana bilo kakva ograničenja, već kako se navodi u spisu, stranke su bile zadovoljne uslovima ugovora i njihovom poslovnom saradnjom, čime je isključeno bilo kakvo zloupotrebno nametanje i nelojalni uslovi ugovora, iz čega proizlazi činjenica kako je Podnosilac zahtjeva bio nezadovoljan isključivo činjenicom raskida, a kako je navedeno u zahtjevu.

- b) ograničavanje proizvodnje, tržišta ili tehničkog razvoja na štetu potrošača.

Trajanjem Ugovora AC Krila d.o.o. su djelovala isključivo kao posrednik u prodaji Mtel a.d. proizvoda, bilo u prodaji prepaid kredita, bilo u prodaji pretplatničkih ugovora (postpaid), AC Krila d.o.o. nisu imale svoj originalni proizvod (kojim bi npr. u slučaju raskida ugovora bio uskraćen za snabdijevanje neke određene sirovine, koja je potrebna za proizvodnju tog originalnog proizvoda ili sl.), te stoga činjenicom raskida Ugovora sa AC Krila d.o.o. nije ograničavana proizvodnja, niti tržište, niti tehnički razvoj na štetu potrošača.

Činjenica je da AC Krila d.o.o. nije prodavao svoj vlastiti proizvod, već proizvod Mtel a.d., a u konačnici krajnji kupci, potrošači nisu morali znati za posredničku prodaju, prilikom kupovine usluga Mtel a.d., te da se raskid ugovora nije odrazio na potrošače u bilo kakvom obliku, te nesporno je utvrđeno kako ugovorom koje je raskinut nije bilo nedopuštenih klauzula koje bi predstavljale ograničavanje

- proizvodnje, tržišta ili tehničkog razvoja na štetu potrošača.
- c) primjenu različitih uslova za istu ili sličnu vrstu poslova s ostalim stranama, čime ih dovode u neravnopravan i nepovoljan konkurentski položaj. Tokom postupka utvrđeno je kako su posrednici imali zaključene ugovore u skladu sa Pravilnikom o uslovima i pravilima posredovanja za posrednike i procesore elektronske dopune, odnosno da je Pravilnik akt koji na unificiran način uređuje ugovorne odnose između Mtela a.d. i partnera, te je donošenje Pravilnika, uobičajen način poslovanja i postupanja u vidu "općih uslova" poslovanja, a u cilju kako bi se imao jednoobrazan pristup prilikom zaključenja ugovora, a suprotno tvrdnjama podnosioca zahtjeva kako je isti jednostrani akt - kojim je narušena konkurencija, upravo pruža sigurnost u postupanju i osiguranje ravnopravnosti svim strankama.
- d) zaključivanje sporazuma kojima se uslovljava da druga strana prihvati dodatne obaveze koje po svojoj prirodi ili prema trgovinskom običaju nemaju veze s predmetom takvog sporazuma.

Takođe, predmet postupka je bilo raskid Ugovora kojim su AC Krila d.o.o. bile zadovoljne, te iz navoda u zahtjevu nije bilo nikakvih tvrdnji o uslovljavanju.

Dakle, činom potpisivanja ugovora stranke su pristale i na mogućnost raskida istog, i to jednostranog uz otkazni rok, a uplitanje u konkretni ugovorni odnos od strane Konkurencijskog vijeća, što je u ovom slučaju podnosilac tražio u postupku, bilo bi u suprotnosti s poslovnom autonomijom privrednih subjekata da samostalno odrede svoju poslovnu politiku koju namjerava slijediti na tržištu, posebno kada je riječ o načinu, prodaje svojih vlastitih proizvoda i usluga, pa bilo putem posrednika, bilo direktnim putem ili vlastitim prodajnim kanalima. Također, u tom smislu, ukazuje na član 25. Zakona o konkurenciji u kojem su pobrojane nadležnosti Konkurencijskog vijeća.

Privredni subjekt AC Krila d.o.o. je naveo kako je raskid ugovora bio suprotan dobrim poslovnim običajima, i Zakonu o obveznim odnosima, te po tom pitanju Konkurencijsko vijeće je utvrdilo kako je ugovor kao takav predvidio mogućnost jednostranog raskida, stoga prema Zakonu o konkurenciji raskid ugovora nije sporan. Konkurencijsko vijeće je utvrdilo kako Zakon o obveznim odnosima i Zakon o konkurenciji nisu u koliziji, već u odnosu međusobne povezanosti, jednog sa drugim.

Što se tiče pitanja relevantnog tržišta i konkurenata na relevantnom tržištu, tokom postupka je utvrđeno kako na relevantnom tržištu prepaid kredita djeluje veći broj privrednih subjekata, što je prikazano u tabeli 1.

Tabela 1.

Učesnici na tržištu posredovanja prepaid kredita u BiH	Procjena tržišnog udjela (%)
1. Satelit d.o.o. Čitluk i POS d.o.o. Posušje	46
2. Financ d.o.o. Banja Luka	26
3. AC Krila d.o.o. Banja Luka	9
4. Riva d.o.o. Tuzla	4
5. Bingo d.o.o. Tuzla	5
6. I Novine d.o.o.	8
OSTALI	2

Izvor: spis;

Dakle, tokom postupka je nesporno utvrđeno kako na relevantnom tržištu djeluje veći broj konkurenata, sa većim ili manjim tržišnim udjelom, koji obavljaju posredničke usluge u prodaji prepaid kredita, pri tom nemaju svi posrednici ugovore sa svim operaterima koji nude usluge mobilne telefonije na tržištu Bosne i Hercegovine.

Konkretno, u ovom postupku je utvrđeno kako AC Krila d.o.o. imaju zaključene ugovore o posredovanju sa BH Telecom d.d. Sarajevo, HT Mostar d.d. Mostar, te prodaju Haloo paketa.

Financ d.o.o. ima zaključene ugovore o posredovanju sa Mtel a.d., Blicnet d.o.o. Banja Luka, te Novotel d.o.o. Sarajevo.

Također, utvrđeno je kako Mtel a.d. na relevantnom tržištu u prodaji prepaid kredita, na tržištu Bosne i Hercegovine, vrši i prodaju direktno kupcima kroz interne kanale Mtel a.d. (postpaid, IPTV, web, aplikacije, poslovнице), što u njegovoj ukupnoj prodaji prepaid kredita iznosi 13, 09 % prodaje.

Nesporna je činjenica kako privredni subjekt Mtel a.d. Banja Luka ima značajnu tržišnu moć, međutim njegove glavne poslovne djelatnosti pružanje usluga mobilne telefonije, fiksne telefonije, kablovske televizije i interneta.

Prema podacima iz godišnjeg Izvještaja Mtel a.d. za 2023. godinu, objavljenog na web stranici www.mtel.ba i podacima iz dokumenta Telekomunikacijski pokazatelji za 2023. godinu donesenom od strane RAK-a i objavljenom na službenoj web stranici RAK-a, www.rak.ba vidljivo je kako u 2023. godini na tržištu mobilnih usluga Mtel a.d. imao 36,8% udjela na tržištu mobilne telefonije u Bosni i Hercegovini.

Činjenica je da su na tržištu pružanja usluga mobilne telefonije u Bosni i Hercegovini obavlja 8 (osam) privrednih subjekata i to: Mtel a.d. Banja Luka, BH Telecom d.d. Sarajevo, HT Mostar d.d. Mostar, Novotel d.o.o. Sarajevo, Logosoft d.o.o. Sarajevo, Haloo d.o.o. Sarajevo i Blicnet d.o.o. Banja Luka, sa većim ili manjim udjelom na tržištu, te da svi imaju pripadajuću dozvolu RAK-a za pružanje ovih usluga.

Dalje, Konkurencijsko vijeće u postupku je utvrdilo i po pitanju ugovora za prodaju postpaid usluga Mtel a.d. koji su također raskinuti sa AC Krila d.o.o., da i u tom slučaju nije došlo do povrede tržišne konkurencije iz Zakona o konkurenciji.

Konkretno, Mtel a.d. u svom poslovanju veći dio ugovora postpaid, pretplatničkih ugovora zaključuje u svojim poslovnicama, međutim prema dostavljenim podacima Mtel a.d. ima važeće ugovore o posredovanju u prodaji postpaid usluga sa slijedećim subjektima, kako je prikazano u tabeli 2.

Tabela 2.

Posrednik
1. E Company d.o.o. Banja Luka
2. Financ d.o.o. Banja Luka
3. Teledirekt d.o.o. Banja Luka
4. Blicnet d.o.o. Banja Luka
5. Optinet d.o.o. Banja Luka
6. Videotel d.o.o. Banja Luka
7. Il Solutions d.o.o. Tuzla
8. Inter Plus d.o.o. Banja Luka
9. Elektron Group d.o.o. Banja Luka
10. KT Sara d.o.o. Drvar
11. Grubex RD d.o.o. Gradiška
12. Logosoft d.o.o. Sarajevo
13. SD Sistemi d.o.o. Laktaši
14. ZR European TV Miroslav Blačaković s.p. Rudo
15. Telesky d.o.o. Gradačac
16. PTT Inženjering d.o.o. Podgorica
17. Connect s.p. Dragan Zmić Prijedor

Izvor: spis;

Dakle, činjenica je kako Mtel a.d. ima zaključene ugovore o posredovanju u prodaji pretplatničkih ugovora, sa 17 (sedmanaest) drugih posrednika koji u ime Mtel a.d. zaključuju ugovore o prodaji, te činjenicom raskida ugovora sa AC Krila d.o.o. na tržištu nije došlo do promjena na štetu potrošača.

U vezi sa privrednim subjektom Financ d.o.o., Konkurencijsko vijeće je utvrdilo kako Financ d.o.o. nije bio stranka Ugovora koji je raskinut, te stoga ne postoji argument da bi isti izvršio povredu Zakona o konkurenciji. Naime, činjenicom raskida ugovora između Mtel a.d. i AC Krila d.o.o., privredni

subjekt Mtel a.d. je svoje poslovanje posrednika u prodaji povjerio svom povezanom društvu u 100% vlasništvu udjela Mtel a.d.

Činjenica je da je Financ d.o.o. 2020. godine na tržištu preuzeo Mtel a.d. te stekao 100% udjela u vlasništvu istog, a koji je i prije navedene transakcije vršio poslove posredovanja u prodaji za Mtel a.d. Ova poslovna transakcija prijavljena je Konkurencijskom vijeću, o čemu je Konkurencijsko vijeće donijelo Zaključak broj UP-06-26-1-028-6/19 dana 23.1.2020. godine. Ovom poslovnom transakcijom Mtel a.d. je proširio svoj portfelj, te se u poslovanju osamostalio u dijelu omogućavanja dostupnosti prepaid usluga svojim korisnicima, tj. prodaju bonova, putem povezanog društva Financ d.o.o., što je također legitiman cilj poslovanja. Budući da na tržištu postoje brojni subjekti koji su u tom dijelu i konkurenti, u tom smislu Mtel a.d. može, u slučaju potrebe ili npr. nižih toškova, nemogućnosti postavljanja svojih uređaja za prodaju prepaid bonova, angažirati posrednike u prodaji.

Što se tiče privrednog subjekta Financ d.o.o., utvrđeno je kako ugovor sadrži iste uslove i odredbe sa Mtel a.d. kao što je i prije raskida imao AC Krila d.o.o.

Tokom postupka, utvrđeno je kako je privredni subjekt Financ d.o.o. nema ugovor o posredovanju u prodaji sa privrednim subjektima BH Telecom d.d. Sarajevo i HT Mostar d.d. Mostar te da isti poslovni subjekti, imaju ugovore o posredovanju u prodaji prepaid kredita sa AC Krila d.o.o.

Tako, utvrđeno je kako Financ d.o.o. pored prodaje prepaid bonova Mtel a.d. vrši prodaju i prepaid bonova Novotel d.o.o. Sarajevo i Blicnet d.o.o. Banja Luka. Financ d.o.o. ima zaključene ugovore i sa podugovaračima, a to su Satelit d.o.o. Čitluk i POS d.o.o. Posušje.

Dakle, sve činjenice koje su utvrđene u postupku ukazuju da je tržište diverzificirano, konkurentno, na tržištu postoji više subjekata koji se takmiče, ne postoje barijere na tržištu koje bi onemogućavale razvoj i napredak subjekata na ovom tržištu, tj. na tržištu vlada učinkovita konkurencija, a krajnji korisnici Mtel a.d. usluga ni na koji način nisu dovedeni u neravnotežan položaj na tržištu.

Način poslovanja i rješavanja unutarnjih poslovnih situacija, marketing, posredovanje i ostale poslovne politike, ne predstavljaju zloupotrebe dominantnog položaja, štaviše, ukoliko bi se Konkurencijsko vijeće moglo toliko uplitati u poslovanje to bi bilo suprotno načelima slobodnog poduzetništva.

Budući da je u skladu sa članom 36. stav (1) Zakona, teret dokazivanja je na stranci koja je podnijela zahtjev za pokretanje postupka, Konkurencijsko vijeće je utvrdilo kako podnosilac zahtjeva AC Krila d.o.o. u ovom postupku nije uspio dokazati postojanje zloupotrebe dominantnog položaja iz člana 10. Zakona od strane Mtel a.d. i Financ d.o.o.

Na osnovu navedenog, Konkurencijsko vijeće je utvrdilo, da Mtel a.d. i Financ d.o.o. nisu zloupotrijebile dominantni položaj iz člana 10. Zakona kojim je propisano da je zabranjena svaka zloupotreba dominantnog položaja jednog ili više privrednih subjekata na relevantnom tržištu, a članom 10. stav (2) tačka propisano je da se zloupotreba dominantnog položaja posebno odnosi na: a) direktno ili indirektno nametanje nelojalnih kupovnih i prodajnih cijena ili drugih trgovinskih uslova kojima se ograničava konkurencija, b) ograničavanje proizvodnje, tržišta ili tehničkog razvoja na štetu potrošača, c) primjenu različitih uslova za istu ili sličnu vrstu poslova s ostalim stranama, čime ih dovode u neravnotežan i nepovoljan konkurentski položaj.

Na osnovu svega navedenog Konkurencijsko vijeće je odlučilo kao u tački 1. dispozitiva ovoga Rješenja.

2.

Budući da je predmet ovog postupka bila i ocjena postojanja zabranjenog sporazuma, te da je podnosilac zahtjeva tražio da se ugovor između Mtel a.d. i Financ d.o.o. utvrdi kao zabranjeni

sporazum ili restriktivni sporazum, odnosno kako se navodi u zahtjevu "kroz poslovni model Mtel a.d., usklađeno djelovanje sa Financ d.o.o. i jednostrane akte koji su od strane Mtel a.d."

Sadržaj zabranjenog sporazuma propisan je članom 4. stav (1) tačka b) Zakona o konkurenciji i koji glasi:

- (1) Zabranjeni su sporazumi, ugovori, pojedine odredbe sporazuma ili ugovora, zajednička djelovanja i prešutni dogovori privrednih subjekata, kao i odluke i drugi akti privrednih subjekata koji za cilj i posljedicu imaju sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencije na tržištu, a koji se posebno odnose na:
 - a) direktno ili indirektno utvrđivanje kupovnih i prodajnih cijena ili bilo kojih drugih trgovinskih uslova;
 - b) ograničavanje i kontrolu proizvodnje, tržišta, tehničkog razvoja ili ulaganja;
 - c) podjelu tržišta ili izvora snabdijevanja;
 - d) primjena različitih uslova za identične transakcije s drugim privrednim subjektima, dovodeći ih u neravnotežan položaj u odnosu na konkurenciju;
 - e) zaključivanje takvih sporazuma kojima se druga strana uvjetuje da prihvati dodatne obaveze koje po svojoj prorodi ili običajima u trgovini nisu u vezi s predmetom sporazuma;
- (2) Sporazumi zabranjeni u skladu sa stavom (1) ovog člana su ništavi.

....

U konkretnom slučaju, privredni subjekt AC Krila d.o.o., navodi kako postoji zabranjeni sporazum iz člana 4. stav Zakona o konkurenciji, a koji je nastao zaključivanjem ugovora o posredovanju u prodaji prepaid i postpaid usluga mobilne telefonije između privrednog subjekta Financ d.o.o. i Mtel a.d.

Ugovor između Mtel a.d. i Financ d.o.o. je poslovni ugovor kojim stranke regulišu svoje poslovne odnose, i koji je uobičajen u poslovnom svijetu. Ugovor ne sadrži bilo kakve nedopuštene klauzule koje bi mogle predstavljati ugrožavanje konkurencije na tržištu, pa samim tim i činjenicom da su Mtel a.d. i Financ d.o.o. povezana društva, te da je Financ d.o.o. u 100 % vlasništvu Mtel a.d. te između povezanih društava u okviru iste grupacije, te da isti u bitnom ne mogu predstavljati biće djela zabranjenog sporazuma iz člana 4. Zakona.

Konkurencijsko vijeće je utvrdilo kako su navodi podnosioca zahtjeva o postojanju zabranjenog sporazuma neosnovani.

Budući da je u skladu sa članom 36. stav (1) Zakona, teret dokazivanja je na stranci koja je podnijela zahtjev za pokretanje postupka, Konkurencijsko vijeće je utvrdilo kako podnosilac zahtjeva AC Krila d.o.o. u ovom postupku nije uspio dokazati postojanje zabranjenog sporazuma iz člana 4. Zakona od strane Mtel a.d. i Financ d.o.o.

Slijedom navedenog Konkurencijsko vijeće je odlučilo kao u tački 2. dispozitiva ovog Rješenja.

Pouka o pravnom lijeku

Protiv ovoga Rješenja nije dozvoljena žalba.

Nezadovoljna stranka može pokrenuti Upravni spor pred Sudom Bosne i Hercegovine u roku od 30 dana od dana prijema, odnosno objavljivanja ovoga Rješenja.

Broj UP-01-26-3-026-46/24

4. juna 2025. godine

Sarajevo

Predsjednik
Ivo Jerkić, s. r.

Konkurencijsko vijeće Bosne i Hercegovine, na temelju članka 42. stavak (2) Zakona o konkurenciji ("Službeni glasnik BiH", br. 48/05, 76/07 i 80/09), i članka 105. Zakona o upravnom

postupku ("Službeni glasnik BiH", br. 29/02, 12/04, 88/07, 93/09, 41/13 i 53/16), a po Zahtjevu zaprimljenom dana 11. rujna 2024. godine pod brojem UP-01-26-3-026-1/24, podnesenom od strane gospodarskog subjekta Aero Centar Krila d.o.o., Dunavska 1c, 78 000 Banja Luka, zastupan po punomoćnici odvjetnici Dariji Mirnić-Majstorović, Prvog krajiškog korpusa 2., 78 000 Banja Luka, protiv gospodarskih subjekata Mtel a.d. Banja Luka, Vuka Karadžića 2., 78 000 Banja Luka i Financ d.o.o., Dunavska 1c, 78 000 Banja Luka, oba zastupana po punomoćniku odvjetniku Branislavu Cvijanoviću, Svetozara Markovića 5/11, 78 000 Banja Luka i Emini Hot-Ajanović, Jadranska 3., 71 000 Sarajevo, radi utvrđivanja postojanja zabranjenog sporazuma iz članka 4. i zlouporabe vladajućeg položaja iz članka 10. Zakona o konkurenciji, na 28. (dvadesetosmoj) sjednici održanoj dana 4. lipnja 2025. godine, donijelo je sljedeće

RJEŠENJE

1. Odbija se Zahtjev gospodarskog subjekta Aero Centar Krila d.o.o., Dunavska 1c, 78 000 Banja Luka, Bosna i Hercegovina, podnesen protiv gospodarskih subjekata Mtel a.d. Banja Luka, Vuka Karadžića 2., 78 000 Banja Luka i Financ d.o.o., Dunavska 1c, 78 000 Banja Luka, Bosna i Hercegovina, radi utvrđivanja zlouporabe vladajućeg položaja u smislu članka 10. Zakona o konkurenciji, kao neutemeljen.
2. Odbija se Zahtjev gospodarskog subjekta Aero Centar Krila d.o.o., Dunavska 1c, 78 000 Banja Luka, Bosna i Hercegovina, podnesen protiv gospodarskih subjekata Mtel a.d. Banja Luka, Vuka Karadžića 2., 78 000 Banja Luka i Financ d.o.o., Dunavska 1c, 78 000 Banja Luka, Bosna i Hercegovina, radi utvrđivanja postojanja zabranjenog sporazuma u smislu članka 4. Zakona o konkurenciji, kao neutemeljen.
3. Nalaže se gospodarskom subjektu Aero Centar Krila d.o.o., Dunavska 1c, 78 000 Banja Luka, Bosna i Hercegovina, da nadoknadi troškove postupka gospodarskog subjekta Mtel a.d. Banja Luka, Vuka Karadžića 2., 78 000 Banja Luka i Financ d.o.o., Dunavska 1c, 78 000 Banja Luka, Bosna i Hercegovina u iznosu od 2.679,53 KM (slovima: dvije tisuće šest stotina sedamdeset devet konvertibilnih maraka i pedeset tri feninga) punomoćniku Branislavu Cvijanoviću i iznos od 720,00 KM (slovima: sedam stotina dvadeset konvertibilnih maraka) punomoćnici Emini Hot-Ajanović u roku od 8 dana od dana prijema ovog rješenja.
4. Obvezuje se gospodarski subjekt Aero Centar Krila d.o.o., Dunavska 1c, 78 000 Banja Luka, Bosna i Hercegovina da plati administrativnu pristojbu u ukupnom iznosu od 3.000 KM (slovima: tri tisuće konvertibilnih maraka) u korist Proračuna institucija Bosne i Hercegovine u roku od 8 dana od dana prijema ovog Rješenja.
5. Ovo Rješenje je konačno i bit će objavljeno u "Službenom glasniku BiH", službenim glasilima entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Obrazloženje

Konkurencijsko vijeće Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Konkurencijsko vijeće) je, dana 11. rujna 2024. godine zaprimilo Zahtjev za pokretanje postupka, zaprimljen od strane gospodarskog subjekta Aero Centar Krila d.o.o., Dunavska 1c, 78 000 Banja Luka (u daljem tekstu: Podnositelj zahtjeva ili AC Krila d.o.o.), pod brojem UP-01-26-3-026-1/24, zastupanog po punomoćnici odvjetnici Dariji Mirnić-Majstorović, Prvog krajiškog korpusa 2., 78 000 Banja Luka, radi utvrđivanja postojanja zabranjenog sporazuma iz članka 4. i zlouporabe vladajućeg položaja iz članka 10. Zakona o konkurenciji ("Službeni glasnik BiH", br. 48/05, 76/07 i 80/09) od strane gospodarskih subjekata Mtel a.d. Banja Luka, Vuka Karadžića 2.,

78 000 Banja Luka (u daljem tekstu: Mtel a.d.) i Financ d.o.o., Dunavska 1c, 78 000 Banja Luka (u daljem tekstu: Financ d.o.o.) ili (u daljem tekstu za oba: Protivna strana).

Sa Zahtjevom za dopunom Zahtjeva Konkurencijsko vijeće se Podnositelju zahtjeva obratilo dana 14. listopada 2024. godine, aktom broj UP-01-26-3-026-2/24. Podnositelj zahtjeva je dostavio traženo dana 21. listopada 2024. godine aktom broj UP-01-26-3-026-3/24.

Kompletiranjem predmetnog Zahtjeva, Konkurencijsko vijeće je na temelju članka 28. stavak (3) Zakona dana 7. studenoga 2024. godine izdalo Potvrdu o prijemu kompletnog i urednog Zahtjeva, broj UP-01-26-3-026-4/24.

Konkurencijsko vijeće je ocijenilo da povrede Zakona, na koje Podnositelj zahtjeva ukazuje, nije moguće utvrditi bez provedbe postupka, te je sukladno članku 32. stavak (2) Zakona, na 16. sjednici održanoj dana 7. studenoga 2024. godine, donijelo Zaključak o pokretanju postupka, broj UP-01-26-3-026-6/24 (u daljnjem tekstu: Zaključak), radi utvrđivanja postojanja zabranjenog sporazuma iz članka 4. i zlouporabe vladajućeg položaja iz članka 10. Zakona o konkurenciji.

..., budući da se radi o postupku sa strankama sa suprotnim interesima, Konkurencijsko vijeće je zakazalo usmenu raspravu, sukladno članku 39. Zakona, za dan 8. svibnja 2025. godine (pozivi dostavljeni Podnositelju zahtjeva aktom broj UP-01-26-3-026-25/24, Protivnoj strani aktom broj UP-01-26-3-026-26/24 dana 10. travnja 2025. godine).

Usmena rasprava održana je u prostorijama Konkurencijskog vijeća o čemu je sačinjen Zapisnik broj UP-01-26-3-026-37/24.

Nakon sagledavanja mjerodavnih činjenica i dokaza utvrđenih tijekom postupka, činjenica iznijetih na usmenoj raspravi, podataka i dokumentacije mjerodavnih institucija, savjesnom i detaljnom ocjenom svakog dokaza posebno i svih dokaza zajedno, Konkurencijsko vijeće je utvrdilo slijedeće:

U konkretnom slučaju, gospodarski subjekt AC Krila d.o.o., navodi kako su jednostranim raskidom ugovora zaključenih između AC Krila d.o.o. i Mtel a.d. o posredovanju u prodaji prepaid kredita Mtela, i o posredovanju u zaključivanju pretplatničkih ugovora, gospodarski subjekt Mtel a.d. i gospodarski subjekt Financ d.o.o. zlouporabili vladajući položaj iz članka 10. Zakona, svojim postupanjem na mjerodavnom tržištu, te da su Mtel a.d. i Financ d.o.o. zaključili zabranjeni sporazum, iz članka 4. Zakona čime su ograničili konkurenciju.

Na temelju dostavljenih dokaza i utvrđenog činjeničnog stanja, kao argumentacije iznesene tijekom postupka, savjesnom i detaljnom ocjenom svakog dokaza posebno i svih dokaza zajedno, Konkurencijsko vijeće je razmatralo navedeni predmet i donijelo odluku da se Podnositelj u svom zahtjevu odbije, jer radnje koje se stavljaju na teret gospodarskim subjektima Mtel a.d. i Financ d.o.o. ne predstavljaju zlouporabu vladajućeg položaja iz članka 10. Zakona i ne predstavljaju zabranjeni sporazum iz članka 4. Zakona.

Naime, kao mjerodavno tržište proizvoda određena su slijedeća tržišta:

- tržište primanja i realizacije uplata dopuna prepaid kredita putem terminala na temelju tehnološkog rješenja mobilnog sustava plaćanja za dopunu prepaid kredita od strane korisnika mobilne mreže (u daljem tekstu: prepaid krediti), i
- tržište posredovanja u procesu zaključivanja pretplatničkih ugovora usluga mobilne i fiksne telefonije, pristupa internetu, IPTV usluga, uključujući i integrirane usluge u vezi sa istim, a na zemljopisnom mjerodavnom tržištu Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: pretplatnički ugovori ili postpaid ugovori).

1.

Člankom 9. stavak (1) i (2) Zakona propisano je kako gospodarski subjekt ima vladajući položaj na mjerodavnom tržištu roba ili usluga, ako se zbog svoje tržišne snage može ponašati u značajnoj mjeri neovisno od stvarnih ili mogućih konkurenata, kupaca, potrošača ili dobavljača, također uzimajući u obzir udjel tog gospodarskog subjekta na mjerodavnom tržištu, udjele na tom tržištu koje imaju njegovi konkurenti, kao i pravne zapreke za ulazak drugih gospodarskih subjekata na tržište. Pretpostavlja se da gospodarski subjekt ima vladajući položaj na tržištu roba ili usluga ako na mjerodavnom tržištu ima udjel veći od 40%.

Člankom 10. stavak (1) propisano je da je zabranjena svaka zlouporaba vladajućeg položaja jednog ili više gospodarskih subjekata na mjerodavnom tržištu, a člankom 10. stavak (2) točka propisano je da se zlouporaba vladajućeg položaja posebno odnosi na:

- a) izravno ili neizravno nametanje nelojalnih kupovnih i prodajnih cijena ili drugih trgovinskih uvjeta kojima se ograničava konkurencija,
- b) ograničavanje proizvodnje, tržišta ili tehničkog razvoja na štetu potrošača,
- c) primjenu različitih uvjeta za istu ili sličnu vrstu poslova s ostalim stranama, čime ih dovode u neravnopravan i nepovoljan konkurentski položaj,
- d) zaključivanje sporazuma kojima se uvjetuje da druga strana prihvati dodatne obveze koje po svojoj prirodi ili prema trgovinskom običaju nemaju veze s predmetom takvog sporazuma.

Kao glavne činjenice ovog postupka utvrđeno je kako je podnositelj zahtjeva AC Krila d.o.o. sa gospodarskim subjektom Mtel a.d. imao zaključena tri ugovora o posredovanju i to slijedeće:

- Ugovor o posredovanju broj Mtel a.d. 1-01-1636/221 od 13.1.2021. (AC Krila d.o.o. broj 010/2021 od 14.1.2021.) sa pripadajućim aneksima kojim je reguliran proces posredovanja u procesu zaključivanja pretplatničkih ugovora za m:SAT uslugu, uslugu fiksne telefonije, uslugu prisupa internetu, IPTV usluga, uključujući i integrirane ponude usluga,
- Ugovor o posredovanju broj Mtel a.d. 1-01-5749/18 od 5.2.2018. (AC Krila d.o.o. broj 008/2017 od 1.2.2018.) sa pripadajućim aneksima kojim je reguliran proces posredovanja u primanju i realizaciji uplata dopuna prepaid kredita putem terminala na osnovu tehnološkog rješenja mobilnog sustava plaćanja za dopunu prepaid kredita od strane korisnika mobilne mreže Mtel a.d., i
- Ugovor o posredovanju broj Mtel a.d. 1-01-1589/21 od 13.1.2021. (AC Krila d.o.o. broj 009/2021 od 14.1.2021.) sa pripadajućim aneksima kojim je reguliran proces, odnosno način i postupak posredovanja prilikom zaključivanja pretplatničkih ugovora za usluge mobilne telefonije sa novim i postojećim korisnicima svih tarifnih modela i postpaid načinom plaćanja.

Uvidom u gore navedene ugovore Konkurencijsko vijeće je utvrdilo kako su sva tri ugovora sadržavali slijedeću odredbu:

"Nazavisno od prethodnog stava, svaka Ugovorna strana zadržava pravo na otkaz ugovora, bez obaveze navođenja razloga otkaza, dostavljanjem izjave o otkazu drugoj ugovornoj strani, s tim da otkaz ugovora nastupa istekom otkaznog roka od petnaest (15) dana, računajući od dana dostavljanja pisane Izjave o otkazu drugoj ugovornoj strani."

Dana, 1. kolovoza 2024. godine gospodarski subjekt Mtel a.d. je uputio Ponošitelju zahtjeva tri izjave, i to kako slijedi:

- Izjava o otkazu Ugovora o posredovanju broj 1-01-41707/24 od 1. 8. 2024. godine (kojom se otkazuje - Ugovor o posredovanju broj Mtel a.d. 1-01-1636/221 od 13.1.2021. (AC Krila d.o.o. broj 010/2021 od 14.1.2021.) sa pripadajućim aneksima kojim je reguliran proces posredovanja u procesu zaključivanja pretplatničkih ugovora za m:SAT uslugu, uslugu fiksne telefonije, uslugu prisupa internetu, IPTV usluga, uključujući i integrirane ponude usluga),
- Izjava o otkazu Ugovora o posredovanju broj 1-01-41704/24 od 1. 8. 2024. godine (kojom se otkazuje - Ugovor o posredovanju broj Mtel a.d. 1-01-5749/18 od 5.2.2018. (AC Krila d.o.o. broj 008/2017 od 1.2.2018.) sa pripadajućim aneksima kojim je reguliran proces posredovanja u primanju i realizaciji uplata dopuna prepaid kredita putem terminala na osnovu tehnološkog rješenja mobilnog sustava plaćanja za dopunu prepaid kredita od strane korisnika mobilne mreže Mtel a.d.), i
- Izjava o otkazu Ugovora o posredovanju broj 1-01-41705/24 od 1. 8. 2024. godine (kojom se otkazuje - Ugovor o posredovanju broj Mtel a.d. 1-01-1589/21 od 13.1.2021. (AC Krila d.o.o. broj 009/2021 od 14.1.2021.) sa pripadajućim aneksima kojim je reguliran proces, odnosno način i postupak posredovanja prilikom zaključivanja pretplatničkih ugovora za usluge mobilne telefonije sa novim i postojećim korisnicima svih tarifnih modela i postpaid načinom plaćanja).

Dostavljenjem navedenih izjava podnositelju zahtjeva, počeo je teći otkazni rok od 15 dana, te istekom roka, Ugovori između Mtel a.d. i AC Krila d.o.o. o posredovanju su raskinuti, što je nesporno i između stranaka u postupku.

Konkurencijsko vijeće je utvrdilo kako slanjem navedenih Izjava o raskidu posredničkih ugovora, te sam raskid kao takav, ne predstavlja povredu Zakona o konkurenciji.

I ako je u ugovorima bilo predviđeno da jednostrani raskid ugovora mogu i bez navođenja razloga, Mtel a.d. je tijekom postupka dostavio obrazloženje raskida ugovora, i to kako je subjekt AC Krila d.o.o. vršio pritisak na komitente Financa d.o.o. da raskinu ugovor sa Financ d.o.o., te da posredovanje u prodaji omoguće AC Krila d.o.o., što je bio razlog izlaska Komisije koju je formirao Mtel a.d., provjere stanja na terenu, te nakon toga i raskida ugovora. Prednje je AC Krila d.o.o. negirao, o čemu se vodi i sudski spor.

Gospodarski subjekti, bilo vladajući na tržištu, pa i svi ostali, prvenstveno se osnivaju sukladno Zakonu o gospodarskim društvima, te imaju za cilj kako stjecanje dobiti i ostvarivanje svojih strateških ciljeva, putem odluka upravljačkih struktura.

Gospodarski subjekti na tržištu u svom poslovanju vrlo često zaključuju ugovore sa svojim partnerima, ili pak iste raskidaju, ukoliko ne postoji poslovni interes za suradnjom, što je legitimno i opravdano.

Budući da je člankom 10. stavak (1) Zakona propisano da je zabranjena svaka zlouporaba vladajućeg položaja jednog ili više gospodarskih subjekata na mjerodavnom tržištu, Konkurencijsko vijeće je utvrdilo prema članku 10. stavak (2) u kojem je propisano slijedeće, da se zlouporaba vladajućeg položaja posebno odnosi na:

- a) izravno ili neizravno nametanje nelojalnih kupovnih i prodajnih cijena ili drugih trgovinskih uvjeta kojima se ograničava konkurencija.

Po ovoj točki tijekom postupka utvrđeno je kako ugovorima koji su bili zaključeni između ugovornih stranka Mtel a.d. i AC Krila d.o.o. nisu nametana bilo kakva ograničenja, već kako se navodi u spisu, stranke

su bile zadovoljne uvjetima ugovora i njihovom poslovnom suradnjom, čime je isključeno bilo kakvo zloporabno nametanje i nelojalni uvjeti ugovora, iz čega proizlazi činjenica kako je Podnositelj zahtjeva bio nezadovoljan isključivo činjenicom raskida, a kako je navedeno u zahtjevu.

- b) ograničavanje proizvodnje, tržišta ili tehničkog razvoja na štetu potrošača.

Trajanjem Ugovora AC Krila d.o.o. su djelovala isključivo kao posrednik u prodaji Mtel a.d. proizvoda, bilo u prodaji prepaid kredita, bilo u prodaji pretplatničkih ugovora (postpaid), AC Krila d.o.o. nisu imale svoj originalni proizvod (kojim bi npr. u slučaju raskida ugovora bio uskraćen za opskrbu neke određene sirovine, koja je potrebna za proizvodnju tog originalnog proizvoda ili sl.), te stoga činjenicom raskida Ugovora sa AC Krila d.o.o. nije ograničavana proizvodnja, niti tržište, niti tehnički razvoj na štetu potrošača.

Činjenica je da AC Krila d.o.o. nije prodavao svoj vlastiti proizvod, već proizvod Mtel a.d., a u konačnici krajnji kupci, potrošači nisu morali znati za posredničku prodaju, prilikom kupnje usluga Mtel a.d., te da se raskid ugovora nije odrazio na potrošače u bilo kakvom obliku, te nesporno je utvrđeno kako ugovorom koje je raskinut nije bilo nedopuštenih klauzula koje bi predstavljale ograničavanje proizvodnje, tržišta ili tehničkog razvoja na štetu potrošača.

- c) primjenu različitih uvjeta za istu ili sličnu vrstu poslova s ostalim stranama, čime ih dovode u neravnopravan i nepovoljan konkurentski položaj.

Tijekom postupka utvrđeno je kako su posrednici imali zaključene ugovore sukladno Pravilniku o uslovima i pravilima posredovanja za posrednike i procesore elektronske dopune, odnosno da je Pravilnik akt koji na unificiran način uređuje ugovorne odnose između Mtele a.d. i partnera, te je donošenje Pravilnika, uobičajen način poslovanja i postupanja u vidu "općih uvjeta" poslovanja, a u cilju kako bi se imao jednoobrazan pristup prilikom zaključenja ugovora, a suprotno tvrdnjama podnositelja zahtjeva kako je isti jednostrani akt - kojim je narušena konkurencija, upravo pruža sigurnost u postupanju i osiguranje ravnopravnosti svim strankama.

- d) zaključivanje sporazuma kojima se uvjetuje da druga strana prihvati dodatne obveze koje po svojoj prirodi ili prema trgovinskom običaju nemaju veze s predmetom takvog sporazuma.

Također, predmet postupka je bilo raskid Ugovora kojim su AC Krila d.o.o. bile zadovoljne, te iz navoda u zahtjevu nije bilo nikakvih tvrdnji o uvjetovanju.

Dakle, činom potpisivanja ugovora stranke su pristale i na mogućnost raskida istog, i to jednostranog uz otkazni rok, a uplitanje u konkretni ugovorni odnos od strane Konkurencijskog vijeća, što je u ovom slučaju podnositelj tražio u postupku, bilo bi u suprotnosti s poslovnom autonomijom gospodarskih subjekata da samostalno odrede svoju poslovnu politiku koju namjerava slijediti na tržištu, osobito kada je riječ o načinu, prodaje svojih vlastitih proizvoda i usluga, pa bilo putem posrednika, bilo izravnim putem ili vlastitim prodajnim kanalima. Također, u tom smislu, ukazuju na članak 25. Zakona o konkurenciji u kojem su pobrojane nadležnosti Konkurencijskog vijeća.

Gospodarski subjekt AC Krila d.o.o. je naveo kako je raskid ugovora bio suprotan dobrim poslovnim običajima, i Zakonu o obveznim odnosima, te po tom pitanju Konkurencijsko vijeće je

utvrdilo kako je ugovor kao takav predvidio mogućnost jednostranog raskida, stoga prema Zakonu o konkurenciji raskid ugovora nije sporan. Konkurencijsko vijeće je utvrdilo kako Zakon o obveznim odnosima i Zakon o konkurenciji nisu u koliziji, već u odnosu međusobne povezanosti, jednog sa drugim.

Što se tiče pitanja mjerodavnog tržišta i konkurenata na mjerodavnom tržištu, tijekom postupka je utvrđeno kako na mjerodavnom tržištu prepaid kredita djeluje veći broj gospodarskih subjekata, što je prikazano u tablici 1.

Tablica 1.

Sudionici na tržištu posredovanja prepaid kredita u BIH	Procjena tržišnog udjela (%)
1. Satelit d.o.o. Čitluk i POS d.o.o. Posušje	46
2. Financ d.o.o. Banja Luka	26
3. AC Krila d.o.o. Banja Luka	9
4. Riva d.o.o. Tuzla	4
5. Bingo d.o.o. Tuzla	5
6. I Novine d.o.o	8
OSTALI	2

Izvor: spis;

Dakle, tijekom postupka je nesporno utvrđeno kako na mjerodavnom tržištu djeluje veći broj konkurenata, sa većim ili manjim tržišnim udjelom, koji obavljaju posredničke usluge u prodaji prepaid kredita, pri tom nemaju svi posrednici ugovore sa svim operaterima koji nude usluge mobilne telefonije na tržištu Bosne i Hercegovine.

Konkretno, u ovom postupku je utvrđeno kako AC Krila d.o.o. imaju zaključene ugovore o posredovanju sa BH Telecom d.d. Sarajevo, HT Mostar d.d. Mostar, te prodaju Haloo paketa.

Financ d.o.o. ima zaključene ugovore o posredovanju sa Mtel a.d., Blicnet d.o.o. Banja Luka, te Novotel d.o.o. Sarajevo.

Također, utvrđeno je kako Mtel a.d. na mjerodavnom tržištu u prodaji prepaid kredita, na tržištu Bosne i Hercegovine, vrši i prodaju izravno kupcima kroz interne kanale Mtel a.d. (postpaid, IPTV, web, aplikacije, poslovnice), što u njegovoj ukupnoj prodaji prepaid kredita iznosi 13, 09 % prodaje.

Nesporna je činjenica kako gospodarski subjekt Mtel a.d. Banja Luka ima značajnu tržišnu moć, međutim njegove glavne poslovne djelatnosti pružanje usluga mobilne telefonije, fiksne telefonije, kableske televizije i interneta.

Prema podacima iz godišnjeg Izvješća Mtel a.d. za 2023. godinu, objavljenog na web stranici www.mtel.ba i podacima iz dokumenta Telekomunikacijski pokazatelji za 2023. godinu donesenom od strane RAK-a i objavljenom na službenoj web stranici RAK-a, www.rak.ba vidljivo je kako u 2023. godini na tržištu mobilnih usluga Mtel a.d. imao 36,8% udjela na tržištu mobilne telefonije u Bosni i Hercegovini.

Činjenica je da su na tržištu pružanja usluga mobilne telefonije u Bosni i Hercegovini obavlja 8 (osam) gospodarskih subjekata i to: Mtel a.d. Banja Luka, BH Telecom d.d. Sarajevo, HT Mostar d.d. Mostar, Novotel d.o.o. Sarajevo, Logosoft d.o.o. Sarajevo, Haloo d.o.o. Sarajevo i Blicnet d.o.o. Banja Luka, sa većim ili manjim udjelom na tržištu, te da svi imaju pripadajuću dozvolu RAK-a za pružanje ovih usluga.

Dalje, Konkurencijsko vijeće u postupku je utvrdilo i po pitanju ugovora za prodaju postpaid usluga Mtel a.d. koji su također raskinuti sa AC Krila d.o.o., da i u tom slučaju nije došlo do povrede tržišne konkurencije iz Zakona o konkurenciji.

Konkretno, Mtel a.d. u svom poslovanju veći dio ugovora postpaid, pretplatničkih ugovora zaključuje u svojim poslovnicama, međutim prema dostavljenim podacima Mtel a.d. ima važeće ugovore o posredovanju u prodaji postpaid usluga sa slijedećim subjektima, kako je prikazano u tablici 2.

Tablica 2.

	Posrednik
1.	E Company d.o.o. Banja Luka
2.	Financ d.o.o. Banja Luka

3.	Teledirekt d.o.o. Banja Luka
4.	Blicnet d.o.o. Banja Luka
5.	Optinet d.o.o. Banja Luka
6.	Videotel d.o.o. Banja Luka
7.	Il Solutions d.o.o. Tuzla
8.	Inter Plus d.o.o. Banja Luka
9.	Elektron Group d.o.o. Banja Luka
10.	KT Sara d.o.o. Drvar
11.	Grubex RD d.o.o. Gradiška
12.	Logosoft d.o.o. Sarajevo
13.	SD Sistemi d.o.o. Laktaši
14.	ZR European TV Miroslav Blačaković s.p. Rudo
15.	Telesky d.o.o. Gradačac
16.	PTT Inžinjeri d.o.o. Podgorica
17.	Connect s.p. Dragan Zmić Prijedor

Izvor: spis;

Dakle, činjenica je kako Mtel a.d. ima zaključene ugovore o posredovanju u prodaji pretplatničkih ugovora, sa 17 (sedmanaest) drugih posrednika koji u ime Mtel a.d. zaključuju ugovore o prodaji, te činjenicom raskida ugovora sa AC Krila d.o.o. na tržištu nije došlo do promjena na štetu potrošača.

U vezi sa gospodarskim subjektom Financ d.o.o., Konkurencijsko vijeće je utvrdilo kako Financ d.o.o. nije bio stranka Ugovora koji je raskinut, te stoga ne postoji argument da bi isti izvršio povredu Zakona o konkurenciji. Naime, činjenicom raskida ugovora između Mtel a.d. i AC Krila d.o.o., gospodarski subjekt Mtel a.d. je svoje poslovanje posrednika u prodaji povjerio svom povezanom društvu u 100% vlasništvu udjela Mtel a.d.

Činjenica je da je Financ d.o.o. 2020. godine na tržištu preuzeo Mtel a.d. te stekao 100% udjela u vlasništvu istog, a koji je i prije navedene transakcije vršio poslove posredovanja u prodaji za Mtel a.d. Ova poslovna transakcija prijavljena je Konkurencijskom vijeću, o čemu je Konkurencijsko vijeće donijelo Zaključak broj UP-06-26-1-028-6/19 dana 23.1.2020. godine. Ovom poslovnom transakcijom Mtel a.d. je proširio svoj portfelj, te se u poslovanju osamostalio u dijelu omogućavanja dostupnosti prepaid usluga svojim korisnicima, tj. prodaju bonova, putem povezanog društva Financ d.o.o., što je također legitiman cilj poslovanja. Budući da na tržištu postoje brojni subjekti koji su u tom dijelu i konkurenti, u tom smislu Mtel a.d. može, u slučaju potrebe ili npr. nižih troškova, nemogućnosti postavljanja svojih uređaja za prodaju prepaid bonova, angažirati posrednike u prodaji.

Što se tiče gospodarskog subjekta Financ d.o.o., utvrđeno je kako ugovor sadrži iste uvjete i odredbe sa Mtel a.d. kao što je i prije raskida imao AC Krila d.o.o.

Tijekom postupka, utvrđeno je kako je gospodarski subjekt Financ d.o.o. nema ugovor o posredovanju u prodaji sa gospodarskim subjektima BH Telecom d.d. Sarajevo i HT Mostar d.d. Mostar te da isti poslovni subjekti, imaju ugovore o posredovanju u prodaji prepaid kredita sa AC Krila d.o.o.

Tako, utvrđeno je kako Financ d.o.o. pored prodaje prepaid bonova Mtel a.d. vrši prodaju i prepaid bonova Novotel d.o.o. Sarajevo i Blicnet d.o.o. Banja Luka. Financ d.o.o. ima zaključene ugovore i sa podugovaračima, a to su Satelit d.o.o. Čitluk i POS d.o.o. Posušje.

Dakle, sve činjenice koje su utvrđene u postupku ukazuju da je tržište diverzificirano, konkurentno, na tržištu postoji više subjekata koji se natječu, ne postoje barijere na tržištu koje bi onemogućavale razvoj i napredak subjekata na ovom tržištu, tj. na tržištu vlada učinkovita konkurencija, a krajnji korisnici Mtel a.d. usluga ni na koji način nisu dovedeni u neravnotežan položaj na tržištu.

Način poslovanja i rješavanja unutarnjih poslovnih situacija, marketing, posredovanje i ostale poslovne politike, ne predstavljaju zlouporabe vladajućeg položaja, staviše, ukoliko bi

se Konkurencijsko vijeće moglo toliko uplitati u poslovanje to bi bilo suprotno načelom slobodnog poduzetništva.

Budući da je sukladno članku 36. stavak (1) Zakona, teret dokazivanja je na stranci koja je podnijela zahtjev za pokretanje postupka, Konkurencijsko vijeće je utvrdilo kako podnositelj zahtjeva AC Krila d.o.o. u ovom postupku nije uspio dokazati postojanje zlouporabe vladajućeg položaja iz članka 10. Zakona od strane Mtel a.d. i Financ d.o.o.

Temeljem prednjeg, Konkurencijsko vijeće je utvrdilo, da Mtel a.d. i Financ d.o.o. nisu zloupobile vladajući položaj iz članka 10. Zakona kojim je propisano da je zabranjena svaka zlouporaba vladajućeg položaja jednog ili više gospodarskih subjekata na mjerodavnom tržištu, a člankom 10. stavak (2) točka propisano je da se zlouporaba vladajućeg položaja posebno odnosi na: a) izravno ili neizravno nametanje nelojalnih kupovnih i prodajnih cijena ili drugih trgovinskih uvjeta kojima se ograničava konkurencija, b) ograničavanje proizvodnje, tržišta ili tehničkog razvoja na štetu potrošača, c) primjenu različitih uvjeta za istu ili sličnu vrstu poslova s ostalim stranama, čime ih dovode u neravnotežan i nepovoljan konkurentski položaj.

Na temelju svega navedenog Konkurencijsko vijeće je odlučilo kao u točki 1. izreke ovoga Rješenja.

2.

Budući da je predmet ovog postupka bila i ocjena postojanja zabranjenog sporazuma, te da je podnositelj zahtjeva tražio da se ugovor između Mtel a.d. i Financ d.o.o. utvrdi kao zabranjeni sporazum ili restriktivni sporazum, odnosno kako se navodi u zahtjevu "kroz poslovni model Mtel a.d., usklađeno djelovanje sa Financ d.o.o. i jednostrane akte koji su od strane Mtel a.d."

Sadržaj zabranjenog sporazuma propisan je člankom 4. stavak (1) točka b) Zakona o konkurenciji i koji glasi:

- (1) Zabranjeni su sporazumi, ugovori, pojedine odredbe sporazuma ili ugovora, zajednička djelovanja i prešutni dogovori gospodarskih subjekata, kao i odluke i drugi akti gospodarskih subjekata koji za cilj i posljedicu imaju sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencije na tržištu, a koji se posebno odnose na:
 - a) direktno ili indirektno utvrđivanje kupovnih i prodajnih cijena ili bilo kojih drugih trgovinskih uvjeta;
 - b) ograničavanje i kontrolu proizvodnje, tržišta, tehničkog razvoja ili ulaganja;
 - c) podjelu tržišta ili izvora opskrbe;
 - d) primjena različitih uvjeta za identične transakcije s drugim gospodarskim subjektima, dovodeći ih u neravnotežan položaj u odnosu na konkurenciju;
 - e) zaključivanje takvih sporazuma kojima se druga strana uvjetuje da prihvati dodatne obveze koje po svojoj prirodi ili običajima u trgovini nisu u vezi s predmetom sporazuma;
- (2) Sporazumi zabranjeni sukladno stavku (1) ovog članka su ništavi.

U konkretnom slučaju, gospodarski subjekt AC Krila d.o.o., navodi kako postoji zabranjeni sporazum iz članka 4. stavak Zakona o konkurenciji, a koji je nastao zaključivanjem ugovora o posredovanju u prodaji prepaid i postpaid usluga mobilne telefonije između gospodarskog subjekta Financ d.o.o. i Mtel a.d.

Ugovor između Mtel a.d. i Financ d.o.o. je poslovni ugovor kojim stranke reguliraju svoje poslovne odnose, i koji je uobičajen u poslovnom svijetu. Ugovor ne sadrži bilo kakve nedopuštene klauzule koje bi mogle predstavljati ugrozu konkurencije na tržištu, pa samim tim i činjenicom da su Mtel a.d. i Financ d.o.o. povezana društva, te da je Financ d.o.o. u 100 % vlasništvu Mtel a.d. te između povezanih društava u okviru iste grupacije, te da isti

u bitnom ne mogu predstavljati biće djela zabranjenog sporazuma iz članka 4. Zakona.

Konkurencijsko vijeće je utvrdilo kako su navodi podnositelja zahtjeva o postojanju zabranjenog sporazuma neutemeljeni.

Budući da je sukladno članku 36. stavak (1) Zakona, teret dokazivanja je na stranci koja je podnijela zahtjev za pokretanje postupka, Konkurencijsko vijeće je utvrdilo kako podnositelj zahtjeva AC Krila d.o.o. u ovom postupku nije uspio dokazati postojanje zabranjenog sporazuma iz članka 4. Zakona od strane Mtel a.d. i Financ d.o.o.

Slijedom navedenog Konkurencijsko vijeće je odlučilo kao u točki 2. izreke ovog Rješenja.

Pouka o pravnom lijeku

Protiv ovoga Rješenja nije dozvoljen priziv.

Nezadovoljna stranka može pokrenuti Upravni spor pred Sudom Bosne i Hercegovine u roku od 30 dana od dana primitka, odnosno objavljivanja ovoga Rješenja.

Broj UP-01-26-3-026-46/24

4. lipnja 2025. godine
Sarajevo

Predsjednik
Ivo Jerkić, v. r.

САДРЖАЈ

**САВЈЕТ МИНИСТАРА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ**

- 560 Одлука о допуни Одлуке о условима за добијање дозволе за изношење средстава ван Босне и Херцеговине у сврху оснивања представништва и пословне јединице у иностранству (српски језик)
Одлука о допуни Одлуке о uvjetima за dobijanje dozvole за изношење sredstava van Bosne i Hercegovine у сврху оснивања представништва и пословне јединице у иностранству (bosanski језик)
Одлука о допуни Одлуке о uvjetima за dobijanje dozvole за изношење sredstava izvan Bosne i Hercegovine у сврху оснивања представништва и пословне јединице у inozemstvu (hrvatski језик)
- 561 Одлука о формирању Организационог одбора за организовање министарске конференције ЕУ - Западни Балкан из области безбједности и правосуђа (српски језик)
Одлука о formiranju Organizacionog odbora за organiziranje ministarske konferencije EU - Zapadni Balkan из области сигурности и правосуда (bosanski језик)
Одлука о formiranju Organizacijskog odbora за organizaciju ministarske konferencije EU - Zapadni Balkan из области сигурности и правосуда (hrvatski језик)
- 562 Одлука о висини основице за обрачун плате запосленим у институцијама Босне и Херцеговине за 2026. годину (српски језик)
Одлука о visini osnovice за обрачун плаће запосленим у институцијама Bosne i Hercegovine за 2026. godine (bosanski језик)
Одлука о visini osnovice за обрачун плаће запосленим у институцијама Bosne i Hercegovine за 2026. godine (hrvatski језик)
- 563 Одлука о висини регреса за годишњи одмор у институцијама Босне и Херцеговине за 2026. годину (српски језик)
Одлука о visini regresa за годишњи одмор у институцијама Bosne i Hercegovine за 2026. godinu (bosanski језик)
Одлука о visini regresa за годишњи одмор у институцијама Bosne i Hercegovine за 2026. godinu (hrvatski језик)
- 564 Рјешење о поништењу Рјешења о именовању председника Конкуренијског савјета Босне и Херцеговине (српски језик)
Рјешење о поништењу Рјешења о именовању председника Конкуренијског вјећа Босне и Херцеговине (bosanski језик)
Рјешење о поништењу Рјешења о именовању председника Конкуренијског вјећа Bosne i Hercegovine (hrvatski језик)

- 565 Рјешење о именовању председника Конкуренијског савјета Босне и Херцеговине (српски језик) 7
Рјешење о imenovanju predsjednika Konkurencijskog vijeća Bosne i Hercegovine (bosanski језик) 8
Рјешење о imenovanju predsjednika Konkurencijskog vijeća Bosne i Hercegovine (hrvatski језик) 8

**МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ**

- 1 Правилник о мјерилима и начину утврђивања здравствене способности овлашћених заводских службеника (српски језик) 8
2 Правилник о мјерилима и начину utvrđivanja здравствене способности овлашћених заводских службеника (bosanski језик) 10
2 Правилник о мјерилима и начину utvrđivanja здравствене способности овлашћених заводских службеника (hrvatski језик) 12

**МИНИСТАРСТВО ЗА ЉУДСКА ПРАВА И
ИЗБЈЕГЛИЦЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ**

- 3 Стратегија за прихват и интеграцију држављана Босне и Херцеговине који се враћају у Босну и Херцеговину на основу споразума о readmisiji (српски језик) 13
4 Стратегија за прихват и интеграцију држављана Bosne i Hercegovine који се враћају у Bosnu i Hercegovinu на основу споразума о readmisiji (bosanski језик) 64
5 Стратегија за прихват и интеграцију држављана Bosne i Hercegovine који се враћају у Bosnu i Hercegovinu на основу споразума о readmisiji (hrvatski језик) 109

**БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
УПРАВА ЗА ИНДИРЕКТНО ОПОРЕЗИВАЊЕ**

- 5 568 Инструкција о поврату пореза на додату вриједност страним држављанима (српски језик) 154
6 Инструкција о поврату пореза на dodanu vrijednost страним држављанима (bosanski језик) 156
6 Инструкција о поврату пореза на dodanu vrijednost страним држављанима (hrvatski језик) 158

**КОНКУРЕНЦИЈСКИ САВЈЕТ
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ**

- 6 569 Рјешење број УП-01-26-3-026-46/24 (српски језик) 161
7 Рјешење број UP-01-26-3-026-46/24 (bosanski језик) 165
7 Рјешење број UP-01-26-3-026-46/24 (hrvatski језик) 169

SLUŽBENI GLASNIK
 BOSNE I HERCEGOVINE
Izdanje na bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku

СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК
 БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
Издање на босанском, хрватском и српском језику

СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК

БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Издавач: ЈП НИО Службени лист БиХ
 Ц. Биједића 39/III, 71000 Сарајево, Босна и Херцеговина
Директор и одговорни уредник: Драган Прусина
Техничка припрема:
 Уредништво ЈП НИО Службени лист БиХ
Штампа: УНИОНИНВЕСТПЛАСТИКА д. д. Сарајево
За штампарију: Мухамед Мирвић
Телефони:

Централа:	033 72 20 30
Директор:	033 72 20 61
Уредништво:	033 72 20 38
Рачуноводство:	033 72 20 48
Служба за правне и опште послове:	033 72 20 51
Претплата:	033 72 20 54
Огласни одјел:	033 72 20 49 и 72 20 50
Комерцијала са пословницом и продајом:	033 72 20 43

Претплата се утврђује полугодишње, а уплата се врши УНАПРИЈЕД у корист рачуна:

UNICREDIT BANK ДД	338-320-22000052-11
ASA BANKA ДД Сарајево	134-470-10067655-09
ADDIKO BANK АД	
Бања Лука, филијала Брчко	552-000-00000017-12
RAIFFEISEN BANK DD БиХ Сарајево	
	161-000-00071700-57

Рекламације за непримљене бројеве примају се 20 дана од изласка листа.

Идентификацијски број	4200226120002
Порески број	01071019
ПДВ број	200226120002

Претплата за II полугодиште 2025. године на "Службени гласник Босне и Херцеговине", 120,00 КМ.

Web издање: <http://www.sluzbenilist.ba>

Годишња претплата 240,00 КМ по кориснику

e-mail: redakcija@slist.ba - oglasia@slist.ba - pretplata@slist.ba - racunovodstvo@slist.ba - jnb.komercijala@slist.ba